

מפתח מאמר והלכה.

9-10.....	הקדמה
11-13.....	כותרות השיעורים שמהם הודפסו
14-39.....	שולחן ערוך סימנים
	תכ"ט, תל-תל"ג, תמב, תמ"ה, תנא-תנ"ג, תנ"ט, תע"ב, תע"ג, תע"ה, תפ"ט
40-42.....	מאמר והלכה א
	חודש ניסן, התיקון של ברכת האילנות לנשמות המתגלגלות, הפטרה של שבת הגדול. חג המצות, החירות, והאביב. חודש ניסן מזל טלה.
43-45.....	מאמר והלכה ב
	עם סגולה, צירוף אותיות של ניסן, לשאול ולדרוש, הניצנים וכולי. קמחא דפסחא, מזל טלה יסוד האש.
46-47.....	מאמר והלכה ג
	זמן הגאולה, זוהר שיר השירים ברכת כהנים, זהירות לנוסעים לבית מלון בפסח.
48-49.....	מאמר והלכה ד
	מנהג לא לאכול מצה מראש חודש ניסן, מכירת חמץ בעין. מכירת חמץ לבעלי מפעלים, וזהירות מאיסור בישול בבית מלון.
50-52.....	מאמר והלכה ה
	פסח בשנה מעוברת, תיקון הפה, כח התפילה. בפסח על התבואה, המעלה של יום יו"ד בניסן.
53-55.....	מאמר והלכה ו
	חומרות של פסח, צדקה מגוי. שעבוד מצרים, ברכוש גדול.

56-57.....מאמר והלכה ז.
סמל הכישוף, ניצוצות הקדושה.
"אני ה" רופאך"

58-59.....מאמר והלכה ח.
מצרים הקליפה וישראל הפרי.
קריאת שיר השירים, "אני ישנה וליבי ער".

60-62.....מאמר והלכה ט.
מה שהיה הוא שיהיה, הכוח בשם של האדם.
יכול מראש חודש?, כל הפסחים שהוקרבו, עזו ופריו שוה.

63.....מאמר והלכה י.
למען תספר באזני בןך וכולי.
הפסחים שהקריבו עם ישראל.

64-65.....מאמר והלכה יא.
הזמן מסוגל, הכח בתת מודע.
"ונפשי יודעת מאוד".

66-67.....מאמר והלכה יב.
גומרים את ההלל.
"למעני למעני אעשה".

68-69.....מאמר והלכה יג.
שיעור כזית וכולי. שיעור רביעית הלוג.

70.....מאמר והלכה יד.
ביעור חמץ בשריפה.

71-72.....מאמר והלכה טו.
שלוש מצוות עשה וחמש מצוות לא תעשה.

73.....מאמר והלכה טז.
לוחות זמנים המעודכנים היום.

- 74.....מאמר והלכה יז.
חישוב הזמנים בין זריחה לשקיעה.
סוף זמן אכילת חמץ.
- 75-82.....מאמר והלכה יח.
בדיקה וביעור גם מהלב.
- 83.....מאמר והלכה יט.
ניקיון הבית, אור לגויים.
- 84-87.....מאמר והלכה כ.
תיקון הפה, ותהליך הלידה.
- 88-91.....מאמר והלכה כא.
תיקון הסדר כנגד היסוד וכולי.
- 92-93.....מאמר והלכה כב.
אברהם כנגד חג הפסח ספירת החסד.
- 94-96.....מאמר והלכה כג.
יסוד האש והכנעת הנחש.
- 97-99.....מאמר והלכה כד.
בלע מצה יצא, הניגון בשורשו.
- 100-103.....מאמר והלכה כה.
תחת התפוח, חסד נעוריר.
- 104-106.....מאמר והלכה כו.
קרוב העומר, הכרפס, "אשר גאלנו".
- 107-110.....מאמר והלכה כז.
סדר ההגדה, מוריד הטל.

- 111-114.....מאמר והלכה כח.....
חיוב נשים באמירת הלל, זמן של ליל הניסים.
- 115-116.....מאמר והלכה כט.....
קערת הסדר, פסקי הלכה על אכילת מצה וכולי. "תפוחי זהב במשכיות כסף".
- 117-120.....מאמר והלכה ל.....
פסקי רבנו האר"י, ספירת העומר.
- 121-123.....מאמר והלכה לא.....
"שהחיינו" בספירה, קטן שהגדיל.
- 124-126.....מאמר והלכה לב.....
ליל שביעי פסח, זיווג ופרנסה.
- 127-128.....מאמר והלכה לג.....
"כמים לים מכסים".
- 129-132.....מאמר והלכה לד.....
חוזר וניעור, קידוש והבדלה.
- 133-136.....מאמר והלכה לה.....
דיון בהלכה בעניין סעודת מלוה מלכה וכולי.
- 136-137.....מאמר והלכה לו.....
הסוד והסגולה של מלוה מלכה, מצה כנגד דוד.
- 138-143.....מאמר והלכה לז.....
סעודת דוד המלך, נשמת כל חי, הלכות חול המועד.
- 144-146.....מאמר והלכה לח.....
שמחת יום טוב.
- 147-149.....מאמר והלכה לט.....
"זבח תודה" וכולי. "משכני אחריך".

כאריאב	הלכות פסח	גיבור
150-152.....	מאמר והלכה מ.....	תפוח אדמה, שני תבשילין.
153-156.....	מאמר והלכה מא.....	חביבה מצוה בשעתה.
157-158.....	מאמר והלכה מב.....	שעונין עליו דברים הרבה, חיטים שמורים וכולי.
159-161.....	מאמר והלכה מג.....	תיקון הממון, לארח גרים.
162-165.....	מאמר והלכה מד.....	גדלות מוחין, רבי יהודה בר אלעאי.
166-167.....	מאמר והלכה מה.....	רוב תשמישו של הכלי.
168-172.....	מאמר והלכה מו.....	מנין המכות על המצרים, כשרויות לפסח.
173-177.....	מאמר והלכה מז.....	דגי בריכה, קריאת ספרי אבות ומשלי.
178-180.....	נוסח ברכת האילנות.....	
181-183.....	סדר ברכת ביעור חמץ.....	
184-204.....	הגדה של פסח.....	
205-208.....	שיר השירים.....	

שיעורי הרב מקייטן שליט"א בקול הלשון.
שלום כבוד הרב,
שמי נתי ואני פונה אל כבוד הרב בקשר לשיעורים בקול הלשון.
ראשית תודה רבה על השיעורים. אנחנו מקבלים תגובות של מאזינים שמאוד נהנים. ישר
כוח.
לאחרונה שיפרנו והוספנו אפשרויות של ניהול השיעורים של כבוד הרב בצורה טובה יותר.
אני מעוניין ליצור קשר בטלפון עם כבוד הרב או עם מי שמטפל בשיעורים דרך המחשב,
ולהסביר איך ניתן לטפל דרך המחשב.
אם אפשר לרשום מספר טלפון ואת הזמן הנוח שאני אתקשר (לפי שעון ישראל)
תודה רבה.

לשאלות ותשובות בהלכה

רבי אריאב מקייטן שליט"א

rabbiaivzichronmenachem@gmail.com

845-548-0646

הקדמה.

ישתבח המלך ויתעלה החונן לאדם דעת, ומלמד לאנוש בינה. "הללויה אודה ה" בכל לבב, בסוד ישרים ועדה", על כל הטוב והחסד שעשית עמדי הרועה אותי מעודי עד היום הזה", על שזיכני להוציא לאור עוד כמה מהשיעורים בספריית הקלטות שלנו גיבור כארי, גם על עניני חג הפסח, ויהי רצון מן השמים, שיתקבלו דברינו וגם יהיו לתועלת מרובה, להגדיל תורה ולהאדירה.

ומאת ה" היתה זאת, שהשיעורים יוצאים לאור לקראת חג הפסח, בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן, נקראת שבת החודש, שזה מלשון התחדשות, והיא האחרונה בסדר של ארבע הפרשיות שנקראות לפני חג הפסח. נרמז בה ענין של קידוש החודש, וגם נאמר שחודש ניסן הוא הראשון לחודשי השנה "החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" {שמות פרק יב פסוק ב}. ומפורטים בה ציונים לגבי חג הפסח, הכולל גם את דיני קרבן פסח עצמו. צריך לזכור שמשה ואהרן קיבלו את ההוראה להתכונן לחג הפסח, זה היה בזמן של ראש חודש ניסן, לכן אנחנו קוראים בשבת הזו את הפסוקים בפרשת בא {בפרק יב בספר שמות}, ובהם המצוות הראשונות שקיבלו עם ישראל. למדנו במסכת שבת {דף קמז עמוד ב}, דרך הרמז והסוד על המעשה עם רבי אלעזר בן ערך, שרק בזכות פרשת החודש, ביקשו חכמים רחמים עליו וחזר תלמודו, מכאן נלמד שכוח חכמת התורה רמוז בפרשת החודש. על זה אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא "מהחודש הזה לכם", שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית? משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים" {תהילים קיא ו} וכולי. "אבוא שעריו בתודה חצרותיו בתהילה" כי גבר חסדו עלי, על שזיכני שדברי התורה שאנו אומרים בעל פה, יהיו לזיכרון לפני השומעים והלומדים, שיוכלו ללמוד ולהעמיק בהם מתוך הכתב. ברוך ה" שזכינו שהשיעורים שאנו מוסרים בעל פה, במשך שנים רבות, רבים מאוד נהנים מדברי התורה היקרים הללו, ועכשיו הם עולים על הכתב, מעשה ידי אומן, בידי חבר תלמידי חכמים, בקיאים וחכמים. נודה לה", ויתן לנו כוח ויכולת להוציא לאור עוד שיעורים נוספים, בהלכות שבת, איסור והיתר, חושן משפט, וכן בענייני מועדי השנה, ועוד כמה נושאים חשובים. **בספר הרוקח כתב**, כי יש לאדם לרמוז את שמו בחיבור שיכתוב, ואכן "גיבור כאריאב" יעלה בגימטריה עם הכולל, שווה לשם שלי "אריאל אריאב". וגם "מאמר והלכה גיבור כאריאב עולה בגימטריה, "משיח בן דוד חשמל". כמו שלמדנו בתיאור של מרכבת יחזקאל, על סוד החשמל, "כעין החשמל מתוך האש" {יחזקאל פרק א פסוק ד}, שזה כותנות העור שהלביש הקב"ה את אדם וחוה, שהיו מבחינת לבוש החשמל, שהוא למעלה מעולם האצילות, שמתחתיו נמצאים שאר העולמות, שהחלק המסתנין שהוא החלק המשובח נשאר למעלה, וזה הרעיון של בירורי ניצוצות הקדושה. חשוב לדעת, שהחשמל הוא סוד

מבנה בתיקון הנפש, שזה בעצם הלבוש של התורה, שדרכה של קליפת נוגה להסתיר את האלוקות, ואילו דרך החשמל מתגלית האלוקות, לכן מובן למה צריך הרב להיות כמו מלאך, שזה אותיות כאלם, שכל מילה צריכה להיות נשקלת בכובד ראש, ורק אז יכולים ללמוד ממנו תורה. למדנו שזה עדין מהדברים שאפשר ללמוד ולהבין אותם, כמו שהסברנו במעשה של אותו ינוקא, {חגיגה דף יג עמוד א}. מכל מקום למדנו, שהמילה חשמל נגזרת מהמילים חש, מל שפעמים המלאכים חשות, ופעמים ממללות. מלמד אותנו על הכוח העצום שיש בשתיקה, ולאחריה הדיבור, שצריך לשקול ולחשוב טוב, לפני שמדברים, כמו שלמדנו בהרחבה, שאת התיקון הזה של הפה שהוא מבחינת המלכות, עושים בפסח, שהוא חג הגאולה, והוא מבחינת "המדבר". עוד עולה בגימטריה "מאמר והלכה גיבור כאריאב", לפסוק בתהילים {ק"ח, כה} שאומרים בתוך ההלל, "אנא ה' הושיעה נא", "אנא ה' הצליחה נא".

"ואילו פינו מלא שירה כים ולשוננו רינה כהמון גליו... אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו ולברך את שמך מלכנו על אחת מאלף... שעשית עמנו ועם אבותינו... עד הנה עזרנו רחמיך ולא עזבנו חסדך".

"כי אזכרה מקדם פלאך". "כל משברייך וגלייך עלי עברו". "אשר הראיתני צרות רבות ורעות, תשוב תחייני... תשוב תעלני... תרב גדולתי ותסב תנחמני". "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו". "ויהי לי לישועה". אני אברך ולי נאה לברך, "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", בהודאה וברכה מיוחדת לאשתי היקרה נות ביתי, מרת סיגלית תחיינה, "מנשים באוהל תבורך", שנזכה לראות נחת משני בנינו היקרים, ר"מ משה חיים הי"ו, ור"י יוסף חיים הי"ו, החביבים ונוגה להם סביב, חיכם ממתקים וכולו מחמדים, בעזרת ה' שיהיו בחינת שני המאורות הגדולים, ויהי רצון שיעלו במעלות התורה והיראה, וגם בנותינו היקרות, אורטל, תהל, שירה, ושרה ומשפחותיהם שיחיו, אשר סייעו בעדי בהוצאת הספר, עוד יובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, ששים ושמחים בטוב ובנעימים, וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

ובצאתי בשלום מן הקודש, אשא תפילה והודאה לה' יתברך, כשם שעזרתני להגיע עד הלום, כן תעזרני להמשיך לעסוק בתורתך הקדושה, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". ואודה לרבנים החשובים שהם רבים, וביניהם האדמו"ר מטשערקאס שליט"א, וגם לידידנו הרב אריה גמליאל זצ"ל שתהיה נשמתו צרורה בצרור החיים, על מכתבי ברכה החמים שנשלחו אלינו, שהחלטנו בשלב זה לא לצרף אף מכתב. וגם ברכה לחברי קהילתנו היקרים "זכרון מנחם אב", שנזכה להוסיף ולהתעלות, ולקדש שם שמים ברבים, ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק. ואחתום בזכותו של דוד המלך עליו השלום, יגן עלינו ובעדינו שתאריך אפך... ומאוצר מתנת חינוך חננו, כמו שכתוב "וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם". ותחזינה עיננו בשובך לציון בבנין ירושלים אמן כן יהי רצון. **בברכה הצב"י אריאל אריאב מקייטן שליט"א.**

רב קהילת "זכרון מנחם אב"

כותרות השיעורים שמהם הודפסו

הלכות פסח אור המשיח
הלכות פסח אך ביום הראשון
הלכות פסח אשר גאלנו
הלכות פסח בדיקת חמץ
הלכות פסח בזמן ניסיון
הלכות פסח בכוחך זה
הלכות פסח בלע מצה
הלכות פסח ברינה יקצורו
הלכות פסח גגות ירושלים
הלכות פסח דימיתוך רעייתי
הלכות פסח דרש והתקין
הלכות פסח הא לחמא
הלכות פסח הגדה והלל
הלכות פסח הזמן שמסוגל
הלכות פסח הזמן של הנסים
הלכות פסח הכון לקרא
הלכות פסח הלל ביחיד
הלכות פסח הלל בערבית
הלכות פסח הלל ברמז
הלכות פסח המצווה של הספירה
הלכות פסח הקודם זוכה
הלכות פסח "וחמוקי ירכיך"
הלכות פסח ונפשי יודעת
הלכות פסח ושמחנו בתיקונו
הלכות פסח חוזר וניעור
הלכות פסח חול המועד
הלכות פסח חן וחסד
הלכות פסח חירות לנפש

הלכות פסח טיבולו במשקה
הלכות פסח יום הנף
הלכות פסח יין בחרוסת
הלכות פסח יצא מהמיצר
הלכות פסח כוס ישועות
הלכות פסח כלי פלסטיק וניר
הלכות פסח כשרות המוצרים
הלכות פסח לגמור ההלל
הלכות פסח להגדיל תורה
הלכות פסח ליל שביעי
הלכות פסח ליל שימורים
הלכות פסח לכפול בהלל
הלכות פסח למעני אעשה
הלכות פסח לצורך המועד
הלכות פסח לשונות הגאולה
הלכות פסח מדת חסידות בכשרות
הלכות פסח מה טוב
הלכות פסח מונים ללבנה
הלכות פסח מוציא אסירים בכושרות
הלכות פסח מזבחך לרצון
הלכות פסח מיני כרפס
הלכות פסח ממחרת השבת
הלכות פסח מספיקים להודות
הלכות פסח מעבדות לחירות
הלכות פסח מצה עשירה
הלכות פסח נוסח הבדיקה
הלכות פסח ניקיון
הלכות פסח סגולה רוחנית
הלכות פסח סודות השורשים
הלכות פסח סעודה שלישית

הלכות פסח עבדי הם
הלכות פסח עד הביאכם
הלכות פסח פסח עיקר המכירה
הלכות פסח על פי הדיבור
הלכות פסח צומת דרכים
הלכות פסח ציפורנים ושפם
הלכות פסח צלי אש
הלכות פסח קלי וכרמל
הלכות פסח קמחא דפסחא
הלכות פסח ראש המדברים
הלכות פסח שואלין ודורשין
הלכות פסח שחתמת בבשרנו
הלכות פסח שיר השירים
הלכות פסח שירת הים ומעלות הנבואה
הלכות פסח שמות הקודש
הלכות פסח שני תבשילים
הלכות פסח שיעור הזית
הלכות פסח תחת התפוח
הלכות פסח תיקון הממון
הלכות פסח טבילת כלי חמץ
הלכות פסח הכשר כוסות ומיחם
הלכות פסח הגעלת כלים
הלכות חישובי הזמנים עלות השחר הנץ ועוד

שולחן ערוך אורח חיים תכט- הלכות פסח

שאינן נופלין על פניהם בכל חדש ניסן
ובו שני סעיפים:

סעיף א

שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום.
הגה: ומנהג לקנות חיטים לחלק לעניים לצורך פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חודש צריך
ליתן לזה (אור זרוע).

סעיף ב

אין נופלין על פניהם בכל חדש ניסן, ואין אומרים 'צדקתך' בשבת במנחה, ואין מספידין בו,
ואין מתעניין בו להזכיר בציבור, והבכורות מתעניין בו בערב פסח.
הגה: גם אין אומרים צידוק הדין בכל חדש ניסן. ונהגו שאין מתעניין בו תענית כלל
אפילו יום שמת בו אביו או אמו, אבל תענית חלום מתעניין.
ואין אומרים 'מזמור לתודה' ו'אל ארך אפים' ו'למנצח' בערב פסח ולא ביום טוב
(מנהגים). ונוהגים להרבות קצת באכילה ושתייה ביום אחר החג, והוא איסרו חג (גמרא
ורש"י פרק לולב).

שולחן ערוך אורח חיים תל- [שבת הגדול]

ובו סעיף אחד:

סעיף א

שבת שלפני פסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו.
הגה: והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחילת "עבדים היינו" עד "לכפר על כל עונותינו"
ופוסקים לומר "ברכי נפשי" (מנהגים).

שולחן ערוך אורח חיים תלא- זמן בדיקת החמץ

ובו שני סעיפים:

סעיף א

בתחילת ליל י"ד בניסן בודקין את החמץ לאור הנר בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ.

סעיף ב

יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל עד שיבדוק, ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד לא ילמוד עד שיבדוק. ואם התחיל ללמוד מבעוד יום אין צריך להפסיק. (ויש אומרים שצריך להפסיק, וכן נראה לי עיקר).

שולחן ערוך אורח חיים תלב- דין ברכת בדיקת החמץ

ובו שני סעיפים:

סעיף א

קודם שיתחיל לבדוק יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ (ואם התחיל לבדוק בלא ברכה יברך כל זמן שלא סיים בדיקתו (כל בו)).

ויזהר שלא ידבר בין הברכה לתחילת הבדיקה, וטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמור כל הבדיקה כדי שישים אל לבו לבדוק בכל המקומות שמכניסין בו חמץ.

סעיף ב

בברכה אחת יכול לבדוק כמה בתים. ואם בעל הבית רוצה, יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שהוא מברך, ויתפזרו לבדוק איש איש במקומו על סמך ברכה שבירך בעל הבית.

הגה: ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק כדי שלא יהא ברכה לבטלה (מהר"י בר"ן). ומיהו, אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא (כל בו).

שולחן ערוך אורח חיים תלג- דיני בדיקת חמץ

ובו אחד עשר סעיפים:

סעיף א

הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלבנה. ואם עבר ולא בדק ליל י"ד, לא יבדוק לאור החמה, אלא לאור הנר. ואכסדרה שאורה רב, אם בדקה לאור החמה - דיו, והוא הדין כנגד ארובה שבחדר.

סעיף ב

אין בודקין לאור האבוקה, אלא לאור הנר. ולא בנר של חלב ולא של שומן ולא של שמן - אלא בנר של שעווה.

הגה: והוא יחידי. אבל שתי נרות ביחד, אפילו קלועים - דינם כאבוקה (מהרי"ל בשם אגודה).

סעיף ג

בודק כל המקומות שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ. ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה, שפעמים אדם נכנס בהם ופתו בידו. אבל אוצרות יין שאין מסתפק מהם, וכן מתבן וכיוצא בו - אינם צריכים בדיקה.

סעיף ד

חורי הבית וזיזין הבולטים מהכתלים שאינם גבוהים הרבה, ולא נמוכים הרבה - צריכים בדיקה.
אבל, הגבוהים שאין יד האדם מגעת שם, והנמוכים פחות משלושה טפחים - אינם צריכים בדיקה.

סעיף ה

גג היציע והמגדל שגגיהם משופעים ומפני כך אין גגיהם ראויין לשמש^[1] תשמיש - אינם צריכין בדיקה אפילו הם בתוך הבית.

סעיף ו

רפת של בקר אינו צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלוהו.
וכן לול של תרנגולים אין צריך בדיקה, מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו.
וכן אמצעה של חצר אינו צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ העורבים ושאר עופות המצויים שם יאכלוהו.

והני מילי מספק חמץ, אבל ודאי חמץ - לא.

הגה: אבל לקמן סימן תמ"ה סעיף ג' מבואר דמותר להשליך חמץ במקום שהעופות מצויים, כל שכן שאין צריך לבער משם אפילו חמץ ודאי עד לאחר זמן איסורו.

סעיף ז

חור שבין יהודי לחבירו - כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת, והשאר מבטל בלבו ודיו. ושבין יהודי לעכו"ם אינו צריך בדיקה כלל, שמא יאמר: כשפים הוא עושה לי, ונמצא בא לידי סכנה.

סעיף ח

כותל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל, אפילו אינו גבוה ג' טפחים כדי חפישת הכלב - אין צריך לבדוק תחתיו, כיוון שיש בו סכנת עקרב שמצויים בגלים, חיישין שמא אחר שישלים בדיקתו, שאינו עוסק במצוה, יחפש אחר מחט שנאבד לו - ויבוא ליד סכנה. והני מילי בסתם, אבל בידוע שיש תחתיו חמץ:

- אם אין עליו גובה שלושה טפחים - צריך להוציאו משם במרא וחצינא בענין שאין בו סכנה.
- ואם יש עליו גובה שלושה טפחים - מבטלו בלבו ודיו.

סעיף ט

מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא כולו, וחוזרין ומסדרין שורות אחרות על התחתונות עד הקורה, אין צריך לבדוק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה, דהיינו שורה על פני רוחב המרתף. ולא על כל שטח המרתף, אלא העליונה הרואה את הקורה ואת הפתח, ואחרת למטה ממנה.

סעיף י

בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה, מפני שהתינוקות מכניסים בהם חמץ.

סעיף יא

המכבד חדרו בי"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו, ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ - אף על פי כן צריך לבדוק בליל י"ד.
הגה: וכל אדם צריך לכבד חדריו קודם הבדיקה (מרדכי ריש פסחים).
והכיסים או בתי יד של בגדים שנותרים בהם לפעמים חמץ - צריכין בדיקה (מהרי"ו).

שולחן ערוך אורח חיים תמב- דין תערובת חמץ

ובו אחד עשר סעיפים:

סעיף א

תערובת חמץ עוברים עליו משום "בל יראה" ו"בל ימצא", כגון: המורייס, וכותח הבבלי, ושכר המדי וכל כיוצא באלו - מדברים הנאכלים.

אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה מותר לקיימו בפסח, כגון: עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח ועורות, אפילו נתן שעה אחת קודם זמן הביעור הרי זה מותר לקיימו.

ואם לא נתן העורות ונתן הקמח:

קודם ג' ימים לשעת הביעור - מותר לקיימו שהרי נפסד והבאיש.
תוך שלושה ימים - חייב לבער.

וכן הקילור והרטיה והאספלנית והתריאק"ה שנתן לתוכו חמץ - מותר לקיימן בפסח שהרי נפסד צורת חמץ.

סעיף ב

הפת עצמה שעטיפשה ונפסלה מלאכול הכלב, ומלוגמא שנסרחה - אינו חייב לבער.

סעיף ג

בגדים שכיבסו אותם בחלב חטה, וכן ניירות שדבקו אותם בחמץ וכל כיוצא בזה - מותר לקיימן בפסח, שאין צורת החמץ עומדת.

הגה: ולכן מותר להדביק ניירות בחלון תוך שלשים לפסח, ויש מחמירין אם נראה מבחוץ (תרומת הדשן סימן ק"י ופסקיו סימן קמ"ט ומהריו).

סעיף ד

דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל או שאינו מאכל כל אדם, כגון התריאק"ה וכיוצא בו - אף על פי שמותר לקיימו, אסור לאכלו עד אחר הפסח. ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכול.

הגה: ולקמן סימן תמ"ז סעיף ד' בהג"ה יתבאר דיש חולקים אם נתבטל קודם הפסח, והכי קיימא לן.

סעיף ה

שכר שעושים מחיטים ושעורים - חייבים לבערו. וכן אם העמיד גבינות בחלא משכר שעורים או חיטים חייב לבערם.

סעיף ו

נהגו לגרד הכתלים והכיסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שיסמוכו.
ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול לחטט אחריו - יטיח עליו מעט טיט.

סעיף ז

בצק שבסדקי עריבה:
אם יש כזית במקום אחד - חייב לבער.
ואם לאו:
אם היה עשוי לחזוק בו שברי העריבה או לסתום בו נקב - בטל במיעוטו.
ואם לאו - חייב לבער.

סעיף ח

היו בו שני חצאי זיתים בב' מקומות וחוט של בצק ביניהם:
רואים כל שאילו ינטל החוט ניטלין עמו - חייב לבער, ואם לאו - אינו צריך לבער.
במה דברים אמורים? בעריבה, אבל בבית אף על פי שאם ינטל החוט אין ניטלין עמו -
חייב לבער, מפני שפעמים מקבץ אותם.
היה חצי זית בבית וחצי זית בעליה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית
וחצי זית בבית שלפנים ממנו - הואיל ואלו החצאי זיתים דבוקים בכתלים או בקורות או
בקרקות - אינו חייב לבער, אלא מבטלו בלבו ודיו.

סעיף ט

חמץ שנתעפש קודם זמן איסורו, ונפסל מאכילת הכלב, או ששרפו באש (קודם זמנו (ר"ן))
ונחרך עד שאינו ראוי לכלב, או שייחדו לישיבה וטח אותו בטיט - מותר לקיימו בפסח.

סעיף י

דיו שהוא מבושל בשכר שעורים - מותר לכתוב בו.

סעיף יא

עריבות שלשין בהם חמץ - אין לסמוך על מה שרוחצים אותן בחמין ומנקרין החמץ מהן, כי אי אפשר לנקרן שלא ישאר בהן הכל כזית, והכלי מצרפו. וצריך ליתנן במתנה לנכרי עד לאחר הפסח או לטוחן בטיט. והוא הדין לבצק שבכלי נסרים שאינו יכול להוציאו.

הגה: וטוב לעשות כן בכלים שמניח בהם קמח כל השנה (מהרי"ו), וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה. ומפה שהיתה מונחת על שק קמח - לא מהני לה נייעור, וצריכה כיבוס כדי להשתמש עליה בפסח (מהרי"ל)

שולחן ערוך אורח חיים תמה- דין ביעור חמץ

ובו שלושה סעיפים:

סעיף א

כיצד ביעור חמץ? שורפו או פוררו וזורה לרוח או זורקו לים, ואם היה החמץ קשה ואין הים מחתכו במהרה - הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים.

הגה: והמנהג לשורפו, וטוב לשורפו ביום דומיא דנותר שהיה נשרף ביום (דברי עצמו), אך אם רצה לשורפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגררנו חולדה - הרשות בידו (הגהות מיימוני פרק ג' וכל בו).

סעיף ב

ואם נתנו לנכרי קודם שעה ששית - אינו צריך לבער.

ואם שרפו קודם שעה ששית - הרי זה מותר ליהנות בפחמין שלו בתוך הפסח. אבל, אם שרפו משעה ששית ולמעלה, הואיל והוא אסור בהנאה - הרי זה לא יסיק בו תנור וכיריים, ולא יבשל. ואם בישל או אפה - אותה הפת ואותו התבשיל אסורים בהנאה, וכן הפחמין שלו אסורים בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנאה.

סעיף ג

קודם זמן איסורו - יכול להשליכו במקום שהעורבים מצויים שם. ואם מצאו אחר זמן איסורו שלא אכלוהו העורבים - אף על פי שמקום הפקר, לא יניחנו שם אלא יבערנו (ואם לא מצא חמץ כשבדק - ישרוף הכלי שלקח לבדיקה כדי שלא ישכח חובת ביעור (מהרי"ל)).

שולחן ערוך אורח חיים תנא- דיני הגעלת כלים

ובו עשרים ושבעה סעיפים:

סעיף א

קדרות של חרס שנשתמש בהם חמץ כל השנה אפילו אותם שעושים בהם דייסא ומיני קמחים משפשפן היטב בענין שלא יהא חמץ ניכר בהם ומותר להשהותן לאחר הפסח להשתמש בהם בין במינו בין שלא במינו ומצניען בפסח במקום צנוע שאינו רגיל לילך שם כדי שלא יבא להשתמש בהם בפסח וטוב לסוגרם בחדר ולהצניע המפתח אבל היסק שיסיקם באש אינו מועיל להם ולא לשום כלי חרס שנשתמש בהם חמין אפילו שלא על ידי האור אלא שעירה לתוכו רותחין:

הגה: ויש אוסרים אפילו בכלי שני (המגיד פרק ה'):

ואפילו אם ימלאום גחלים דחיישין דלמא חייס עלייהו שמא פקעי (פירוש שמא יתבקעו) ולא עביד להו הסקה מעליא ומיהו אם החזירן לכבשן שמצרפין בו כלי חרס חדשים מותר דכיון שמכניסן להיסק גדול כזה ודאי לא חייס עלייהו דילמא פקעי אבל לתנורים שלנו לא:

הגה: כל כלי הצריך ליבון או הגעלה אסור להשתמש בו אפילו צונן בלא הכשר (מרדכי ריש פרק כל שעה) ועיין ביורה דעה סימן קכ"א:

סעיף ב

כוביא שהוא כלי שעושין מלבנים ועפר ואופים ומטגנין בו וכן תנור קטן שקורין פידלי"א הסיקו מבחוץ אסור לאפות בו בפסח דאין חמץ שבו נפלט בכך ואם מלאו גחלים מבפנים שרי:

סעיף ג

סכינים מגעילן בכלי ראשון ומותרין וכלי ראשון נקרא שהרתיחו בו מים על האש אפילו אינו עתה על האש רק שעודנו רותח וקודם ההגעלה צריך לשופם יפה במשחזת או ברחיים להעביר כל חלודה שבהם קודם הכשרה הילכך אם יש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה אין מועיל לו הגעלה (פירוש הפלטה שהכלים פולטים האיסור שבהם והוא מלשון שורו עבר ולא יגעיל) לבד וצריך ליבון במקום הגומות:

הגה: והנדה של סכינים אין לה תקנה בהגעלה ואסור להכניס בה הסכין בפסח (מהרי"ל):

סעיף ד

כלים שמשתמשים בהם על ידי האור כגון שפודים ואסכלאות וכיוצא בהם צריכים ליבון והליבון הוא עד שיהו נצוצות ניתזין מהם:

הגה: ויש מקילין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ (מרדכי סוף פרק ז' והגהות מיימוני פרק י"ו מהלכות מאכלות אסורות). ונוהגין כסברא ראשונה בכל דבר שדינו בליבון אבל דבר שדינו בהגעלה רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו סגי בליבון קל כזה. חצובה צריך ליבון (מהרי"ל):

סעיף ה

כלים שנשתמש בהם בחמין כפי תשמישן הכשרן אם תשמישן בכלי ראשון כגון כף שמגיסין בו בקדירה צריך להכשירן בכלי ראשון ואם תשמישן בכלי שני הכשרן בכלי שני וכלי שמשמשם בו בעירוי שמערה מכלי ראשון לא סגי ליה בהכשר דכלי שני אלא צריך לערות עליו מכלי ראשון:

הגה: כל הכלים שיש בהן סדקים או גומות או חלודה והוא בתוך הכלי ולא יוכל לנקרן ולנקותן אין להגעילן וצריכין ליבון במקום הסדק והחלודה (רשב"א בתשובה):

סעיף ו

כל כלי הולכין בו אחר רוב תשמישו הלכך קערות אף על פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש כיון שרוב תשמישן הוא בעירוי שמערה עליהם בכלי ראשון כך הוא הכשרן:

הגה: ויש מחמירין להגעיל הקערות בכלי ראשון (טור בשם אבי העזרי ומרדכי פרק כל שעה ותוספות סוף מסכת ע"ז) וכן הוא המנהג. וכן בכל דבר שיש לחוש שמא נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה (הגהות מיימוני פרק ה' ואגור). ויש מחמירין להגעיל כל כלי שתייה אף על פי שתשמישן בצונן משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין (רבינו ירוחם) וכן הוא המנהג להגעילן ובדיעבד סגי להו בשטיפה וקערות גדולות שלא יוכל להכניס תוך כלי ראשון יתן עליהם אבן מלובן ויערה עליהם רותחין מכלי ראשון והוי ככלי ראשון וכן כל כיוצא בזה ויעביר האבן על כל הכלי שאז מגעיל כולו (מרדכי פרק כל שעה והגהות מיימוני פרק ה' ואגור ואיסור והיתר כלל נ"ח):

סעיף ז

יש מי שאומר דכפות העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה דכיון שמתקלקלין במים חמים חיישינן דילמא חייס עלייהו:

סעיף ח

אחד כלי עץ ואחד כלי אבן ואחד כלי מתכת דינם להכשירם בהגעלה:

הגה: וכן כלי עצם צריכים הגעלה (מרדכי פרק כל שעה):

סעיף ט

המגעיל קודם שעה חמישית יכול להגעיל ביחד כלי ראשון וכלי שני וכלים שבלעו דבר מועט ואינו חושש (גם כן אם מגעיל מקצת הכלי שני פעמים) (דברי עצמו):

סעיף י

סלים שמולחים בהם הבשר יש מצריכין להם הגעלה ויש מי שחולק ונראין דבריו (וטוב להגעילן או לקנות חדשים):

סעיף יא

מחבת שמטגנין (פירוש שיוצקין בה שמן לאפותו) בה מותרת בהגעלה ואם היא ארוכה משים חציה והופך עוד ומשים חציה האחר ואם היא ארוכה ביותר מלבנה באמצע. ויש מחמירין ללבן המחבת (טור יורה דעה בשם רבינו יואל ותשובת רשב"א וטור בשם רש"י ורבינו תם) (ובלבון כל דהו שקש נשרף עליו מבחוץ סגי ליה – דברי עצמו). ונוהגין ללבנו לכתחילה. מיהו סגי ליה בהגעלה אם אין בו גומות (מהרי"ל):

סעיף יב

כל הכלים צריך להגעיל ידותיהם כמותן:
הגה: מיהו אם לא הגעילו הידות אין לאסור בדיעבד ואפילו לכתחלה יכול להגעילו על ידי עירו שמערה עליהן (איסור והיתר הארוך כלל ע"א):

סעיף יג

כלי שיש בו טלאי אם קדם הטלאי לבליעת האיסור אין צריך להסירו דכבולעו כך פולטו ואם קדמה בליעת האיסור לטלאי צריך להסיר הטלאי קודם הגעלה או ישים גחלים על מקום הטלאי עד שישרף גוף האיסור אם ישנו ואחר כך מגעיל כל הכלי. ואם הוא של עץ אין לו תקנה אלא אם כן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם מה שבתוכו:
הגה: רושם שעושים האומנים בתוך כלים מותר להגעילו מאחר שנעשה מחדש וינקרם היטב (איסור והיתר והגהות):

סעיף יד

כסוי של ברזל שמכסים בו הקדירה צריך הגעלה כיון שמזיע בכל שעה מחום הקדירה ואם נתנוהו בפסח על הקדירה בלא הגעלה כל התבשיל אסור שזיעת הכסוי מתערב בתבשיל:

סעיף טו

כיסוי של ברזל שמשימין אותו על החררה הנאפית על הכירה צריך ליבון:

סעיף טז

מדוכה מותרת בהגעלה ואם היא גדולה שאינו יכול להכניסה ביורה משים בה מים רותחים ומכניס רותחין ומכניס בתוכה אבן רותחת ועולה הרתיחה בכל שפתה דכל כהאי גוונא הוי הגעלה דכלי ראשון:

הגה: ויש מחמירין ללבן המדוכה (טור יורה דעה בשם רבינו יואל ותשובת רשב"א וטור בשם רש"י ורבינו תם) אך בליבון כל דהו דהיינו שישרוף עליו קש מבחוץ סגי (דברי עצמו). ונוהגין ללבן לכתחלה מיהו סגי ליה בהגעלה אם אין בו גומות (מהרי"ל) ואם המדוכה של עץ יש לקלפו בכלי אומנות דחיישינן לגומות ולהגעילו אחר כך (הגהות מיימוני פרק ה')

סעיף יז

הדף שעורכים עליו כל השנה וכן עריבה שלשין בה צריכים הגעלה:

הגה: ולא מהני בה קילוף בכלי אומנות וכן כל דבר שצריך הגעלה הצריך הגעלה לא מהני ליה קליפה (מהרי"ו). והמנהג שלא להשתמש בפסח בעריבות ודפין שלשין עליהן כל כליהם כל השנה אפילו על ידי הגעלה וכן עיקר (מרדכי פרק כל שעה וכל בו) וכבר נתבאר לעיל סימן תמ"ב סעיף י"א:

סעיף יח

הנפה צריך לדקדק בה מאד לנקותה מפתיתי החמץ הנדבק בה ונסרך ונדבק בנקבי אריגת הנפה ובעץ שבה וישפשפו אותה במים יפה יפה והוא הדין לכל שאר כלי הלישה שהשפשוף בהם עיקר גדול:

הגה: ונהגו שלא להשתמש בנפה על ידי הגעלה ואין לשנות (מהרי"ל ובית יוסף) וכן בכל כיוצא בזה כגון הכלי שקורין רי"ב אייז"ן או הכיס של רחיים (מהרי"ל) בכולן לא מהני להו הגעלה וכן סלים שמשתמשין בהם חמץ דינם כנפה, אבל שקים ישנים נוהגין בהן היתר על ידי כבוס וצריך להתיר כל התפירות שבהן קודם הכבוס (תרומת הדשן סימן קי"ו):

סעיף יט

הרחת שקורים פאל"ה יש אומרים שאין מועיל לה הגעלה וצריך לקנות חדשה:

סעיף כ

השולחנות והתיבות שמצניעים בהם אוכלין כל השנה רגילים לערות עליהם רותחין לפי שלפעמים נשפך מרק מן הקדירה לתוכן:

סעיף כא

חביות של חרס שנתנו בהם שכר שעורים מותרים בהגעלה או בעירוי ג' ימים:
הגה: והגעלת החבית יעשה בדרך זה, ילבן אבנים וישימם בהם ויערה עליהם רותחים מכלי ראשון ויגלגל החבית שיגיע הגעלה לכל מקום (הגהות מיימוני פרק ה'). ובדיעבד אם נתנו בהם יין או דבש בלא הגעלה רק שהדיחן היטב תחלה מותר לשתות ממנו בפסח (מרדכי פרק כל שעה והגהות אשירי פרק ב' דע"א ותרומת הדשן בסימן ר"א):

סעיף כב

כל הכלים אפילו של חרס שנשתמש בהם חמץ בצונן מותר להשתמש בהם מצה אפילו בחמין חוץ מבית שאור ובית חרוסת שאף על פי שלא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהם מצה בחמין אבל בצונן להניח בהם מצה אפויה מותר אבל אסור ללוש בהם וכל זה בלא הגעלה אבל על ידי הגעלה אפילו בית שאור וחרוסת מותרים אם אינם של חרס אבל לשל חרס לא מהני הגעלה ואפילו לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהם מצה אפילו בצונן והאידנא נהגו עלמא דלא לאשתמושי בפסחא במאני דפחרא עתיקי (פירוש כלי חרס ישנים)
(ותנור של בית החורף דינו ככלי חרס ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח)
(מהרי"ו):

סעיף כג

כלי חרס המצופין בהתוך זכוכית דינם ככלי חרס:
הגה: ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלי חרס גליזאר"ט אפילו חדשים (מהרי"ל) ואין להחמיר רק במקום המנהג (תשובת מהרי"ל):

סעיף כד

כלי עץ המצופים בסממנים שקורים ברניס דינם ככלי חרס:

הגה: ויש מקומות שמחמירים שלא להשתמש בכלים צבועים אפילו הן חדשים (מהרי"ל) וכן המחופין בבדיל ואין להחמיר בזה רק במקום שנהגו איסור (תשובת מהרי"ל):

סעיף כה

כל כלי השתיה בין צלוחיות בין כוסות מותרים בשטיפה בין שהם של זכויות בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של חרס ואף על פי שלפעמים נותנים בהם לחם חם כיון שרוב תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רוב תשמישו: הגה: מיהו יש מחמירים ומצריכין הגעלה וכן נוהגין ועיין לעיל סעיף ו':

סעיף כו

כלי זכויות אפילו מכניסין לקיום ואפילו משתמש בהן בחמין אין צריכים שום הכשר שאינם בולעים ובשטיפה בעלמא סגי להו:

הגה: ויש מחמירין ואומרים דכלי זכויות אפילו הגעלה לא מהני להו וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו (סמ"ג ואגור). וכן כלי כסף שיש בתוכם התוך זכויות שקורין גישמעלצ"ט אין להגעילו אבל מבחוץ אינו מזיק (תרומת הדשן סימן קל"ב):

סעיף כז

שפוד ישן שצלו בו עופות בפסח מותרין אף על פי שמקודם צלו בו בשר מלוח ממלח שלא נבדק:

הגה: מיהו אין להתיר רק בדיעבד וכן הברזות שבחביות של יין נוהגין להדיחן (אגור ומהרי"ל). וכן העצים שתוחבין בהם כלי שתייה צריכין הדחה לשום בהם כלים בפסח (מהרי"ו):

שולחן ערוך אורח חיים תנב-דין זמן הגעלת הכלים

ובו שבעה סעיפים:

סעיף א

יש ליזהר להגעיל קודם שעה חמישית כדי שלא יצטרך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו. (או אם יש ששים במים נגד כלי שמגעיל או לאו) (טור). וכן אם מגעיל כלים שבליעתן מועטת עם כלים שבליעתן מרובה וכן אם משהה הכלים בתוך היורה יותר מדאי ואינו משהה אותם כל כך וכן כדי שלא יצטרך ליזהר שלא ינחו המים מרתיחתן:

הגה: אך רבים חולקים וסבירא להו דאין הגעלה מועלת כלום אם אין המים רותחים (וכן משמע מהרא"ש וסמ"ג ותרומת הדשן סימן קל"א ואגור וטור בסימן ק"ה) על כן יש ליזהר אפילו קודם זמן איסורו שלא ינחו מרתיחתן כל זמן שמגעיל (דברי עצמו):

ושלא יכניס הכלים עד שירתיחו המים וכן כדי שלא יצטרך להגעיל היורה הגדולה שמגעילים בה תחלה וסוף:

הגה: ואם לא הגעיל קודם זמן איסורו יכול להגעיל עד הפסח שאז חמץ במשהו ואינו מועיל הגעלה שחוזר ובולע אבל מותר ללבן כלי תוך הפסח (דברי עצמו ותשובת רשב"א). וכשמגעיל קודם פסח לאחר שש צריך ליזהר בכל הדברים הנזכרים שאין צריך ליזהר בהם קודם שש:

סעיף ב

יש ליזהר מלהגעיל כלי הבשר וכלי חלב ביחד אלא אם כן אחד מהם אינו בן יומו. (וכל שכן כלי של איסור. על כן נהגו שלא להגעיל שום כלי בן יומו):

סעיף ג

לא יניח כלים הרבה לתוך כלי ויגעילם יחד (אם נוגעים זה בזה):

סעיף ד

אם מגעיל בצבת יגלגל הכלי דאם לא כן במקום הצבת לא סליק דיקולא דמיא:

סעיף ה

אין מגעילין בחמי טבריה אפילו כלים שדינם ככלי שני מפני שאינה תולדות האור וכבולעו כך פולטו מה בולעו על ידי תולדות האור אף פולטו על ידי תולדות האור:

הגה: ומיהו אם נשתמש בו רק במי טבריה מגעילו בהן (בית יוסף בשם אורחות חיים). ואין מגעילין בשום משקה רק במים מיהו בדיעבד מהני הגעלה בכל משקה (בית יוסף בשם אורחות חיים). אם הגעיל הרבה כלים ביורה עד שמרוב פליטת הכלים נעשו המים כציר אין להגעיל עוד באותן המים (ר"ן פרק כל הבשר):

סעיף ו

כלי גדול שאינו יכול להכניסו לתוך כלי אחר מחמת גודלו עושה שפה לפיו בטיט כדי שיתמלא היטב ויגיעו המים בשפתו וממלאו מים ומרתיחו או יקח אבן רותחת או לפיד אש וישליכנו לתוכו בעודו רותח ומתוך כך ירתיחו המים יותר ויעלו על שפתו:

סעיף ז

נוהגין לשטוף הכלי במים קרים אחר הגעלה מיד:

שולחן ערוך אורח חיים תנג-דיני החטים וטחינתם למצות

ובו תשעה סעיפים:

סעיף א

אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה בחטים ובשעורים ובכוסמין ובשבולת שועל ובשיפון (והמנהג ליקח לכתחלה חטים) (מהרי"ל) אבל לא באורז ושאר מיני קטניות וגם אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל:
הגה: ויש אוסרים (טור והגהות מיימוני פרק ה' ומרדכי פרק כל שעה) והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם ואין אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל וכן מותר להשהות מיני קטניות בבית (תרומת הדשן סימן קי"ג). וזרע אקליז"א (מהרי"ל) ועני"ס אליינד"ר אין מיני קטניות ומותר לאכלן בפסח כן נראה לי:

סעיף ב

העושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא בה ידי חובתו בפסח:

סעיף ג

אם לא ביררו החטים מאכילת עכבר אין בכך כלום:
הגה: וכן אם לא ביררו ממנו אותו דגן שצמח מיהו צריך לראות שאין בו כל כך שלא יהא ששים כנגדו מן ההיתר (הגהות מיימוני בשם סמ"ק ותרומת הדשן סימן קי"ד):

סעיף ד

החטים שעושים בהם מצת מצוה טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירה ולפחות משעת טחינה ובשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק:

סעיף ה

האידנא אסור ללתות בין חטים בין שעורים:

סעיף ו

שקים שנותנים בהם קמח כל השנה אם רוצה ליתן בהם קמח ומכבסים אותם יפה צריכים להתיר קודם הכבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם הם מטולאים:

סעיף ז

כשמוליכים השקים שיש בהם קמח מהרחיים אסור להניחם על גבי בהמה שאין אוכף או עור עב תחת השק:

הגה: וכן יזהר לכתחלה שלא להניח הרבה שקים עם קמח זה על זה במקום שאפשר (מרדכי סוף פרק אלו עוברין):

סעיף ח

נוהגים לנקר הרחיים משום דזמנין נתנו בהם תבואה לתותה לסולת ונוהגים שקמח הראשון שנטחן אחר הניקור שומרים אותו עד לאחר הרגל:

הגה: ואנשי מעשה רגילים לילך בעצמם אל מקום הרחיים לראות הם בעצמם לטחינת קמחיהם (מרדכי):

סעיף ט

צריך לטחון החטים יום או יומים לפני הלישה ואם טחנו בערב פסח יש אומרים שאסור ללוש מצה בו ביום לפי שהקמח בשעת טחינה רותח ומחמם המים והעיסה נוחה להחמיץ:

שולחן ערוך אורח חיים תנט- דין מקום וסדר לישת המצות

ובו ששה סעיפים:

סעיף א

אין לשין במקום השמש וביום המעונן אסור תחת כל אויר הרקיע משום דיומא דעיבא כוליה שמשא:

הגה: ועל כן נהגו ליזהר מללוש נגד החלון הפתוח אפילו אין שם שמש שמא יהיה מעונן ולא אדעתיה (תרומת הדשן סימן קצ"ג) וכן יש ליזהר מלהוליך המצות לתנור תחת הרקיע מגולה וכן המים או הקמח (הגהות מיימוני פרק ה' בשם סמ"ק ומהרי"ו): ולא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חום התנור:

סעיף ב

לא יניחו העיסה בלא עסק ואפילו רגע אחד וכל זמן שמתעסקים בו אפילו כל היום אינו מחמיץ ואם הניחו בלא עסק שיעור מיל היו חמץ ושיעור מיל היו רביעית שעה וחלק מעשרים מן השעה:

הגה: ויש להחמיר למהר בענין עשיית המצות כי יש לחוש שהשהיות יצטרפו לשיעור מיל או שיהיה במקום חם שממהר להחמיץ (הגהות מיימוני פרק ה' ומרדכי פרק אלו עוברין):

ואחר שנתעסקו בבצק ונתחמם בידיים אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ ואם התחילו בשתי עיסות כאחד והחמיצה האחת בידוע שהחמיצה גם השנית אפילו אין רואין בה סימני חימוץ ואם החמיצה עד שיש בה סדקים אפילו לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא אחד הולך הנה ואחד הולך הנה היו חמץ גמור והאוכלו חייב כרת ואם אין בו סדק אלא הכסיפו (פירוש נשתנה מראיתו ללובן, ערוך) פניו כאדם שעמדו שערותיו האוכלו פטור:

הגה: ואם המצה עשויה וירא שלא תבא לידי חימוץ מותר לשברה ולחזור לעשותה כדי שהעסק יבטל החימוץ מיהו טוב ליזהר לכתחלה (מהרי"ל בשם אגודה ורוקח):

סעיף ג

אם האשה שהיא לשה היא מקטפת במים לא תקטף באותם מים שמצננת בהם ידיה מפני שהם מתחממים ומחמיצים את העיסה אלא יהא לה כלי אחר מלא מים שתקטף בו: הגה: ומיהו בעברה ולא צננה ידיה מותר (רמב"ם פרק ה'):

סעיף ד

אם לש אחר זמן איסור חמץ אלו המים עם שאר המים שרוחצים בהם העריבה לא ישפכם אלא במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמיץ:

הגה: והכלים שמתקנים בהם המצות והסכין שחותכין בו העיסה יגרדם תמיד בשעת עשייה שלא ידבק בהם הבצק ולאחר עשייה ידיחם וינגבם היטב לחזור ולתקן בהם פעם שנית (מהרי"ל) וזהו עדיף טפי ממה שנוהגין לגרדן כי אי אפשר לנקותן היטב על ידי גרידה והמחמיר יגרדן ואחר כך ידיחן (דברי עצמו). וביום טוב מותר לעשותו על ידי נכרי ואם אין נכרי יטילם לצונן או יתנם לתנור שיאפה הבצק שעליהם והעריבות שאפשר לתת דבר בתוכו מותר להדיח וכן כל כיוצא בזה ויש ליזהר בעריבה שלשין בה שלא יהיה בו שום גומא או סדק שלא יוכל לנקרו אחר הלישה ותחמיץ ואחר כך כשחוזר ולש בו מתערב בבצק (מהרי"ל). ולא יתן העריבה על כר או כסת צמר בשעת הלישה שמחמם העריבה אבל על של עור שרי (מהרי"ו):

סעיף ה

עברה ולשה תחת השמש הפת מותרת:

סעיף ו

אם העיסה רכה לא יוסיף בה קמח אלא עושה עיסה קטנה מגיבול קשה ויערבנה עם העיסה הרכה:

הגה: וירחיק המצות מהקמח כי הקמח הנדבק בהן בא אחר כך בתבשיל ומתחמיץ (מרדכי ריש פרק אלו עוברין):

שולחן ערוך אורח חיים תעב- דיני הסיבה וארבע כוסות

ובו ששה עשר סעיפים:

סעיף א

יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום כדי לאכול מיד כשתחשך. ואף אם הוא בבית המדרש יקום, מפני שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו. אבל לא יאמר קידוש עד שתחשך:

סעיף ב

יסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו. ויכין מקום מושבו שישב בהסיבה דרך חירות.
 • הגה: ואפילו עני שאין לו כרים ישב על הספסל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים):

סעיף ג

כשהוא מיסב לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו אלא על שמאלו (ואין חילוק בין איטר לאחר) (טור בשם רש"י ותרומת הדשן סימן קל"ו):

סעיף ד

אשה אינה צריכה הסיבה אלא אם כן היא חשובה.

- **הגה:** וכל הנשים שלנו מיקרי חשובות (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים ורבינו ירוחם), אך לא נהגו להסב, כי סמכו על ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין^[1] להסב (דברי עצמו):

סעיף ה

בן אצל אביו צריך הסיבה אפילו הוא רבו מובהק. תלמיד לפני רבו אינו צריך הסיבה, אפילו אינו רבו מובהק, אלא אם כן יתן לו רבו רשות. ותלמיד חכם מופלג בדורו, אף על פי שלא למד ממנו כלום, חשוב כרבו ואינו צריך הסיבה. (ודווקא כשאוכלין על שולחן אחד, אבל אם אוכל על שולחן בפני עצמו צריך להסב):

סעיף ו

השמש צריך הסיבה:

סעיף ז

כל מי שצריך הסיבה, אם אכל או שתה בלא הסיבה לא יצא, וצריך לחזור לאכול ולשתות בהסיבה.

- **הגה:** ויש אומרים דבזמן הזה דאין דרך להסב, כדאי הוא ראבי"ה לסמוך עליו שבדיעבד יצא בלא הסיבה (אגודה פרק ערבי פסחים).
- ונראה לי אם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסיבה, אין לחזור ולשתות בהסיבה, דיש בו חשש שנראה כמוסיף על הכוסות. אבל בשני כוסות ראשונות, יחזור וישתה בלא ברכה (מנהגים). וכן באכילת מצה. ולכתחילה יסב כל הסעודה (מהרי"ב):

סעיף ח

צריך לשתות ארבע כוסות על הסדר, ואם שתאן זה אחר זה שלא כסדר לא יצא:

סעיף ט

שיעור הכוס, רביעית לאחר שימזגנו (אם רוצה למזגו), וישתה כולו או רובו. ואם יש בו הרבה רביעיות, שותין ממנו כל כך בני אדם כמניין רביעיות שבו. ויש אומרים שצריך לשתות רוב הכוס אפילו מחזיק כמה רביעיות (וצריך לשתות השיעור שלא בהפסק גדול בנתיים) (בית יוסף בשם רוקח):

סעיף י

מי שאינו שותה יין, מפני שמזיקו או שונאו, צריך לדחוק עצמו ולשתות לקיים מצות ארבע כוסות:

סעיף יא

מצוה לחזור אחר יין אדום (אם אין הלבן משובח ממנו) (טור):

סעיף יב

יוצאים ביין מבושל ובקונדיטון:

סעיף יג

אפילו עני המתפרנס מן הצדקה ימכור מלבושו או ילוה או ישכיר עצמו בשביל יין לד' כוסות:

סעיף יד

גם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל מצות הנוהגות באותו לילה:

סעיף טו

תינוקות שהגיעו לחינוך, מצוה ליתן לכל אחד כוסו לפניו.

- הגה: ואין ליקח כוס שפיו צר כעין קרו"ג גלא"ז, מפני שלא יוכל לשתות רביעית כאחד (מהרי"ב).

ובכוס של ברכת המזון בלאו הכי אין לוקחין אותו, ועיין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד' בהג"ה. וכן הכוס של קידוש. ועיין לעיל סימן רע"א סעיף י':

סעיף טז

מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו:

1. ^ צ"ל: אין צריך. (טור ומשנ"ב להלן ס"ק כ) (באדיבות מהד' דרשן).

שולחן ערוך אורח חיים תעג-דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס השני

ובו שבעה סעיפים:

סעיף א

מוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו ומברך שהחיינו ואם חל בשבת אומר ויכולו ואם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ז ואם שכח להבדיל ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה ישלים ההגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל

הגה: ואין ליטול ידיו כלל קודם קידוש (רבינו ירוחם והרא"ש בתשובה ומרדכי פרק ערבי פסחים) ואם אין ידיו נקיות יטול מעט אבל אין לברך על הנטילה ובעל הבית לא ימזוג בעצמו רק אחר ימזוג לו דרך חירות (מהרי"ב):

סעיף ב

שותה בהסיבה ואינו מברך אחריו:

סעיף ג

אם ירצה לשתות כמה כוסות הרשות בידו ומכל מקום ראוי להזהר שלא לשתות בין ראשון לשני אם לא לצורך גדול כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה:

סעיף ד

מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות ומרור וחרוסת וכרפס או ירק אחר (וחומץ או מי מלח) ושני תבשילין אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה ונהגו בבשר וביצה

הגה: ויסדר הקערה לפניו בענין שאינו צריך לעבור על המצות דהיינו הכרפס יהא למעלה מן הכל והחומץ סמוך לו יותר מן המצה והמצות מן המרור והחרוסת והם יהיו יותר קרובים אליו מן הבשר והביצה (מהרי"ל)

והבשר נהגו שיהיה זרוע ונהגו שהבשר יהיה צלי על הגחלים והביצה תהיה מבושלת (והוא הדין צלויה וכן נוהגין בעירנו):

סעיף ה

אלו ירקות שיוצא בהם ידי חובתו חזרת עולשין תמכא חרחבינא (פירוש מיני עשבים מרים) מרור ויוצאים בעלין שלהן ובקלחן אבל לא בשורש אלא שבעלין אין יוצאים אלא אם כן הם לחים ובקלחים יוצאים בין לחים בין יבשים אבל לא כבושים ולא שלוקים ולא מבושלים וכולם מצטרפים לכזית שהוא השיעור שלהם ועיקר המצוה בחזרת ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם שנויים

הגה: ואם אין לו אחד מאלו הירקות יקח לענה או שאר ירק מר (אגור) וחרוסת יעשה עב זכר לטיט ואחר כך נותנין בו מעט חומץ או יין אדום זכר לדם (טור) ועושין החרוסת מפירות שנמשלו בהם ישראל (תוספות פרק ערבי פסחים) כגון תפוחים תאנים אגוזים רימונים שקדים ונותנין עליו תבלין כגון קנמון וזנגביל הדומים לתבן שהיו מגבלין בו הטיט (טור):

סעיף ו

נוטל ידיו לצורך טבול ראשון ולא יברך על הנטילה ויקח מהכרפס פחות מכזית ומטבילו בחומץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל ואינו מברך אחריו ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשתיים ויתן חציה לאחד מהמסובין לשומרה לאפיקומן ונותנים אותה תחת המפה וחציה השני ישים בין שתי השלימות ויגביה הקערה שיש בה המצות ויאמר הא לחמא עניא עד מה נשתנה

הגה: ויאמר בלשון שמבינים הנשים והקטנים או יפרש להם הענין וכן עשה ר"י מלונדרי כל ההגדה בלשון לע"ז כדי שיבינו הנשים והקטנים (כל בו ומהרי"ל)

ואז יצוה להסירם מעל השלחן ולהניחם בסוף השלחן כאילו כבר אכלו כדי שיראו התינוקות וישאלו:

סעיף ז

מוזגין לו מיד כוס שני כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קודם סעודה ואם אין חכמה בבן אביו מלמדו אם אין לו בן אשתו שואלתו ואם לאו הוא שואל את עצמו ואפילו תלמידי חכמים שואלים זה לזה מה נשתנה וכו' (וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים) (מהרי"ל) וכשמתחיל עבדים היינו לפרעה מחזיר הקערה שבה המצות לפניו וקורא כל ההגדה וכשיגיע למצה זו צריך להגביה להראותה למסובין שתחבב המצוה עליהם (ויש להגביה מצה הפרוסה שהיא כלחם עוני) (מהרי"ו) וכן כשיגיע למרור זה וכשיגיע ללפיכך מגביה כל אחד כוסו בידו עד שחותם גאל ישראל

הגה: ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבעו (דברי עצמו) כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט הכל ט"ז פעמים (מהרי"ל).

ויהיה הפת מגולה בשעה שאומר ההגדה עד לפיכך שאוחז הכוס בידו ואז יכסה הפת (אגור ובית יוסף):

שולחן ערוך אורח חיים תעה-יתר דיני הסדר

ובו שבעה סעיפים:

סעיף א

יטול ידיו ויברך על נטילת ידים ויקח המצות כסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלימות ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה ואחר כך יבצע מהשלימה העליונה ומהפרוסה משתיהן ביחד ויטבלם במלח.

הגה: ואין המנהג לטבל במלח בלילה ראשונה דפת נקי אין צריך מלח.

ויאכלם בהסיבה ביחד כזית מכל אחד ואם אינו יכול לאכול כשני זיתים ביחד יאכל של המוציא תחלה ואחר כך של אכילת מצה ואחר כך יקח כזית מרור וישקענו כולו בחרוסת ולא ישחנו בתוכו שלא יתבטל טעם מרירתו ומטעם זה צריך לנער החרוסת מעליו ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא הסיבה ואחר כך נוטל מצה שלישית ובוצע ממנה וכורכה עם המרור וטובלה בחרוסת.

הגה: ויש אומרים דאין לטובלו וכן הוא במנהגים וכן ראיתי נוהגין.

ואומר זכר למקדש כהלל ואוכלן ביחד בהסיבה ומשבירך על אכילת מצה לא יסיח בדבר שאינו מענין הסעודה עד שיאכל כריכה זו כדי שתעלה ברכת אכילת מצה וברכת אכילת מרור גם לכריכה זו:

סעיף ב

אם אין לו ירקות לטיבול ראשון אלא מרור יברך עליו בטיבול ראשון בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור ובטיבול השני יטבלנו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה:

סעיף ג

בלע מצה יצא אבל אם בלע מרור לא יצא דטעם מרור בעינן וליכא ואפילו אם בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא ואם כרכם בסיב ובלעו אף ידי מצה לא יצא לפי שאין דרך אכילה בכך:

סעיף ד

אכל מצה בלא כוונה כגון שאנסוהו נכרים או לסטים לאכול יצא ידי חובתו כיון שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא חייב באכילת מצה אבל אם היה סבור שהוא חול או שאין זו מצה לא יצא:

סעיף ה

אכל כזית מצה והוא נכפה בעת שטותו ואחר כך נתרפא חייב לאכול אחר שנתרפא לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטור מכל המצות:

סעיף ו

אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית יצא ובלבד שלא ישהה בין אכילה לחברתה יותר מכדי אכילת פרס (ועיין לקמן סימן תרי"ב סעיף ג'):

סעיף ז

אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד.
הגה: ונהגו לעשות שלש מצות של סדר מעשרון זכר ללחמי תודה ועושים בהם סימן לידע איזה ראשונה או שניה או שלישית ומניחים הראשונה עליונה והשניה באמצע והשלישית בתחתונה לכריכה ואם שינה לא עיכב (טור בשם הרא"ש). ואופין אותם גם כן כסדר (כל בו ואבודרהם) ואם נשברה אחת מהן לוקחין אותה לשניה דבלאו הכי פורסין אותה (אגור).

ואף בלילה הראשון יוצא בכזית (ושיעור כזית עיין לקמן סימן תפ"ו):

שולחן ערוך אורח חיים תפט- סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העומר

ובו עשרה סעיפים:

סעיף א

בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה ומצוה על כל אחד לספור לעצמו וצריך לספור מעומד ולברך תחלה

וסופר הימים והשבועות כיצד ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעומר) עד שמגיע לשבעה ימים ואז יאמר היום שבעה ימים שהם שבוע אחד (בעומר) וביום שמיני יאמר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד (בעומר) וכן עד שיגיע לארבעה עשר יאמר היום ארבעה עשר ימים שהם שני שבועות (בעומר) ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום:

סעיף ב

אם טעו ביום המעון ובירכו על ספירת העומר חוזרים לספור כשתחשך והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות:

סעיף ג

המתפלל עם הצבור מבעוד יום מונה עמהם בלא ברכה ואם יזכור בלילה יברך ויספור. **הגה:** ואפילו ענה אמן על ברכת הקהל אם היה דעתו שלא לצאת יחזור ויברך ויספור בלילה (בית יוסף בשם רשב"א):

סעיף ד

מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו היום כך וכך אינו יכול לחזור ולמנות בברכה אבל קודם בין השמשות כיון שאינו זמן ספירה אין בכך כלום. **הגה:** וכשהגיע הזמן אסורים לאכול עד שיספור ואפילו התחיל לאכול פוסק וסופר מיהו אם התחיל לאכול קודם שהגיע הזמן אינו צריך להפסיק אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך (דברי עצמו למאן דאמר ספירה בזמן הזה דאורייתא):

סעיף ה

אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא דלסיים כמו שישמע מחבירו ושתק עד ששמע מחבירו וסיים כמוהו יצא:

סעיף ו

אם פתח ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' או איפכא שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ארבעה וטעה וסיים בה' אינו חוזר ומברך:

סעיף ז

שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלא ברכה:

סעיף ח

אם שכח לברך באחד מהימים בין יום ראשון בין משאר ימים סופר בשאר ימים בלא ברכה אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר יספור בשאר ימים בברכה:

סעיף ט

ליל שבת וליל יום טוב מברכים וסופרים אחר קידוש בבית הכנסת ובמוצאי שבת ויום טוב קודם הבדלה אחר קדיש תתקבל וכשחל יום טוב האחרון של פסח במוצאי שבת דאז אומר קידוש והבדלה בפעם אחת יש לספור קודם שמברכין על הכוס בבית הכנסת.
הגה: ואם אין לו יין וצריך לקדש יקנה"ז עיין לעיל סימן רצ"ו:

סעיף י

אסור לאכול חדש אף בזמן הזה בין לחם בין קלי בין כרמל עד תחלת ליל י"ח בניסן ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

בכל חודש ניסן אין נופלים על פניהם, ולא אומרים וידוי ותחנון, וגם לא אומרים "אל ארך אפים" בזמן שמוציאים ספר תורה, רק אומרים "יהי ה' אלהינו עמנו" וכולי. וגם לא אומרים "למנצח יענך", וגם לא אומרים בשבתות במנחה "צדקתך". ואין מספידין בכל חודש ניסן, רק לתלמיד חכם בפניו. טוב לומר מראש חודש ניסן ואילך, כל יום לאחר תפילת שחרית פרשת הנשיא שהקריב באותו יום {באר היטב סימן תכט סק"ו}.

ראש חודש ניסן זמן חודש האביב "אביב" נגזר מהמילים, אב, יב, שזה אבא, של שתיים עשרה חודש. "החודש הזה לכם ראש חודשים" "ניסן" גימטריה מאה שבעים, עשר פעמים טוב. "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל" ממש מריחים את ריח האביב של חג הגאולה, חג הפסח מתקרב ובא. חודש האביב הוא "ראש חודשים" מלשון של התחדשות, המעלה היא שהתחדשות רק "לכם" שייך לעם ישראל בלבד, ולא לשאר אומות העולם וזה לשון הזוהר {פרשת בא} "אתקשרותא דא לכם ולא לשאר העמין". אנחנו כבר בזמן של חסד, כנגד אברהם אבינו. כתוב, 'ירמיהו פרק ב פסוק ב', "זכרתי לך חסד נעורייך" זה בחינת "חסד לאברהם" "אהבת כלולותיך" זה בחינת תשובה מאהבה, המסוגלת בזמנים האלה. חשוב להזכיר, **"ברכת האילנות" שהיא אחד מברכות הראייה**, נוהגת בזמן ראש חודש ניסן, הזמן של "אילני דמלבלבי" זה הזמן שאדם מרגיש התחדשות לעבודת ה' כתוב, "וישב אברהם אל נערו" {בראשית פרק כב פסוק יט}. מתי זה היה? בזמן של "פסח" בחודש האביב. הגמרא במסכת ברכות {דף מג עמוד ב} אומרת, מי שיוצא בימי ניסן, ורואה אילנות מלבלבין מברך, "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות, ליהנות בהן בני אדם". כך פסק רבנו הרמב"ם [פרק י הלכות ברכות הלכה יג]. וכן נפסק בשולחן ערוך {סימן רכו סעיף א}. הברכה הזאת שנקראת "ברכת האילנות" אנחנו מברכים פעם אחת בכל שנה ושנה, ומודים לה" יתברך על חסדיו המרובים, שמפריח לנו את האילנות שהיו עומדים יבשים וקפואים במשך תקופת החורף. חשוב להזכיר, לדעת הזוהר הקדוש, יש בברכה הזאת, עילוי ותיקון גדול, בפרט בחודש ניסן, שיש נשמות שמתגלגלות בעצים של השדה, וגם בעשבים. למדנו, את סוד הדברים של הברכה החשובה הזאת מהפסוק, {בראשית פרק כז פסוק כז}, "ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' ונסמך לזה, "ויתן לך האלוקים מטל השמיים ומשמני הארץ". ואם לא יכול לברך בראש חודש ניסן, יכול לברך ברכת האילנות בחול המועד פסח, "ברוב עם הדרת מלך". {משלי פרק יד פסוק כח}. נשים גם רשאיות לברך ברכת האילנות. מותר לברך ברכת האילנות על עצי ערלה שהם בתוך שלוש שנים לנטיעתם, הואיל ודרכם בכך, שאינו דומה לאילנות של כלאים {רב פעלים ג, ט}. מכל מקום מותר לברך

ברכת האילנות בשבת ויום טוב, אם יש חשש שיפסיד את הברכה. למדנו ברמז על הרעיון של מלאכת "דבר האבד" הכוונה לאותם נשמות אבודות, שזקוקות לתיקון וישועה בפרט הזמנים המסוגלים האלה, שזה רמוז בשיר השירים, "הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו".

שבת קודם פסח נקראת "שבת הגדול", מפני הנס שנעשה בו, שבזמן שיצאו עם ישראל ממצרים, פסח חל אז ביום חמישי בשבת, ושבת לפניו היה יום עשירי בניסן, שאז נצטוו לקחת שה לבית אבות לצורך קרבן פסח, וכך באמת עשו עם ישראל כפי שנצטוו, נאספו בכורי מצרים ובאו לישראל ושאלו אותם על מה ולמה? ענו להם, עתיד הקדוש ברוך הוא להרוג את כל בכורי מצרים, כמו שכתוב [שמות פרק יב פסוק כז], "ואמרתם זבח פסח הוא לה" אשר פסח על בתי בני ישראל" וכולי, לכן אנחנו מצווים לתת מדם הקורבן על שתי המזוזות ועל המשקוף, כדי שלא יבוא המשחית אל בתינו לנגוף. כששמעו בכורות מצרים ידעו שדברי אמת הם, התמלאו בחיל רעד ופחד, ומיד הלכו וסיפרו למשפחותם, ויצאו איתם כדי להפגין ולדרוש את המלך פרעה, שישלח את עם ישראל ממצרים לבל יהרגו בגללם, וכמובן שהם נענו בשלילה מוחלטת, ואז נלחמו זה בזה, וברוך ה' נהרגו הרבה מצרים על ידי בכוריהם, כמו שכתוב "למכה מצרים בבכוריהם". וזה העלה את חמתם של מצרים ויצאו עם כלי משחית לנקום בעם ישראל, והקדוש ברוך הוא ברחמיו הגין עליהם, והיכה את מצרים בהרבה תחלואים רבים וקשים, ועל ידי כך ניצלו עם ישראל. לכן זה נקרא "שבת הגדול".

יש עניין קדוש להתאסף בבתי מדרשות, לשמוע את דרשות שבת הגדול מרבנים בכל אתר ואתר, כדי להזכיר נפלאות וגבורות ה' וגם להורות לעם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, בכל דיני הפסח המרובים, אם זה הכשר כלים, בדיקת חמץ וביעורו, אפיית המצות וכולי. מכל מקום אשריו של מזכה הרבים בעולם הזה, וטוב לו לעולם הבא, שיעלה מחיל אל חיל, ויתברך בכל הברכות הכתובות בתורה, ויתקיים עליו הפסוק "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך", אמן כן יהי רצון.

נוהגים לקרוא ההפטרה בשבת הגדול, "וערבה לה" מנחת יהודה וירושלים", גם אם חל ערב פסח בשבת, או שחל קודם לכן. אפילו שהרמב"ם וסיעתו לא הזכירו בכלל

את ההפטרה הזו. צריך להבין, למה השבת נקראת בלשון של "שבת הגדול"? נראה שזה דומה ללשון בנביא {ישעיהו פרק כז פסוק יג}, "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול". ששם אין כוונה למידות אורך של השופר, אלא הכוונה שישמע הקול האמיתי של הבריאה, שזה למעשה התכלית. **חג הפסח נקרא גם חג המצות, חג החירות, וחג האביב.** חג הפסח הוא הראשון מבין שלושת החגים שנקראים בתורה, שלוש רגלים, מכיוון שהיו נוהגים לעלות לרגל לירושלים, בזמן שבית המקדש היה קיים, שזה בזמן החגים שהם, פסח, שבועות וסוכות. חג הפסח הוא הראשון כי חוגגים אותו בחודש ניסן, שהוא הראשון לחודשי השנה. כמו שלמדנו שיש גם נפקא מינה לגבי דיני נדרים שאנו מתחילין למנות מניסן.

אנחנו קרובים לסיום ארבע הפרשיות, התחלנו "שבת שקלים", "שבת זכור", "שבת פרה", "ושבת החודש", השנה ראש חודש חל בשבת, אנחנו נוציא שלוש ספרים, בספר האחרון נקרא את פרשת החודש, "החודש הזה לכם ראש חודשים". אומר השל"ה הקדוש, בחודש ניסן יש לכל ימי החודש קדושת ראש חודש. אנחנו מתקרבים לחג הפסח, לומדים ברמז בפרשת החודש, את הכוח בחכמה שיש לתורתנו הקדושה. כוח ועוצמה אין סופי. וגם בפרשת פרה למדנו את כח התורה, שיכול לטהר את הטמאים, זה נקרא ניקוי יבש כמו האש, כך כתוב {ירמיה פרק כג פסוק כט}, "הלא כה דברי כאש נאם ה'." **צריך להזכיר, המזל של חודש ניסן הוא "מזל טלה"** והוא שייך ליסוד האש, כי רצה הקדוש ברוך הוא, להראות ביטול עבודה זרה, דווקא בזמן של תוקף שליטת מזל טלה, שזה בליל ט"ו בניסן שמזלו טלה, שאז הלבנה במלואה, לכן נצטוו ישראל לשחוט ולצלול את קורבן הפסח כשהוא שלם. האמת שנכון שהתורה קראה למצוות הפסח בלשון של חוקה, כמו שכתוב {שמות פרק יב פסוק מג}, "זאת חוקת הפסח", אבל מכל מקום למדנו מהפסוק {שמות פרק ח פסוק כב}, "הן נזבח את תועבת מצרים" וכולי, שעל זה מובא במדרש ובזוהר הקדוש, שהמצרים היו עובדים לטלה, לכן מצווה אותנו התורה, כתוב {שמות פרק יב פסוק מו}, "ועצם לא תשברו בו", ללמדנו את הרעיון של מצוות לא תעשה הזו של קרבן הפסח, עד שיבואו הכלבים ויהיו מגררים עצמות הטלה על כל שלדו, זה בשביל להוכיח לכולם שאין ממש בעבודה זרה. עכשיו מובן למה הרשע מתחכם "מה העבודה הזאת לכם", אומר הרשע בדורות שלנו כיום, צריכה להיות עבודת ה' באופן אחר, כי הרי אין כיום עבודה זרה כמו שהיה בזמנים קודמים, וכביכול קרבן הפסח נועד אז בשביל להוציא מלב התועים אחר עבודה זרה, שהיתה לה כח עצום כמו האש, וכל זה נעשה כדי שלא יטעו את הציבור, אבל בימינו בטלה כבר עבודה זרה, וכולם מאמינים בבורא אחד, אז ממילא בטל הטעם של קרבן פסח, ולכן באה התשובה לאותו רשע, "בעבור זה עשה ה' "

לי בצאתי ממצרים" {שמות פרק יג פסוק ח}, זאת אומרת, אפילו שידוע טעמי המצוות, חשוב לדעת שהטעם הוא לא עיקר ויסוד למצווה, כי התורה קדמה לעולם, וידוע הטעם של אכילת מצה משום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שגאל אותם הקדוש ברוך הוא מיד, ואבותינו הקדושים קיימו את הנאמר בתורה עוד לפני שקיבלו אותה במעמד הר סיני, כמו אכילת מצה ומרור ופסח, יוצא על כורחנו שמצוות אלה לא היו בגלל גאולת ישראל ממצרים, וכבר למדנו בהרחבה את סוד הדברים בשיעורים קודמים.

אנחנו נקראים "עם סגולה" בזכות התורה הקדושה. אנחנו נמצאים בתיבת נח, מסביבנו שורר חושך ואפלה גדולה, הסתרה בתוך הסתרה. זוכים רק, שאור התורה מאיר לנו את הדרך, מרגישים תענוג רוחני, שמשפיע עלינו שמחה וסיפוק בלימוד התורה. כולם שואלים איך זוכים לזה? התשובה היא, על ידי שקדנות, עמל תורה. שלמה המלך אמר במשלי [פרק ב פסוק ד], "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה רק אז תזכה להבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא" צריך להבין, אם נדע ללמוד נכון, נגלה בספר משלי את כל התשובות לכל השאלות. התורה שלנו הקדושה נדרשת בשבעים פנים, על כל הלכה יש מחלוקת, תקראו לזה בלשון של פלוגתא, חילוקי דעות, עד כדי כך שזה אוסר, וזה מתיר, זה מטמא, וזה מטהר. צריך להבין, בדורות שלנו האחרונים מתרבים הספקות, והמחלוקות נעשות יותר ויותר. השאלה היא, למה באמת התורה שלנו לא ניתנה כמו שולחן ערוך ממש, למה שהכל לא יהיה ברור ללא שאלות, וללא ספקות? התשובה היא, במה שאנחנו חותמים לאחר השיעור {משנה מכות ג, טז}, "רבי חנניה בן עקשיא אומר רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות שיש בהם הרבה שיטות, הרבה ספקות, הרבה מחלוקות, וכל זה כדי שנתגה נתאמץ, כך נזכה לעמל תורה, כדי "להגדיל תורה ולהאדירה". זה כוחה של תורה שיש בה את כל השיטות, וכל המחלוקות, וכולם מכוונים לאמת, וזה נקרא מחלוקת לשם שמים, וכמובן שכולם יקבלו שכר על עמל תורה.

חשוב לדעת, צירוף אותיות שם הוי"ה של חודש ניסן, הוא לפי האותיות של ראשי תיבות של הפסוק בתיילים {פרק צו פסוק יא}, "ישמחו השמים ותגל הארץ", שזה רומז על הגאולה העתידית שתהיה על ידי שירה. צריך לזכור, בדרך הכתיבה של שם הוי"ה שחוזרים כל פעם לאחר, מקבלים גימטריה של שבעים ושנים, שזה גם גימטריה "חסד", וזה הסוד של קריעת ים סוף, הבנוי מן הפסוקים בספר שמות [פרק יד פסוק יט], "ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם, ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד

מאחוריהם". "ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל, ויהי הענן והחושך ויאר את הלילה, ולא קרב זה אל זה כל הלילה". "ויט משה את ידו על הים, ויולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וישם את הים לחרבה ויבקעו המים".

צריך להקדים לשאול ולדרוש שלושים יום קודם לפסח, ואדרבה אפשר להתחיל כבר מיום פורים עצמו, מפני שהלכותיו מרובות, כמו שלמדנו במסכת מגילה {דף לב עמוד א}, "משה רבנו תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין הלכות פסח בפסח" וכולי. וכך נפסק בשולחן ערוך {סימן תכ"ט סעיף א}. וכולם צריכים לדעת איך לנהוג בפרט בדברים שאין להם תקנה בתוך חג הפסח, כגון ביעור חמץ והגעלת כלים. **כתוב בשיר השירים {פרק ב פסוק יב}, "הניצנים נראו בארץ" וכולי, "התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח", כבר מראש חודש ניסן, אנחנו מריחים באוויר את ריח הפריחה של הגאולה. בעזרת ה' מחר נברך את "ברכת האילנות" ברוב עם.**

נכון לזכור על הרעיון של מצוות "קמחא דפסחא", זה נקרא מעות של חיטים, כל זה כדי לעשות חסד עם אנשים עניים שהם נזקקים, שזה מה שגורם למתק את הדינים באמצעות הכסף, אשרינו שזכינו, אין לנו תיקון יותר גדול מזה. בליל הסדר אנחנו פותחים את ההגדה "הא לחמא עניא", אנחנו מכוונים בזה לתקן את העין הרע שנתנו המצרים בלחם ובממון שלנו, זה הרעיון של המצווה, כדי לנטרל את החיצונים במשך כל השנה שלא ישלטו בממון שלנו. זו הדרך שבה אנחנו פותחים את צינורות השפע. כי מה שגורם שיתהפך צינורות השפע לפשע, זו הדרך העקומה שבה מרויחים את הממון. צריך לזכור, הכסף והזהב שקיבלו עם ישראל מביזת הים, וגם מה שהרוויחו במצרים עצמה. הכסף והזהב האלה לא היה להם קיום כי הם היו מהולים בכספים של עבודה זרה, ושל רמאות, וגניבה. צריך להבין, כסף שמרוויחים במרמה של גניבה, וגזל, זה פוגע באדם בכל מיני דרכים, אם זה בגוף, או בנפש, או ביחסים עם המשפחה האישה והילדים, וגם זה פוגע ביחסים עם אנשים אחרים. מסכן אותנו אדם לא יכול לישון בלילה, המצפון שלו כל הזמן מייסר אותו, אין לו שלווה נפש. אני יכול להעיד על אנשים עשירים ומפורסמים שביקשו עצה בכמה נושאים, מסכנים כמה הם עניים ממש ברוח ובדעת, לא מאפשרים להם משמים ליהנות מהעושר העצום שיש להם. צריך לדעת, כדי לשמור על הממון שיתרבה יותר ויותר ויהיה בו ברכה, זה רק על ידי שעושים איתנו חסד, תורמים בעין יפה לכל מי שמבקש. ששואלים אצלנו למי להעביר תרומה בשביל "קמחא דפסחא", אנחנו אומרים, וגם מעבירים בסתר למי שזקוק, כמו שכתוב {משלי פרק כא פסוק יד}, "מתן בסתר יכפה

אף". כמה שאנחנו צריכים זכויות, ואין לך מיתוק הדינים יותר גדול מזה. אדם שמשיג את ממונו ביושר, תורם ועושה חסד בסתר, זה נקרא "איש מצליח". מצליח זה נגזר מהמילים "צלם חי", לכל מקום שהולך זוכה למצוא חן ושכל טוב, בעיני אלוקים ואדם, זה נקרא עשיר אמיתי. במסכת שבת {דף כה עמוד ב}, אומרת הגמרא בשם רבי מאיר, "עשיר זה שיש לו נחת רוח בעושרו". הזכרנו כבר בשיעורים קודמים, אפשר לתקן ולהגיע לשלמות אמיתית בזכות חג הפסח. בעזרת ה' "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"

הזכרנו מזל טלה הוא המזל של חודש ניסן השייך ליסוד האש. למדנו שנפסק להלכה שהדרך המובחרת ביותר להשבית את החמץ זה בדרך של הבערה, כמו שהזכרנו בשיעורים קודמים, שזה מה שגורם למתק את הדינים מעל היסוד של האש ששולטת בזמנים האלה, מסכת פסחים {דף עה עמוד א}. כתוב {שמות פרק יב פסוק ח}, "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש" וכולי. ובפסוק הבא התורה חוזרת על זה "צלי אש ראשו על כרעיו" וכולי. למה כתוב בתורה פעמיים "צלי אש". מכאן למדה הגמרא בשם רבי יוחנן, תנור שהסיקו וגרפו, שגרף את הגחלים מהתנור, ואז צלה את קרבן פסח. באופן הזה אומרת הגמרא, זה לא נחשב "צלי אש", מכאן נלמד, שצולים את קרבן פסח, צריך שזה יעשה בזמן שיש אש בתנור. וזה הסיבה שהתורה כפלה פעמיים את המילה "צלי אש". בהמשך אומרת הגמרא לגבי גחלת של עץ, בהתחלה הייתה בוערת האש והיא עדיין לוחשת, אז פשוט שהיא נחשבת כמו האש. דנה הגמרא על גחלת של מתכת, אפילו שהיא לוחשת אדומה, האש מעולם לא אחזה בה ובכל זאת זה נחשב כמו האש עצמה. הגמרא למדה את זה מענין "צרעת המכוה", כתוב בתורה {ויקרא פרק יג פסוק כד}, "מכות אש והיתה מחית המכוה" וכולי. בפסוק אחד כתוב פעמים "מכוה". חשוב לזכור, בעוון לשון הרע נגעים באים על האדם ומקבל צרעת. ליל הסדר זה הזמן המתאים ביותר לתקן את החטא של לשון הרע, וזה על ידי אמירת ההגדה, ואכילת מצה וכולי. מכל מקום מהמילה "אש" שכל דבר שהתחמם באש, וזה כולל גם את הגחלת. עוד בהמשך למדה הגמרא על הדין של בת כהן, ואפילו רשע שהתחייב מיתת בית דין, צריך לברור לו מיתה יפה, שכך אומרת הגמרא בשם רב נחמן כתוב בתורה "ואהבת לרעך כמוך". טוב מה נגיד באמת, הרי אנחנו מצווים לאהוב אדם ששומר תורה ומצוות שזה הכוונה "כמוך". ואותו רשע שלא שומר תורה ומצוות, הוא לא נחשב "כמוך". מכאן לומדים רבותינו, אותו רשע לפני שהוציאו אותו להורג, בודאי שעשה וידוי, וממלא הוא נחשב לאדם כשר, "כמוך". חשוב להבין שאת כולם צריך לאהוב, כי אין לנו ידיעה כמה נשמות גבוהות שנפלו לתוך הקליפות, ועדיין מחפשות את הדרך לתיקון שלהם. ורק בדרכי נועם ואהבה ניתן להעלות אותם מהקליפות, לתיקון של שורש נשמתם. ברוך ה' מזמנים לנו משמים לליל הסדר, הרבה

נשמות כאלה, כל "דכפין ייתי ויכול", "כל דצריך יתי ויפסח". כולם מוזמנים כולם אהובים, "לשנה הבאה בירושלים הבנויה"

"אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות מהגוף", הזמן של חודש ניסן שהוא זמן הגאולה, מסוגל להוריד נשמות גבוהות יותר ממדרגת הגוף. וזה יקרה לאחר שירדו כל הנשמות שנמצאות בגוף {שזה אוצר הנשמות} להגיע לתכלית התיקון. תנסו לתאר לעצמכם כמה נשמות עם הרבה רוע נאבקות כדי לרדת לעולם, כדי להספיק להגיע לתיקון שלהם, לכן מובן, ואין מה להתפלאת, למה רואים בדורות האלה את הרוע שולט עם מעשים של רשעות מזעזעים ביותר, כמו שאמר {איוב פרק ט פסוק כד}, "ארץ נתנה בידי רשע". צריך להבין, אצל הצדיק הכוח של הגוף החומרי ושל הנשמה הרוחנית נהיים לאחד, משום שהוא לא מקושר לכוחות טומאה. חשוב להבין, שההבדלים בין בני אדם, נובעים מהבדלים בין הנשמות, ורק דרך זכות הבחירה אנחנו יכולים לעלות בסולם הדרגות, ולקבל שכר, ולא להיות כמו רובוטים.

עם ישראל בגלות מצרים במקום לתקן, ירדו למדרגה של ארבעים ותשע שערי טומאה, וניצלו רק בסייעתא דשמיא. צריך לדעת שבדורות שלנו כיום, יש נשמות מגלות מצרים, שעדיין מקבלות הזדמנות נוספת לתקן, בזכות אורות הגאולה שקיימים בט"ו בניסן.

כתוב בזוהר {מדרש שיר השירים דף ע, עה}, הנשמה מדברת עם הקדוש ברוך הוא ומבקשת ממנו, תלמד אותי את סודות החכמה העליונה, כדי שלא אהיה בבושה במתיבתא דרקיעא.

צריך לזכור, הפסוקים של ברכת כהנים שמתחיל מן הפסוק "כה תברכו עד ואני אברכם" {במדבר פרק ו, פסוקים כג, כז}, ישנם שישים אותיות כנגד מה שכתוב בשיר השירים {ג, ז} "שישים גיבורים סביב לה", "מגיבורי ישראל", שכולם עומדים בגבורה, "אחוזי חרב", "מלומדי מלחמה", וכולי. המלאכים האלה נשלחים על ידי ה' יתברך להציל אותנו מכל הקליפות והחיצוניים. וזה על ידי שאנחנו מתפללים וקוראים קריאת שמע, ושומעים ברכת כהנים וכולי. יוצא דופן ליל הסדר שהוא "ליל שימורים", זכינו ללילה קדוש שהוא שמור ומוגן, שאין כלל ועיקר שליטה לחיצונים בלילה הקדוש הזה.

המלצה לכולם לפני חג הפסח הבא עלינו לטובה, לא לנסוע לאף בית מלון, ולא לכל מקום אחר, לצאת לנופש רק בתוך הבית. זה הדרך הבטוחה להינצל לא רק לגבי הנושא של הכשרות של המזון עצמו, גם לענייני איסור שבת, וגם לגבי ענייני צניעות. צריך להודות שתמיד בחוץ יש תחושה של הפקרות, שיכולים בנקל להיכשל. כתוב, [שמות כב, ל] "ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו" וכולי. מה שנמצא בשדה בחוץ יש לו דין "של טרפה". אנחנו עם ישראל, נקראים "עם סגולה", מבחינת, כמו שנאמר בתהילים פרק מה פסוק יד, "כל כבודה בת מלך פנימה". שמעתי מאברך תלמיד חכם, שהוא גם משגיח כשרות, על כמה דברים שצריך להיזהר בזמן שנוסעים לבית מלון. אם זה לגבי המעליות בשבת, שהכל צריך להתאים לכללים של ההלכה. ואם זה לגבי הנושא של העירוב, לא ניתן לסמוך לכתחילה על העירוב המקומי באותו מקום, במקרה שהמלון נמצא במקום מבודד אז מתקינים ערוב פנימי, ויש כמה שאלות אם המלון מוקף בחוף הים. על כל פנים, צריך להיזהר בתוך המלון עצמו, על דלתות שנפתחות בכרטיס מגנטי שאין לסמוך על שום התר, מלבד זה שצריך לא לסגור את הדלת, ולשים שומר שם. צריך להבין בעידן הטכנולוגי של היום, הדברים הרבה יותר מסובכים, יש כל מיני אמצעים אלקטרוניים מתקדמים. לדוגמא, המנהל במלון יודע בזמן אמת און ליין, אם חדר מאויש או פנוי. אדם מתהלך בחדר במלון, גורם להשפיע על תזוזות אלקטרוניות למטה. צריך לדעת גם, הגדרה של "כשרות מהדרין", זה מושג רחב מאוד. צריך לברר האם זה רק בבשר ועופות, או שזה מתייחס לכל המוצרים. הזכרנו בשיעורים קודמים, לשיטת האשכנזים דגים עם גבינה, או חלב, זה נחשב "מהדרין", לשיטתנו הספרדים זה לא. ועוד כמה דברים חשובים שצריך לתת עליהם את הדעת, כמו קשירת השקיות של האוכל או המצות. וכמובן לגבי דיני בישול בשבת, אם זה המיחם של המים, יש מהודרים פחות ויש יותר. מכל מקום, השאלה היא, לגבי המים שנכנסים לתוך המיחם? בלי קשר לכמות המים שמוציאים ממנו, נכון שזה גרמא, אבל צריך לזכור שזה בדיעבד. מה גם חשבתם פעם, איך מורידים את סירי הענק של החמין מהפלטה בבית מלון, מה אתם אומרים אפשר בכלל לטלטל אותם? הרי אי אפשר בגלל הגודל שלהם, אז מה עושים, אם נרוקן את הסיר בעודו על הפלטה נעבור על איסור מגיס. האם אפשר בכלל לסמוך על משגיח שם בבית המלון, שידאג לכוון את השעונים של השבת, באופן כזה שהפלטה תפסיק את הפעילות שלה זמן קצר לפני המועד של הארוחה, ובזמן שמגיע החלוקה של הצ'ולנט הפלטה תהיה מכובית? צריך להבין, אנחנו מדברים על סירי ענק גם אם תחלוף שעה או יותר, החמין עדיין ישמרו על החום שלהם, טוב מה נגיד, אנחנו הספרדים מקילים בזה כי סוף סוף התבשיל התבשל כל צרכו, ואין כאן חשש של "מגיס". אבל יש פוסקים מחמירים בדבר.

צריך לזכור, תמיד אפשר למצוא פתרונות אם זה לשים את האוכל על צינורות שהחימום לא עובד שם, עלינו לשים לב, שהפועלים הגוים מניחים את התבשיל על הפלטה בעיצומה של השבת, בגלל שהם גם טועמים מהמאכל וזה נעשה כביכול לצרכם. צריך לפתח תנורים כאלה, שיהיה אפשר לשים את האוכל שם עד סעודה שלישית, על ידי שניתן לכוון

אותם באופן מדויק שנוכל להניח עליהם מאכלים מערב שבת, מבלי שהם ישרפו או יחמיצו.

מי שנוהג לא לאכול מצה מראש חודש ניסן, ורוצה לבטל את המנהג שלו, משום החשש להיזהר מפירורים של חמץ. המשנה ברורה כותב, מכיוון שיש מלעיגים על המנהג הזה, זה נחשב למנהג חלש לכן לא צריך לעשות התרת נדרים. לכן אפשר גם לסמוך על מסירת הודעה שעושים בערב ראש השנה.

בעניין סוד אכילת המצה.

למדנו בשיעורי מוסר כמה צריך להתרחק ממידת הגאווה, שזה עיקר כוחו של יצר הרע, וזה למעשה מה מסמל החמץ, כמו שכתוב "שאור לא ימצא בבתיכם" {זוהר פרשת בא, קעח}. על ידי אכילת המצה מתנקים ומתקנים את התאוות הרעות, שהיו עוד מזמן דור מגדל בבל, ודור המבול, שהיו עסוקים רק בתאוות החומר. וזוכים להתחבר לאנרגיה עצומה שבכוחה לתת מרפא אמיתי לנפש. מסביר הזוהר {פרשת תצווה, ע"ה}, שהתרופה שבה יש את כוח הרפואה של הדעת שהיא סוד האמונה, הוא רק על ידי אכילת מצה, שרק היא גורמת להכנעת האגו, שדרכה אדם יכול לזכות להשיג חרות נפש אמיתית.

חשוב לדעת גם, שנוסעים לבית מלון, לא כל הכלים שם עוברים טבילה, אנחנו מדברים על כמויות גדולות מאוד של כלים שלא כולם נטבלו. יש משגיחי כשרות שסומכים להקל, היות וכלים אלה נחשבים לכלי מסחר ולכן הם פטורים מטבילה. על כל פנים, במקרה שלא ניתן לטבול את כל הכלים, צריך לבצע מכירה לגוי כמו מכירת חמץ, עם כל הדקדוקים שלא יראה בהערמה. הגוי קונה את הכלים למשך תקופה, וממילא זה לא נחשב שהם בבעלות יהודית, ואז כלים אלה פטורים מטבילה.

האם מותר למכור חמץ ממש בעין? ובכן אנחנו מציינים בשטר מכירה למכור רק דברים שיש בהם תערובת של ספק חמץ, כמו אבקת מרק, אבקת קקאו וכולי. אז ככה, למדנו כשיש הפסד מרובה, גם לחם, עוגות, קמח, ואיטריות, מותר לבעלי חנויות למכור. הוא

הדין גם לאדם יחיד אם הוא עני, או שנפגע מהקורונה, מותר לו לציין את זה גם בשטר מכירה. צריך להזכיר, שכל האיסור של חמץ שעבר עליו הפסח הוא רק מדרבנן. מותר להניח במקפיא דבר של חמץ, או חשש חמץ, אם זה עטוף ומסומן בתוך מגירה או מחיצה, בתוך המקפיא וכמובן לציין את זה בתוך השטר מכירה, שהמקום מושכר ורשות של הגוי, יכול הגוי לעשות מה שהוא רוצה.

חשוב לדעת, בעלי מפעל, חנויות, סופרמרקט, רובם עמי הארץ, מוכרים את החמץ לגוי, האם זה לא נחשב הערמה? הרי כולם יודעים שקשה להם למכור את כל החמץ ממש עד הפירור האחרון. לכן כל יהודי שמוכר את החמץ שלו, צריך לדעת שזה לא הערמה, צריך ממש להתכוון ולדעת, שהוא חותם על שטר מכירה אמיתי, זה אומר שצריך לקחת בחשבון שאם יבא אותו גוי לאחר הפסח, ויביא לו את הכסף, וימלא את התנאים שכתובים בחוזה, אז החמץ יהיה שייך לגוי. מה נגיד באמת על אחינו הטועים, שהם לא מבינים וחושבים ככה, התשובה היא, על מה שהם חושבים בלב אנחנו לא מתחשבים, כי דברים שבלב אינם דברים. **חשוב להזכיר, במכירת חמץ** אנחנו משתמשים בהרבה הקלות מסוימות, התוקף של המכירה הוא למעשה שברירי וחלש, לכן צריך להסביר לאחינו שכל זה אנחנו עושים בשביל להתרחק מאיסור תורה, ולכל הפחות שיבינו את עיקר המכירה, כי באמת לרוב הפוסקים ניתן לסמוך על המכירה הזאת.

בעניין עישון סיגריות אלקטרוניות וכדומה בפסח.

למדנו שלעניין ברכה אפילו שהגוף נהנה מהריח של הטבק, אין צריך לברך עליו, אבל טוב לפטור אותו על ברכת ריח אחרת, מכל מקום לגבי איסור חמץ, מותר לעשן את אותם סיגריות אלקטרוניות ואין צורך בחותם כשרות בשביל זה, אפילו שהטבק מיוצר כדי לפגום אותו באכילה, שהרי כך היא דרך הנאתו, ובאמת הוא גם מתכוון לבלוע אותו, וגם שבע ממנו, ולא אומרים דאחשביה, כי מכל מקום אין זה נחשב לדרך אכילה, ולכן, נכון הוא מנהג העולם להחשיבו להיתר גמור, והמחמיר נחשב למתמהין. על כל פנים, כמו שהזכרנו בשיעורים קודמים, האנשים הבריאים יענגו את עצמם לכבוד יום טוב בדברים שאינם מזיקים, ושומע לנו ישכון בטח.

צריך להיזהר בבית מלון שהפועלים הגויים לא יווסתו את החום בסירים, יש לחוש לבישולי גויים. למדנו כבר, שזה מחלוקת בין אשכנזים לספרדים. דעת רמ"א, מספיק שיהודי הצית את האש. ואילו אנחנו הספרדים מקפידים, שיהודי יניח גם את הקדרה. חשוב להזכיר גם שיש בתי מלונות, שאופים בשר ודגים בו זמנית בתנור אחד. מרן בשולחן ערוך פסק שזה אסור משום חמירא סכנתא מאיסורא. צריך להבין, ברוב המקרים משגיח הכשרות צריך להיות גם מורה הוראה, כדי להחליט אם לזרוק כמויות של מזון כאלה עצומות לתוך פח האשפה, או להתיר את התבשילים, בגלל שהדג היה בשיעור של פחות משישים ביחס לבשר. האמת שזה כבר מחלוקת בין הש"ך לט"ז האם ביטול בשישים נאמר גם, לגבי הדין של חמירא סכנתא מאיסורא או לא? מכל מקום הלכה כדעת החתם סופר שמכריע להתר.

אנחנו מברכים, "חג פסח כשר ושמח". המקור של המילה "כשר", מהפסוק בתהילים {סח,ז} "מוציא אסירים בכושרות" מלשון "כשר". שהציאה מעבדות שזה איסור, לחירות שזה מותר, היא על ידי ששומרים על כשרות המאכלים, שמירת שבת כהלכתה, וגם צניעות וזה עושים על ידי "אשרי יושבי ביתך" {תהילים פד,ה}. אדם כזה זוכה לצאת מהעולם הזה ברכוש גדול, שהמילה "כשר" היא מאותיות רכוש, כמו שכתוב "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" {בראשית טו, יד}. אשרי האדם שזוכה שיאמרו עליו באמת, שהוא אדם "כשר", שזה בעצם הרכוש האמיתי, כי לחפש יותר מזה זה כבר שיגעון גדלות, אדם שהולך בדרך הזו, זוכה באמת לשמחה אמיתית, שזה חג פסח כשר ושמח.

בשנה מעוברת יוצא החג פסח, סמוך לפרשיות "תזריע מצורע", שעוסקות בטומאה וטהרה. למה דווקא בשנה מעוברת אנחנו פוגשים את הפרשיות הללו? למדנו בשיעורים קודמים למה חכמים בכלל קבעו לעבר את השנה? עלינו להבין, שנות החמה ארוכות יותר משנות הלבנה. אומות העולם מונים לחמה, ועם ישראל מונים ללבנה. כדי להשוות את הזמן של הלבנה לחמה, בשביל זה צריך לעבר את השנה. ההפרש ביניהם יוצא בערך, בין עשר וחצי לאחד עשר יום. ימי הלבנה כמנין "שנה" ימים, זה גימטריה שלוש מאות חמישים וחמישה ימים. ימי החמה הם שס"ה ימים, שזה שלוש מאות שישים וחמישה ימים. אז ככה, בשביל להשוות את הזמן ביניהם, אנחנו מעברים את השנה כל שלוש שנים, ומוסיפים שלושים יום בשנה מעוברת, ואז משתווים למנין החמה. אז אמרנו, מנין הלבנה שלוש מאות חמישים וחמישה ימים, נוסיף על זה שלושים יום, נקבל שלוש מאות שמונים וחמישה ימים, שהם כמנין "שפה", שזה גם כמנין "שכינה" הנקראת

מלכות, שזה למעשה "הפה". לכן פסח שיוצא בשנה מעוברת, הוא בדרגה גבוהה כי הוא מכון לתיקון הפה שזה כל התכלית בחג הפסח. כמו שלמדנו, דוד המלך עליו השלום מהסוד של הפה, שזה "המלכות", היות והפה התחיל בחטא תחילה והוא עיקר החטא, לכן היה ראוי להיות דוד המלך נפל, שהוא ממידת המלכות דלית לה מגרמה כלום. וברחמי ה' קיבל דוד המלך שבעים שנה במתנה מאדם הראשון. כשאנחנו פוגשים את הפרשיות האלה שכל מהותן זה תיקון הפה, שזה מתחבר למצוות שלנו החשובות, שהם אכילת כזיתות מצה, ושתייה של ארבע כוסות, וגם אמירת ההגדה "כל המרבה הרי זה משובח" שכולם נעשות על ידי הפה, שזה למעשה התיקון בליל הסדר מכאן נלמד, עד כמה חמור לדבר לשון הרע, בשביל זה צריך את חג הפסח, כדי לתקן את החטא הנורא הזה. כמו שלמדנו, התורה החמירה במצורע שדבר לשון הרע כמו שכתוב, [ויקרא פרק יג פסוק מו], "מחוץ למחנה מושבו". צריך להבין, אדם שנטמא טומאת מת או טומאת זיבה, או טומאת נידה, אותו אדם יוצא רק ממחנה אחד שזה מחנה שכינה, ואילו אדם שדבר לשון הרע, אפילו במחנה ישראל אסור לו להיות. ברובד הסוד מגלה לנו רבנו הארי", שכל חודש מכון כנגד אבר שיש בגוף האדם. בשנה מעוברת שיש לנו תוספת של עוד חודש, אומר רבנו הארי", התוספת של החודש הזה הוא כנגד הפה. ומוסיפים את החודש הזה דווקא בימות החורף, כי החורף הוא בחינת "זכר" המשפיע על "נקבה" שזה ימות הקיץ. מכאן נלמד "הפה" שהוא מבחינת המשפיע, לכן התורה חייבה את האנשים בלימוד התורה, כמו שכתוב, "ודברת בם" {דברים פרק ו פסוק ז}, ללמד את הבנים ולא את הבנות, שבנות פטורות מלימוד התורה.

כתוב בתורה {שמות פרק ב פסוק כג}, "ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו, ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה". כפל התיבות "מן העבודה", מלמד אותנו, כשבאה קודם כל אנחה היוצאת מעומק הלב, ולאחר מכן מגיעה זעקה, זה גורם לקרוע את רוע הגזרה, ולפתוח את שערי השמים, והתפילה מתקבלת ברצון. האמת שגם בעיני המצרים זה היה נראה, שעם ישראל זועק בגלל מות המלך, אבל ה' שהוא בוחן כליות ולב, ידע את הסיבה האמיתית, שלא בכו בגלל פרעה הרשע. כמו שלמדנו {מסכת שבת דף קה עמוד ב}, "כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו". כי ההתעוררות של האדם לבכי זה גם על הצרות של עצמו, לכן רק הקדוש ברוך הוא מודד וסופר, כמה דמעות ירדו על אותו אדם כשר. צריך להזכיר, בספר שמות התורה מזכירה את העניין של התפילה, שתיים עשרה פעמים. לכן בזמן שפתחו עם ישראל בתפילה, התעוררו רחמי שמים, "ותעל שועתם" ומיד היתה הישועה, כמו שכתוב {שמות פרק ו פסוק ו}, "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים".

אם נשים לב, כל אחד מסדרי המשנה קרוי בלשון רבים, "זרעים", "נשים", "קדשים" וכולי. רק סדר אחד קרוי בלשון יחיד "מועד" רומז על חג הפסח הכולל בתוכו ובכוחו, את כל שאר המועדים. למדנו, שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח. צריך להבין ההכנה הזאת, זה לא רק לגבי הלכות מעשיות, רבנו המהר"ל מפראג, שהיה מיוחס עד דוד המלך, וגם הוא נולד בליל פסח, ומחג הפסח שואבה שורש נשמתו, מסביר רבנו המהר"ל, שההכנה מתחילה בשעבוד השכל, ואחר כך, בשעבוד הנפש והגוף לעבודת ה' יתברך, ורק אז זוכים להתחדשות רוחנית, כמו התחלה חדשה. נזכיר, ראש השנה למלכים ולרגלים, חל בראש חודש ניסן "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות פרק יב פסוק ב), מלשון התחדשות, שהוא אחד מארבעת ראשי השנים, כמו שלמדנו את הטעם בדרך הרמז והסוד, במשנה [ראש השנה א, ב] "בארבעה פרקים העולם נידון, בפסח על התבואה" וכולי, זוכים לשפע רוחני המשפיע לכל השנה. עוד אומר רבנו המהר"ל, כל יהודי בליל הסדר דומה לכהן גדול שנכנס לפני ולפנים מבחינת "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי" (שמות פרק יט פסוק ד). במסכת פסחים {דף ז עמוד א}, אומרת הגמרא בשם רב, "הפת שעטיפשה כיון שרבתה מצה מותרת". אפשר להסביר על פי הרמז שאם הפרנסה של האדם, היא מבחינת פת מקולקלת, שזה גורם לחסימה בצינורות השפע למלכות, אז אם ירבה להתחזק באמונה שהיא בחינת מצה, כמו שכתוב, על דוד המלך "ויתחזק דוד בה" אלוהיו" (שמואל א, פרק ל פסוק ו), לשון הגמרא "מותרת" כדברי הזוהר הקדוש, מלשון "שרי" שיותר מעליו כל הקשרים והחסימות, ויצא מצרה, לחרות ולרווחה.

התורה מכנה את מצרים "בית עבדים" כמו שכתוב, "אנוכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (דברים פרק ה פסוק ו), ומזכירה את זה עשר פעמים בתורה, כי זה היה המהות שלהם, שהיו משועבדים לחומר. ואנחנו למעשה, מפנים עורף לתרבות הבהמית שלהם, לכן זה הנס שהיה ביו"ד ניסן שאותה שנה ביציאת מצרים, היה חל בשבת, ועם ישראל שחטו את מה שמייצגים אלהי המצרים. על זה אמר רבי יהודה הלוי, עבדי הזמן, עבדי עבדים הם, אבל עבד ה' הוא לבדו חופשי, כמו שכתוב {איכה פרק ג פסוק כד}, "חלקי ה' אמרה נפשי על כן אוחיל לו". אדם כזה רואה השגחה פרטית בכל מעשה ידיו ואומר בשבילי נברא העולם, כדי שיוכל למצות את יכולותיו בעולם הזה.

למדנו על כוחה של תפילה בזמן חג הפסח מלשון פה"סח", במסכת פסחים {דף נז עמוד א}, מספרת הגמרא על מלך ומלכה שישבו בסעודתם והתווכחו, המלך טען שבשר גדי הוא הטוב ביותר לאכילה, והמלכה טענה בשר הכבש הוא טעים יותר, שאלו את הכהן הגדול שמבין יותר, דקא מסיק קרבנות כל יומא, והוא אכן הצדיק את המלכה. צריך להבין את המעשה ברמז, הגדי מסמל את החומריות של המזל, מזכיר לנו גם את הפזמון חד גדיא בהגדה של פסח, הגדי הוא ממשפחת העיזים, מלשון עזות, שהם עזים וחומרים, כמו שלמדנו במשנה בבא קמא {דף עט עמוד ב}, "אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל". ואילו הכבש מסמל את הרוחניות שהיא כח התפילה. ואם כן הויכוח ביניהם היה מה גובר על מה בעולם העשיה, המזל הקבוע מראש לאדם, או כח התפילה? והתשובה היא ברורה.

כמה חביבים על עם ישראל החומרות שנוהגים בחג הפסח, וזה משום, שזו המצוה שנצטוו בה ראשונה כל עם ישראל, לכן קיבלו אותה עליהם באהבה וחיבה. זה רמוז בשיר השירים {פרק ז פסוק יד}, "חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך", תמיד מוסיפים על המנהגים הישנים גם עוד חומרות חדשות עם התקדמות הטכנולוגיה. זוכים להגשמת הפסוק "דודי צפנתי לך", מתקנים את היסוד באכילת האפיקומן. על כל פנים חשוב להזכיר, לכל אחד יש בפסח מסורת בין להקל ובין להחמיר, ובשכר שלא שינו מנהג אבותיהם נגאלו. צריך לזכור את דברי רבנו האר"י, מי שנשמר בפסח וכולי, בוודאי שאין אדם מובטח מן החטא, אלא הכוונה שהוא עולה לדרגה של תשובה מאהבה שאם חטא מובטח לו שזדונות נהפכות לו לזכויות, וזוכה גם לאריכות ימים ושנים.

בשולחן ערוך {סימן תמב סעיף ו}, פסק מרן, נהגו לגרד הכתלים והכיסאות שנגע בהם חמץ וכולי. לכן צריך לנקות ביסודיות, את הקירות, החלונות, המשקופים, והתריסים. צריך להיזהר גם, ממגע של מים קרוב למזוזות כדי שלא יפסלו. לסיכום כל מקום שיש סבירות שהילדים נגעו שם עם חמץ, בפרט אם זה ליד הכיור, או מקום שמנפים את הקמח, צריך לבדוק את כל המקומות האלה היטב. מנקים גם ארונות אפילו שהם גבוהים שיד אדם לא מגיעה לשם, משום שייתכן שאחד הילדים החביא שם חמץ. כמו שלמדנו במשנה {פסחים א, א} שבמחסן של חביות יין, פעמים נגמר היין בסעודה והולכים להביא יין מהמחסן ויש בידו פת, יכול להניחה שם בטעות. עיין עוד שולחן ערוך {אורח חיים סימן תל"ג סעיף ד}.

נכון להזכיר, שטוב לנקות את כל כלי החמץ לפני שמאחסנים אותם, וכמובן מציינים בשטר מכירה את החמץ שבלוע בהם וגם על המקום שבו הם מאוחסנים.

האם מותר לקחת צדקה מגוי ולהשתמש בשביל מעות חיטים לפסח, או תמורת פדיון שבויים? נקדים את הגמרא שדנה בענין קבלת צדקה מגוי, בבא בתרא {דף י' עמוד ב'} שלחה איפרא הורמיז צדקה לרבא, וקיבל ממנה. שואלים שם בגמרא הרי כתוב בישעיה {פרק כז פסוק ו'}, "ביבש קצירה תשברנה" וכולי, שעל ידי זה מרבים את זכויותיהם ומאריכים את הגלות. עונה הגמרא רבא קיבל משום שלום מלכות. {עיין עוד בשם "איפרא הורמיז" מלשון חן וכולי.} עוד הגמרא מחלקת גם, בין לקבל בפרהסיה שזה אסור, לבין לקבל בצנעה שזה מותר. מכל מקום צריך להבין, למה באמת לא לקבל מהגויים? איך זה מסתדר עם השאיפה שלנו מבחינה מוסרית לתקן את העולם? באמת מהרמב"ם משמע, שאותם אלה הלוקחים צדקה מגויים בפרהסיה, מבזים את עצמם, ולכן הם פסולים לעדות, וגם הם גורמים לחילול ה". עיין בשולחן ערוך חושן משפט [סימן לד סעיף יח]. איך באמת פוסקים? להלכה פוסקים כדעת האור החיים הקדוש, בספרו ראשון לציון [יורה דעה קנב], שמותר לקבל צדקה מן הגויים, ולא רק לבית כנסת, כמו שרצה להוכיח תוספות שם במסכת ערכין {דף ו' עמוד א'} שזה כמו קורבן, מסכת נזיר {דף סב עמוד א'}, שכתוב על הפסוק, "איש איש", לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כמו ישראל. שמשם למד תוספות שרק בשביל בית כנסת יהיה מותר לקבל צדקה מגוי. זה אינו, אומר האור החיים, שהאיסור ליטול מהגויים נאמר רק ביחס למלכות השולטת על עם ישראל, שעל ידי זה מרבים למלכות הזו זכויות וגורמים שהגלות תתארך. שגם למדנו במסכת בבא בתרא {דף ח עמוד א'}, מהמעשה של רב יוסף שם בגמרא, שכל שכן, שאפשר לקבל צדקה מגוי בשביל מצוה רבה וחשובה, כמו מצות פדיון שבויים. צריך להזכיר, שיכולים לאכול חמץ חם עד סוף זמן אכילת חמץ, אפילו אם רוצים לאכול חריין {חזרת} בליל הסדר, מכיוון שבמציאות זה כבר נפסל על ידי הבל הפה, ואין בזה אפילו מדת חסידות. {הארכנו בזה גם לגבי שיניים תותבות}.

השנה ימלאו שלושת אלפים שלוש מאות שלושים ושלוש, ליציאת עם ישראל ממצרים. צריך לזכור, איך שעבוד מצרים התחיל, אברהם אבינו מתנבא בברית בין הבתרים, שם נאמר לו, שעם ישראל ירד למצרים, גופו ונפשו יהיו משועבדים לטומאת מצרים, ורק לאחר שירגישו כמה רע להיות עבד, כמו שכתוב, {שמות פרק ו' פסוק ו'},

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים", מתי שלא תוכלו לסבול יותר את שעבוד מצרים, תתחילו בעצם להרגיש את תחילת הגאולה. הקדוש ברוך הוא אומר לאברהם אבינו, [בראשית פרק טו פסוק א}, "אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד". הברכה הראשונה הפותחת בתפילת שמונה עשרה, היא ברכת "מגן אברהם". אברהם אבינו תיקן תפילת שחרית הרומזת על כל ארבעת הבנים, "שחרית" נוטריקון, חכם, רשע, תם, ושאינו יודע לשאול. חג פסח הוא זמן של חסד, ושמירה, וזה כנגד אברהם אבינו נקרא "אברהם אוהבי". עוד נאמר לאברהם בנבואה שיהיה לו בן והמשך לדרכו, כי אברהם אבינו נלחם כל חייו שיכירו את האמת, לכן הוא נקרא "אברם העברי" {בראשית יד.יג} הוא היה מעבר אחד שזו האמת, וכולם מהעבר השני, לכן זכה להתבשר שעם ישראל עתידים לצאת ממנו, אבל הם יצטרכו לעבור עינוי וקושי בדרך להגשמת התכלית. אבל מבטיח לו הקדוש ברוך הוא, "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנוכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" והרכוש הגדול זה לא ביזת מצרים, ולא ביזת הים, זה רכוש רוחני. חשוב לזכור, הקדוש ברוך הוא גילגל את הדברים בדרך הזו, כי זה היה הדרך בתיקון שהיו צריכים לצאת מחמישים שערי טומאה, **מצרים היתה הסמל של הכישוף והטומאה**, הכל היה מונע סביב הכישוף, והמצרים נוכחו לדעת מהמכות שהם קיבלו, כמו מכת כינים, שהם לא יכולים לשלוט בכוח הכישוף, לכן אמרו, "אצבע אלוקים היא". כמו שלמדנו, הכישוף כיום בא בתחפושת, של הפרעות של קשב וריכוז, שזה למעשה "כשף וריכוז", וזה תוצאה של בלבול הדעת, שזה גם ראשי תיבות של "בלק בלעם". למדנו במסכת סוטה {דף כב עמוד א}, הגמרא מביאה ראייה מאישה מכשפה בשם "יוחני בת רטיבי", שהיתה מציגה בעורמה דרך תחפושת של כישוף, שהתפילות שלה מתקבלות, שלא בדרך של כישוף, כמו "הבבות" שנמצאים לנו כיום. עלינו לדעת, שהצרה שלנו כיום בדור הזה עולם השקר, זה התקשורת השולטת בחסות הכישוף, משפיעה לרעה על דעתם של כולם, בפרט על "דעת" הפרקליטות, והמשטרה. הרצון שלהם לשלוט על דעת אחרים כמו שעשו המצרים, נובע מכוח הכישוף. אנחנו צריכים סיעתא דשמיא, בדיוק כמו עם ישראל שהיו שקועים ממש בטומאת מצרים, היה צריך אתערותא דלעילא כדי להוציא אותם מעמקי הקליפה.

חשוב לזכור, בדרך של התיקון, עם ישראל נצטוו לצאת ממצרים בדרך של עורמה. למה משה רבנו בחיר השם, לא אמר לפרעה שנגמר השעבוד וכבר הגיע זמן להיגאל? התשובה היא, רצה הקדוש ברוך הוא בכוונה, כי זו דרך התיקון לסובב את הדברים כדי שמצרים יהיו גם בהולים על ממונם שהשאילו לעם ישראל, וירדפו אחריהם שיטבעו בים, כל זה מידה כנגד מידה, כשם שהמצרים הטביעו את ילדי ישראל. ובאמת היו חייבים גם לעם ישראל על פי דין, את הממון והבגדים שהשאילו מהם. חשוב להזכיר, יתרו התפעל

מזה יותר מכל הניסים, כמו שכתוב, {שמות פרק יח פסוק יא} "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם". כי מידה כנגד מידה, משברת את הקליפה, ומקדשת את שם השם בעולם, בדורות האחרונים אנחנו רואים, שהקליפות יותר ויותר מתגברות ומתעצמות, ועוטפות את הפרי שהוא מסמל את הקדושה. המושג הזה נקרא בלשון הקבלה, נפילת ניצוצות הקדושה לתוך הקליפות, מצרים שהיתה הסמל של הטומאה והקליפה, לכן במקביל לזה, בגאולת מצרים נכללים כל ארבע הגאולות העתידיות. וכנגד זה רבותינו תקנו לנו בליל הסדר ארבע כוסות כנגד ארבע לשונות של גאולה, ארבעה בנים ארבע קושיות וכולי. כי התכלית היא, שיתגשם הפסוק "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ה'".

כתוב [שמות פרק ז פסוק כב], "ויעשו כן חרטומי מצרים בלהטיהם כן". עוד כתוב {שמות פרק ח פסוק טו}, "ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלוקים היא". מכאן למדה הגמרא {סנהדרין דף סז עמוד ב}, שאין השד יכול לברוא בריה פחות משעורה. מכל מקום, למדנו את המקורות של איסור הכישוף בתורה {דברים פרק יח, פסוקים י, יא}, "לא ימצא בך וכולי קוסם קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף" וכולי. וגם מהפסוק "לא תנחשו ולא תעוננו" בפרשת קדושים {ויקרא פרק יט פסוק כו}, ובמסכת סנהדרין {דף סה עמוד ב}, מביאה הגמרא דוגמאות על דרכי ניחוש האסורות מן התורה כמו פתו נפלה מפיו, מקלו נפלה מידו, וכולי. התורה מזכירה בפרשת שופטים את איסור ניחוש, בכפיפה אחת יחד עם איסור של "כישוף", אוב, וידעוני, וכולי. חשוב לדעת, שכולם למעשה נובעים מהקטגוריה הכללית של איסור "כישוף", ולא קשורים כלל לעבודה זרה, {כמו שלמדנו בהרחבה שכישוף הוא אחד משבעת החכמות וכולם טפלים לחכמת התורה. במסכת סנהדרין {דף סז עמוד ב}, למדה הגמרא בשם אביי, הלכות כשפים כהלכות שבת, יש מהן בסקילה, ויש מהן פטור אבל אסור, ויש מהן מותר לכתחילה, הגמרא מבחינה בין כמה סוגים של כישוף, לכן היא קובעת שאין דין אחד לכולם. שלב ראשון, זה כישוף שגורם לשינוי ממשי במציאות ועונשו חמור בסקילה. שלב שני, כישוף שגורם לאחיזת עיניים בלבד ועונשו רק מכות מרדות. שלב שלישי, אלו מעשים שעושים "בספר יצירה" וזה מותר לכתחילה, כמו שמסופר בגמרא שם, מה שעשו רב חנינא ורב אושעיא "כל מעלי שבתא היו עסוקים בהלכות יצירה ומברי להו עיגלא תילתא ואכלי ליה". מכל מקום רק אנשים קדושים וטהורים בימינו, יכולים לעסוק בספר יצירה. עוד מספרת הגמרא, אומר רב לרבי חייא, שראה ערבי אחד שנטל סכין וחתך את הגמל שלו, ולאחר מכן קשקש לו בתוף, וקם הגמל ועמד על רגליו. מעניין שהזכרנו, הסמל של הערבים הוא "הגמל" שהוא סמל הכישוף של הטומאה, "גמל הוא מעלה גרה ואינו מפריס פרסה". לכן הם חזקים

בכוח הכישוף, והקליפה שלהם מתעוררת בזמן הרמדאן שלהם, הסמוך "לחג הפסח" שלנו. בירושלמי {פרק ז הלכה יג}, מספר רבי ינאי שראה מין אחד נוטל צרור וזורקו למעלה, וירד ונעשה עגל. עוד מסופר שם שחכמי ישראל עלו לרומי, ומצאו שם זקן אחד שגזר על עצמו שלא יצא מאותו בית, עד שיראה את חכמי ישראל. שבאו חכמי ישראל אצלו ביקש מהם להתפלל על בנו שיוליד, ביקש רב יהושע בן חנניה, והביאו לו זרע של פשתן, והעלה איזה אשה, ואמר לה שתתיר את מה שעשתה, אמרה לו שאין היא יכולה שהיא כבר זרקה לים, גזר רבי יהושע על שר הים, פלט אותם שר הים לחוף. התפללו חכמים על בנו וזכה והוליד את רבי יהודה בן בתירא. מסכת פסחים [דף ג עמוד ב], היה גוי שהתפאר לפני רבי יהודה בן בתירא, על זה שהוא אוכל "פסחים בירושלים", אמר לו רבי יהודה בן בתירא שיבקש מהם את החלק של אליה וכולי. וכך נודע הדבר. שלחו לו חכמים, "שלם לך רבי יהודה בן בתירא דאת בניציבין ומצודתך פרוסה בירושלים". במקום שיש פסחים אין כשפים. עלינו לזכור, שגם אנשי הסנהדרין היו בקיאים במעשה כשפים, כי זה היה עוזר להם להוציא לפועל את פסק דינם. חשוב להזכיר, המקור להתיר קשרים כתוב בתורה {דברים פרק כ"ד פסוק ו}, "לא יחבול ריחים ורכב כי נפש הוא חובל". שעל ידי זה יכולים לפגוע, באותם נפשות שעתידין לצאת מאותו זיווג ה" ירחם. וגם כתוב בספר דניאל {פרק ה פסוק י"ב}, את המקור על התרת קשרים, "משרא קטרין". וכבר ראינו את אלה שעושים קשירות, ומשביעים מלאכים ומכריחים אותם לפעול בניגוד לדרך הטבע, אותם אנשים לא למדו קבלה עיונית בקדושה, הם למדו קבלה מעשית בצורה שטחית ביותר בלי יראת שמים, והם עתידים לתת על זה את חומרת הדין. מכל מקום למדנו במסכת שבת [דף סז עמוד א], אומרת הגמרא בשם אביי ורבא, "שכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי". על הפסוק בתהילים {פרק נח פסוק ו}, "אשר לא ישמע לקול מלחשים", פסק הרמב"ם {הלכות עכו"ם}, שיהיה מותר ללחוש על מקום של נשיכת עקרב, או נחש אפילו בשבת. חשוב תמיד לזכור ולהתכוון, ולשנן את הפסוק בתורה, {דברים פרק ד פסוק ל"ה}, "אין עוד מלבדו", ורק בדרך זו נזכה נקבל סייעתא דשמיא מיוחדת.

כתוב בתורה בפרשת בשלח {שמות פרק טו פסוק כו}, "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". למדנו על פי השיטה הרוחנית, שלא הרופא שמרפא, הוא רק שליח טוב של הבורא יתברך, שמזרים לו את הכוח לרפא, ורק הוא ישתבח שמו לעד, מקור השפע של הכל "אין עוד מלבדו". הקדוש ברוך הוא הראה למשה רבנו את כל הרפואות והסגולות של כל השורשים והעשבים. משה רבנו ידע את כל סודות הריפוי, ועם כל זה התפלל לה" על אחותו "אל נא רפא נא לה" {במדבר פרק יב פסוק יג}. על פי המסורת מסר המלאך רפאל לנוח ספר רזים, שבו כל מיני רפואות שעברו מדור

לדור, שהגיע לאבותינו הקדושים, ומהם למשה רבנו, וממנו לשלמה המלך. גם בגמרא שלנו דנים רבותינו במאות סוגים של צמחים, שכולם שימשו עשבי מרפא וסגולות רפואיות, לחולי הגוף וגם לחולי נפש. בספר הזוהר פרשת יתרו כתוב, "אין לך כל עשב ועשב שצומח בארץ ואין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל, ויש בו חכמה מעולה, וכוחו בשמים גדול". נביאי ישראל חוללו ניסים, אלישע החיה את בן השונמית. ישעיהו הנביא ריפא את המלך חזקיהו משחין על ידי דבלת תאנים. מכאן נלמד שכל הסגולות למיניהן, אם זה מן הדומם, צומח, או חי, וגם הקמיעות, צריכים להתברך על ידי ה' כדי שיוכלו לפעול. עלינו לזכור, שרבנו החיד"א הוא זה שהתחיל את המנהג לברך על בקבוקי מים או שמן, ולתת את המשקאות לחולים כדי שיתברכו מהם.

מצרים היתה קליפה, ועם ישראל היה הפרי, הקליפה מסביב לפרי היא חיונית וחשובה, ובלעדיה הפרי לא יצליח לגדול ולצמוח. למדנו, על פי הקבלה, שהקליפה לעתיד לבא, לא תשמש אמצעי או מעטה חיצוני בלבד, אלא תהיה מטרה כמו הפרי עצמו. כיום לצערנו האמת שהיא הצד הרוחני, מושלכת לארץ, ושקועה עמוק בתוך החומריות, כמו שכתוב, {דניאל פרק ח פסוק יב}, "ותשלך אמת ארצה". לעתיד לבא יתקיים עלינו הפסוק בתהילים {פרק פה פסוק יב}, "אמת מארץ תצמח", וכולי. והתכלית תתגשם ותבוא לידי תיקונה, בביאת בן דוד ובבניין ירושלים, אמן.

כתוב ביחזקאל {פרק טז פסוק ו}, "ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך ואמר לך בדמך חיי ואמר לך בדמך חיי", פירוש שני דמים, אחד מזל טלה של חודש ניסן, והשני מזל דלי של עם ישראל. שניהם עולים בגימטריה כמנין דם. ומיתוק הדינים היה, ששני הדמים נהפכו, אחד למצות דם פסח והשני למצות דם מילה, שזה היה כפרה בשבילם על שעבדו עבודה זרה וכולי, וזה הכוונה של "בדמך חיי", שעל ידי שמסרו את עצמם על קידוש ה', ותקנו את כל גופם, התקדש כל גופם בפעם אחת וחיו. נלמד מכאן, שכדי להשיג הנהגה ניסית, וקדושה עליונה בדרגה כזאת, זה רק על ידי מסירות נפש, בזמן שמקדשים את כל הגוף כולו. ועל זה נאמר בספר יהושע {פרק ה פסוק ט}, שזה גם הפטרת יום טוב ראשון של פסח, "ויאמר ה' אל יהושע היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם ויקרא שם המקום ההוא גלגל עד היום הזה", זכינו שהקדוש ברוך הוא הפך את גלגל המזלות, ושינה מזל דלי מדם רעה, לדם מילה. דלי במילוי, גימטריה שמונה פעמים "גלגל". צריך להזכיר, באזור הגלגל התחנכו גם בני הנביאים, התלמידים של אליהו

ואלישע, כמו שכתוב בנביא מלכים ב [פרק ב פסוק א}, "וילך אליהו ואלישע מן הגלגל". כמו שלמדנו בשם האר"י, שכל הנשמות כלולים באדם הראשון, כשחטא אדם הראשון התלבשו כולם בקליפות, וזה בעצם הרעיון לקיים תרי"ג מצוות, כדי להגיע לתכלית ייעודו, ואם לא קיים, צריך לבוא בגלגול. כמו שדרש רבנו את הפסוק בתהילים {פרק יט פסוק ח}, "תורת ה' תמימה משיבת נפש", אם זכה לקיים את התורה בשלמות אשריו, ואם לא "משיבת נפש" צריך לחזור בגלגול. זה גם סוד שני השעירים שהיו עושים עליהם גורלות, כמו שכתוב, {ויקרא פרק טז פסוק ח}, "גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל". השעיר שהיה מגולגל בו נפש אדם, נפל עליו הגורל לה', כדי לתקן את אותו נפש שנמצאת בתוכו. והשעיר שהלך בגורלו לעזאזל, נאכל על ידי השדים כדי שיקבלו את חלקם. צריך לזכור, "עזאזל" מורכב משני שמות של מלאכים שמרדו בקדוש ברוך הוא, נגזר עליהם שיזרקו וירדו למדבר. עוד מסופר בנביא על אליהו הנביא ונביאי הבעל במלכים א [פרק יח פסוק כג}, הפר של אליהו תקע את רגליו בארץ, ולא רצה ללכת לעבודה זרה, בגלל שהיה מגולגל בו נשמה שצריכה תיקון, אמר לו אליהו הנביא אדרבה כשם שמתקדש שם שמים על ידי חברך, כך מתקדש על ידיך, ויהיה לך תיקון לנשמתך.

חשוב לדעת, שרבנו הרמב"ן בפירושו לספר איוב {פרק לג פסוק ל} מסביר רק בדרך של סוד וחידה, וכך הוא כותב, "ואם תחפוץ להבין סוד הגדול הזה" וכולי, "תיראנה עיניך המלך והמלכה" וכולי, "תראה שני, תאומי צביה". הרמב"ן כאן רומז במילה "תאונן" לאונן הבן של תמר {בראשית פרק לח פסוק ט}. "המלך והמלכה", הם יהודה ותמר. "תצפה לגאולה", זה בועז שהיה גואל. "תאומי צביה" הם פרץ וזרח, וכולי. מכאן נלמד שלא מן הראוי לדרוש ברבים בענין גלגול נשמות. אבל ללא כל ספק שרק דרך ענין הגלגול, ניתן להבין ולפרש "צדיק ורע לו", הגלות שלנו רמוזה בשיר השירים [פרק ה פסוק ב}, "אני ישנה וליבי ער", בסוד של "ער ואונן". אנחנו תפילה לה' יתברך, כדי שנשלים את התיקון שהתגלגלה על נפשנו רוחנו ונשמתנו, אם זה על ידי חיה טהורה, או פני אר"ה רי"ו וכולי.

אחינו האשכנזים נוהגים לקרוא את "שיר השירים" בשבת של חול המועד פסח לפני קריאת התורה בשחרית. אם באותה שנה חול המועד פסח לא יחול בשבת, אז אומרים שיר השירים בבוקר ביום שביעי של פסח. אנחנו הספרדים נוהגים לומר שיר השירים כל השנה בליל שבת לפני תפילת ערבית. אשריו ואשרי חלקו, מי שנוהג לומר שיר השירים

בשבת חול המועד פסח וגם ביום שביעי של פסח. אמר רבי עקיבא שאין כל העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים, שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קודשים {ידים פרק ג פסוק ה}. דבר שאנחנו לא יכולים לתאר בשכל, את העוצמה הרוחנית האדירה של אותו יום. רבי עקיבא רומז על הרובד הנסתר העמוק והמבהיל, שיש במגילת שיר השירים, דבר שאינו יכול להתגלות. כך גם דעת רבי יהודה שהיא עמוקה מאוד. לכן בוודאי שאי אפשר לפרש את הפסוקים כפשוטם. אין אנחנו מבינים חשבונות שמים. **צריך לזכור, הקשר בינינו לבין ה" התחיל לפרוח** בזמן שהוציא אותנו ה" ממצרים, שזה למעשה מסמל "חג הפסח" עצמו. כמו שכתוב {ירמיהו פרק ב פסוק ב} "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". מתואר בשיר השירים את החיבור בינינו לבין הקדוש ברוך הוא, כנסת ישראל מבחינת "כלה", והקדוש ברוך הוא מבחינת "חתן", שבאים יחד בברית נישואים, שזה קשר של דבקות, ככל שאני דבוק בה היא דבוקה בי, וזה למעשה התכלית. לזה התכוון שלמה המלך בשיר השירים {ב,ה} "כי חולת אהבה אני", אהבה גדולה ועזה, עד כדי כך, נפשי תהיה קשורה באהבת ה" ממש כמו חולי של אהבה, מתוך רגשות עזים שהם ממש ללא גבולות. כך כתוב גם ברמב"ם {הלכות תשובה פרק י הלכה ג}.

הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבנו בסנה {שמות פרק ג פסוק ב}, ושולח אותו להוציא את עם ישראל מארץ מצרים, כתוב "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט" וכולי. חשוב להזכיר, נשמת הבל התגלגלה במשה רבנו, כי בזמן שהבל הקריב את קורבנו, חרג מהגבולות המותרים, על ידי שהציץ בשכינה יותר מכפי מידתו, לכן הבל מתחייב מיתה. עכשיו מובן למה משה רבנו הסתיר פניו, כדי לתקן את מה שקלקל בפעם הראשונה שהיה הבל, לכן זכה "ותמונת ה" יביט" {במדבר פרק יב פסוק ח}. גם נשמת קין התגלגלה בנשמת יתרו חותן משה, ומצא בה את תיקונו, לכן הוא נקרא "הקיני" מלשון "קין" וחלק מהתיקון שלו, שהוא מביא למשה את ציפורה, שהיא היתה למעשה הגלגול של התאומה של הבל, שהיתה ראויה לו בתחילה וקין גזל אותה מידי, וזו הדרך שבחרו משמים לעשות את אותו תיקון, {תיקוני זוהר ס"ט}.

מה שהיה הוא שיהיה, הכל חוזר בגלגול, וזה מה שאדם צריך לעבור בכל מערכת הגלגולים, בדרך להגשמת התכלית. כמו שכתוב {שמות פרק כ פסוק ה} "פוקד עוון אבות על בנים על שילשים" וכולי. מסביר הזוהר שם, שהדורות שלישי, ורביעי, הם בעצם הדור הראשון שבא בגלגול כדי לתקן את חטאיו הקודמים. {עין בספר שער הגלגולים דף לב}.

וגם כתוב בקהלת {פרק א פסוק ד}, "דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת". מסביר הזוהר {דף לג ע"א}, כונת הפסוק, אותו דור שחלף מן העולם, הוא גם שיבוא להחליף אותו. עכשיו אפשר להבין, שאנשים מספרים על תופעות מוזרות של רוחות רפאים, ואותם פסיכיאטרים טיפשים אומרים, שזה מחלות נפש. הם לא מבינים שרק צדיקים מיוחדים, יכולים לתקן בדרך הסוד, ולהעלות את אותם נשמות שמתגלגלות, למדרגה העליונה אפילו רשעים שמגולגלים בדומם, כמו שכתוב {חבקוק פרק ב פסוק יא}, "כי אבן מקיר תזעק".

למדנו בשיעורים קודמים כמה עוצמה וכוח יש בשם של אדם, שמעיד על המהות שלו כאלף עדים. שם נגזר מהמילה "נשמה". במקביל יש בשם כח מצד הטומאה, כמו שלמדנו על הכלים של המדינים שהיו בהם טומאה, בגלל שהכלים היו נקראים על שמם. צריך להזכיר, שקובעים שם זה נעשה דרך הדיבור שיש בו כח ועוצמה, לכן זה גם מעיד על המהות של האדם. בעזר ה" אנחנו נקרא בהגדה של פסח, בליל הסדר, "כנגד ארבעה בנים דיברה התורה", "חכם מה הוא אומר", מה שמעיד על חוכמתו זה מה שהוא אומר. "רשע מה הוא אומר", מה שהוא אומר, זה בא מהרהורי ליבו וזה מה שמעיד על רשעותו. צריך להבין, מי היה נחשב בזמנם לרשע? האם זה מחלל שבת, אוכל נבלות וטרפות, לא מניח תפילין, לא מסתבר לומר ככה, משום שעדיין לא ניתנה תורה, לא קיבלנו מצוות עשה, ולא מצוות לא תעשה. אז באמת מה ההגדרה של רשע, על פי מה הוא נקבע לאדם רשע? התשובה היא, עם ישראל זכו לומר שירה על הים, זכו למעמד אדיר ונשגב של "פנים בפנים". זכתה לראות שפחה על הים מה שלא זכה לראות יחזקאל בן בוזי הכהן. עם ישראל התעלה למעלות של נבואה ממש. הקדוש ברוך הוא הראה להם את העבר, ואת העתיד עד ימות המשיח. זאת אומרת, הם ראו את כל השאלות, והספקות, ואת כל הקושי שיש בגלות, כשיש לאדם ספקות וסתירות בדרכי שמים, אין שמחה כהתרת הספקות. הם זכו לראות גם את ביאת המשיח, ותחיית המתים. הם ראו שלכל יהודי כבר פוסקים מרורים משמים, ודרך זה איך כל אדם מגיע לתכלית תיקונו. ורק אז בקע מתוכם שיר "הלל" לקדוש ברוך הוא. צריך לזכור, כל דבר בעולם אם זה דומם, צומח, חי, מדבר, כולם מקבלים חיות מכח השירה. כולנו עמדנו שם ראו אותי, אותך, ראו את כולנו יושבים ולומדים בבית המדרש שלנו, "זכרון מנחם אב". כולנו זכינו לראות את זה ממש, חוץ מהרשעים שלא זכו לחוות הרגשה מרוממת ואדירה כזאת, שזה היה עונש גדול מאוד בשבילם. מכל מקום, למדנו כמה גדולה וחשובה דרגת "ההלל" בליל פסח, שאומרים בשם ומלכות. שגם הנשים חייבות באמירת הלל בליל פסח. זכינו ברוך ה' "אשר בחר בנו מכל העמים", להיות העם הנבחר, שנזכה במהרה בבנין ירושלים אמן ואמן.

עוד אנחנו אומרים בהגדה של פסח, "יכול מראש חודש?" תלמוד לומר ביום ההוא" וכולי. ההסבר לזה בדרך האמונה והביטחון, שאדם צריך להתחזק ממש בזמן הניסיון שפקד אותו, ולא לחכות לזמנים אחרים של התחדשות, שזה מה שמרמז "ראש חודש", או "ביום ההוא", שרומז על זמן שבית המקדש נוהג. אלא יתחזק מיד בשעה שהניסיון כבר מונח לפניו, שזה מה שרומז המצה והמרור, ויקום ויצא עכשיו ממצרים. וזה מה שיעלה אותו במעלות התורה והיראה, כמו שנאמר על דוד המלך, שבזמן שהיה צר לו מאד, "ויתחזק דוד בה" אלוהיו" {שמואל א פרק ל פסוק ו}.

בתנ"ך, מוזכרים הפסחים שהקריבו עם ישראל, לאורך כל הגלויות, לאחר שנטהרו מהעבודה זרה, זה התחיל, בפסח מצרים, {שמות פרק יב פסוק יא}, שזה הפסח הראשון שנצטוו בני ישראל לחגוג בפעם הראשונה, בלילה שבו יצאו ממצרים, שזה זבח הפסח, כמו שכתוב, "וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים... ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה". פסח מדבר, לאחר חטא העגל {במדבר פרק ט פסוק א}. פסח גלגל, אחרי חטא בעל פעור בזמן שנכנסו לארץ הוקם המשכן בגלגל {יהושע פרק ה פסוק י}. פסח חזקיהו, לאחר עבודה זרה שהיתה בימי אחז {דברי הימים ב, פרק ל פסוק א}. ופסח יאשיהו, לאחר חטא מנשה ואמון {דברי הימים ב, פרק לה פסוק א}. והפסח שעשו עולי בבל [עזרא פרק ו פסוק יט]. בעזר ה" יתברך, הפסח הבא עלינו לטובה, כבר נזכה לאכול מהזבחים והפסחים, עם משיח בן דוד בבנין ירושלים אמן ואמן.

חשוב להזכיר, החשיבות ביציאת מצרים שזה למעשה פסח עצמו, שמוזכר בתורה בכל הזדמנות אפשרית, וחלק חשוב במצוות הנקראות "זכר ליציאת מצרים" שהיא מצווה תמידית כל הזמן, כמו שכתוב, {דברים פרק טז פסוק ג}, "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך", זה אחד מששת זכירות שאומרים כל יום. הקדוש ברוך הוא בחר במשה רבנו להיות המנהיג שיוציא את עם ישראל ממצרים. השם משה, מלשון משוי ממים, שזה החומר. צריך לזכור, שבסוף פרשת כי תשא, {שמות פרק לד פסוק לה}, לאחר שעלה משה להר סיני וירד ממנו כתוב, "קרן עור פניו", כולם פחדו לגשת אליו עד שנתן על פניו מסוה, הפנים משקפות את הפנים, "פני משה כפני חמה" אף אחד לא היה בדרגה כזאת כדי לתפוס את המראה האדיר הזה, לכן היה משה צריך לשים על פניו מסוה. במקביל פרעה הוא סמל של החומריות, פרעה זה אותיות עורף, מבחינת אחר שזה סמל הקליפה של הטומאה, שזה בחינת גוף חומרי שזה מלשון מגופה, שזה כיסוי, רצתה ההשגחה העליונה, שדווקא פרעה ומצרים שהם סמל הטומאה והקליפה, הם אלה

שדאגו לגדל את משה רבנו ואת עם ישראל. זאת אומרת הקליפה לעתיד לבא תעלה דרגה ויתגלה הצד הטוב שבה, ותהיה מטרה ולא אמצעי, מבחינת "טעם עצו ופריו שוה", שזה למעשה התכלית של הגאולה.

כתוב בתורה {שמות פרק י פסוק ב}, "ולמען תספר באזני בנך" וכולי. יש מצוה חשובה לספר לילדים, כדי שישאלו מה נשתנה? אפילו שהילדים למדו כבר על כל הטעמים והמנהגים בתלמוד תורה, אדרבה זה יגרום להם בליל הסדר לשאול ולהתעניין יותר, כמו שכתוב במשלי, [פרק ט פסוק ט], "תן לחכם ויחכם עוד". כמובן שכל ילד לפי מידתו, רמת הבנתו. כמו שלמדנו, "והגדת לבנך", צריך קודם והגדת לעצמך, אסור לאדם לתת מוסר אם כוונתו רק, להתפרק מהמצב הנפשי בו הוא נמצא. אבא צריך להיות דוגמה שראוי לחנך את הילדים.

חשוב לדעת, השפה של חכמת הקבלה היא "שפה של ענפים", כדי להראות במקביל על השורשים העליונים כמו שכתוב {בראשית רבה י, ו} "אמר ר' סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל", כל שעה יונקת מנקב אחד, וכל ענף יונק משורש אחד. מכאן נלמד, שהשורש העליון ילמד על השורש התחתון, ואת זה יכולים להשיג רק בני עליה, כדעת הרמב"ן שכותב, וידעו המעינים שלא יבינו אף מילה וכולי. כתוב במשנה [חגיגה דף ב עמוד א}, "אין דורשין במרכבה ביחיד אלא אם חכם ומבין מדעתו", שהם דברים למעלה מכל דמיון, שצריכים השגה טהורה. על כל פנים צריך סייעתא דשמיא, כי עיקר הגאולה תלוי בלימוד הקבלה, וככול שיש רצון חזק יותר, זה מעורר את האורות המקיפים את הנשמה. ידוע שכנגד כל איבר גשמי במבנה גוף האדם, קיים ספירה רוחנית שהיא כנגד אותו איבר. ארבע עולמות שהם, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. וגם ארבע יסודות אש, רוח, מים, עפר. וכל זה רמוז בארבע אותיות של שם ה".

חשוב לדעת, שכל מעשה הבריאה צריכים תיקון חסידים לטחון, את החרדל וגם התורמוסין צריכים להמתיק, כך גם האדם צריך תיקון, הממתק מעליו את הדינים. כמו שהזכרנו כנגד ארבע יסודות יש ארבע מרות בגוף האדם, המרה הלבנה, בריאות. המרה הירוקה, בכיס המרה. המרה האדומה, בכבד. המרה השחורה, בטחול. צריך שיהיה איזון, שזה זרימה בין כולם כדי שאדם יהיה בריא ושלם. צריך להזכיר שבמסכת עבודה זרה {דף נה עמוד א}, אומרת הגמרא, אדם שנגזר עליו יסורים, משביעים אותם לצאת רק ביום פלוני, ובשעה פלונית וכולי. לכן צריך סייעתא דשמיא לחכם, לדעת את שיטת

הריפוי הרוחנית המתאימה, כמו שכתוב בתהילים {פרק צא פסוק יד}, "כי בי חשק ואפלוטו אשגבהו כי ידע שמי".

עם ישראל זכה לראות מחזות אדירים ונשגבים, אם זה קריעת ים סוף, או מתן תורה. הקדוש ברוך הוא עשה עם עם ישראל ניסים ונפלאות בזכות "לכתך אחרי במדבר" {ירמיהו פרק ב פסוק ב}. שהלכו במסירות נפש, כמו שכתוב "וגם צידה לא עשו להם" {שמות פרק יב פסוק לט}. לכן הזמן עצמו מסוגל לישועות ונחמות. צריך לזכור, גם הרשעים שעלו עם בני ישראל ממצרים, הבורא יתברך ברחמיו היטיב עם אותם רשעים שהיו מהערב רב, אפילו שכבר העניש אותם. ה" יתברך מיטיב שוב לרשע, ולא רוצה שיעבדו אותו מיראת חטא אלא שתהיה יראת הרוממות. לכן רוצה הקדוש ברוך הוא שישבו מתוך התבוננות בטוב חסדיו שלו יתברך. עלינו לזכור, את הכוח שיש בזמן הזה שאותו ידע מרדכי היהודי, במסכת מגילה {דף טו עמוד א}, דורשת הגמרא על הפסוק "ויעבור מרדכי", אמר רב, שהעביר יום ראשון של פסח בתענית. מרדכי ידע את כל אשר נעשה בבית דין של מעלה, והיה ברור לו כשמש שעם ישראל זקוקים לניסים מעל לגדר הטבע, אז אפילו שהגזרה בעצם הייתה רק לאחר כמה חודשים לאחר מכן, מרדכי לא חיכה וגזר צום, משום שידע גם ידע, שרק "בלילה ההוא", ליל פסח, אפשר לחולל ניסים ונפלאות וישועות מעל המזל, והכל יתהפך לטובה. אומר רבנו הרמב"ם {הלכות חמץ ומצה סעיף ו}, "בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו, כאילו הוא יצא ממצרים". עוד מוסיף רבנו פסוק מהתורה, {דברים פרק טו פסוק טו}, "וזכרת כי עבד היית", אדם מצווה לזכור ולהרגיש ממש כאילו השתעבד ויצא לחירות. הרמב"ם חוזר על ההלכה הזאת גם בהגדה של פסח, שצריך להרגיש ממש את קריעת ים סוף, שהמצרים רודפים מאחור, וכולנו נמצאים חסרי אונים על שפת הים, ואז צועקים לקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב בתהילים {פרק קז פסוק יג}, ויזעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם וישיעם, "יצילם", הקדוש ברוך הוא ברחמיו תמיד פודה אותנו. צריך להבין, זה הרעיון של שלוש עשרה עיקרים, שאדם צריך לשנן לעצמו ולומר כל יום אני מאמין, רק בדרך הזו אפשר להזין את הכוח העצום שיש בתת מודע, ורק זה יכול לעזור לנו, להתמודד עם כל הניסיונות שיש בחיים. חשוב לזכור, לכל זמן יש את הסגולה הרוחנית שיכולים להשפיע בו, כמו שלמדנו לגבי חנוכה, במסכת שבת {דף כא עמוד ב}, "לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בהלל והודאה". רבותינו קבעו את הזמן של חנוכה, משום שראו שהימים האלה מסוגלים, יש דברים רוחניים מיוחדים שקורים בזמנים האלה, כך בדיוק גם בחג הפסח, בזמן הזה מסוגלים לחרות נפש אמיתית, לכן רבותינו קבעו לשבת "בהסבה", כי הרעיון של המצווה שעל ידי

ישיבה בהסבה אנחנו משחררים את הגוף לתנוחה טובה ונוחה יותר, ועל ידי זה משתחררת גם הנפש, מבחינת "הוציאה ממסגר נפשי".

עוד למדנו בשיעורים קודמים, שכל השנה בפרט במוצאי שבת שאומרים פסוקי נחמה, יש לכוון בשמות הקודש, ארימ"ה ארימ"ס אנסיסא"ל פתחא"ל, שזה מועיל להבריא את החיצונים מעליו, ולקבל גדלות מוחין. ברוך ה' זכינו לשפע של מצוות בלילה הקדוש הזה "ליל הסדר", אמירת ההגדה, אכילת כזיתות המצה והאפיקומן, שתיית ארבע כוסות שהם כנגד ארבע לשונות של גאולה, וכולי. שנזכה להגשמת הכוס החמישית, והבאתי, בבנין ירושלים על ידי משיח בן דוד, נאכל מהזבחים והפסחים במהרה בימינו ואמן.

כמו שהזכרנו את המעלה לספר ביציאת מצרים, ולהרגיש במקביל ממש את הלחץ והדחק, שיש בחשכת החיים, זה הסתר פנים ממש, ועם כל זה צריך לחפש את הרעיון והתכלית שיש בתוך היסורים והפורענות, כך באמת, הרגישו אחינו האשכנזים בשואה, שחגגו את חג הפסח הוא "חג החירות", בתנאים נוראים של רדיפות והשמדה, אשריהם ואשרי חלקם זכו לחגוג את חג הפסח גם היום בחרות אמיתית, בשמחה ובטוב לבב. הרמב"ם כיוון ברמז, למה שאמר דוד המלך, {תהילים קלט, יד} "אודך על כי נוראות נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאוד" דוד המלך מתכוין ברוח הקודש, שכולם היו בקריעת ים סוף, כולם היו במעמד הר סיני, כתוב בתורה, {דברים כט, יד} "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום" וכולי, וגם, "ואת אשר איננו פה עמנו היום" כולנו חוונו את קריעת ים סוף, ומעמד הר סיני, ואת כל הניסים הנסתרים שהקדוש ברוך הוא עשה בחסדו עם אבותינו. זה סוד הדברים שאמר דוד המלך "ונפשי יודעת מאוד" כמו שהזכרנו בשיעורים קודמים, המדרש שמופיע במסכת נידה {דף ל עמוד ב} "שהתינוק נמצא במעי אמו מקופל כמו פנקס נר דולק מעל ראשו וצופה בו מסוף העולם ועד סופו" צריך להבין, נר, זה נפש רוח של התינוק, שהוא נמצא במעי אמו, יש לו כח עצום לראות מסוף העולם ועד סופו. אבל שיוצא לאוויר העולם, הוא מוגבל עד כמה הגוף החומרי מגביל אותו. הדברים מתחברים יפה לדברי דוד המלך, "ונפשי יודעת מאוד" הקדוש ברוך הטביע באדם, את הכוח העצום שנקרא "תת מודע". צריך להתפלל לקדוש ברוך הוא, לקבל סיעתא דשמיא, שיכוון אותנו לדעת איך להשתמש בכוח הזה נכון. כי זה דברים הקשורים בחכמה, כמו שכתוב, {דברים פרק ד פסוק ו} "כי היא חכמתכם ובינתכם" צריך לזכור, כדי לזכות, "ונפשי יודעת מאוד" צריך לקדש את המחשבה, שזה "קדש לי כל בכור", הכל נמצא כבר

בתת מודע של האדם. אדם שזוכה לדעת, איך לשלוט במחשבות שלו, בונה את עצמו נכון, ומתקיים עליו הפסוק בתיילים {פרק נ פסוק כג}, "ושם דרך אראנו בישע אלוקים" זוכה לניסים ונפלאות. זכינו העם הנבחר, להיות חלק אלוה ממעל "בצלם אלוהים ברא את האדם" אומר דוד המלך, בתיילים [פרק קלט פסוק טז], "גולמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו" החותמת של הקדוש ברוך הוא, חקוקה בדיאן אי שלנו. חשוב לזכור, ידיעה אמיתית כזו, גורמת לנו לחיבור והתרוממות רוח עצומה, כבר מתפילת ערבית ואמירת ההלל של ליל פסח, והמעמד מתעצם בזמן שיושבים להסב בשולחן הסדר, ומקיימים את המצוות החשובות הנוהגות בלילה הקדוש הזה, עד זמן אכילת האפיקומן קודם חצות, בשמחה והתלהבות. זכינו ברוך ה", חג פסח כשר ושמח לכל עם בישראל.

בשולחן ערוך {אורח חיים סימן תפז סעיף ד}, פסק מרן בליל ראשון של פסח גומרים את ההלל תחילה וסוף בברכה וכן בליל שני הימים טובים של גלויות. על כל פנים גם מי שמתפלל עם ציבור שלא נוהגים לומר את ההלל בליל פסח, צריך לגמור את ההלל ביחידות, בברכה תחילה וסוף. הלל שאנו אומרים בליל פסח, זה בגלל הנס של יציאת מצרים. הקדוש ברוך הוא ברחמיו הוציא אותנו מעבדות לחירות. אומרת הגמרא בירושלמי, נתן הקדוש ברוך הוא כח בקול של פרעה, "בלילה ההוא", הקול שלו היה מהלך בכל מצרים וכולם שמעו אותו אומר, "קומו צאו מתוך עמי". אמר להם פרעה היתם פעם עבדים שלי, ועכשיו אתם עבדי ה". אומרת הגמרא באותה שעה פתחו ואמרו "הללויה הללו עבדי ה'", ולא עבדי פרעה. אומר הקדוש ברוך הוא "כי לי בני ישראל עבדים", עבדי הם ולא עבדים לעבדים. ברוך ה" זכינו להקראת עבדי ה".

חשוב לדעת, למה אחינו האשכנזים מברכים "לקרוא את ההלל", ואנחנו הספרדים מברכים "לגמור את ההלל"? הרי שנינו למעשה קוראים את ההלל בשלמות, צריך להבין, אחינו האשכנזים למדו, מהקושיה של המהר"ם, הוא שואל אם מברך "לגמור את ההלל", ייתכן שבתוך הציבור יהיה אדם שדילג על כמה פסוקים, ונמצא שיש שקר בברכה, לכן מהטעם הזה האשכנזים מברכים "לקרוא את ההלל". אבל האמת "לגמור את ההלל" זה כמו "לקרוא את ההלל", כמו שלמדנו, "ותיקין היו גומרים אותה עם הנץ החמה". שזה מדבר על "קריאת שמע", ומכאן לומדים לשון "לגמור", זה כמו "לקרוא". טוב על כל פנים, בדיעבד אם אדם שינה במקום "לגמור", אמר "לקרוא", יצא ידי חובת הברכה.

כמה אדם צריך להכיר תודה, להודות לקדוש ברוך הוא, וזה הזמן שצריך לכוון בו על כל השנה, בזמן שגומרים את ההלל בליל פסח בברכה. להודות לה" יתברך, לא רק על דברים שהוא יודע, גם על דברים שהוא לא יודע ואדם מוקף בהרבה דברים כאלה, ממש צריך להתכוון לכל מילה בזמן שאומרים "נשמת כל חי" שזוכים לומר אותה בהגדה של פסח, "ואילו פינו מלא שירה כים" "ועינינו מאירות כשמש וכירח" "אין אנחנו מספיקין להודות לך ה" אלוקינו ולברך את שמך מלכנו" דוד המלך אומר בתהילים { פרק נא פסוק יד } "השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני", אדם יכול לקבל השגות גבוהות מאוד, על זה שהוא משבח ומודה לקדוש ברוך הוא, יודע שהוא שומר אותו בכל עת ובכל שעה. מסכת יומא {דף כב עמוד ב}, אמר רב הונא, "כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה". במשנה שם לומדים, כמה חביבין מצוות על עם ישראל, שהיו חזקים בכוח האמונה. מי שזכה בתרומת הדשן יזכה גם בסדר המערכה, וגם בשני גזירי העצים. זו המצווה היחידה שבהתחלה "כל הקודם זוכה". ארבע האותיות של שם ה", כנגד ארבע עונות שיש בשנה. בחודש ניסן "זמן האביב" יש לנו הארה והשפעה באות יו"ד שהיא הראשונה בשם ה", והיא כנגד ספירת החכמה. "אביב" נגזר מהמילים אב, יב, שזה האבא של שנים עשרה חודש. כמו שנאמר {שמות פרק יב פסוק ב}, "החודש הזה לכם ראש חודשים". המילה "נס", שזה ר"ת סומך נופלים, שהוא גם שורשו של חודש ניסן, זמן הניסים, של עם ישראל לאורך כל הגלויות, שהתקיים עלינו הביטוי הזה של "סומך נופלים", שהנפילה היא בעצם קימה, וחושך הגלות זה בעצם אור, כמו שכתוב {מיכה פרק ז פסוק ח}, "אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי כי אשב בחושך ה" אור לי". חג פסח כשר ושמח.

מסכת פסחים {דף קיז עמוד א}, אומרת הגמרא, הלל שאמרו משה רבנו ועם ישראל בזמן שעמדו על הים, "לא לנו ה" לא לנו כי לשמך תן כבוד" {תהילים פרק קטו פסוק א}, ורוח הקודש השיבה, "למעני למעני אעשה" {ישעיה פרק מח פסוק יא}. הבקשה שלנו לקדוש ברוך הוא, שיעשה איתנו חסד, למען כבוד שמו הגדול, וגם רחמיו המרובים. חשוב להזכיר, ליל פסח היה גם מפלתו של סנחריב הרשע, הוא הקיף את כל חומות ירושלים, המלך בזמנו היה חזקיהו, מלך צדיק שקיים הוא וגם דורו את כל התורה הקדושה. אותו היום ערב פסח היה, מבקש חזקיהו המלך מהקדוש ברוך הוא ואומר לו, רבונו של עולם התורה שלנו הקדושה, היא שטר כתובה ביננו לבינך, אנחנו קיימנו את החלק שלנו לקיים כל התורה, עכשיו תורך ריבונו של עולם לקיים את החלק שלך, תציל אותנו מהרשע הזה סנחריב שמקיף אותנו מכל עבר, ואתה הבטחת לנו בתורה הקדושה, שאם אנחנו מקיימים את כל מה שכתוב בתורה, {ויקרא פרק כו פסוק ו}, "ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבת חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם". לאחר מכן, חזקיהו המלך

נתן הוראה לכל עם ישראל להתכונן כראוי לכבוד חג הפסח, להקריב את קרבן פסח, וכמובן היו אומרים את ההלל בעזרה בשעת שחיטת הפסח, אשריהם ישראל שזכו למלך צדיק כזה, שהתחזקו בקדוש ברוך הוא והאמינו בו, וזכו להגשמת הפסוק, "ה" ילחם לכם ואתם תחרישון". וזה מה שקרה באמת, יצא מלאך ה" בליל פסח, והכה מאה שמונים וחמש אלף ראשי גייסות, מצבאו של סנחריב, כולם נפלו פגרים מתים. אשרינו שזכינו, ועל הניסים העצומים האלה, אנחנו אומרים הלל בליל פסח.

המשנה האחרונה במסכת פסחים {דף קכא עמוד א}, בירך ברכת הפסח פטר את של זבח, בירך את של זבח לא פטר את של פסח דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר, לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו. לכאורה לא מובן, כיצד יתכן, שאדם מברך על פסח לפני הזבח שזה קרבן חגיגה? הרי הפסח נאכל על השובע בסוף הסעודה, אסור לאכול אחריו שום דבר "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן". לכן בודאי, קרבן חגיגה נאכל לפני קרבן פסח. לדעת הרמב"ם {הלכות חמץ ומצה פרק ו' הלכה א}, מבואר, בזמן בית המקדש פסח היה נאכל שני פעמים בזמן ליל הסדר, פעם אחד בתחילת הסעודה, מיד לאחר שאוכלים מצה ומרור, היו מברכים על אכילת הפסח ואוכלים מגופו של פסח. ובאחרונה היו אוכלים מבשר הפסח שיעור כזית בסוף הסעודה, ולאחר מכן היה אסור לטעום כלום. בזמן הזה אנחנו אוכלים כזית מצה, ואסור לנו לטעום כלום לאחר מכן. על כל פנים, רואים מכאן שאדם מברך על פסח ואוכל אותו, ואחר כך אוכל את הזבח {קרבן חגיגה}. צריך להזכיר, שעושים שני תבשילין גם אם חל ערב פסח בשבת, שאז אין חגיגה קריבה עם הפסח, משום שאינה דוחה שבת, כי הטעם הוא שזה רק זכר בעלמא. מעניין לגבי הברכות פוסק הרמב"ם, כדעת רבי עקיבא "לא זו פוטרת זו ולא זו פוטרת זו", לא כפי ההבנה בגמרא שזה צריך ללכת ביחד. כי מצד שני פוסק הרמב"ם, כדעת רבי ישמעאל שאומר שפיכת הדם מועילה גם כמו לקורבנות, עולה, שלמים, אשם, בכור, שהמצוה בקרבנות האלה לזרוק את דמם על המזבח בכלי. ואם שפך את דמם על המזבח במקום זריקה יצא. כתוב, "וזבחת פסח לה אלהיך צאן ובקר" {דברים פרק טז פסוק ב}, "צאן" זה קרבן פסח שמקריבים כבשים ועיזים. "ובקר" זה קרבן חגיגה שקרבה עם הפסח. מכאן נלמד, "וזבחת פסח", כולל גם את קרבן חגיגה. כתוב, "ודם זבחיך ישפך" {דברים פרק יב פסוק כז}, המצווה הכללית שפוטרת את כולם זה שפיכת הדם, אם עשה פעולה של שפיכה במקום זריקה יצא. חשוב לדעת, שפיכת הדם הכל היה עומד סמוך ליסוד של המזבח, ושופך בנחת את הדם מתוך הכלי על קיר המזבח, והדם היה שותת ויורד ליסוד. כך באמת הדרך של ירידת השפע, משתלשלת ויורדת בשפיכה דרך עשרת הספירות ויוצאת מהמלכות. ברוך ה', אנחנו זוכים כל שנה לקיים את מצוות הפסח מתחילים במצות ביעור חמץ, שזה מועיל להינצל מן הדם, בדיוק כמו שפיכת הדם על גבי המזבח שהיתה עיקר

הכפרה של הקרבן, שאין לנו מיתוק הדינים יותר גדול מזה. בהמשך הגמרא פושטת את הספק, והלכתא אבי הבן מברך שתיים "אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון הבן" וגם מוציא את הכהן ידי חובתו בברכת "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". ברוך ה' זכינו לסיים את מסכת פסחים. בעזר ה' יתברך כולם מוזמנים לחתונה של בתי שתחיה שיחול אור ליום שלישי י" בניסן. שנזכה לאכול מהזבחים והפסחים "שיגיע דמם על קיר מזבחך לרצון", מזל טוב ומבורך חג פסח כשר ושמח.

כמה עניינים על חג הפסח הבא עלינו לטובה, בליל הסדר פסח, בשביל לקיים את המצווה של אכילת השיעור של המצה, אנחנו דנים על שיעורים במידות של כזית וכו"ל. בחג הסוכות אנחנו דנים על שיעורים במידות של אורך ורוחב של הסוכה, וארבעת המינים. כמה זה שיעור טפח? כמה זה שיעור של אמה? עכשיו בחג הפסח, אנחנו דנים על השיעור של האוכל עצמו שזה המצה, כמה זה מידות הנפח? כמה זה בדיוק שיעור כזית? שיעור כביצה? שיעור רביעית? וכולי. צריך להזכיר לא כל השיעורים דומים, יש שיעור כזית שחיובו דאורייתא, ויש שיעור של כזית שחיובו מדרבנן. למדנו, שיעור כזית הוא עשרים ושבע גרם {כמו הגודל של קופסת גפרורים קטנה}. שיעור של כביצה הוא שיעור כפול שזה חמישים וארבע גרם. למדנו גם בשיעור של "הפרשת חלה", שהשיעור של הביצים שהיו בימי חז"ל, היה גדול פי שתיים מהביצים המצויים לנו היום. ומפורש בגמרא ובתוספתא, שיעור כזית היה בגודל הזית שהיה מצוי בימי חז"ל. מה נגיד, אם נשווה את הזית הזה, לזית שמצוי לנו כיום, נראה שהשיעורים התקטנו. המקור של מרן השולחן ערוך שהזית הוא חצי ביצה, הוא למד את זה בהקשר של שני סוגיות, סוגיה אחת כריתות {דף יד עמוד א}, "ושיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים". סוגיה שניה ביומא {דף פ עמוד א}, "ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת". נמצאנו למדים ששיעור הזית הוא שיעור של חצי ביצה. חשוב לזכור, שיעור רביעית הלוג בשביל לצאת ידי חובת קידוש, הבדלה, ושתיית ארבע כוסות, וגם לגבי שיעור כמות המים לנטילת ידים. יש בגמרא שני דרכים איך למדוד את השיעור של הרביעית. האם מודדים לפי השיעור של הביצה, שזה שיעור של ביצה וחצי, או מודדים לפי השיעור של האגודלים? על כל פנים ברור בשתי השיטות אנחנו חייבים להגיע לתוצאה זהה. צריך להבין, בתורה כתוב {שמות יב, יח} "בערב תאכלו מצות". לא כתוב בתורה שצריך לאכול שיעור של כזית, למדנו את שיעור הכזית "הלכה למשה מסיני", הקדוש ברוך הוא מסר למשה רבנו גם את התורה שבעל פה, ושם גם מסר לו את שיעור הזית שזה שיעור האכילה. אז באמת איך נדע כמה זה שיעור הזית? מה נעשה, נצטרך לחפור כדי למצוא זית לפני שלושת אלפים שנה, בודאי שלא מסתבר, כי כל דור והזית שמצוי בזמנו, הולכים בכל מקום לפי המציאות של אותו זמן. אז ככה, עלינו לזכור

שאנחנו לא מדברים ודנים על הידורים. יש אנשים זקנים, או חולים שקשה להם ללעוס, וגם לבלוע את המצה, או את המרור. השיעור הזה של אכילה תוך כדי אכילת פרס, שזה בין ארבע לשבע דקות, וגם לשתות רוב רביעית של ארבע כוסות זה קשה מאוד בשבילם. לכן צריך לדעת, שיעור כזית מעיקר הדין, זה לא כמו שהורגלו עד עכשיו, שזה שיעור חצי של מצת יד. שיעור כזית הוא בעצם יותר קטן ממה שאתם חושבים. גם ילדים קטנים שהגיעו למצוות חינוך, מסוגלים ויכולים לאכול שיעור כזה של כזית. לסיכום, אפשר לסמוך על שיטת כמה ראשונים הסוברים, שזה קרוב לשליש או לרביע ביצה. וגם למדנו בדעת הרמב"ם, ששיעור כזית הוא שליש ביצה בקירוב. לכן אדם שקשה לו יכול לסמוך על שיעור כזית של מצה בגודל של כף היד, בלי לחשב את האצבעות, שזה גודל של בין עשר וחצי, לאחד עשרה מילימטר, זה שיעור של שש עשרה וחצי גרם בקירוב, כמו שאתם רואים כאן לפניכם את הציור של המצה, וגם את שיעור הרביעית. ובזה אנחנו יוצאים ידי חובת אכילת מצה, ושתיית ארבע כוסות בליל הסדר. על כל פנים טוב להחמיר למי שיכול. ברוך ה' זכינו שכל תוספת של אכילה בשיעור כזית, מזכה אותנו בעוד תוספת של מצווה. חשוב לזכור, מותר לשתות ארבע כוסות של חיוב ממיני יינות שונים. ויברך ברכת "הטוב והמטיב", דווקא על כוס שני, ועל כוס רביעי. שנזכה לאכול מהזבחים והפסחים לשנה הבאה בירושלים הבנויה.

צריך להזכיר, יש פסוקים שאנחנו כופלים בהלל, המקורות במסכת פסחים [דף קיט עמוד א], "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" [תהילים פרק קיח פסוק כא], אמר דוד בזמן שנמשח למלך על ידי שמואל הנביא. "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", אמר ישי אבא של דוד, לאחר שראה שכל שבעת בניו הגדולים אינם ראויים למלכות, ורק בנו הקטן דוד, שהיה רועה צאן, בו דווקא בחר הקדוש ברוך הוא, ואמר לשמואל, "קום משחהו כי הוא זה", דוד הוא זה שראוי להיות מלך על עם ישראל. אמר ישי, בני שהיה מאוס בעיני כולם, על זה נאמר, "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה", דוד נעשה למלך. התפעלו אחים של דוד ואמרו, "מאת ה' היתה זאת היא נפלאת בעינינו". אמר שמואל הנביא, "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו". אמרו אחי דוד, "אנא ה' הושיעה נא". אמר דוד, "אנה ה' הצליחה נא". בהמשך מביאה הגמרא את המשנה במסכת סוכה [דף לח עמוד א], "מקום שנהגו בקריאת ההלל לכפול, יכפול, [שאומרים פעמים כל פסוק]. לפשוט, יפשוט, לברך אחריו, יברך, הכל כמנהג המדינה". כך נפסק גם בשולחן ערוך {אורח חיים סימן תכ"ב סעיף ג}, שזה נאמר לגבי הפסוקים ששליח ציבור אומר והקהל עונים אחריו כל מקום כפי מנהגו. רש"י שהיה מיוחס למלכות בית דוד, מביא את המנהג הנזכר במשנה, לכפול בקריאה את כל פסוקי ההלל. כמובן שנוהגים כך, גם בזמן שאנחנו קוראים את ההלל בהגדה של פסח בליל הסדר.

יש אומרים "הללויה" על כל פסוק ופסוק, שזה גם מוזכר במשנה. בכל פסוק ופסוק, רומז דוד המלך על כל הצרות והתלאות שעבר והציל אותו ה" יתברך, תהילים {פרק לד פסוק כ}, "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה". כך גם בהפטרה ביום שביעי של פסח, דוד המלך שר הלל לבורא יתברך, {תהילים פרק יח פסוק א}, "ביום הציל אותנו ה" מכף כל אויביו ומיד שאול". "מהולל אקרא ה" ומן אויבי אושע", "מהולל", זה שיר הלל. בזכות שירי הלל, ששיבח דוד לקדוש ברוך הוא, הושיע אותנו ה" מכל אויביו. כתוב בתהילים {פרק קיג פסוק ג}, "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה". נלמד מכאן, שכל היום מהנץ החמה ועד השקיעה, כשר לקריאת ההלל. חג פסח כשר ושמח לכולם.

נסכם את הדין של שריפת חמץ. מרן פסק כדעת חכמים, [מסכת פסחים דף כח עמוד א], שאת החמץ זורה לרוח, או, זורק אותו לים, לכתחילה, צריך לשרוף. זה מה שאנחנו עושים כיום. צריך להיזהר, שהזמן של שריפת חמץ צריך להיות, לפני שהחמץ נאסר בהנאה. שאם החמץ נאסר כבר בהנאה, הוא לא נחשב שלו. וממילא לא קיים את המצווה. עוד דבר, בשביל לקיים את מצוות שריפת חמץ בהידור. צריך להיזהר, לא לשפוך על החמץ חומר דליק. נפט, וכדומה, שאומנם ביטל את החמץ והפסיד אותו. ופסל אותו מאכילת כלב, קודם זמן ביעורו. אבל לגבי, מצוות שריפת חמץ לא קיים את המצווה. לכן טוב, להשאיר כזית חמץ. ורק, לאחר שנשרף הכזית. יכול ליתן חומרים, על שאר החמץ. יש עוד כמה שיטות בראשונים. דעת הרז"ה. מצוות הביעור, מקימים באכילה. אבל כמו שהזכרנו, להלכה, באופנים שאמרנו. כמו שנפסק בשולחן ערוך, (אורח חיים סימן תמה סעיף א).

רבנו הרמב"ם {הלכות חמץ ומצה פרק ב הלכה ב}, מונה שלוש מצוות עשה, וחמש מצוות לא תעשה. מצוות עשה הראשונה. להשבית את החמץ. מצוות עשה השניה. לאכול כזית מצה בליל הסדר. מצוות עשה שלישית. לספר ביציאת מצרים בליל הסדר. ומצוות לא תעשה הראשונה. שלא לאכול חמץ בערב פסח, מחצות היום ומעלה. מצוות לא תעשה השניה. לא לאכול חמץ בפסח. מצוות לא תעשה שלישית. לא לאכול תערובת חמץ. מצוות לא תעשה רביעית. האיסור של בל יראה. מצוות לא תעשה חמישית. האיסור של בל ימצא. נסביר יותר בהרחבה, המצווה הראשונה של השבתת החמץ בערב פסח, בי"ד בניסן בזמן חצות. החמץ נאסר כבר באכילה והנאה. רבותינו למדו מהפסוק "לא תשחט על חמץ דם זבחי" {שמות פרק לד פסוק כה}, שמדבר על קורבן הפסח. שכל זמן שהחמץ

קיים, אסור לשחוט את קורבן הפסח בערב פסח. מחצית היום מותר באכילת חמץ, ומחצית היום אסור באכילת חמץ. רבותינו, הוסיפו עוד שעתיים. למדו רבותינו מהפסוק "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" (שמות פרק יב פסוק טו), על כורחנו, פירוש הפסוק הזה, מדבר על ערב פסח. היום שלפני, שקודם לפסח. שעל ימי הפסח עצמם, כתוב בפרוש, "שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם", לכן לומדים מהפסוק "אך ביום הראשון" על ערב פסח עצמו. כמו שהזכרנו בשיעורים קודמים, כל מקום שכתוב, אך ורק בתורה, באים למעט. לכן בערב פסח ביד בניסן, מחצות היום. אסור לאכול חמץ, כמו שלמדנו על מצוות השבתת חמץ. שהיא השבתה מן המחשבה, שצריך כוונה, וידיעה, לבטל את החמץ במחשבה. שהוא מעתה חסר תועלת. ואיו דעתנו עליו לאוכלו או להנות ממנו. לכן אם אדם מצא באחד המקומות, שאין דרך להיות מצוי שם החמץ. הוא לא מתחייב על החמץ הזה, משום בל יראה ובל ימצא. כי אנוס רחמנא פטריה. הזהר בפרשת תצוה [קפ"ב, ב], שואל על סמיכות הפסוקים, {שמות פרק לד פסוקים יז, יח}, "אלהי מסכה לא תעשה לך", "את חג המצות תשמור" מכאן נלמד, מי שאוכל חמץ בפסח כאילו עובד עבודה זרה. חשוב להזכיר, בין מצה לחמץ, רק נקודה אחת מפרידה, שבזה תלויה למעשה כל היהדות כולה. וכשנזהרים כמו שצריך בזה, זוכים לסיעתא דשמיא, בגשמיות וברוחניות.

למדנו, שחז"ל הוסיפו עוד שעתיים, שעה אחת, משנכנסה השעה השישית, נאסר החמץ באכילה והנאה. ועוד שעה, משום גזירה של יום המעון. החמץ אסור באכילה משעה חמישית. שמא יטעה בין חמישית לשישית. צריך להזכיר, בזמנים ההם היו מחשבים את זמן חצות היום, בזמן שהשמש עומדת באמצע הרקיע. והחמה בראש כל אדם. אז ככה, הרחבנו בשיעורים קודמים, איך מחשבים את השעות. ארבע שעות הראשונות בערב פסח, החמץ מותר באכילה. זמן עלות השחר, נפסק בשולחן ערוך, שעה וחומש קודם נץ החמה. שזה שיעור של שבעים ושתיים דקות. זה הזמן של עלות השחר. חמישית משעה, זה שתיים עשרה דקות, ועוד שישים דקות, קיבלנו שבעים ושתיים דקות. למדנו בגמרא מסכת פסחים [דף צד עמוד א], נרחיב על זה בהמשך, על שיעור מיל, זה הזמן גם שלוקח לעיסה להחמיץ, (שולחן ערוך סימן תנט סעיף ב). וגם, (בהלכות מליחה יורה דעה סימן סט סעיף ו) למדנו, ששיעור מיל, הוא שליש שעה, פחות שתי דקות. שליש שעה, זה עשרים דקות. פחות שתי דקות, זה שמונה עשרה דקות. חשוב לזכור, שהחישוב כיום, לפי שעות זמניות. היום מתחלק, לפי מספר השעות שיש בו. וזה כמובן, משתנה מזמן לזמן. על כל פנים, שמחלקים את היום לשתיים עשרה, ומכל שעה, מחסירים שש דקות, שזה עשירית משתיים עשרה, יוצא שיעור, של שבעים ושתיים דקות.

צריך להזכיר, הלוחות שנמצאים לנו כיום, מעודכנים לפי שיטת הרמב"ם, והגר"א, המקורות של הדין, בגמרא פסחים {דף צד עמוד א} דעת רבי יהודה, עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום. תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום? עשר פרסאות. מעלות השחר עד הנץ החמה, ארבעת מילין. משקיעת החמה, ועד צאת הכוכבים, ארבעת מילין. נמצאת עוביו של רקיע, אחד מעשרה ביום. אז על כל פנים למדנו, מעלות השחר עד הנץ החמה, זה שיעור מהלך של ארבעה מילין. יוצא, שהחישוב של פרסה, שהיא עשירית מעשר פרסאות. זה שיעור של שמונה עשרה דקות לשיטת מרן. לשיטת הרמב"ם זה עשרים וארבע דקות. לשיטת הגר"א זה עשרים ושתים דקות. צריך לזכור, שכאן באמריקה, צריך להוסיף בין תשע וחצי לעשר וחצי דקות. בגלל האופק הרחב שיש כאן. הרחבנו על זה כבר בשיעורים קודמים. לדעת הבן איש חי, [שנה ראשונה ויקהל אות ד], שיש לנהוג למנות את השעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים, אפילו שבערב פסח השעות אלו ארבע וחמש, נחשבות רק מדרבנן. לשיטת מרן, שהחמץ נאסר כבר מוקדם יותר, מכל שאר השיטות שהזכרנו. בערב פסח ביום י"ד בניסן, החמץ מותר רק בארבע השעות הראשונות של היום. מסוף שעה רביעית עד סוף שעה חמישית, החמץ נאסר באכילה מדרבנן. סוף שעה חמישית עד סוף שעה שישיית, נאסר החמץ לא רק באכילה, גם בהנאה מדרבנן. ומזמן חצות ומעלה, החמץ נאסר מן התורה באכילה והנאה. חשוב להזכיר, בערב פסח, אדם לא עובר על איסור של בל יראה ובל ימצא. רק על שבעת ימי הפסח.

בתורה כתוב, "כל מחמצת לא תאכלו" {שמות פרק יב פסוק כ}, שאסור לאכול חמץ בתוך תערובת. הרמב"ם, כלל את זה, במנין תרי"ג מצוות. צריך לזכור שיש כמה דרגות ברמות התערובות של החמץ. יש תערובות חמץ, הראויה לאכילה, ואסור לקיים אותה וצריכה בעור. ויש תערובת חמץ, שאינה ראויה למאכל אדם, והדין שמותר לקיים אותה בפסח. ואסור לאכול אותה. ואין לה דין של בל יראה ובל ימצא. רק בדבר שראוי לאכילה, חל עליו הדין של בל יראה ובל ימצא. ויותר מזה, אפילו אם התכוון להחשיב את זה, לא אומרים מדאכלה אחשביה. את זה אומרים, רק על פת מאוסה. חמץ בעין. אבל תערובת של חמץ שלא ראויה למאכל כלב, היא לא בגדר מאכל, ואין בה איסור כלל. ואם יש בתערובת, כזית חמץ דגן. אפילו שיש בתערובת יותר מכדי אכילת פרס. היות ויש בזה טעם חמץ. אם לא ביערו, עובר עליו בבל יראה ובל ימצא. אפילו שיש בתערובת, איסור פחות מכזית כדי אכילת פרס. זה נלמד מדין של חצי שיעור אסור מן התורה. אפילו שאינו לוקה. (שולחן ערוך אורח חיים סימן תמ"ב סעיפים א, ב, ד, ח). אבל אין איסור להשהות, רק אם יש בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, {הרמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ד הלכה ח}.

חשוב לדעת ללמוד איך מחשבים את הזמנים מתי זה סוף זמן קריאת שמע? מתי זה סוף זמן תפילה? מתי זה זמן פלג המנחה? מתי זה זמן חצות? ולעניין שלנו, מתי זה זמן סוף אכילת חמץ? מתי זה זמן סוף שריפת חמץ? וכולי. ובכן המקורות של הדין משנה ברכות {א, ב}, רבי יהושע אומר שזמן קריאת שמע עד שלוש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלוש שעות. תפילת השחר רבי יהודה אומר עד ארבע שעות. {משנה ברכות ד, א}. "סוף זמן אכילת חמץ עד ארבע שעות", "וסוף זמן שריפת חמץ עד חמש שעות" {משנה פסחים א, ד}. נחלקו הראשונים איך מחשבים את השעות ביום, האם מהזריחה עד השקיעה, או מעלות השחר עד צאת הכוכבים? דעת רב סעדיה גאון וכן דעת הגר"א וסיעתו, שמחשבים את הזמן מהזריחה עד השקיעה, וסופר את אותם שעות ומחלק אותם לשתיים עשרה, כך גם נקבע כמה דקות יש בשעה, שאם יש שתיים עשרה שעות ביום ושתיים עשרה שעות בלילה, אז במקביל כל שעה היא עגולה שזה שישים דקות. בימות הקיץ השעה היא ארוכה יכולה להגיע לשבעים וחמש דקות.

את זמן חצות מחשבים על ידי שאני מחלק לשניים את השעות בין הזריחה לשקיעה, החשבון שיוצא אני סופר מהזריחה את אותם שעות שחילקתי לחצי, והחשבון שקיבלתי זה זמן חצות היום. מוסיף על זה עוד שתיים עשרה שעות, זה זמן חצות הלילה. וזה זמן הלכתי שמוסכם על כולם. אז ככה כמו שאמרנו שהזמן בין זריחה לשקיעה הוא עשר שעות וארבעים דקות, שזה שש מאות וארבעים דקות, לחלק לשניים יוצא חשבון של שלוש מאות ועשרים דקות, שלפי חשבון השעה זה חמש שעות ועשרים דקות, אני סופר חמש שעות ועשרים דקות מזמן הזריחה שזה בשעה שש וחמישים, נמצא זמן חצות היום בשעה שתיים עשרה ועשרה. נוסיף על זה שתיים עשרה שעות זה הזמן של חצות הלילה.

לפי החשבון שעשינו בזמן י"ד בניסן, סוף זמן אכילת חמץ שהוא עד ארבע שעות, יהיה בשעה עשר עשרים וחמש דקות. סוף זמן שריפת חמץ שהוא עד חמש שעות יצא מאוחר יותר בשעה אחת עשרה ושלושים וחמש דקות. במשנה מסכת ברכות {דף כו עמוד א}, נחלקו רבי יהודה וחכמים עד מתי זמן של תפילת מנחה. לדעת חכמים עד הערב, ולדעת רבי יהודה עד זמן פלג המנחה. צריך לזכור הזמן המוקדם ביותר שאפשר לקבל את השבת זה גם תלוי בזמן פלג המנחה שהוא שעה ורבע לפני השקיעה. צריך להזכיר שיש שיטה מעניינת שאומרת, שזמן קבלת שבת מקביל לזמן של תוספת של שנת השביעית. כמו שלמדנו שהספירה שבע היא חביבה אם זה בימים שזה היום השביעי, ואם זה בחודשים שזה החודש השביעי, ואם בשנים, זה השנה השביעית, שהיא שנת

השמיטה. וגם למדנו על סוד התיקון של הספירה השביעית שהיא המלכות בחג הפסח. ואיך זה מתחבר גם לספירת העומר "שבע שבתות תמימות תהיינה". מכל מקום זמן תוספת של קבלת שביעית, יוצא שלוש יום לפני ראש השנה של שמיטה, וחודש בשנה הוא אחד חלקי שנים עשרה, והתוספת בשבת זה אחד חלקי שנים עשרה ביממה, שזה עשרים וארבע שעות. אז יוצא לפי אותה שיטה שעתיים לפני שבת זה הזמן המוקדם ביותר שאפשר לקבל שבת. על כל פנים לפי השיטה שלנו שזה שעה ורבע לפני השקיעה, אז כיום שהשעה היא קצרה חמישים ושלוש דקות, ואמרנו שהשקיעה בשעה חמש וחצי, אז החשבון הוא כזה, השעה הזמנית היא חמישים ושלוש דקות, ועוד רבע מחמישים ושלוש דקות, שזה שלוש עשרה דקות. יוצא שעה ורבע זמן של שישים ושש דקות. אני מפחית מזמן השקיעה שזה בשעה חמש וחצי שעה ורבע, שזה שישים ושש דקות, נמצא זמן פלג המנחה בשעה ארבע עשרים וארבע. זאת אומרת מארבע עשרים וארבע דקות שייך לקבל את השבת ולא לפני כן. לכן מי שמקבל שבת בזמן הכי מוקדם שזה זמן פלג המנחה, ואפילו שזה שעה ורבע לפני זמן השקיעה יהיה אסור לעשות שום מלאכה. ולעניין הקידוש צריך לחכות לזמן המתאים כמו שלמדנו בשיעורים קודמים.

לעומת זאת יש שיטות שסוברות שסופרים את השעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים. האמת שגם על זמן צאת הכוכבים יש מחלוקת, לפי איזה שיטה מחשבים את זמן צאת הכוכבים, האם לפי זמן רבנו תם, או לפי שיטת הגאונים? אנחנו נלמד רק את השיטות המפורסמות והעיקריות בהמשך, כפי שתשמעו תיכף ומיד, כי אין טעם להביא את כל השיטות המצויים לנו כיום, יכלה הזמן והמה לא יכלו. אז ככה, לדוגמא "נץ החמה" בשעה שש וחמישים שזה עשרה לשבע. שקיעת החמה בשעה חמש וחצי. הזמן שביניהם הוא עשר שעות וארבעים דקות. יוצא שבכל שעה יש שישים דקות, אז נכפיל שישים כפול עשר נקבל שש מאות, ועוד ארבעים דקות, זה שש מאות וארבעים דקות. נחלק את השש מאות ארבעים דקות לשתיים עשרה, יוצא שכל שעה חמישים ושלוש דקות. כמובן שאנחנו לא מחשבים על השניות, נותנים רק את הרעיון של החישוב וכל אחד יחשב בעצמו. עכשיו נדון מתי זה סוף קריאת שמע?, למדנו שזה "עד שלוש שעות", ואמרנו זמן הנץ בשעה שש וחמישים, נוסיף שלוש שעות על השעה שש וחמישים דקות, יוצא שהשעה תהיה תשע וחמישים דקות. למדנו גם שהחשבון של השעה הזמנית הוא חמישים ושלוש דקות. עלינו לזכור מה שמשנתנה זה השעה ולא ההלכה. אז נצטרך להחסיר מכל שעה שבע דקות, זאת אומרת שלוש שעות שזה סוף זמן קריאת שמע, זה מאה ושמונים דקות, הפחתנו בכל שעה שבע דקות, נכפיל בשלוש, זה יוצא עשרים ואחת דקות, אנחנו מדברים על שעות זמניות של היום לפי שיטת הגר"א, אז החשבון של שלוש שעות הוא, מאה חמישים ותשע דקות, אז יוצא משעה שש וחמישים שזה זמן הנץ, נוסיף עוד מאה חמישים

ותשע דקות, זה שעתיים שלושים ותשע דקות, יוצא שסוף זמן קריאת שמע בשעה תשע ועשרים ותשע דקות, אז לפי החשבון שעשינו לפי שיטת הגר"א, נוסיף על השעה תשע עשרים ותשע, חמישים ושלוש דקות שזה מה שיצא לנו שעה זמנית, יוצא סוף הזמן של תפילת השחר, בשעה עשר עשרים ושנים. סוף זמן תפילת השחר בשעון קיץ הוא מאוחר יותר, כי השעה זמנית היא שבעים ושתיים דקות. הכריעה הגמרא שמי שרוצה לפסוק כדעת חכמים שזמן המנחה הוא עד הערב, או כדעת רבי יהודה שזמן המנחה הוא עד פלג המנחה, רשאי.

בעניין הזמן של עלות השחר וצאת הכוכבים וכולי. מסכת פסחים {דף צד עמוד א} אומרת הגמרא אמר רבי יהודה עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשר פרסאות, שמזמן עלות השחר עד הנץ החמה ארבעת מילין, משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעת מילין, וכולי. ולמדנו בשיטת רב סעדיה גאון שכל מיל זה שמונה עשרה דקות, ופרסה זה שיעור של ארבעה מילין, שזה שמונה עשרה כפול ארבע, יוצא חשבון של שבעים ושתיים דקות, שזה מידת המרחק בין שקיעת החמה לצאת הכוכבים. כך מוכח מהגמרא שאומרת שמירושלים ועד חזאל היה מהלך של עשרה מילין שזה הילוך של שלוש שעות, זה מאה שמונים דקות. נחלק מאה שמונים דקות לעשר, יוצא שכל מיל הוא שמונה עשרה דקות. וכמו שלמדנו כך נפסק בשולחן ערוך {סימן תנט סעיף ב}. וגם ביורה דעה ששיעור מיל הוא שמונה עשרה דקות. עכשיו נחשב כמה זמן זה עשירית היום, אז ככה, אם זמן עלות השחר בשעה חמש עשרים ושלוש דקות, והזמן של צאת הכוכבים בשעה שש ורבע, הפרש השעות ביניהם יהיה שלוש עשרה שעות ושמונה דקות. ולמדנו שצריך לחשב לפי עשירית מכל שעה. שלוש עשרה כפול שש זה שבעים ושמונה, מוסיפים עוד שמונה דקות, זה יוצא שמונים ושש דקות, יוצא שצריך להוריד שעה ועשרים ושש דקות, שזה עשירית מכל שעות היום, אז החשבון הוא כזה, זמן הזריחה היא בשעה שש וחמישים {עשרה לשבע} נוריד שעה ועשרים ושש דקות, יוצא זמן עלות השחר בשעה חמש ועשרים וארבע דקות. זמן צאת הכוכבים בשעה שש ורבע. לשיטת רבנו תם, זמן צאת הכוכבים יהיה בשעה שש ארבעים ושתיים דקות. למדנו בגמרא {שבת דף לד עמוד ב}, דעת רבי יהודה הכסיף התחתון ולא העליון וכולי. הגמרא מביאה דעות חלוקות לפי שיטתו מתי זה זמן בין השמשות, לדעת רבה השיעור הוא שלושה חלקי מיל. ולדעת רב יוסף זה שני חלקי מיל. לדעת רבי נחמיה זה חצי מיל. ולדעת רבי יוסי בין השמשות הוא כהרף עין זה נכנס וזה יוצא וכולי. צריך לזכור על הספק הזה של בין השמשות יש השלכות רבות אם לגבי כניסת שבת וימים טובים. גם לגבי ספירת הימים לברית מילה. וגם ספירה של נידה. זמן קריאת שמע. לכן בדברים שהם מן התורה אנחנו

דנים את בין השמשות גם כמו יום, וגם כמו לילה. כך פסקו להלכה הרי"ף הרא"ש והרמב"ם, להחמיר בכניסת השבת בזמן מוקדם יותר, וגם כדעת רבנו תם, להחמיר להוציא את השבת בזמן מאוחר יותר. לכן צריך להחמיר בקריאת שמע שהיא מן התורה, לחשב את השעות מעלות השחר לצאת הכוכבים. כמו שלמדנו ספירת העומר היא מדרבנן לכן אפשר לספור ספירת העומר שלוש עשרה וחצי דקות לאחר השקיעה. עלינו לדעת שרבנו תם הגיע לחשבון מהשקיעה לצאת הכוכבים, שזה זמן של שבעים ושתיים דקות, הוקשה לו סתירה במסכת שבת, ששם רואים מהשקיעה לצאת הכוכבים, זה שיעור של שלושת רבעי מיל שזה שלוש עשרה וחצי דקות. ובפסחים השיעור הוא שבעים ושתיים דקות. לכן הוצרך רבנו תם ללמוד שיש שני שקיעות. השקיעה הראשונה נראית לנו בעין בזמן שמתכסה החמה במערב וזה עדיין יום, ורק בסוף הזמן שזה שבעים ושתיים דקות זה צאת הכוכבים. בשולחן ערוך {אורח חיים סימן רסא}, פסק מרן כמו רבנו תם. על כל פנים ניתן ליישב את הגמרא בפסחים ששם רואים מהשקיעה עד צאת הכוכבים זה שבעים ושתיים דקות, שם מדובר על שיעור מהלך אדם ביום. ולעולם קביעת הזמן של החשיכה מחשבים לפי שיעור של שלוש עשרה וחצי דקות, שזה זמן צאת הכוכבים. לשיטת רבי יוסי שסובר כהרף עין זה קצת יותר משלוש עשרה וחצי דקות, זה ארבע עשרה דקות לאחר השקיעה. לכן ההלכה נקבעת לפי המציאות בכל מקום לפי הטבעיים של אותו אופק, אם זה כאן בניו יורק ארבעים ושלוש דקות לאחר השקיעה זה כבר לילה. ובארץ ישראל ארבעים דקות לאחר השקיעה, אנחנו רואים כבר את השמים מלאים בכוכבים צפופים. שנזכה להגשמת הפסוק "קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה'" עליך זרח".

מצוות בדיקת חמץ.

השיעור, בעזר השם נדבר על מצוות בדיקת חמץ. וגם על מצוות ביעור חמץ. זכינו, ברוך השם בהרבה הכנות מעשיות, במצוות חג הפסח. מחר בלילה בצאת הכוכבים, ליל ארבעה עשר ניסן. חצי שעה לפני שמתחילים במצוות בדיקת החמץ, אסור להתחיל לעשות שום מלאכה, צריך לזכור גם להתפלל ערבית מוקדם מהרגיל, גם לנוהגים לאחר. וכלשון המשנה "אור לארבעה עשר", הכוונה בזמן שיש עדיין קצת אור, מכיוון שהבדיקה צריכה להיות בתחילת הלילה ממש. ותפילת ערבית קודמת לבדיקה, משום תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם {משנה ברורה סימן תלא}. מתחילים במצווה הראשונה, מצוות בדיקת חמץ, אפילו אם עדיין לא סיימו בני הבית לשטוף ולנקות את הבית. בעל הבית מצווה לקחת את הנר לברך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ". (הגמרא פסחים דף ז עמוד א) פסקה, שזה הנוסח הנכון של הברכה, "על ביעור חמץ". מתחילים לבדוק במקום שאוכלים במשך כל השנה את החמץ, כדי שתחול הברכה מיד על הבדיקה במקום שמכניסים בו חמץ. נהגו להקל שלא לבדוק בעיון לאור הנר, את המקומות שניקו

אותם היטב קודם. רבותינו למדו מפסוקים. שהבדיקה צריכה להיעשות לאור הנר דווקא. כמו שכתוב, {צפניה פרק א פסוק יב}. "והיה בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות" והנרות שהזכרנו, לומדים את זה ממה שכתוב [במשלי פרק כ פסוק כז], "נר השם נשמת אדם חופש כל חדרי בטן" מכאן נלמד, שהחיפוש צריך להיעשות על ידי הנר. עוד כתוב בגמרא, "אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר" למה? משום שאור הנר יפה לבדיקה בלילה. כי מה מועיל נר באמצע היום? מה גם כולם מצויים בבית באותו זמן. ועל כולם, יש את החיוב לקיים את המצווה. בגמרא {פסחים דף א} מובא כמה טעמים, למה אור האבוקה לא טוב? מה העדיפות של אור הנר, מעל אור האבוקה. טעם אחד אומרת הגמרא, משום שאור האבוקה, לא נכנסת בחורים ובסדקים, ואין אפשרות למצוא פירורים מוחבאים שמה. והמטרה, לבדוק היטב. להיכנס בחורים ובסדקים, עוד טעם, אומרת הגמרא, משום שנר האבוקה מרצד, קופץ. ואדם לא מרוכז בבדיקה. ומפחד, שלא ישרף לו הבית. ועוד, שאור האבוקה הולך אחריה. והנר אורו הולך לפניו. פוסק הרמב"ם, {הלכות חמץ ומצה ב, ד} "אכסדרה שאורה רב אם בדק לאור החמה דיו" מדויק מלשוננו, אפילו שאור האכסדרה רב. רק בדיעבד יצא. משמע לכתחילה, צריך לבדוק לאור הנר. אבל מלשון רש"י משמע, שלא מועיל נר ביום. מכל מקום צריך לזכור, שהמחלוקת היא מדרבנן. אם צריך נר, בזמן שיש לי כבר את אור השמש? צריך להזכיר ממש בימים אלה ערבי פסחים, היו מסיידים את בית המקדש לכבוד הרגל. העולים לרגל היו משוררים ורוקדים בקול רינה והודאה, כל הדרך בשמחה של מצווה. בערב פסח היה בבית המקדש סדר אחר, כי הקרבת קרבן פסח צריך להיות אחרי הקטרת אברי התמיד של בין הערבים. לכן בערב פסח, מקדימים להקריב את התמיד של בין הערבים, כדי שיהיה זמן להקריב את קרבן פסח. אז יוצא, שהיו שוחטים את קרבן התמיד בשבע שעות וחצי זמניות מתחילת היום, בערך בשעה אחד וחצי, הקרבת איברים היתה בשמונה שעות ומחצה זמניות מתחילת היום, שזה בערך בשעה שתיים וחצי. כשחל ערב פסח בערב שבת, היה צריך להקדים יותר, שיהיה מספיק זמן שכל ישראל יספיקו לחזור לבתיהם ולהכניס את הפסח לצלות אותו בתנור לפני כניסת השבת. לכן הקריבו את התמיד מיד בתחילת זמנו, שהוא שש שעות ומחצה זמניות מתחילת היום, שזה בערך בשעה שתיים עשרה וחצי, שעה לאחר מכן בשעה אחת וחצי, הקרבת איברים. ואחר כך היה נשאר שלוש וחצי שעות לקרבן הפסח. כמו שלמדנו, ערב פסח לאחר חצות אסור במלאכה מפני שזה זמן שחיטת קרבן חגיגה וקרבן פסח, והזמן של הקרבת הקרבן זה נחשב ליום טוב. אדם יכול לתבוע את ממנו, עבור זה שטרם לבדוק את בית חברו, ולא יכול לומר לו בחינם עשית עימדי הואיל ולא צויתך, אלא צריך ליתן לו שכרו. כמובן חוץ מדברים שלא מתקבלים על הדעת, דעת רמ"א {חושן משפט סימן רסד סעיף ד}.

מסבירים חכמי המוסר, יש שתי דרכים שמעוררים את האדם לבער את החמץ מהלב, דרך אחת של חשבון נפש, שנובע מנקיפת מצפון וגורם ליסורים. הדרך השניה שהיא המובחרת, הוא העיסוק בתורה ובמצוות. זה רמוז במה שנאמר "אין בודקין לא לאור הלבנה, ולא לאור החמה וכולי, אלא לאור הנר, שאור הנר יפה לבדיקה" חשוב לזכור, לפני תיקון העולם, בכל אחת מהדרכים האלה יש חיסרון, החמה תצא מנרתיקה ותעניש את הרשעים ביסורים וכולי. ואילו אור הנר רומז "נר מצוה ותורה אור".

אדם שצריך לבדוק לפני ליל ארבע עשרה בניסן. מחמת שהיה אנוס, בגלל שצריך לצאת לדרך. יכול לבדוק את החמץ, אפילו לפני ליל ארבע עשרה בניסן. ואם בדק לאור השמש יצא ידי חובה. לכן אדם שיוצא לדרך. הטוב והנכון לעשות את הבדיקה, לילה לפני שהוא יוצא בליל ארבע עשרה בניסן, כמו שתקנו לנו רבותינו. כמו שהזכרנו, אם בדק לאור השמש? יצא ידי חובה. מרן בשולחן ערוך (סוף סימן תלג) פסק, שאם אדם בדק כבר את החמץ בליל יג בניסן? צריך לחזור שוב, ולבדוק בליל ארבע עשרה בניסן, לאור הנר, שאור הנר יפה לבדיקה בלילה. מרן פסק, כדעת שיטה בראשונים שאומר, שאפילו אם ניקה את הבית, ביום י"ב, או יום י"ג בניסן, צריך לחזור שוב, ולבדוק את הבית בליל יד בניסן בברכה. כמו שתקנו לנו רבותינו. יש ראייה לדבריו, בגמרא ירושלמי ששואל, לגבי חצרות של ירושלים. שאוכלים בהם לחם, תודה, ונזיר, אומר הירושלמי שם, אף על פי שבדקו את החמץ משום איסור נותר. שהרי קורבן הלחם, שנמצא בקרבן תודה, הוא חלק מהקורבן. וגם הבדיקה, שנעשתה בחצרות של ירושלים נועדה, בשביל לא להיכשל באיסור נותר, כי זה לא נבדק, בשביל מצוות בדיקת חמץ. אבל באמת, מה זה צריך לשנות? במציאות, המקום בדוק כבר. ואין חמץ. עונה הירושלמי בעצמו. שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה. בין ביעור לביעור. המון מעמי הארץ, לא יודעים את הטעם, שבחצרות של ירושלים יש מקרה יוצא דופן, שהבדיקה שם נועדה, בשביל לא להיכשל באיסור נותר. אז מה שיקרה, הדבר הזה יגרום, לזלזול במצוות בדיקת חמץ. לכן לא חילקו חכמים, והצריכו בדיקה שוב, אפילו שכבר בדקו. מאותו טעם שהזכרנו, שלא תחלוק בין ביעור לביעור. הפרי חדש העיר, שהלימוד מהירושלמי מעורר תמיהה? ולא מדויק, כי מתי אומרים שלא תחלוק בין בדיקה לבדיקה? זה באופן שאדם בודק לשם מצוות בדיקת נותר. ולא לשם מצוות בדיקת חמץ. אבל בזמן, שאדם בודק לשם מצוות בדיקת חמץ. מסתבר, שיכול לבדוק לפני כן. ככה משמע, מהירושלמי עצמו. כמו שהוא כותב, "ויתחיל לבדוק בליל יג". ומשמע מדבריו, שהתחלת הבדיקה יכול מליל י"ג. העיקר שהבדיקה תהיה לאור הנר בלילה. ויותר מזה, יכול אפילו מראש חודש לבדוק. רק מה שהבדיקה תהיה בלילה לאור הנר. חשוב להזכיר, הרמב"ם פוסק, שמברכים רק על הבדיקה מליל י"ד. שמליל י"ד זה חובה. אבל לפני כן זה רשות. תרצה לבדוק, תבדוק, לא

תרצה אל תבדוק. לכן, רבותי הטוב והנכון. אפילו אם אדם צריך לבדוק לפני כן. שישאיר חדר שצריך בדיקה. וימנה שליח, שיבדוק אותו בברכה, בליל י"ד בניסן.

לאחר שברך, אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ. יכול לבדוק כמה בתים וזה לא נחשב להפסק. שולחן ערוך {סימן תלב סעיף ב} יכול לתת גם לילדים הגדולים, או לאשתו, נר, או פנס, ויכולים לכתחילה, לסייע לו בבדיקה. כמובן, בתנאי, שהילדים יודעים שלא רק חמץ גמור, אם זה לחם, או עוגה, שזה רק חמץ בלבד. צריך ללמד אותם, שאפילו דברים שהם מזונות מתועשים, ותערובות של חמץ למיניהם. הם גם בגדר חמץ. הבאנו, כמה דוגמאות בשיעורים הקודמים. חומר משמר, ומלח לימון, נחשבים לחמץ. צריך להיזהר מאוד, גם בין סוגי התבלינים שיש, לכן גם זעתר עם שומשום, רצוי למכור יחד עם כל תערובות חמץ.

טוב על כל פנים, פנס כיס כשר לבדיקה. על פי מה שמנתה הגמרא, את החסרונות שיש באבוקה. פנס כיס, אין בו את החסרונות הללו. צריך לזכור, שחכמים אסרו סוגי נרות מסוימים, כמו נר של חלב. שאדם מפחד, שלא יטוף מהנר של החלב על הכלים ויאסור אותם. וגם נר של שומן. החשש שלא יטוף על כלים חלבים, ויאסור אותם. לכן פנס כיס, שאין את החששות האלה, והוא נוח לשימוש בכל מקום ובכל חור.

לסיכום, לאחר שסיים לברך על הבדיקה. מתחיל לבדוק עם הנר. לגבי שאר המקומות, והחורים הסבוכים, יכול לבדוק על ידי פנס. ראוי להחמיר לבדוק ספרים שרגילים להשתמש בהם בשעת סעודה. עוד דבר חשוב להזכיר, אדם שיוצא מביתו לפני ליל י"ד בניסן, האם צריך להניח עשרה פתיתים? צריך להזכיר, המנהג להניח עשרה פתיתים, זה רק בליל י"ד בניסן שאז מברך גם על הבדיקה, [אורח חיים סימן תל"ב סעיף ב]. כי כל הרעיון שמניחים עשרה פתיתים, זה בגלל שלא יהיה חשש לברכה לבטלה. כך למדנו שפסק הרמב"ם, שמברכים רק בליל י"ד בניסן, אבל לפני כן לא מברכים, ממילא אין חשש לברכה לבטלה. האמת, שגם אם לא הניחו עשרה פתיתים אין חשש לברכה לבטלה, כי עצם המצווה זו הבדיקה. מכל מקום, אשריהם ישראל, שהמנהג של ישראל תורה הוא, ויש בזה גם סודות על פי הקבלה. רק מה, לא לעשות את העיקר טפל, וצריך גם כמובן להקפיד על החמץ בשאר הבית.

כתוב בתורה {דברים פרק טז פסוק ג}, "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני". יש איסור לאו לא לאכול חמץ בערב פסח ביום ארבע עשרה בניסן מחצות היום והלאה, כמו שכתוב לגבי קרבן פסח {שמות פרק יב פסוק ו}, "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים". הזמן של "בין הערבים", הוא הזמן שהחמה נוטה לכיוון מערב, ונמצאת בראש כל אדם, שזה זמן לאחר חצות היום. אז כמו שהזכרנו, רבותינו למדו מהפסוק "לא תאכל עליו חמץ", הפסוק מדבר על קרבן פסח, התורה מזהירה אותנו, בזמן שקרבן פסח ראוי להישחט שזה מזמן חצות היום, כמו שנאמר {שמות פרק לד פסוק כה}, "לא תשחט על חמץ דם זבחי", שאסור לשחוט את קרבן פסח בזמן שהחמץ קיים. כך פסק הרמב"ם שהאיסור הוא בלאו.

אדם ששוכר חדר במלון לימי הפסח, צריך לבדוק שם את החמץ בברכה. חשוב לזכור, אפילו שעיקר המצווה של "תשביתו שאור מבתיכם", זה לבדוק ולבער מהבית, גם מי שאין לו בית, מברך על הבדיקה ברשות שלו, אם זה הכלים שלו, כמו מזוודה או מכונית או אפילו כיסי בגדיו, כמובן אם זה נחשב למקום שמכניס שם חמץ, לכן חנויות ומשרדים שהדרך להכניס שם חמץ חייבים בבדיקה. צריך לזכור, על אחריות הרשות של בית הכנסת שהיא מוטלת על גבאי בית הכנסת, וממילא הוא חייב לבדוק בברכה. וסוף זמן אכילת חמץ, הוא בשעה עשר ורבע. וסוף זמן ביעור חמץ בשעה אחת עשרה ושש עשרה דקות.

למדנו, על האיסור של אכילת חמץ בפסח, שהוא בלאו. בנוסף לזה יש בו איסור כרת, אם אכל במזיד. וגם עבר על איסור של בל יראה ובל ימצא. הזכרנו, בערב פסח האיסור הוא בלאו. ואין בזה איסור של בל יראה ובל ימצא. צריך לזכור, האיסור של חמץ במשהו, זה רק בתוך שבעת ימי הפסח. אבל אם בישל את התבשיל בערב פסח, החמץ הזה מתבטל בשישים, ואינו חוזר וניעור בפסח להיות אסור במשהו, ולכן מותר לאכול את התבשיל אפילו בליל הסדר. חשוב לדעת, אם מצא חיטה בתוך התבשיל, היא נאסרת רק מתי שהיא התבקעה והחמצה, אבל אם היא לא התבקעה אין בזה שום איסור. לכן אם מצא את החיטה מבוקעת והחמצה, הדין הוא, כופה עליה כלי ושורף אותה בחול המועד. חשוב לזכור, האיסור של חמץ במשהו, הוא חומרה מן התורה של בל יראה ובל ימצא. אבל אם התבשיל בושל בערב פסח עם החיטה, והוא מצא את החיטה בתוך ימי הפסח, בינתיים הוא מחמם את התבשיל, באופן כזה יהיה אסור. משום שהחיטה

חזרה ונתנה טעם, ולמדנו, חמץ אוסר במשהו, והרי כאן החמץ מתעורר מתרדמתו, וחוזר אוסר את כל התערובת, זה נקרא שמו חוזר וניעור.

ערב פסח שחל בשבת. ליל י"ד, שזה זמן בדיקת חמץ יוצא בשבת. וכמובן שאי אפשר לבדוק לאור הנר בשבת. מה עושים? מקדימים את בדיקת החמץ ביום חמישי בלילה, שזה בעצם ליל שישי, ליל י"ג בניסן. הוא הדין, לגבי הביעור, מכיוון שאי אפשר לשרוף את החמץ בשבת. נוהגים לבער את החמץ כבר ביום שישי. חשוב להזכיר, שהחמץ מותר כל יום שישי כולו עד למחרת בשבת, בשעה עשרה לעשר בבוקר. ואף על פי כן, נוהגים לבער את החמץ ביום שישי, כדי שלא יבואו לטעות בשנים אחרות. לכן, אם סוף זמן ביעור חמץ, זה בשעה אחד עשרה ושש דקות. צריך לזכור, לבער את החמץ ביום שישי קודם הזמן הזה. טוב, מה נגיד? אם אדם מאחר ושורף את החמץ מאוחר יותר. בודאי שזה לא מעכב. כי מעיקר הדין, הוא לא עבר על איסור. כי החמץ לכשעצמו הוא מותר. בערב פסח שחל בשבת, אדם צריך לשאול בערב שבת אם הפרישו חלה מן החמץ שאופים לכבוד שבת. כי זה בעיה אם לא הפרישו חלה ונזכרו בשבת, אסור להפריש חלה בשבת, ואסור גם להשהותה. לכן צריך ליתן את כל החלות לגוי במתנה גמורה קודם השעה שהם אסורים בהנאה {כף החיים סימן תנ"ז ס"ק טז}.

חשוב לדעת, אנשים נוטים לחשוב בטעות, שכל שהבית מלוכלך יותר, החשש למצוא חמץ שם גדול יותר. זה לא נכון. כי גם בבית שנראה נקי, עדיין יש חשש שיכול להמצא שם כזית חמץ. אתם שואלים איך? כי צריך לחפש במקומות, שאנשים לא מתארים לעצמם, ולא חושבים שיכול להמצא שם חמץ. לדוגמא, בתיקים של בית ספר, או בכיסים של הבגדים, תלויים בארונות. אנחנו לא מדברים על פירורים. כי אין בהם חשיבות, והם מתבטלים. בפרט כיום, משתמשים בחומרי חיטוי חזקים. וכל מה שמוצאים לאחר מכן, נחשב כבר למבוער. כי הרי למה חכמים חששו, ונתנו טעם לדברים שלהם ואמרו {פסחים דף ו' עמוד ב'}, שמא ימצא גלוסקא יפה שיש בה שיעור. והחשש שאותו אדם ירצה לשמור את גלוסקא זאת עד לאחר הפסח, כי "חצרו של אדם קונה לו", ויעבור על איסור של בל יראה ובל ימצא. ואם תאמר אין זכיה באיסורי הנאה, שונה הדין של החמץ שכל ביטולו מתחילה זה רק בזמן שאינו רוצה בקיומו, ואם חזר ונתן דעתו עליו, עובר על האיסור של "בל יראה ובל ימצא". לכן אם אדם מוצא לחם בפסח, צריך לשפוך עליו חומר ניקוי, וכך פוסל אותו מלהיות ראוי לאכילת כלב.

צריך להזכיר, שהמעלה שיש בניקיון, לא רק לגבי פסח גם לכל השנה כולה, שכך למדנו במסכת עבודה זרה (דף כ עמוד ב), אומרת הגמרא בשם רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות. זהירות מביאה לידי זריזות. זריזות מביאה לידי נקיות. נקיות מביאה לידי פרישות. וכולי, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש. וכולי.

ישראל מצווה להיות אור לגוים. אנחנו צריכים להראות דוגמא. אנחנו הפרוג'קטור, הפנס הגדול, שמאיר לכל אומות העולם. אספר מעשה קצר בלשון של בדיחותא, בנוגע לזמנים האלה. ומזה נלמד ונדע, איך להתנהג בבית. ראובן אומר לאשתו, ברוך השם בערתי את כל החמץ מהבית. חוץ מחמץ אחד גדול, שאני מנסה בכל מיני דרכים, בכל ימות השנה להיפטר ממנו, ולא מצליח. שואלת אשתו בתמיה, מי זה חמץ הגדול שממנו אתה לא יכול להיפטר? ענה לה בעלה בקור רוח, מבלי בושה זו את אשתי היקרה. ענתה לו אשתו, מבלי להתבלבל אתה יודע שאבא שלי קדם לך. על ידיך, מכר אותי לגוי. רבותי, זה לא מצחיק. חשוב להזכיר, וזה למעשה תוכחת מגולה, שנוגעת בפרט בזמנים האלה. שדרוש הרבה עזרה ותשומת לב לאשה. אנשים מצפים לליל הסדר. ומקבלים בלגן אחד גדול, הרבה ויכוחים ואי הבנות נגרמים, מה הבעיה להבין, אצל האישה המשמעות של פסח, זה ניקיון וסדר. לבעל קשה לקבל, כי הוא חושב שהוא שכלי, אבל זה לא נכון. צריך לזכור, כמו בלימוד על ענייני הפסח. צריך הכנה של שלושים יום לפני הפסח. כך גם לגבי האשה. ההכנה לפסח, מתחילה כבר בסוף חודש שבט, שמתכוננת האישה לעשות סדר וניקיון, לכן צריך להבין ולהתחשב, בפרט בזמנים האלה לפני הפסח.

חמץ של גוי בבית ישראל, עובר עליו בבל יראה ובבל ימצא. לכן צריך לשים מחיצה. הזכרנו כמה פעמים, שגם חמץ שמכרנו לגוי. צריך לרכז אותו ולסגור אותו במקום מסוים בבית. וכמובן אם זה חמץ שצריכים להוציא, כדי לבער אותו בשריפה. עוד דבר צריך לזכור, שהברכה על הבדיקה, "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ". כמו שלמדנו בבית יוסף {אורח חיים סימן תלב}, שלא מברכים על ביטול חמץ משום שהביטול הזה בלב, ואין מברכים על דברים שבלב. והלשון של "ביעור" כולל גם את ביטול. לכן צריך לברך "על ביעור" בלשון עבר, מכיוון שהביטול שהוא עיקר המצווה כבר עבר, וכמו שלמדנו לגבי הדין של לולב. אז ככה, גם אם אדם שכח לבדוק, בליל ארבע עשר בניסן. עדיין יכול לבדוק ביום הארבע עשר בניסן. לברך "על ביעור חמץ" ויותר מזה, אפילו

בתוך הפסח יכול לבדוק ולברך למה? כי עדין יש עליו חיוב של מצוות עשה מן התורה, לבדוק את החמץ. אבל אם שכח ונזכר לאחר הפסח. לא מברך "על ביעור חמץ". כי חמץ שעבר עליו הפסח, איסורו רק מדרבנן, ועל כן צריך לבדוק, אבל לא יברך על הבדיקה. כי הרי למה חכמים חייבו את האדם לבדוק? כדי שלא יכשל באכילת חמץ, שהרי החמץ אסור כבר בהנאה. ולכן חייבו אותו חכמים להוציא אותו מביתו ולבער אותו.

בשולחן ערוך {אורח חיים סימן תמח סעיף ג}, פסק מרן, חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס וכולי. וקנסו אותו חכמים שלא יעבור עליו "בבל יראה ובל ימצא". לכן אדם שיש לו חמץ במחסן, כדי להפקיע אותו מבדיקת חמץ צריך שני תנאים, תנאי אחד, צריך שהחמץ לא יהיה שלך ויהיה של הגוי, לכן צריך להשכיר לגוי את המחסן. תנאי שני, שלא יכנס לשם כל הפסח. מה הדין אם היה אנוס ורק ביטל, ולא מכר את החמץ, יש להקל במקום של הפסד מרובה. אבל אם אין את שני התנאים, או היה אנוס לבד, או ביטל לבד, יהיה אסור. צריך להזכיר לכולם, לחשב את הכמות שקונים, שלא ישאר כמות גדולה לפני הפסח. הזכרנו את הנוסח שאומרים לפני הבדיקה, "כל חמירא דאיכא ברשותי" וכולי. אם החמץ לא שלו הוא לא עובר משום "בל יראה ובל ימצא". צריך להזכיר, מן התורה היה מספיק לבטל את החמץ בלבד ודיו. לדעת הר"ן, הביטול הוא הפקר, ולכן צריך להפקיר את החמץ. לדעת הרמב"ם, הביטול הוא על ידי שמחשיב את החמץ כעפר הארץ. הלכה כדעת הרמב"ם. אבל כמו שהזכרנו אנחנו מוסיפים על הנוסח של ביטול חמץ, "ליבטיל ולהוי הפקר". כדי לחוש לדעת הר"ן. באמת היינו צריכים להוציא את החמץ מהבית, כדי שיהיה חיזוק לדברים שאנחנו מתכוונים לזה. כיום נוהגים, שגוי לא מוציא את החמץ מהבית של ישראל בגלל הקושי שבדבר. לכן מקנים לגוי חלק מהבית של ישראל, ומציינים את זה בהרשאה של המכירה, שמקום החמץ הזה בלבד זה מה שנמכר לגוי. לגבי החמץ שבלוע בכלים, זה בלבד מה שצריך לציין, כדי שלא יצטרך להטביל את הכלים שוב. מכל מקום לא עוברים על זה משום "בל יראה ובל ימצא", אלא צריך לשים את כלי החמץ במקום צנוע בבית. צריך להבין, הרבה מרבתינו הטילו דופי בדין הזה של מכירת חמץ, אפילו שזה הערמה מדרבנן וזה מותר, כמו שהזכרנו מדין תורה, כדי לקיים את מצוות "תשביתו" די לבטל את החמץ בלב. ולהוציא את החמץ מהבית זה מדרבנן, והמכירה לגוי נחשבת כאילו הוציא את החמץ מהבית. עלינו לזכור, הערמה מדרבנן נחשבת, רק לאחר שביטל את החמץ, אבל אם מכר את החמץ לגוי בלי לבטל, זה עולה דרגה להערמה מן התורה. במקביל החיוב להוציא את החמץ מהבית הוא מן התורה. עוד למדנו שם, אם מכרו או נתנו לגוי, דווקא באופן הזה זה מועיל, אבל לא לתת במתנה על מנת להחזיר. צריך

לזכור, זה שונה מהדין של אדם שמקנה אתרוג לחברו על מנת להחזיר, שם אם הקונה לא יחזיר את האתרוג זה כבר בעיה שלו, את החלק שלו בהתחייבות הוא לא קיים. אבל לתת מתנה לגוי את החמץ על מנת להחזיר לא יועיל, משום שרבותינו לא רצו להחזיר, אם הגוי לא מקיים את התנאי, במקביל גם המכירה לא תופסת, ואז אותו אדם יעבור על איסור של "בל יראה ובל ימצא". צריך להבין כונת מרן "ואם מכרו או נתנו לנכרי שמחוץ לבית", הכוונה לחמץ שיהיה מחוץ לבית בזמן שגוי קונה את החמץ במשיכה, ולא לגוי שיבוא מחוץ לבית. כיום המכירה מתבצעת דרך הרב המקומי כך מנוסחת גם כתב ההרשאה, שמשכירים חדר בביתו של ישראל לגוי. ואין חשש שגוי לא מקבל מפתח, משום שהמכירה היא חלקית ולא באופן מלא, כי יש דברים שלא כלולים במכירה. עוד דבר חשוב לזכור, שהזמן האחרון של המכירה, זה בזמן שהחמץ עדין מותר בהנאה. שזה דקה לפני השעה שלפני חצות, שלאחר מכן כבר לא יכול יותר למכור. צריך להזכיר, לגבי כלים שרוצה להשתמש בהם בפסח, צריך להגעיל אותם קודם זמן האיסור של אכילת חמץ בערב פסח.

אומר רבנו האר"י, מי שנזהר ולא מוצא שום חמץ בפסח, מובטח לו כל השנה שלא יארע לו שום תקלה על ידו. למדנו כבר שבערב פסח, אנחנו מצווים לעשות שתי מצוות. מתחילים במצוות בדיקת חמץ. לאחר מכן, עושים ביטול חמץ. למחרת ביום, עושים ביעור חמץ בפועל, באופן המהודר ששורפים את החמץ. ולאחר מכן אנחנו גם מבטלים אותו. חשוב לזכור, שזה שני מצוות שונות, כל אחד זה מצווה בפני עצמה. בלילה אנחנו עושים את הביטול על החמץ שלא מצאנו. וביום לאחר ששרפנו, ביערנו את החמץ. אנחנו עושים ביטול, על מה שמצאנו ועל מה שלא מצאנו. חשוב להזכיר שיש דעה בראשונים, שעיקר ביעור חמץ הוא בשריפה ולא בביטול. ולכן מברכים לפני הבדיקה, אבל גם כוללים בברכה את הביטול. מכל מקום, האם בזמן שאדם כבר ביטל. חל עליו הדין הזה, שאם שכח לבדוק עד לאחר הפסח, מצריכים אותו גם לבדוק וגם לבער? או שתגיד לא. חכמים חייבו, רק אדם שלא ביטל בערב פסח, שרק אז מחייבים אותו לבדוק וגם לבער. מה אתם אומרים? אז ככה, חשוב לדעת, חכמים הצריכו אותו לבער, אפילו שהוא כבר ביטל. בגלל שיש בזה גילוי דעת. זה הוכחה, שהוא באמת ביטל. זה לא סתם, הוא באמת התכוון לזה, לא רק מן השפה ולחוץ. כי הרי מה אנחנו אומרים בנוסח? שהחמץ יהיה כעפרא דארעא. איך נאמין לו באמת שהוא מתכוון לזה. במה זה צריך לבוא לידי ביטוי? ההוכחה היא, צריכה להיות על ידי מעשה של ביעור. נכון, שאם אדם כבר ביטל, הוא לא עובר על איסור של "בל יראה ובל ימצא". כי סוף סוף, הוא ביטל. רק מה, חכמים הצריכו אותו לבער ולעשות מעשה. שזה יוכיח באמת שהביטול היה אמיתי.

צריך לזכור, שאנחנו מסיימים את הבדיקה, אנו אומרים בנוסח הבדיקה, "כל חמץ ושאר שלא ראיתי ולא בערתי יבטל ויהיה כעפר הארץ" חשוב להזכיר, בזמנם השפה המדוברת היתה ארמית, לכן היו אומרים בנוסח הזה. "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה, ודלא בערתי, לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא" האמת, יש מחלוקת, אם להכניס בנוסח את המילה הפקר או לא? המנהג שלנו, לכפול את זה שלוש פעמים. פעם אחד, מזכירים את המילה הפקר, ופעם אחד לא. למה? התשובה היא כדי לצאת ידי חובת כל הדעות.

למדנו שביום ארבע עשרה בניסן, אנחנו שורפים את כל החמץ שנשאר. לאחר השריפה אנחנו אומרים שוב, את הנוסח של, "כל חמירא וחמיעא כל חמץ, וכל שאור, שראיתי, ושלא ראיתי, בערתי, ולא בערתי, יבטל ויהיה כעפר הארץ. מה ההבדל בין הנוסח שאנחנו אומרים בלילה, לבין הנוסח שאומרים ביום? בלילה אנחנו אומרים, רק כל חמץ שלא ראיתי, ולא בערתי, כי עדיין אנחנו צריכים לאכול את ארוחת הבוקר, לכן נזהרים ואומרים, בלשון הזו. אבל ביום, שכל החמץ צריך להיות כבר מבוער. אומרים את הנוסח באופן מלא. דחזיתיה, ודלא חזיתיה, דביערתי, ודלא ביערתי, כי החמץ צריך להיות כבר מבוער. וגם כאן, אנחנו כופלים, פעם אחת אומרים, את המילה הפקר. ופעם אחת לא אומרים. למה? כמו שהזכרנו, כדי לחזק את העניין לגבי מצוות הביעור. עוד דבר חשוב להזכיר, בתורה כתוב, "אך ביום הראשון תשביתו שאור" שזה מצוות עשה מן התורה, והאישה חייבת לגבי מצוות הביעור והבדיקה, בדיוק כמו האיש.

צריך להזכיר, ולהזהיר, בערב פסח, משעה עשירית ומעלה, שזה בערך בשעה ארבע. שרצוי כבר להימנע מלאכול יותר. כי מצווה חשובה מאוד, לאכול את השיעור של הכזיתות בתאבון. שיש בזה תיקון עצום לנשמה. באכילת המצה, אדם יכול לתקן את כל המערכות שיש בפה. את כל האותיות שנהגות בחיך, בלשון, וכולי, מטעם זה מובן, על פי הפשט, למה אם אדם בלע את המצה לא יצא ידי חובה. עוד דבר חשוב לדעת, יש מעלה חשובה להשתתף באפיית מצות. על כל פנים, צריך להשתדל להשתתף באפיית מצות. יש בזה תיקון גדול ליסוד. המעלה של הנר, למדו רבותינו, בגמרא {שבת דף קכב עמוד א'} "נר לאחד נר למאה" הנר מסמל את עולם הרוח. מנר אחד, אני יכול להדליק למאה נרות. ולא תחסר כהוא זה מהשלהבת המקורית. מה שאין כן, אם ניקח בקבוק מים, ונמלא ממנו

לכמה כוסות. הבקבוק התרוקן וילך ויחסר. ככל שתמלא יותר, כך ילך ויחסר. למה? כי המים מסמלים את עולם החומר. טבעו של החומר להתבלות. להיות חסר עם הזמן. הנר מסמל את עולם הרוח. רוחניות, אין בה מושג של חיסרון. יש רק שפע שהולך ומתגבר. רק מה, צריך לדעת, איך לבנות בית קיבול נכון. כדי לקבל את השפע, האור הרוחני.

למדנו, בשיעורים קודמים. שתהליך יציאת מצרים, היה בדיוק, כמו תהליך הלידה של עם ישראל כעם. כמו שכתוב "היום הזה נהיית לעם להשם

אלוקיך" לכן, לשון עיבור מורה על סוד. כמו שהאשה מתעברת ויולדת, ולא נחסר ממנה כלום. כך גם הנפשות של הצדיקים, והחסידיים. מתעברות ויולדות, ויוצאים מהם ניצוצות בעולם הזה. כדי להגן על הדור. נשמת יהודה, התעברה בנפש בועז. ובנפש פנחס, התעברו נשמות של נדב ואביהוא. וכל זה נעשה בשביל הגשמת התכלית. שהקדוש ברוך הוא אמר {בראשית פרק ו' פסוק ג'}, "לא ידון רוחי באדם" אינני בורא עוד נשמה חדשה, רק מן הזרע שכבר בא בסוד הגלגול. ועל כן הקדוש ברוך הוא ברחמיו, מזמין לכל חוטא, בהמה שמגולגל בה אותו נפש שחטאה. ועל ידי השחיטה והברכה נעשה תיקון לשניהם. למדנו את ההיתר של מלאכת האבד. שעל פי הסוד, זה תיקון לנשמות האבודות שנפלו לקליפות. ובזמנים של ימים טובים, יש אפשרות לתקן את אותם נשמות. צריך להתפלל, שיזדמנו לנו משמים לתקן את הנשמות האלה, בברכות שאנחנו עושים על השולחן בליל הסדר. צריך לזכור, שיש הבדל בין גלגול, לעיבור, שזה דרגה גבוה יותר. עיבור זה סוד הדבר, שהזכרנו, כמדליק נר מנר, שהנר הראשון אינו חסר.

רבי עקיבא היה מבחינת משיח בן יוסף, שהוא חלק מהתיקונים שאנחנו עושים על השולחן בליל הסדר, רבי עקיבא היה ניצוץ משה רבנו, שמה שקרה עם רבי עקיבא דומה למה שקרה עם משה רבנו. כמו המעשה בגמרא כתובות [דף סג עמוד א'], רבי עקיבא היה רועה את צאן כלבא שבוע, גם משה רבנו היה רועה את צאן יתרו. רבי עקיבא נשא את רחל, גם משה רבנו נשא את ציפורה. וגם שנשא רבי עקיבא את אשת טורנוסורפוס, גם משה רבנו נשא גם את מלכת כוש. אותו דמיון מדהים למדנו גם עם יעקב אבינו כנגד "ספירת תפארת", "עקיבא" אותיות יעקב, א. וכולי.

בתורה כתוב בפרשת ויגש {בראשית פרק מו פסוק ג}, אומר ה" ליעקב אבינו
 "אל תירא מרדה מצרימה". בהגדה של פסח אנחנו דורשים את הפסוק {דברים פרק כו
 פסוק ה}, "וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום", וכולי. מלמד שהיה
 אנוס על פי הדיבור, זאת אומרת הקדוש ברוך הוא מצוה את יעקב אבינו הוא חייב לציית.
 אבל צריך לזכור, יש בדברים האלה רמז איך השתלשלו הדברים שהביאו את עם ישראל
 לרדת למצרים, כמו שכתוב, {בראשית פרק לז פסוק ב}, "ויבא יוסף את דבתם רעה". הכל
 התחיל בגלל עוון לשון הרע שהוציא יוסף על אחיו. אברהם אבינו בברית בין הבתרים
 [בראשית פרק טו פסוק יג], הקדוש ברוך הוא אמר לו "ידע תדע" וכולי. אברהם פגם
 בדיבור, שאל "במה אדע כי אירשנה"? כמובן שכונת אברהם היתה לטובה, רצה שיהיה
 המשך לכל מה שהוא עושה, רק מה, לפי מעלתו של אברהם אבינו זה היה נחשב לפגם.
 משה רבנו שהרג את המצרי, {שמות פרק ב פסוק יד}, אמר לו אחד הרשעים, "מי שמך"
 וכולי. אמר משה "אכן נודע הדבר". ידע משה רבנו, שעל חטא לשון הרע יש קטרוג,
 ומידת הדין מתוחה, לכן ברח משה. משה רבנו היו כלולים בו כל הנשמות של עם ישראל,
 אז במקביל גם הפגם הזה נרשם על שמו. אנחנו אומרים בתפילה "אתה בחרתנו מכל
 העמים אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות". יש מעלה מיוחדת בכח הדיבור
 שלנו, "הקול קול יעקב". זו העוצמה היחידה שיש לנו במלחמה נגד עמלק.

הקדוש ברוך הוא ציווה על עם ישראל, שישאלו כלי כסף, וזהב, ושמלות, חשוב
 להזכיר, שזה כשלעצמו היה נס גדול שאף אחד מבין הפרחחים של הערב רב שהיו בעם
 ישראל, לא הדליף את הסוד, שזה למעשה השאלה שלא על מנת להחזיר. לכן בפסח
 מקדשים את הפה, סח, בדיבורים על מעשיות של קדושה של יציאת מצרים, "וכל המרבה
 לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". כי על הדיבורים בפסח שולטת הארה שנקראת
 "אור מוחין עילאין", שהוא סוד השם "אהיה אשר אהיה", שביחד עם שם "הויה" זה
 גימטריה "סח", וגם "חיים". שעל ידי הסיפורים שיש בהגדה, אנחנו גורמים לבטל את כל
 ההשפעה של החיצוניים מהדיבור. גם התפילין המסמלים את יציאת מצרים, שזה למעשה
 מה שמזכר על הקלף, בתפילין של יד מוזכר שם ה" עשרים ואחד פעמים כנגד שם
 "אהיה", וגם בתפילין של ראש מוזכר שם ה" עשרים ואחד פעמים.

חשוב להזכיר שוב, אנחנו כאן בגלות, שזוכים לחגוג ליל הסדר גם ביום טוב שני, כדי
 להספיק לתקן את כל הבחינות הקשורים לתפילה צריך שני ימים בשביל זה, ואילו בארץ

ישראל מספיק רק יום אחד. כתוב בתורה {שמות פרק יב פסוק כז}, "ואמרתם זבח פסח הוא לה", אמר רבן גמליאל במשנה פסחים {דף קטז עמוד ב}, כל שלא אמר שלושה דברים אלו וכולי. ואלו הן פסח, מצה ומרור וכולי. צריך לומר אותם בפרוש בדיבור. עוד דבר חשוב לדעת, בפסח זה הזמן היחיד מעיקר הדין, צריך להיות ער כל הלילה ולספר ביציאת מצרים, רק מה זה לא אפשרי בגלל המצוות של שתיית יין, ואכילת הכזיתות וכולי. אבל מספר עד שתחטוף אותו שינה, שמותר לישון עם הבגדים, כי לא שולטים בלילה הזה חיצונים, "ליל שימורים".

עלינו לזכור, שדווקא בדרך של בירור ניצוצות הקדושה, זה גם למעשה הדרך של הפיצוח של הקליפה, למד משה רבנו מחותנו יתרו את כל היסודות של המשפט של עם ישראל. וגם את חכמת הפרצוף, כמו שכתוב {שמות פרק יח פסוק כא}, "ואתה תחזה", להכיר על פי השערות של האדם. "מכל העם", מצח האדם. "אנשי חיל", פני האדם. "יראי אלוקים", בעינים. "אנשי אמת", בשפתיים. "שונאי בצע", בקווי הידיים. {הזהר רזא דרזין יתרו, עא}. מכל מקום רואים שלמדנו מיתרו שלא רק שהיה גוי, היה גם כהן מדין. מה נגיד כיום על מערכת המשפט החילונית בארץ ישראל? הם מתעקשים על "עילת הסבירות", לשם השוואה, ביחס להלכה זה נקרא "אומדנא דמוכח", שפירושו לאחר מעשה, קרה מקרה שאילו האדם ידע אותו מתחילה לא היה עושה, זה יכול להיות בעניין של צוואה, או קידושין, או מכירה. למדנו את המקורות {מסכת קידושין דף כא}. וגם את תשובת הרא"ש שהביא הבית יוסף. על כל פנים הסבירות הזאת, לא נוגעת לדעה האישית של השופטים, כי זה מוכרע על פי רוב, שזה גם נועד כדי למנוע מינוים פוליטיים משיקולים זרים, של אנשים שהם באמת לא ראויים, או פגיעה בזכויות של אדם וכולי. לצערנו הרב, העם בוחר נציגים "לכנסת ישראל", שכמובן לא כולם צדיקים, וגם אם יש כאלה, בזמן שנכנסו "לפוליטיקה" שזה המשכן של "החנופה והשקר" הם כבר לא באותו דרגה שנכנסו, שנדבקה בהם הקליפה הזאת, ומסיחה אותם מדרך האמת, ולא זוכים לסיעתא דשמיא. אז מה נגיד? לשבת בממשלה עם כאלה, שצריכים לקבוע לנו את "החוקים", שלרוב זה נגד התורה ממש, מה גם שבאמת כל המינויים שלהם, זה רק לטובת עצמם ולא בשביל טובת הציבור, ממנים אנשים בשביל קשרים, ולא בשביל כישורים שזה מה שבאמת טובת הציבור. לכן במקרה הזה צריך לנהוג, בשביל להימנע מחילול ה", שלא כדאי למנוע מהם את החוק הזה של "עילת הסבירות". ומצד שני כמובן שלא צריך להתייחס לאלה המתנגדים הצבועים, שמדברים בשם "הדמוקרטיה". עלינו לדעת כאשר מתרחשים אסונות גדולים, בממדים שלא נתפסים, זה רק באחריות אותם ראשי ציבור שהם מכהנים כרבנים, ושולחים נציגים "לכנסת" שהם כמותם, שאין דעת המקום נוחה מהם, ורק הם

צריכים לתת דין וחשבון מלא, כמו שלמדנו על הטקס של "עגלה ערופה", מסכת סוטה {דף מה עמוד ב}.

כמה גדולים רבותינו אנשי כנסת הגדולה, שתיקנו את הנוסח של הברכה האחת עשרה בתפילת שמונה עשרה, שהיא ברכת, "השיבה שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה והסר ממנו יגון ואנחה". כמו שלמדנו, שצריך לכוון בראשי תיבות שזה, "שכ"ה" שזה גורם למתק את הדינים מעל המשפט. ראו רבותינו ברוח קדשם, שרק על ידי תיקון המשפט נחיה בשלווה, בלי יגון ואנחה, ויתקיים עם ישראל לבטח בארץ ישראל. צריך להבין, המלחמה של כל הפוליטיקאים האלה בנושא המשפט, הוא למעשה סביב הכיסאות שלהם. שזה כוונת המזמור בתהילים {קכב,ה}, שכולו מתאים בדיוק למציאות שבה אנחנו חיים. כתוב, "כסאות למשפט כסאות לבית דוד", שיהיה התיקון של "כסאות למשפט", זאת אומרת, שהקליפה תוסר מעל מערכת "המשפט", וינהגו כולם באמת לפי תורת ישראל, יתקיים בנו גם, כסאות לבית דוד" וזה מה שיכשיר את ביאת משיח בן דוד, וכמובן לא יהיו שום הפגנות של שנאת חנם בירושלים עיר הקודש, "ותהיה אהבת חנם", ויתקיים עלינו הפסוק "עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים", "ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו". יהיה שלום וחיבור אמיתי בכל עם ישראל, "יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך". שנתבשר במהרה בביאת משיח בן דוד, בבנין ירושלים, נאכל מן הזבחים והפסחים, במהרה בימינו אמן.

הזכרנו את הפסוק במשלי, "נר השם נשמת אדם חופש כל חדרי בטן" דוד המלך עליו השלום, תמיד חיפש ובדק את עצמו היטב. קיים את זה על עצמו ממש. הגמרא {במנחות דף מג עמוד ב}, מספרת, דוד המלך נכנס לבית המרחץ. שעל פי הרמז, זה מקום של חשבון נפש התבוננות. כדי לרחוץ את עצמו, לנקות את עצמו מכל העוונות. זה לא בית מרחץ כפשוטו, מדובר כאן על מיי הדעת. הדברים הם עמוקים בהרבה יותר, ממה שהם נקראים בפשטות. דוד המלך רצה להתרחץ, לזכות במיי הדעת. ועל כן הרמב"ם אומר שאדם טובל במקווה, צריך לכוון. והרמב"ם מכנה את המקווה "מיי הדעת". נחזור למעשה בגמרא. דוד המלך נכנס לבית המרחץ, ראה את עצמו חסר. וחיפש על עצמו אזה אבר בגופו, שראוי ויכול להמשיך לו שפע מלמעלה. צריך להבין, בלשון הגמרא דוד המלך ראה את עצמו ערום. זה כמובן לא כפשוטו. ערום, הכונה חשוף לכל מיני מזיקים חיצוניים, של הסטרא אחרא, כביכול חסר הגנה. על הנחש נאמר {בראשית פרק ג פסוק א}, "והנחש

היה ערום" ערום זה חסרון שמוליד החטא. קליפת הנחש, זה הפוך מהדבר שנקרא דעת. אדם שחטא, פוגע ביסוד, פוגם למעשה בדעת. מה שגורם שהיסוד, לא משפיע למלכות. לכן מובן, המשך המעשה בגמרא. שנזכר דוד המלך במילתו נתיישרה דעתו. נלמד מכאן, שעל ידי שמירת הברית. זוכים לשמירה, זוכים להגנה, זוכים לשפע ממידת החסד כמו שזכה אברהם אבינו, {בראשית פרק יז פסוק ט}, "ואתה את בריתי תשמור" מעניין שהגמרא אומרת בלשון של, "נזכר במילתו" חשוב להזכיר, שהברכה שאנו מברכים, בזמן שרואים את הקשת. "זוכר הברית" הקשת מסמלת את מדת הדין. בגלל שפוגמים בברית ביסוד. כיום לצערנו טיפשים משתמשים בצבעי הקשת, כסמל לשלמות ואחדות. לא מבינים, שזה גורם לתוצאה הפוכה. כמו שכתוב, [משלי פרק יד פסוק ז}, "לך מנגד לאיש כסיל". ששומרים על הברית זוכים לשפע, משתלשל מהיסוד למלכות.

אחד הימים המקודשים בשנה ליל הסדר פסח.

השולחן ערוך, בסדר של תיקון למכירת יוסף שהוא היסוד. נרחיב על זה בהמשך, בעזרת השם בשיעורים הבאים, כותב רבנו המהר"ל, "הלל נרצה" בהגדה של פסח, בא לעורר רחמים ורצון העליון עלינו, שנזכה להיות נרצה לפני הקדוש ברוך הוא, וקבלה בידינו מין הנביאים, לפני שיבוא משיח בן דוד צריך היסוד להיות מתוקן בכדי שיוכל להשפיע למלכות, כמו שאנחנו חותמים בהפטרה בברכת מגן דוד, "שמחנו ה' אלוקינו באלהיו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך". האמת שאין אנו יודעים במי מהמסובים שאנו מארחים או מבני הבית, התעברה נשמת אליהו, שהוא יבשר לנו על הגאולה, כמו שלמדנו שאלהיו הנביא מתגלה בכל פעם בלבוש אחר, כמו שהזכרנו, שמן השמים נותנים לאדם הרגשה בלילה הקדוש הזה שיש לו כח ועוצמה להשפיע בעולמות עליונים, זה גם בחינה של גילוי אליהו. כולנו תפילה להגשמת הפסוק, כמו שכתוב, {מלאכי פרק ג פסוק א}, "הנני שולח מלאכי ופנה דרך לפני, ופתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנא בא אמר ה' צבאות" "האדון" הוא מלך המשיח, "ומלאך הברית" הוא אליהו הנביא. לפיכך אנחנו נוהגים לפתוח את הדלת לכבודו של אליהו הנביא, וגם למזוג לכבודו כוס חמישית, כוס מיוחד של ישועה ונחמה של הגאולה. ואז אומרים "שפוך חמתך אל הגוים". ידוע שאלהיו הנביא בין תשעה אנשים שעלו לגן עדן בעודם בחיים. ביניהם גם, חנוך, אליעזר עבד אברהם, חירם מלך צור, עבד מלך הכושי, יעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא, בתיה בת פרעה, סרח בת אשר, ומלך המשיח. כמו שלמדנו, ליל פסח "בלילה ההוא נדדה שנת המלך", שערי גן עדן פתוחים, טוב לשים על השולחן הדסים כדי להתבשם מהם כמו הנשמות שנהנות רק מהריח בגן עדן. בעזרת ה' שיתקיים עלינו הפסוק, [מלאכי פרק ג פסוק כג}, "הנה אנוכי שולח לכם

את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, ולכן משאירים את הדלת פתוחה שהמפתח בתוך המנעול, כבר למדנו בשיעורים קודמים, את הרמז שיש במילה "מפתח", שזה ראשי תיבות מטר, פרנסה, תחיית המתים, חיה, שעליהם ממונה אליהו הנביא עבד ה'. שנזכה בעזרת ה' לראות את אליהו הנביא, והמלאך "מיכאל הכהן הגדול" מקריבים קרבן פסח, ואליהו מביא לכל הצדיקים לאכול מבשר הפסח.

מסכת נידה {דף ל עמוד ב}, מובא המדרש בגמרא, "העובר נמצא במעי אמו, מקופל כמו פנקס, וכולי, "ונר דלוק לו מעל ראשו וצופה ומביט בו מסוף העולם ועד סופו" הגמרא מתארת את הנר, כדבר רוחני. הכלים הרוחניים של העובר שזה הנשמה, עדיין לא התחברו לגוף. לכן, יש כח לעובר לראות מסוף העולם ועד סופו. ורק בזמן שיוצא העובר לאוויר העולם, הוא מוגבל חומרית על ידי הגוף. עם כל זה, אדם מקבל כלים כדי לעבוד על עצמו, לנסות להגיע לשלמות, ולקבל כוחות גבוהים והכל תלוי בו, כמו שכתוב "אשר ברא אלוקים לעשות", הבריאה היא בידי ה', ולאחר מכן האדם צריך לעשות.

הדעת היא הפירמיה של האדם. מסכת נדרים {דף מא עמוד א} שם מלמדים אותנו רבותינו, יסוד חשוב, שכדאי לזכור אותו לכל החיים. אם דעת קנית, מה חסרת? מי שאין בו דעת, לא יעילו לו כל הקניינים שקנה. ומי שיש בו דעת, יש לו הכל. ישוב הדעת, זה קנין אמיתי של העושר. בפרשת התוכחה [כי תבוא] כתוב "בערום ובחוסר כל" אמר אביי נקטין, אין עני אלא בדעת. הזכרנו כבר, בליל הסדר הזמן מסוגל, וטוב לכוון בברכות, לתוספת של דעת. והראיה ממה שכתוב כשהמלאכים באו להציל את לוט, מספרת לנו התורה {בראשית פרק יט פסוק ג}, שלוט אפה להם מצות. רש"י מסביר, שפסח היה ולכן הגיש להם לוט מצות ולא לחם. כך גם מפרש רש"י, בזמן שבישרו המלאכים לאברהם "שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך" {בראשית פרק יח פסוק י}. כתב רש"י שם, שפסח היה, ונולד יצחק בפסח הבא. והשאלה מה ענין פסח ללוט ולאברהם אבינו? מכאן נלמד בתאריך הזה של פסח, ישנה השפעה אלוקית קבועה, ולכן בגלל זה, אותו אירוע התרחש דווקא בזמן המסוים הזה, בגלל שהזמן היה ראוי ומסוגל לזה. הוכחנו את זה גם בשיעורים קודמים מעוד כמה מקומות. לכן אברהם ושרה זכו להתבשר על הולדת יצחק בפסח, כי חג הפסח הוא זמן הלידה של עם ישראל, שקרא בשם ה' אל אחד. ואברהם אבינו היה זה שהפיץ את שם ה' בעולם. אברהם הוא ספירת החסד שזה כנגד

חג הפסח. וגם לוט ניצל, וזכה שיצא ממנו שושלת מלכות בית דוד. {הזכרנו את המחבר בין דוד לתיקון של המצה}.

במשנה פסחים {ב, א} מובא כמה דעות, איך לקיים את מצוות עשה של התורה. "אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" לדעת רבי יהודה מצוות "תשביתו" מקיימים בשריפה. כך מובא בגמרא פסחים {דף כח עמוד א}, רבי יהודה למד מנותר בקל וחומר, שהיו שורפים את החמץ על העצים. כך באמת צריך לנהוג, לשרוף את החמץ על העצים. כיום המנהג להדר, ולקיים את מצוות "תשביתו" בשריפה. רק מה הזכרנו כבר, לשים לב, לא לשפוך נפט, בנזין, על הלחם חמץ. כי במעשה הזה הוא נחשב מבוער כבר, נפסל מאכילת כלב. אז יוצא, שלא קיימת מצוות שריפת חמץ. לדעת חכמים, בשביל לקיים מצוות "תשביתו" יכול בכל דרך שיבחר, כמו המובא במשנה, "לפורר לזרות לרוח" או "להטיל לים" לא מוכרח דוקה לשרוף. העיקר, לקיים מצוות "תשביתו" מסתבר ככה, כי אם לא ימצא עצים, בשביל לשרוף יבטל את מצוות התורה שציוותה {שמות יב, טו}, "אך ביום הראשון תשביתו"? ואם תגביל אותו, רק לשרוף. זה חומרא שמביאה אותו לידי קולא. לכן, את מצוות "תשביתו" יכול לקיים בכל אופן. הגמרא שם, הסתפקה בדעת חכמים שאומרים, "אף מפרר וזורה לרוח" או מטיל לים" האם כוונתם שצריך לפורר ולזרות לרוח, זה חוזר גם כן, על מה שאמרו שצריך גם לזרוק לים. מה נגיד שכן צריך לנהוג בזמן שזרק את החמץ לים. קודם כל לפורר, ולאחר מכן לזרוק לים. או בזמן שזרק לים, לא צריך לפורר לפני כן, יכול לזרוק את החמץ כך בעינה בשלמותו. על כל פנים, הלכה כחכמים. כך פסק הרמב"ם "אחרי רבים להטות".

מסבירים רבותינו חכמי הרמז, שבכל אחד מארבעת הדרכים שהזכרנו, אפשר לקיים בהם מצוות "תשביתו". יש בזה למעשה, תיקון לארבעת היסודות. שהם אדמה, אש, רוח, מים, החמץ עצמו שהוא מחמשת מיני דגן. הוא גדל באדמה. הנוסח שאומרים לאחר הביעור, "ליבטיל ולהוי כעפרא דארעא" אנחנו למעשה, מחשיבים את החמץ כעפר. הוא חוזר ליסוד שלו יסוד האדמה. הדרך השניה, שמקיימים את מצוות "תשביתו" היא הדרך המובחרת ביותר, שזה בשריפה. וזה מכון כנגד יסוד האש. האש, יש לה כוח עצום, כדי לבטל את קליפת הנחש. צריך לזכור, כשהנחש מכיש, הנזק המיידית שנגרם לגוף, ירידה בחום הגוף. מבחינת "אשר קרך בדרך", {דברים פרק כה פסוק יח}, התרופה היא התורה הקדושה, המשולה לאש. צריך להזכיר, אנשים שהולכים בדרכים

כדי להיזהר מנחשים, מבעירים אש באמצע היער כאמצעי הגנה. על הכשר כלים, הרחבנו כבר בשיעורים קודמים, יש לנו כלל. כל כלי "כדרך תשמישו כך דרך הכשרתו", לדוגמא כלי שאיסור נספג בו באמצעות האש, שזה דרגה חמורה, הדרך להכשיר אותו זה על ידי ליבון. שזה אש. האש יש לה כוח עצום, להחזיר את הכלי ליסודו. יסוד הרוח, מוזכר בדעת חכמים, הסוברים שמצוות "תשביתו", מקיימים גם אם זורה לרוח. ויסוד המים מוזכר, שזורק ומטיל לים. אם בישלו בטעות בפסח בכלי של חמץ, לאחר שעבר שיעור מעת לעת שזה עשרים וארבע שעות, מזמן שנתבשל החמץ בכלי, זה נחשב נותן טעם לפגם, שהדין בפסח שזה גרוע יותר ממה שהיה וזה מותר בפסח, והתבשיל מותר באכילה. {עבודה זרה דף 10 עמוד א}.

כתוב במשנה, בתחילת מסכת פסחים {דף ב}, "אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר". הכוונה כשאדם נכנס בעול המצוות, בזמן המעבר לגיל ארבעה עשר, שאז נכנס בו דעת, נעשה איש. ומאותו זמן, הוא מחויב להתבונן, לחפש ולבדוק את עצמו לפני כל דבר שהוא עושה. יש הבדל בין פשפוש למשמוש. פשפוש, זה לבדוק אם המעשה הוא טוב. משמוש, זה לרדת יותר לפרטים, עד כמה המעשה שעשה נעשה בכוונה הרצויה. עלינו לדעת, דעת, זה המקשר בין החוכמה והבינה. לא יתכן שאדם יהיה מקושר לדבר מסוים, בלי לשתף את הדעת. קטן, יהיה הכי חכם שיהיה, עדיין לא יכול להצטרף למניין, כי אין בו דעת. קבלת השפע, תלויה בחשבון נפש שמקורה מהדעת. זה רמוז כבר בליל ארבעה עשר בניסן, הכנה לפני חג הפסח, ליל הסדר. הגמרא אומרת במסכת ברכות {דף יז עמוד א}, רבי אלכסנדר בתר דמצלי, היה פורש את ידיו ואומר, "גלוי וידוע לפניך רבונו של עולם שרצוננו לעשות רצונך". שואלת הגמרא ומי מעכב? עונה הגמרא שאור שבעיסה, ושעבוד מלכויות. שאור שבעיסה, זה יצר הרע. הוא החמץ האמיתי, שאותו צריך לבער מהלב שלנו. בזכות זה, נתבשר בביאת משיח בן דוד, ונזכה לאכול מהזבחים והפסחים, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

דוד המלך אומר שמגלים מי חבר באמת רק בזמן ניסיון {תהילים פרק מא פסוק י},
"גם איש שלומי אשר בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב" דוד המלך מתכוין, לשמע' ואחיתופל. בזמן שהיה בניסיון קשה, נרדף על ידי בנו, מושפל ומבוזה, שמעי בן גרא יוצא ומקלל אותו קללה "נמרצת". שזה ראשי תיבות נואף. מואבי. רוצח. צורר. תועבה. אף על פי כן, מקבל דוד המלך את כל הבזיונות באהבה. לא מרשה שיגעו בו לרעה. אחיתופל

נתן עצה לאבשלום, איך יוכל לנצח את אביו. {דוד המלך} על שמעי, ואחיתופל אומר דוד המלך, אלו אנשים שסמכתי, בטחתי בהם. "אוכל לחמי" היו סמוכים על שולחני. בזמן ניסיון, גילו מי הם באמת. "נראין כאוהבין בשעת הנאתן ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו" אומר עליהם דוד המלך, "אוכל לחמי הגדיל עלי עקב" הם תופסים עלי יתרון, מגלים את הפנים האמיתיות שלהם, בזמן שאני מושפל ומבוזה. וגם מתפארים על חשבון הנפילה שלי. מחפשים להתגדל, "הגדיל עלי עקב" הם כמו עקב. מגביהים את עצמם, רוצים להתבלט. אבל הם לא יודעים אותם שפלים מושחתים. שהם לא רק שנשארו בגובה הטבעי שלהם. הם ירדו הרבה יותר למטה, בזה שהם מחפשים להתגדל על חשבון מפלתם של אחרים. "בנפול אויבך אל תשמח" מבקש דוד המלך מהקדוש ברוך הוא "חנני והקימני ואשלמה להם" רק אתה השם יתברך מקור האמת. יכול להיפרע מן הרשעים האלה. באמת, במסכת סנהדרין במשנה {דף צ עמוד א}, למדנו משם שהתורה שלמדו דואג ואחיתופל, שהיו תלמידי חכמים עצומים, לא עמדה להם תורתם, והם נפלו לדיוטא תחתונה, ואיבדו את חלקם לעולם הבא. הגמרא במסכת חגיגה {דף טו עמוד ב} מסבירה בתירוץ שם, "טינא היתה בלבם", רש"י מפרש רשעים היו מימיהם. צריך להבין, קדושת התורה משפיעה על נפש האדם מגדלת ומרוממת אותו, וגם כמובן כמו שאומרת הגמרא סוטה {דף כא עמוד א}, "תורה מגנא ומצלא". עלינו לזכור, שהתורה מצילה, אך ורק אם לומדים תורה כראוי מתוך יראת שמים וטהרה. אדם כזה אומר רש"י במסכת סנהדרין [דף צט עמוד ב], זוכה שהתורה מחזרת אחריו, וגם מבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה. ברוך ה, שאנחנו יושבים מאוחדים על שולחן הסדר, מרגישים חרות נפש אמיתית, שזה סוד הגאולה באחרית הימים שרמוז בפסוק שאמר יעקב לבניו, {בראשית פרק מט פסוק א}, "האספו ואגידה לכם" וכולי. "הקבצו ושמעו בני יעקב". ברוך ה, "זוכים בלילה הקדוש הזה להתאסף ולהיות מקובצים, משבחים לקדוש ברוך הוא, על הניסים שמושיע ומציל אותנו. גם על דברים שאנחנו לא יודעים. רבותינו, תיקנו לקרוא את ההפטרה ביום שביעי של פסח. דוד המלך שר, ומשבח לקדוש ברוך הוא {תהילים פרק יח פסוק א}, "ביום הציל אותו השם מכף כל אויביו ומיד שאול" אנחנו נמצאים בזמן של עקבתא דמשיחא ממש, קרובים הזמנים המסוגלים האלה, להתבשר על ידי משיח בן דוד, ויהי רצון שנאכל מהזבחים והפסחים במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

"לך בכוח זה" בספר שופטים מסופר, על גדעון בן יואש {שופטים פרק ו פסוק יד}, שבתקופתו עם ישראל היה נמצא בשפל רוחני, וגם גשמי, העונש שהם קבלו משמים, היה לסבול מהתקפי המדיינים, והעמלקים, ימח שמם וזכרם, שהיו האויבים הכי מרים של עם ישראל, גרמו להם נזק לרכוש, וגם ליבול, לא השאירו לעם ישראל מקורות של מחיה. נו מה, עושה עם ישראל במקרים כאלה, כמו שכתוב, בתהילים [פרק קז פסוק ו],

"ויזעקו אל השם בצר להם ממצוקותיהם יושיעם", יצילם", הציל אותם הקדוש ברוך הוא והושיעם, אין עוד מלבדו. ואכן מהשמים, נשלח מלאך אל גדעון. כל זה קורה בעיצומו של חג הפסח. אחד הימים המקודשים בשנה. תכף תבינו בהמשך. גדעון מדבר אל מלאך השם, מטיח בו דברים קשים. ושואל אותו איך יתכן, שהשם יתברך נוטש את עמו הנבחר? איפה כל הנפלאות והניסים, שסיפרו לנו אבותינו. גדעון ממשיך לנזוף במלאך, ואומר לו, רק אתמול בלילה, בליל הסדר. אבא שלי מספר לי על כל הניסים והנפלאות, שהיו לעם ישראל במצרים. קראנו ביחד בשמחה, את ההלל, "בצאת ישראל ממצרים" שואל גדעון את המלאך מה קורה פה? ממה נפשך, אם אבותינו היו צדיקים יעשה לנו נס בזכותם. ואם לא, יעשה לנו הקדוש ברוך הוא ניסים ונפלאות בחינם, מה לא מגיע לנו, כעם הנבחר. האמת, שהקדוש ברוך הוא אוהב שמלמדים זכות על בניו. אז מלאך השם, במקום לצעוק, ולהוכיח, את גדעון איך אתה לא מתבייש, זה עונש שמגיע באמת לעם ישראל. הם השחיתו את מעשיהם, עבדו עבודה זרה. למה ציפית? הרי מה שקיבלו, זה עדיין ברחמים. במקום זה אומר לו מלאך השם לגדעון, "לך בכוחך זה, והושעת את ישראל מכף מדין הלא שלחתיך" לאיזה כח, התכוון מלאך השם? אלא שכוונתו, לימים של חג הפסח. המסוגלים לניסים ונפלאות, חג החירות, שאפשר לשאוב ממנו כח ועוצמה רוחנית, וגשמית, במשך כל השנה. צריך רק להתכוון לזה, בשולחן הסדר, ובתפילה, ברוך השם שזכינו.

בגמרא {פסחים צא עמוד ב}, תנו רבנן, פסח, מצה, ומרור, בראשון חובה, מכאן ואילך רשות. רבי שמעון אומר באנשים חובה, ובנשים רשות. שואלת הגמרא אהיא קאי? תנא קמא שאמר, מכאן ואילך רשות. למה הוא התכוון? אילימא פסח, פסח, כל שבעה מי איכא? הרי קרבן פסח, לא נוהג בכל שבעת ימי החג. הוא נאכל, רק בלילה הראשון בלבד. ואלא אמצה ומרור, שרק בלילה הראשון זה חובה, ובשאר ימי החג הם רשות. אומרת הגמרא, לא מסתבר. אימא סיפא, רבי שמעון אומר, באנשים חובה, ובנשים רשות. לית ליה לרבי שמעון, הא דאמר רבי אלעזר, דבר תורה, נשים חייבות באכילת מצה, אפילו שזה מצוות עשה שהזמן גרמא {קידושין, דף כט עמוד א}. שנאמר "לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות" וכולי. {דברים טז, ג} כל שישנו בבל תאכל חמץ. ישנו, בקום אכול מצה. והני נשים, הואיל וישנם בבל תאכל חמץ, ישנם בקום אכול מצה. אז בודאי פשוט, שדברי תנא קמא שאמר, מכאן ואילך רשות, לא מתייחסים למצה ומרור. מה נגיד? תנא קמא מתייחס רק למרור? לא מסתבר, כי מצה, ומרור כתובים ביחד, "על מצות ומרורים יאכלוהו" הרי הם הוקשו אחד לשני. מתרצת הגמרא, צריך להוסיף, אלא, אימא פסח מצה, ומרור, בראשון חובה. מכאן ואילך רשות. רבי שמעון אומר, פסח, באנשים חובה. בנשים רשות. הרחבנו על זה גם, במסכת פסחים {דף כח עמוד ב}

שאלה. אדם זקן, או חולה, קשה לו ללעוס את המצה בליל הסדר. מסכן, מה יעשה? למדנו במסכת פסחים, (דף קטו עמוד ב), בלע מצה יצא. בלע מרור לא יצא. כי צריך להרגיש את טעם המרור בפה. על כל פנים, לגבי מצה כן יצא. מה לומדים מכאן, אדם שהוא זקן, או חולה, קשה לו ללעוס את המצה. אפשר לפורר לו את המצה, כדי שיוכל לאכול, כדי לקיים את המצווה, גם במקרה, שיכול לבלוע את המצה רק אם היא רטובה, יהיה אפשר להרטיב לו את המצה של המצווה, כדי להקל עליו באכילה. כמו שלמדנו, רק קמח שבא עם מגע עם מים יכול להחמיץ קודם אפיה, אבל אחר אפיה הקמח כבר לא מחמיץ, ונהגנו לא לחשוש לחומרות אחרות יותר מזה. לכן מצה שהיא שרויה יוצאים בה ידי חובה. אדם שנשבע לא לאכול מצה סתם, אסור לו לאכול מצה בליל הסדר אבל אם אמר שבועה שלא אוכל מצה בליל פסח, לוקה ואוכל מצה בליל פסח. לגבי אמירת ההגדה שזה מן התורה, יוצא בה ידי חובה כבר בקידוש. {שולחן ערוך סימן תפה סעיף א}. ואם אמר שבועה שלא אוכל מרור בליל פסח חלה עליו השבועה, הואיל ומרור בזמן הזה הוא מדרבנן. מכל מקום כופין אותו להישאל על שבועתו. אשריכם ישראל, ואפילו שקשה מוכנים ומחכים לקיים את המצווה בכל מחיר ובהידור. רפואה שלמה במהרה, לכל חולי עם ישראל, חג פסח כשר ושמח לכולם.

הזכרנו, וגם הרחבנו בשיעורים קודמים, כמה חשובה היא עבודת המידות. למדנו שדרך עבודת המידות, אדם יכול לבחון את עצמו, אם הוא בדרך של עליה וצמיחה, ואת סוד הדברים למדנו ממשה רבנו שאמר לקדוש ברוך הוא, "אתה החילות להראות את עבדך" {דברים פרק ג פסוק כד}. משה רבנו בענוותנותו אומר, שהוא רק מתחיל לראות ולהבין בגדולתו של ה'. וגם למדנו במסכת בבא קמא {דף מא עמוד ב}, אומרת הגמרא בשם שמעון העמסוני, ויש אומרים בשם נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה, כיוון שהגיע "לאת ה' אלוקיך תירא" פירש, אמרו לו תלמידיו מה יהיה על כל האתין שדרשת?, ענה להם כשם שקיבלתי שכר על הדרישה, כך קיבלתי שכר על הפרישה, עד שבא רבי עקיבא ולימד "את ה' אלוהיך תירא", לרבות תלמידי חכמים. מכאן אנו למדים עד כמה היו רבותינו ענווים, שכל חייהם היו במצב כאילו שזה רק עתה מתחילים ללמוד, וזוהי באמת גדלות אמיתית, שרק היא מביאה את האדם לעלות במעלות התורה והיראה. חשוב לזכור, שבכוחות נפשו של האדם מוטבע כל הזמן להצדיק את עצמו, לכן לשנות את הטבעים זה קשה מאוד. ורק אפשר לשנות, על ידי כח ההרגל, בהתמדה. בתת מודע של האדם, יש תבונה אין סופית. שותלים את ההרגל בתוך התת מודע, ולאחר מכן רואים ואוכלים את הפירות. "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו", {תהילים פרק קכו פסוק ה}, בזכות חג הפסח הבא עלינו לטובה, אם רוצים להגיע לחירות נפש אמיתית, מבחינת "הוציאה

ממסגר נפשיי" {תהילים פרק קמב פסוק ח}, זה הזמן לעבוד על המידות, כדי לטהר את המחשבה, מבחינת "קדש לי כל בכור" {שמות פרק יג פסוק ב}, שזה נמצא עמוק בתוך נפש האדם. צריך לדעת שמחשבות שליליות, זה מכשפות, אותו צליל. אותו אדם, השריש את המידות הרעות, עמוק עמוק בתוכו. חשוב לדעת, שניתן להכיר באישיות של האדם, לא רק על ידי דיבורו, או צורת הכתיבה שלו, גם בדרך שהוא מרבה להשתמש בפסיק הרבה, גם אם זה לא מתבקש, זה מעיד עליו, שאין לו סבלנות לאריכות, מבין מהר, מחפש כל הזמן הפסקות. או אם מרבה להשתמש בסימן שאלה? זה מעיד עליו שאוהב לחקור, לשאול שאלות וסקרן. או אם מרבה להשתמש בסימן קריאה! זה מעיד עליו, שהוא טיפוס יוזם, ומעניין אותו לקבל תשובה, מאשר שאלה, איש שאוהב מעשים. זה מאוד מעניין, נרחיב על זה בעזרת השם בשיעורים אחרים.

כתוב ברמב"ם, {הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכה ו}, "בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו, כאילו הוא יצא ממצרים". בשונה מלשון המשנה, הרמב"ם נקט, בלשון "להראות" הרמב"ם כאן רומז, על החלק התת מודע, שבתוך האדם. שעל ידי כח ההרגל, יגרום לו להגיע לתכלית ייעודו. כותב רבנו הרמב"ם {יסודי התורה פרק ז הלכה א}, "מיסודי הדת לידע שהאל מנבא את בני האדם" זאת אומרת, הקדוש ברוך הוא מנבא את כולם. כוונת הרמב"ם לעומק, שהתת מודע באדם, שהוא מושפע בתבונה אין סופית, וזה שאנו לא שומעים, זה משום שיש מסכים וחסימות, ורק על ידי עבודת המידות, מקבלים סיעתא דשמיא, וזוכים להתחבר. כמו שהזכרנו, בשביל לשמור על טהרת המחשבה, להתחזק באמונה. צריך לומר כל יום, שלוש עשרה עיקרים, בכל פעם, אני מאמין וכולי, כי רק בדרך הזו, נטמע בתוך התת מודע. וזה יביא אותו, לעלות בדרגות האמונה והביטחון. טוב שאדם יתרגל כדי להתחזק, לשנן את הגמרא בברכות {דף יז עמוד א}, רבי יוחנן כי הוה מסיים ספרא דאיוב אמר הכי, סוף אדם למות, וסוף בהמה לשחיטה, והכל למיתה הם עומדים, אשרי מי שגדל בתורה ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, גדל בשם טוב, ונפטר בשם טוב מן העולם, ועליו אמר שלמה בחכמתו, טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו. חשוב לדעת, הדרך של כח ההרגל, התמדה, יכולה לחולל פלאות ממש. לשנות את כל הטבעים הרעים שיש בו. אפשר להסביר את זה, בדרך הזו, החלק המודע שבאדם, נקרא מתנע, סטרטר. והחלק של התת מודע, נקרא המנוע עצמו. וכמובן, אנחנו יכולים להניע את המנוע רק בעזרת מתנע. שזה החלק המודע שבאדם, שהוא מעיר את הכוח, של התת מודע שבו. וזה מביא אותו, לחשוף את המהות שבו בזמן ניסיון. עכשיו, אפשר להבין יותר, את עומק דברי רבותינו "אדם ניכר בכיסו, כוסו, וכעסו" בעזרת השם

שנזכה למחשבה טהורה. נתבשר בביאת משיח, בן דוד, בבנין בית המקדש, נאכל מן הזבחים, והפסחים במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

בגמרא פסחים (דף פה עמוד ב), אמר רב, גגים ועליות לא נתקדשו, אפילו בקדושת ירושלים. מקשה הגמרא שם, איני, והא אמר רב, משום רבי חייא, כזיתא פסחא, והלילא, פקע איגרא. מאי לאו, דאכלי באיגרא, ואמרי באיגרא? זאת אומרת, במקום שהיו אוכלים את קורבן הפסח, היו אומרים גם את ההלל. לומדים מכאן, שגגות ירושלים התקדשו, ומותר לאכול בהם קדשים קלים. דוחה הגמרא לא, דאכלי בארעא, ואמרי באיגרא. באמת, מכאן המקור למנהג, שאנחנו פותחים את הדלת בליל הסדר, בזמן שאומרים "שפוך חמתך", כי צריך לזכור, בזמן בית המקדש היו סוגרים את הדלת בשעת אכילת הפסח, למה? כדי שלא יוציאו את הבשר החוצה, ולאחר ברכת המזון היו פותחים את הדלת, עולים לגג לגמור את ההלל. כתוב, {בדברי הימים א, פרק כח פסוק יא}, "ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית האולם ואת בתיו גזכיו ועליותיו וחדריו הפנימיים ובית הכפורת" וכתוב "הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" צריך להבין, שהפסוק הזה לא נדרש כפשוטו. יש כאן דרש, על פי הרמז, והסוד, מוזכר כאן "וחדריו הפנימיים" דומה למה שלמדנו, על מה שכתוב במגילת אסתר {פרק ד פסוק יא}, "אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית" הדברים הם עמוקים מאוד. אם נשיג את כל הדברים הרמוזים, שמוצפנים, בפסוק הזה יתקיים בנו הפסוק שכתוב בשיר השירים "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך" נזכה להגיע לדרגה של שמחה אמיתית, נגיע ממש לתכלית. "ויאמר דוד לשלמה בנו חזק ואמץ ועשה אל תירא ואל תחת כי השם אלוקים אלוקי עמך לא ירפך ולא יעזבך" {דברי הימים א, פרק כח פסוק כ}. דוד המלך נעים זמירות ישראל, מברך דרך שירה, ואנחנו אומרים את זה בפסוקי דזמרה בתפילה, "ויברך דוד", זכינו שיש לנו ברכה גדולה כזו.

צריך להזכיר, חג הפסח מלווה בשירה אדירה, "אז ישיר משה" {שמות פרק טו פסוק א}. וגם ליל הסדר רצוף בשירים רבים בתוך ההגדה. כמו שהזכרנו גם את המנהג לקרוא בשמחה בשבת חול המועד פסח, את מגילת שיר השירים. הזכרנו בשיעורים קודמים, שהניגון הוא אחד משבעת החוכמות, כמו שלמדנו על הפסוק בפרשת בהעלותך, "אל מול פני המנורה". וגם חידשנו ברמז, מהפסוק בתהילים {פרק קלט פסוק ט}, "אשא כנפי שחר" שזה ראשי תיבות, של ששת החוכמות שהם, חכמת כישוף, חכמת ניגון, חכמת פילוסופיה, חוכמת שיעור, חכמת חשבון, וחכמת רפואה, שלא יעזור לאדם כל החכמות

האלה נגד חוכמתו יתברך, כמו שכתוב בהמשך "גם שם ידך תנחני", כי כולם טפלים לחכמת התורה, שהיא החכמה השביעית והיא מעל כולם. מכל מקום, רואים את החשיבות בחכמה שיש בניגון. חשוב לדעת, אפשר לקחת כל שיר, אפילו שהוא מתנגן במקומות טמאים ביותר של הגוים, יהיה ניתן ואפשר, להעלות אותו לקדושה. כי כל ניגון בשורשו, בעצם, יכול לגרום לאדם להתרוממות של שמחה ודבקות בקדוש ברוך הוא, כמו שלמדנו, בניגון יש שבע תווים של עולם הנגינה, שהוא מקביל לספירות הקדושות. צריך גם לזכור, הניגון משפיע לטובה ומענג, ומביא גם נחמה לאדם שבור בליבו ומדוכא, אבל לא לאדם שנכנס בו פחד מרוח רעה. יוצא דופן, ליל הסדר הלילה הקדוש הזה נקרא "ליל שימורים" {שמות יב, מב}, אין לפחד בלילה הזה, כי אין שליטה בו כלל לקליפה ולחיצונים. לכן נשים יכולות לשיר בליל הסדר טיפה יותר בקול, מאשר בשבתות של כל השנה, שאין תקלה יוצאת תחת ידינו בלילה הקדוש הזה. כמובן שאנחנו מדברים על אנשים בריאים בנפשם. על כל פנים, עדיף שהקול של האישה יבלע יחד עם קולות של מסובים אחרים. בעזרת השם יתברך, יחיש את משיח בן דוד בבנין ירושלים נאכל מן הזבחים והפסחים, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

כתוב בשיר השירים {פרק ח פסוק ה}, "תחת התפוח עוררתיך", וגם "כתפוח בעצי היער". אומרת הגמרא {שבת דף פח עמוד א}, למה נמשלו ישראל לתפוח? מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע. "תפוח" זה כולל גם את התפוח אדמה. כל המאכלים המשובחים בפסח מכינים מתפוחי אדמה. צריך להזכיר, כאן באמריקה לפני מאתיים עשרים שנה, היו מאכילים את הסוסים בתפוחי אדמה. רק לאחר מכן הכינו מעדנים מתפוחי אדמה והיו מגישים אותם בסעודות נשיאותיות, על שולחן מלכים ממש. אתם יודעים כמה אלפי סוגים של תפוחי אדמה יש, בכל סוג יש תכונות מיוחדות. תשאלו טבח מקצועי שף, הוא יגיד לכם בדיוק איזה סוג טוב בשביל ציפס, מה טוב בשביל פירה, מה טוב בשביל לביבות. המשקה המשובח של הרוסים נקרא "וודקה", עושים אותו מתפוחי אדמה, אפשר ללמוד הרבה על המהות של הרוסים דרך השם שבחרו למשקה שלהם, "וודקה" מלשון כבוד, אצלהם הכבוד קודם לכל. חשוב לזכור, רבותינו בזמן המשנה ידעו גם ידעו, את כל ההלכות על פי הסוד של כל סוגי תפוחי אדמה, וכולי. במסכת סנהדרין {דף סח עמוד א}, אומרת הגמרא שרבי אליעזר הגדול, היה יודע שלושת אלפים הלכות על סוג של ירק שנקרא "קישואין". לפי פירוש רש"י זה הלכות של מיני כשפים. כמו שלמדנו שהכישוף הוא אחד משבעת חכמות. מכל מקום, רבי עקיבא תלמידו ביקש ממנו, שילמד אותו את כל ההלכות בשורש הרוחני הנסתר, של כל עץ, וכל ירק, שכידוע יש להם שורשים גבוהים בעולמות עליונים. על שולחן הסדר מונחים הכרפס,

והמרור. "כרפס" יכול להיות תפוח אדמה, או סלרי, צנון, פטרוזיליה, "מרור" יכול להיות חסה, או שורשים של חזרת מעורב עם סלק, או עולשין שדומה לפטרוזיליה. כמו שהזכרנו, לכל מיני הירק האלה, יש שורשים גבוהים בעולמות עליונים. ואשרינו שזכינו לברך ולתקן אותם.

בליל הסדר פסח, אנחנו חייבים להתכוון ולקיים את מה שאנחנו אומרים בהגדה, "כל דכפין יתא ויכול", "וכל דצריך ייתי ויפסח". בשפה הערבית אומרים "אלפסח בגלוב", שפירושו, מקום רחב יש רק בלב. דוד המלך אומר בתהילים {פרק קלג פסוק א}, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". צריך להבין, מה שטוב לא בהכרח נעים, ומה נעים, לא בהכרח טוב. צריך לשלב את שניהם ביחד, בליל הסדר יש חיוב להכניס את כולם בלי יוצא מן הכלל, ובלי שום תירוצים, תראה, אני רוצה, "וטוב" שיבוא, אבל "לא נעים", או "נעים" להיות בחברתו, אבל זה "לא טוב". צריך להתעלות, ולשלב את "הטוב והנעים", בלי שום אינטרסים ולחפש את טובת חברנו, זה נקרא "אהבת ישראל", והזמן המתאים הוא בליל הסדר שכולם יושבים "שבת אחים גם יחד". ואז זוכים באמת לחיות בטוב, ובנעימים כל השנה. הזכרנו בשיעורים קודמים, שחג הפסח שהוא מן התורה, במקביל לו יש חג מדרבנן, שיתחיל בתשעה באב ומסתיים בט"ו באב. וזה בעזרת ה' יכפר על כל מה שגרם החורבן הנורא הזה קרוב לאלפים שנה, שנגרם על ידי שנאת חינום, בעזר ה' שנראה במעלות חברינו ולא בחסרונם, ויתרבה אהבת חינום בכל עם ישראל אמן יהי רצון.

ארבעת הכוסות ששותים בליל הסדר, תקנו רבותינו כנגד ארבע לשונות של גאולה "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתי", {שמות פרק ו פסוק ו}, צריך להבין, אפילו שהמילים נשמעות נרדפות, לכל מילה יש משמעות אחרת. מסביר רבנו המהר"ל, השלושה לשונות הראשונים מכוונים, כנגד גרות, עבדות, עינוי. אז ככה, הלשון הראשון "והוצאתי", היה שחרור מעבודת פרך. הלשון השניה, "והצלתי", שהציל אותנו מעבדות. הלשון השלישית, "וגאלתי", שיצאנו ממצרים בזרוע נטויה. והלשון הרביעית "ולקחתי", היא כנגד "מעמד הר סיני", כמו שכתוב, "ולקחתי אתכם לי לעם" זאת אומרת, כל שלושת הלשונות הם הכנה בשביל התכלית שהיא קבלת התורה. באמת שאנחנו אומרים בהגדה, "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה" איזה מן "דיינו" זה? לכן צריך להסביר כך, המעמד בלילה הקדוש הזה ממחיש, עד כמה גדול החיבור שלנו

עם הקדוש ברוך הוא, שהוא חיבור של דבקות ללא מחיצות, אבל כמובן שהקרבה שלנו לקדוש ברוך הוא, היא באמצעות התורה הקדושה שהיא התכלית, ושטר כתובה ביננו לבין הקדוש ברוך הוא.

מסכת פסחים {דף קט עמוד ב}, דנה הגמרא על לשון המשנה, "ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין", מקשה הגמרא, היכי מתקני רבנן מידי דאתי בה לידי סכנה?, והתניא לא יאכל אדם תרי ולא ישתה תרי. הבריייתא כאן מזהירה את האדם לא לשתות ולא לאכול במספר זוגי, {דהיינו פעמיים}, כדי שלא נחשף לסכנה של מזיקים חיצוניים [מכשפים ושרדים] חשוב להזכיר, הרעיון באיסור של זוגות, זה לשלול בצורה מוחלטת שאין חלילה שני רשויות {שני בוראים} רק הוא יתברך, בורא אחד לעולם, מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא "אין עוד מלבדו". "אין מי יאמר לו מה תעשה ומה תפעל כי הכל מעשה ידיו". ליל פסח ליל הסדר, הוא "ליל שמורים הוא לה". נוהגים לפתוח את הדלת בזמן שאומרים בהגדה, "שפוך חמתך על הגוים" בלילה הקדוש הזה יש לנו שמירה מיוחדת מהמזיקים. אומרת הגמרא בשם רב נחמן, "ליל המשומר מן המזיקים", אין שליטה לחיצוניים, לסטרא אחרא. צריך להזכיר, השרדים והמכשפים משפיעים על האדם דרך החשיבה, שזה כח הדמיון. יש הרבה דמיונות ומחשבות, "רבות מחשבות {מכשפות} בלב איש". והלילה הקדוש הזה מושפע מהפסוק, "קדש לי כל בכור", "בכור" זה רק אחד, זה לא זוג. וגם "בכור" זה מבחינת מחשבה. אדם שרוצה להגן על עצמו מהחיצונים, צריך קודם לקדש את המחשבה. למדנו בשיעורים קודמים את ההלכה, של חמירתא סכנתא מאיסורא, {שולחן ערוך יורה דעה סימן קטז סעיף א}, שאם נשאר דבר מגולה, למשל ביצה שהיא קלופה שאין לה שום כיסוי, והביצה הזאת נשארת כך במשך לילה שלם, אז הדבר פשוט שהביצה אסורה באכילה, משום רוח רעה ששורה על הביצה. יוצא דופן, הלילה הקדוש הזה "ליל הסדר" במידה ונשארה ביצה קלופה במשך כל הלילה ללא שום כיסוי, לכתחילה לא טוב לנהוג כך, רק בדיעבד, יכול לאכול את הביצה הקלופה הזאת, אפילו לא שם על הביצה שמן, או מלח, כי אפשר לסמוך שאין רוח רעה, ואין מזיקים, בלילה הקדוש הזה "ליל שימורים".

חג הפסח הבא עלינו לטובה, ניסים גדולים ועצומים, היו לנו בליל הפסח, ליל הסדר. וגם כמובן, ביום שביעי של פסח, היה הנס הגדול והמפורסם של קריעת ים סוף. בני ישראל רואים את נפלאות ה' וגבורתו, שהמלאך גבריאל ירד לפני עם ישראל

כדי להקיף אותם ולשמור עליהם כחומה, וכולי, המים נבקעו לשנים עשר שבילין, כדי שיעבור כל שבט ושבט במקום שנקבע לו בדרך לתכלית. המים קפאו, ונהיו השבילין כמו חלונות מאירים, כדי שיראו אחד את השני. תינוק שהיה מבקש מאימו תפוח או תאנה או ענבים, היתה מושיטה אימו את ידה בשביל מים ונותנת לו, וכשהיו צמאים יצאו מים מתוקים והיו שותים בשמחה. פרעה וחילו המצרים, מתקרבים ועומדים על שפת הים. נאחזים, נתקפים, בפחד נוראי, מעוצמתו האדירה, של השם יתברך. מה עושה הקדוש ברוך הוא? מראה להם את גלי הים כסוסות. זה גרם לסוסים של המצרים, לרוץ לכיוון המראה הדמיוני, עד שהשתקעו בים. "כן יאבדו כל אויביך השם". היו שרים בשמחה, מצביעים ואומרים, "זה אלי ואנוהו" שלזה התכוון הפסוק בשיר השירים, {פרק א פסוק ט}, "לסוסתי ברכבי פרעה דימיתיך רעייתי" השאלה הנשאלת? מה זה באמת מחמאה לאשה שבעלה מדמה אותה לסוסה? אלא כמובן שההסבר הוא ככה, הסוסים של פרעה נראו להם הגלים, כמו סוסות ממש. והם רצו במסירות נפש, ומסרו את עצמם עליהם. צריך להבין, שכך באמת, אדם צריך להרגיש בחיבור שלו לאשתו. קשר של דבקות, שזה קשר חזק ואמיתי. ככל שאני דבוק בה, היא דבוקה בי. הסוס מרמז על התאוות החומריות. לוקסוס, זה נגזר מהמילים, לוק, סוס, אדם צריך למצוא באשתו, את כל התאוות החומריות שהוא חפץ. שניהם צריכים ללכת אחד עם השני באש ובמים. זה קשר של דבקות ביננו לבין הקדוש ברוך הוא. כמו שכתוב, {ירמיהו פרק ב פסוק ב}, "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" לכן מובן, למה המשילו חכמים את הזיווג כקריעת ים סוף, כי המכנה המשותף בקריעת ים סוף היתה "ידיעת ה" שזה טהרת הדעת, ובזיווג מתחברים דרך הדעת. חשוב להזכיר, שחכמים גם המשילו את האשה למזבח. על המזבח נאמר "על ירך המזבח" אשה שהיא צדקת, וכשרה, עלה נאמר בתהילים {פרק קכח פסוק ג}, "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך" זוכים לבנים תלמידי חכמים. "בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך" מכאן למדו רבותינו, שאשה צדקת כזו, מכפרת על הבית כמו המזבח. זה נלמד בגזרה שווה, כמו שהזכרנו. בעזר השם יתברך, שבית המקדש יבנה, כמה נאחז בגעגועים והתרגשות, לעלות להר הבית בטהרה, כדי להקריב קרבן פסח, אשריו ואשרי חלקו מי שמרגיש את זה בנשמה, בזמן קריאת השירה ושמחת יום טוב, איך הוא נישא על כנפי נשרים "ואשא אתכם על כנפי נשרים" {שמות פרק יט פסוק ד}, ענני הכבוד ממש, לוקחים את הנשמה שלו ומעמידים אותה בירושלים, קרתא דשופריא. חשוב להזכיר, כמו שנקרע הים ביציאת מצרים, ככה גם בזמן הגאולה האחרונה תהיה קריעת ים סוף. כמו שמתנבא הנביא ישעיה {פרק יא פסוק יא}, "והיה ביום ההוא יוסיף שנית ידו לקנות את שאר עמו" וכו' "ונשא נס לגויים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ" לזה אנחנו מצפים ומיחלים למשיח השם, שיבוא משבט יהודה. שהוא בן דוד יבוא ויגאלנו, בבנין בית המקדש נאכל מהזבחים והפסחים, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

מסכת קידושין {דף לו עמוד ב}, כל מצוה שהיא תלויה בארץ, שיש עליהם חובת הקרקע, כמו מצות שמיטה, תרומות ומעשרות, אינה נוהגת אלא בארץ ישראל. ושאינה תלויה בארץ שהיא רק חובת הגוף, כמו מצות תפילין, ציצית וכולי. נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. חוץ ממצות ערלה, וכלאי שדות וכרם, שנלמדו הלכה למשה מסיני. רבי אליעזר מוסיף ואומר "אף החדש". אפילו שהוא גם כן תלוי בארץ, וגדל באדמה והשריש לאחר שישה עשר בניסן, שזה הזמן של קרבן העומר, וכל התבואה הזאת נקראת חדש ואסורה באכילה. מכל מקום, לדעת ת"ק אין דין חדש נוהג בחו"ל. צריך לזכור, במשנה מנחות {דף ע עמוד א} איסור חדש נוהג רק על חמשת מיני דגן שהם החיטין, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל, שיפון. על כל פנים עלינו לדעת, בזמנים שלנו בפרט לפני חנוכה, יש אפשרות לברר דרך קוד מסחרי מה נקרא חדש. שמגיע הפסח הכל כבר ישן. כתוב [ויקרא כו, י] "ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו". צריך להסביר על פי הרמז שאפילו אם יכרות איתנו ה" יתברך עוד פעם ברית, הברית הישנה לא תופר, רק שתהיה טפלה, כמו ששואלת הגמרא {ברכות דף יב עמוד ב} וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח? והלא נאמר [ירמיה פרק כג פסוק ז], "ולא יאמרו וכולי, אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה" אשר העלה, ומכל הארצות" וכולי. לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו.

כתוב בתורה בפרשת אמור, ויקרא {פרק כג פסוק יד}, "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם" במשנה, מסכת מנחות {דף סח עמוד א}, משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהא יום הנף כולו אסור. אמר רבי יהודה והלא מן התורה הוא אסור? שנאמר "עד עצם היום הזה" אומרת הגמרא, אמר רב נחמן בר יצחק, רבן יוחנן בן זכאי בשיטת רבי יהודה אמרה, דאמר מן התורה אסור. שנאמר "עד עצם היום הזה" עד עיצומו של יום. וקסבר עד ועד בכלל. וכל היום בכלל האיסור. מקשה הגמרא, ומי סבר לה כותיה? והא מפלג פליג עליה במשנה, דתנן, התקין רבן יוחנן בן זכאי. רואים שזה מדרבנן. ועל זה אומר רבי יהודה, והלא מן התורה הוא אסור? דכתיב עד "עצם היום הזה" לומדים בפשטות, שרבי יהודה, ורבן יוחנן בן זכאי חולקים במשנה. אומרת הגמרא באמת, רבי יהודה טעה. הוא סבר, רבן יוחנן בן זכאי מדרבנן קאמר, ולא היא, מדאורייתא קאמר. שואלת הגמרא והא התקין קתני? עונה הגמרא מאי והתקין? דרש והתקין. דרש, שכך הדין מן התורה. רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אכלי חדש באורתא שיתסר, ביום ט"ז בערב, נגהי שיבסר, היו מתירים לאכול כבר בליל שבעה עשר. אפילו שזה ספק שישה עשר, קסברי חדש בחוץ לארץ דרבנן, ולספק דרבנן לא חוששים, שלא צריך לחכות יומיים. אז יוצא שבמשנה, רבי יוחנן בן זכאי ורבי יהודה

סוברים, שכל היום בכלל האיסור. לעומת זאת, רבי יוחנן וריש לקיש לא סוברים ככה. הם אומרים, שכל היום כולו זה מותר. וגם בזמן שבית המקדש היה קיים, זה גם היה מותר. והסיבה להמתין לעומר? זה רק מצוה מן המובחר. מקשים תוספות, מנין לריש לקיש ורבי יוחנן, שיש תנא כזה שסובר שהיום כולו מותר? כמובן שרבי יוחנן וריש לקיש ביססו את עצמם על משהו, נרחיב על זה בשיעור הבא, על הגמרא {נידה דף ט עמוד ב}, שאומרת שאין לסמוך על דעת היחיד במקום שנפסקה הלכה. חשוב לזכור, חכמי הגמרא האלה, רב פפא ורב הונא וכולי, היו גרים בבבל, ונהגו לעשות שני ימים טובים של גלויות, כך המנהג בחוץ לארץ. וזה כמובן רק על מועדים שהם מן התורה, כמו חג הסוכות, חג השבועות, וגם "חג הפסח" שעושים את יום ט"ו ואת יום ט"ז, משום ספיקא דיומא. אבל חנוכה ופורים שהם מדרבנן, לא עושים יומיים כי זה ספק דרבנן. על כל פנים להלכה, הרי"ף, והרמב"ם, ועוד כמה פוסקים, וכך נפסק בשולחן ערוך, {יורה דעה סימן רצ"ג סעיף ב}, "חדש, אסור בחוץ לארץ בין בתבואה של ישראל ובין בתבואה של גויים". ומהצד של המיקלים, רבנו ברוך בעל התרומה, רמ"א, והב"ח, יהיה אפשר לסמוך עליהם להקל, רק בשעת הדחק. הארכנו בזה בשיעורים קודמים, לפי מה נמדדת שעת הדחק כיום. וגם נכון להזכיר, הבעל שם טוב, שאל בחלום על "חדש" בזמן הזה?, קיבל תשובה, ושלח להביא לו שכר מן החדש, שתה ואמר, כדאי הוא הב"ח לסמוך עליו. חג פסח כשר ושמח לכולם.

בשולחן ערוך {סימן תעג סעיף ד}, פוסק מרן, מביאים לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות ומרור וחרוסת וכרפס או ירק אחר וכולי. משמע מכאן שהכרפס הוא סוג של איזה ירק מסוים. הירושלמי במסכת שביעית שואל, מאי כרפס שבנהרות? הוא משיב, שהכרפס הוא הפטרוזיליה. כמובן שזה לא סותר, כי למדנו מהרמב"ם שיש כמה מינים של "כרפס". במגילת אסתר {פרק א פסוק ו}, מתואר העושר של אחשורוש כתוב, חור "כרפס ותכלת" וכולי. מכאן לומדים שזה שמות של צבעים, וכרפס זה שם של צבע ירוק. צריך לזכור, שהירקות ברובם שהם בצבע ירוק, נקראים על שם הצבע שלהם. מעניין הסלרי והפטרוזיליה, אפילו שהם שני מינים שונים, אם תשימו לב לשניהם יש גבעול עם עלים, וגם יש לשניהם שורש, שאנחנו משתמשים בו לאכילה. עלינו לדעת, שאנחנו לא מברכים ברכה אחרונה על הירקות שטיבולם במשקה, ואוכלים אותם בליל הסדר, כי אמירת ההגדה לא נחשבת להפסק. עלינו לזכור שעל פי הפשט, הירקות שאנחנו מברכים עליהם בתחילת ליל הסדר, כל זה תקנו חכמים בשביל שישאלו התינוקות, "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות?", שאנחנו מטבילים את הירקות במשקה קודם הסעודה?. המנהג לקחת לכרפס, תפוחי אדמה, פטרוזיליה, צנון, סלרי. כל אחד ומנהגו. "כרפס" רומז על

עצם השעבוד המילה "כרפס" נגזרת מהמילים, פרך, ס השעבוד בשישים ריבוא. וגם כמו שהזכרנו, ראשי תיבות, כלל ראשון פה סגור. למדנו כבר, שכל הכוונות בעריכת הסדר, יחד עם אכילת האפיקומן, זה בעצם תיקון על מכירת יוסף, שהוא כנגד ספירת היסוד. יעקב אבינו ידע שיוסף שמר את הברית ממה שכתוב {בראשית פרק לז פסוק יא}, "ואביו שמר את הדבר". שזה מלשון דיבור, שמזה הבין יעקב שממילא יוסף גם שומר על הברית, שזה מקביל לפה. ולכן כל מה שהוא מוציא מפיו עתיד להתקיים.

"ברכת אשר גאלנו" חשוב לדעת, שלאחר שאנחנו הזכרנו בהגדה את האותות והמופתים, וירידת המן, ומתן תורה, שאז כבר התברר לנו שהקדוש ברוך הוא בעצמו הוציא אותנו ממצרים כמו שכתוב בהגדה של פסח, "אני ולא מלאך", "אני ולא שרף", "אני ולא שליח", "אני ה'" "אני הוא ולא אחר", אדם יכול להשיג דברים גבוהים בזמן שמתכוון באמת בידיעה גמורה, שרק ה' יתברך פועל את כל הפעולות במציאות. על כל פנים, לאחר שיתקיים בנו "וידעתם", אז מברכים את ברכת "אשר גאלנו" בליל הסדר, שהיא כוללת למעשה גם את הברכה על סיפור יציאת מצרים, שלא יכולנו לברך בתחילת ההגדה, מכיוון שעם ישראל עדיין לא היו ראויים. עוד אנחנו אומרים, בברכת "אשר גאלנו" בהגדה של פסח. "גיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום. שמחים בבנין עירך, וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון." זה הנוסח הנכון, משום שהחגיגה נאכלת קודם לקרבן פסח, כמו שכתוב "ואמרתם זבח פסח הוא". צריך להבין, אנחנו בכלל יודעים באמת, איך נראה הקיר של המזבח? זה לא מספיק רק לדעת, שהמזבח היה באורך של שלושים ושתים אמות. צריך להזכיר, למדנו כבר שכל הקורבנות, יש הבדל בין עיקר הזריקה לבין השפיכה של השיירים. משאין כן קרבן פסח, אין בקרבן הזה חילוק, בין הזריקה העיקרית ולבין שפיכת השיירים, ששניהם נעשות בשפיכה כנגד היסוד של המזבח. לגבי קרבן פסח. אנחנו מדגישים "אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון" זאת אומרת, הריצוי הכפרה בקרבן פסח, זה דווקא, בזמן שנשפך הדם על קיר המזבח. חשוב לזכור, למדנו בשיעורים קודמים. מזל טלה שייך לחודש ניסן. יסוד האש, שולט במזל הזה של מאדים. טלה בגימטריה דם. צריך לזכור, שהשם הקדוש "אהיה". כשהולכים כל פעם לאחור א. אה. אהי. אהיה. בגימטריה, ארבעים וארבע. שזה דם. כשמכוונים בזה, ממתקים את הדינים. לכן זה הרעיון של המצווה, שאנחנו מקיימים את מצוות הביעור דווקא בשריפה. לא עלינו, הרבה אסונות נגרמים בשריפה בזמנים האלה. ועל ידי קיום מצוות שריפת חמץ, ממתקים את הדינים, וניצלים לחיים טובים ולשלום. נסיים לא לפני שנאחל מזל טוב, לחכם שלמה. הוא יערוך קידוש השבת, לבת שלו היקרה חנה. למדנו, שלגבי חתן בר מצווה, לא מברכים בשם ומלכות, "ברוך שפטרנו מעונשו שלזה". למה? כי אין לברכה הזו מקורות

מהגמרא. מוסיף רבנו הבן איש חי, שכדאי להרהר את הזכרת שם השם בליבו. על כל פנים, לגבי בת. היה ראוי יותר לברך בלי שם ומלכות, רק בזמן שהיא נישאת. "ברוך שפטרנו מעונשה של זו." מזל טוב ומבורך, שנזכה לאכול מהזבחים והפסחים, חג פסח כשר ושמח לכל עם ישראל.

את ההגדה אנחנו פותחים, "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", דעת רבנו האר"י, נכון לומר בצירי, מתחת לאות ה"א. זה רומז, על האות ה"א עצמה, שיצאה לגלות. מסביר רבנו הארי "די אכלו אבהתנא" די, זה נגזר מהאות דל"ת, ואות יו"ד, שכך נכתבת האות ה"א, עם האות דל"ת, ואות יו"ד באמצע. האות דל"ת "דלית לה מגרמה כלום" אינה בשלמותה. וזה סוד הדבר של המילה "גלעד" שהדלת מושפעת משבע ספירות שכל אחד כלולה מעשר שזה "עד" {גימטריה "בטחון" עם הכולל}. שיהיה "גל", שזה חילוף אותיות, להי, וגם תחבר "גל" עם אותיות "אם" של אלוהים, שאין להם חילוף בגימטריה "עד". עוד למדנו את הסוד ברמז, בגמרא {שבת דף קד עמוד א}, אל"ף בי"ת, "אלף בינה". גימ"ל דל"ת, "גמול דלים". האות אל"ף לפני שבאה לבינה נקראת פל"א. שמתחברת לבינה, נקראת אל"ף. כך גם יו"ד במידה אחרונה נקראת גם כן אל"ף. התכלית היא לחבר ה"א תתאה עם ה"א עילאה, ועל ידי זה מתמתקים הדינים ומתעלה המלכות. לצערנו עכשיו, האותיות נפרדות, משום שהאות ה"א נמצאת בגלות. למדנו בשיעורים קודמים על הסוד שכתב האר"י בכונת "פסח", שמתחברת המידה אלוהים בגימל, השם א מ ג ל" הוא רחמים, אותיות אמצעיות של אלוהים הם לה"י, מתחלפים באותיות שקדמו להם כ, ד, ט, שהם רחמים וגורמים שיעלם הדין. מכל מקום זה הרעיון, בתיקון שאנחנו עושים בליל הסדר. לחבר את האות ה"א, להוציא אותה מהגלות. לאחר מכן, אנחנו בסדר של "קדש", כמו שלמדנו חכמים תיקנו לשתות ארבע כוסות בליל הסדר, ונאמרו ארבע דברים בכוס של ברכה, שטיפה, הדחה, חי, מלא. לכן על פי הסוד צריך לשטוף ולהדיח את הכוס אפילו שהוא נקי. וגם לא לערב שום משקה על היין, ומוזגים לו שלוש טיפות של מים בתוך היין בזה אחר זה, שהמים שורשו חסד, וכמובן צריך שהכוס תהיה מלאה ושלמה. ואחר כך מוזגים לו "כוס ראשון" מקדש על הכוס ומברך עליה "בורא פרי הגפן" ושותה את הכוס בהסבה וכולי. "ורחץ", נוטלים ידיים. יש נוהגים, ליטול ידיים בברכה. ויש נוהגים ליטול ידיים בלי ברכה. כל אחד יעשה כמנהגו, אנחנו נוהגים בלי ברכה. "כרפס", זה ראשי תיבות, כלל ראשון פה סגור. הסביר בהרחבה בהמשך. לאחר שמתקדשים, ורוחצים את הגוף החומרי, זוכים, לקדש את הפה "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" {ירמיהו פרק טו פסוק יט}. שגוזרים והשם מקיים. צריך לזכור, "הכרפס", הוא כנגד כתונת הפסים שלקחו אחי יוסף. טבלו את כתונת הפסים

בדם. כנגד זה התיקון, על ידי שאנחנו טובלים את הכרפס. לאחר מכן **"יחץ"**, חוצים את המצה לשניים. כנגד יוסף, שהיה חצוי בין אביו לבין היציאה לגלות. לכן חצי אחד, כנגד האות וו. והחצי השני, כנגד צורת האות דל"ת. זה רומז על הפרדה, בין האות דל"ת שהיא המלכות. לבין האות וו", שהיא כנגד היסוד, שהוא יוסף הצדיק, הוא המשביר, המשפיע למלכות בקבלת השפע. שהיסוד נמצא בירידה, בצמצום, אין קבלת שפע למלכות. זה מה שקרה ליהודה, לאחר שנמכר יוסף, כמו שכתוב, {בראשית פרק לח פסוק א}, "וירד יהודה", יהודה היה בהסתר פנים, בצמצום, כי לא קיבל שפע מהמשפיע שזה היסוד, למלכות. בהמשך כתוב, שהדרך שהוכיח יוסף לאחיו שהוא אח שלהם, אמר להם, {בראשית פרק מה פסוק יב}, "כי פי המדבר אליכם" יוסף דיבר אל אחים שלו בלשון הקודש. וזה מה שגרם לאיחוד ביניהם. מכאן נלמד, ששומרים על הפה, הלשון, בקדושה צריך לזכור, שהלשון והברית בקו אחד. לכן מובן העוצמה, בתיקון שיש באמירת ההגדה, שזה **"מגיד"**, אומרים את ההגדה בקול רם ובשמחה רבה, מספרים ביציאת מצרים שזה מצוות עשה מן התורה. מוזגים "כוס שני", אומרים מה נשתנה הלילה הזה? לפי הסדר שביארנו וכולי. "ושאינו יודע לשאול את פתח לו". כמו שלמדנו, הזמן הזה מוכשר ומסוגל לבוא אל המלך, להתחנן לו ולבקש מלפניו על הכל, אז גם "מי שאינו יודע לשאול" שאינו יודע בכלל על מה לבקש, או להתפלל תחילה, הכל אצלו מבולבל, ובזמן שהוא כבר מדבר, הוא אומר דברים שלא קשורים אחד לשני, כמו שאמר שלמה המלך בקהלת, "כי בא החלום ברוב עניין, וקול כסיל ברוב דברים". לכן, החידוש הוא שבפסח יש הארה מיוחדת של גדלות מוחין, ואותו אדם שאינו יודע לשאול, לפתע יודע איך לסדר את הדברים בראש. {ממש מתאים לליל הסדר} לכן כתוב "את פתח לו", שהכוונה לזמן עצמו של חג הפסח, שפותח לו את שערי החכמה מאלף ועד תו. אנחנו ממשיכים באמירת הסדר, צריך לזכור, הכל למעשה זה שרשרת, בדרך שעשינו, מקדש ורחץ, כרפס, יחץ וכולי. שזה תיקונים שעושים בדרך לתכלית. ואחר כך חותמים "בברכת" אשר גאלנו, ושותים את "הכוס השני" בהסבה בלי ברכה. **"רחצה"** נוטלים ידיים בברכה **"מוציא מצה"**, כמו שבארנו בהרחבה איך צריך לקחת את שלושת המצות. שתי השלמות והפרוסה שביניהם וכולי. צריך לזכור, שרק בלילה הראשון של פסח, מברך "אשר קדשנו במצותיו וציוונו על אכילת מצה", כי זה מצווה גמורה. אבל בשאר ימים שזה רק רשות צריך לברך רק "המוציא". מטעם זה מותר לאכול מצה בשמיני של פסח, ואין איסור של בל תוסיף, משום שהמצה בכל שבעת ימי החג אינה מצוה אלא רשות. **"מרור כורך"**, לאחר שגמרו לאכול את המצה, כל אחד לוקח כזית מרור ומברך "על אכילת מרור" וטובל מקצתו בחרוסת, ואוכלו ללא הסבה {ב"י, מ"ב תעה, יד}. ואחר כך לוקח כזית מצה וכזית מרור, כורך את המצה בפנים המרור. ואומר ללא ברכה "זכר למקדש כהלל", וטובל אותו בחרוסת ואוכלו בהסבה. כל עריכת הסדר זה רמזים וסודות, על מה שעבר על יוסף הצדיק. כל התלאות והייסורים שעבר. יוסף, ציון, קנאה, זה אותה גימטריה. כולם על בסיס, ומכנה משותף

אחד, שכל מה שאירע ליוסף, אירע לעם ישראל לאורך כל הגלויות. **"שולחן עורך"** למדנו, בהרחבה כבר, איך סדר הקערה על השולחן בליל הסדר לשיטת האר"י, מניח שלוש מצות שמורות על הקערה, כהן למעלה ומתחתיו לוי ולמטה ממנו ישראל. ואחריהם מניח את הזרוע נגד ימינו, והביצה משמאלו, המרור באמצע, חרוסת מתחת לזרוע, כרפס מתחת הביצה, והמרור של הכריכה באמצע, ואוכלים אותן לפי הסדר הזה שלמדנו. ואחר כך מחלקים את האוכל, לכל עדה יש את המאכלים המסורתיים שלה, באיזה תיבול להגיש את הבשר למסובין, אם זה מבושל, או צלי. יחד עם הביצים. וכמובן כמו שלמדנו חשוב להגיש גם דגים משובחים. חשוב לזכור, שלא למלא את הכרס כדי שיתאוו קצת לאכול את האפיקומן כהילכתו. אז לאחר גמר הסעודה, **"צפון"**, מוציאים את המצה, לאחר שחצו אותה. בצורת האות וו, שרומז לתיקון היסוד. ואחר כך אוכלים כזית אפיקומן בהסבה, בלי שום תיבול כלל, זכר לקרבן פסח היה נאכל לשובע בסוף הסעודה {שולחן ערוך סימן תעז סעיף א}. לאחר אכילת האפיקומן, אסור לאכול כלום, כדי שיהיה לו טעם מזה בפיו {שולחן ערוך סימן תע"ח סעיף א}. כמו שלמדנו כך הדין גם שאם אבד האפיקומן ואין לו עוד כזית מזה שמורה משעת קצירה, יכול גם לאכול כזית ממצה אחרת. עוד דבר, אם שכח לאכול את האפיקומן, ונזכר קודם ברכת המזון אפילו שכבר נטל מים אחרונים, והתחיל בזימון, יכול עדיין לאכול את האפיקומן ולא צריך לברך המוציא. אפילו שהיה כאן הסחת דעת, היות והוא מחויב לאכול, ועל שולחנו של הקדוש ברוך הוא אנחנו סמוכים, **"אתכא דרחמנא סמכינן"**. על כל פנים אדם שהיה אנוס ולא אכל את האפיקומן, יכול לסמוך על המצה שאכל בתחילת הסעודה. כמו שהזכרנו לשים לב שאכילת האפיקומן וגם קריאת ההלל, יהיו קודם לחצות הלילה. חשוב לדעת, האפיקומן מסוגל להשפיע פרנסה בריוח, שלוש אותיות ראשונות של המילה אפיקומן הם, **"א, פ, י"** שזה ראשי תיבות של הפסוק **"פותח את ידך"**, וזה גם עולה למנין תשעים ואחד, שזה גימטריה של שמות **"הויה"** ו**"אדנות"**. לאחר אכילת האפיקומן, ולאחר כל התיקונים שעשינו, היסוד מתקן. ואז מתגלה ההארה של יוסף הצדיק שהוא היסוד, ומשפיע שפע למלכות. וזה בחינת משיח בן יוסף. ולאחר מכן **"ברך"**, מוזגים לו **"כוס שלישי"** לכבוד ברכת המזון. מצווה לברך ברכת המזון בזימון, כי כל אחד צריך לברך במקום שאכל. מברכים ברכת המזון ומתפללים, שהשפע יורד דרך צינורות שלמים, שזה כבר בזכות משיח בן דוד. כמו שלמדנו, בהלכות ברכות, שצריך להזכיר בברכת המזון **"ותבנה ירושלים עירך"** צריך לזכור דווקא, את מלכות בית דוד. כך פסק הרמב"ם, עיקר הנחמה, שתחזור מלכות בית דוד למלוך. שאז יתקיים בנו הפסוק {ישעיה מ,א} **"נחמו נחמו עמי"** בצורה כפולה ושלמה. אחר כך מברך על **"הכוס השלישית"**, **"בורא פרי הגפן"** ושונה את הכוס בהסבה. ולא ישתה בין כוס שלישית לכוס רביעית {שולחן ערוך סימן תעט סעיף א}. לאחר ברכת המזון, מוזגים **"כוס רביעי"**, וקוראים שפוך חמתך וכולי. פסק הרמ"א {סימן תפ סעיף א}, שצריך לפתוח את הדלת כדי לזכור שזה ליל שמורים, ואין לפחד מכלום, צריך להזכיר את

דברי החתם סופר שאומר, כל החקירות ביסודות האמונה בחזקת סכנה הן, מקוצר המשיג ומעומק המושג, ובנקל יוכל האדם ליפול ברשת הטעות, כי השכל הוא החולשה האנושית, ושגיאות מי יבין, וכמו שנאמר על זה בגמרא חגיגה {דף יג עמוד א}, "במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור". ובזכות האמונה הזו יבוא המשיח וישפוך חמתו על הגויים. ומטעם זה גם לא קורין כל סדר קריאת שמע על המיטה כבשאר ימים, רק פרשת שמע וברכת המפיל, כי הלילה הזה שמור מן המזיקין. **"הלל"**, נשמת, וישתבח, ויהללך וכולי. ולא מברך על הכוס הזו, ושותה רביעית, מן הכוס הרביעית בהסבה, ומברך אחריו ברכה אחרונה. ולא יאכל ולא ישתה לאחר הארבע כוסות רק מים, כדי שישן עם טעם מצה בפיו. **"נרצה"**.

מטעם זה מובן, למה תיקנו לנו רבותינו להזכיר "מוריד הטל" ביום טוב הראשון של פסח, כי הטל רומז לשעת רצון. זה גם אותיות צינור, שיורד השפע בברכה. צריך להזכיר, הברכה שברך יצחק אבינו "ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש" המעלה שיש בטל, שזה שפע שלא פוסק. כי הטל אין לו זמן, שהוא יורד גם בקיץ וגם בחורף. יצחק אבינו אמר לעשו, "בא אחיך במרמה". "במרמה", זה גימטריה אפיקומן. לאחר שאכל יצחק אבינו, את שני גדיי העיזים. שאחד מהם כנגד קרבן חגיגה, ואחד כנגד קרבן פסח. היה אסור לו לאכול כלום לאחר מכן, לכן לא יכול לברך את עשו, כי אסור לאכול כלום לאחר האפיקומן, וגם הברכה צריכה לחול על משהו. מטעם זה אנחנו מקיימים את המצוות, שהם זכר לקרבן חגיגה וזכר לקרבן פסח בשלמות. ובזמן שאנחנו מקיימים את מצוות אכילת מצה, וארבע כוסות, אנו זוכים לתקן, ומשתפים את כל המערכות שיש בפה. אותיות שנהגות בגרון אחה"ע, בחיך גיכ"ק, בלשון דטלנ"ת, בשפתיים בומ"פ, על ידי השיניים "זסשר"ץ". לכן מובן אם אדם בלע מצה, לא יצא ידי חובת המצווה. כי צריך דווקא ללעוס, כדי לשתף את כל המערכות שיש בפה. להבדיל הגויים שלא זוכים לזה, בגלל שהם ערלים. כתוב בפסוק בפרשת בא {שמות פרק יב פסוק מח}, "וכל ערל לא יאכל בו". אדם שלא נימול הוא פגום, והוא כמו חתיכת קליפה, כי אין לו חותם ברית קודש. הברית מקביל לפה. הלשון אין בה עצם, וגם לברית אין עצם, צריך להזכיר, אחד הרעיונות במצוות הברית, המוהל צריך למצוץ בפה את הברית של התינוק, בשביל שהתינוק יגדל עם יסוד מתוקן.

המשנה פותחת במסכת פסחים, "אור לארבעה עשר בניסן בודקין את החמץ לאור הנר". הגמרא מתדיינת באריכות, למה התכוון התנא במילה "אור"? האם זה יום או לילה? למסקנא אומרת הגמרא "אור" פירושו לילה. התנא שפתח בלשון אור, בחר בלשון יפה ונקיה, מכאן נלמד, שכך תמיד צריך לפתוח. ברוך ה' בליל הסדר אנחנו זוכים על ידי המצוות החשובות שהם, אמירת ההגדה, אכילת מצה, ושתיית ארבע כוסות, שממתקים את לשוננו, שנהיית נקיה ומפיקת מרגליות. חג פסח כשר ושמח.

הרמב"ם פסק מצוות אמירת ההלל, החיוב הוא על הגברים. ואילו בליל פסח, נשים כן חייבות באמירת ההלל. המקורות הם מהגמרא, (פסחים דף קח עמוד ב), נשים חייבות בארבע כוסות, מפני שגם הם היו באותו הנס. חשוב לזכור, בליל הסדר, אנחנו שותים את ארבעת הכוסות, יחד עם אמירת ההגדה וההלל. כוס ראשון, קידוש. כוס שני, אומרים עליו את ההגדה של פסח. כוס שלישי, אומר עליו את ברכת המזון. כוס רביעי, אחרון אחרון חביב, אומר עליו את ההלל הגדול. אז ככה, מכיוון שהאישה חייבת בארבע כוסות בליל פסח, אז ממילא ההלל נגרר גם אחרי זה. אבל בחנוכה, ההלל הוא בפני עצמו, כי הפרסומי ניסא, הוא בזמן הדלקת נרות חנוכה. לכן בחנוכה, עדיף שאישה לא תברך על ההלל. כי מה תגיד? "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו" הרי זה זה בסימן שאלה? ספק ברכות להקל. ובחג הסוכות, נשים פטורות מאמירת הלל בחג. משום שזה מצוות עשה שהזמן גרמא. מרן פסק בשולחן ערוך {סימן תעב סעיף יד}, גם הנשים חייבות בארבע כוסות, ובכל המצוות הנוהגות באותו לילה. הלל בליל פסח, שאומרים אותו בברכה, הוא גם בכלל המצוות בליל פסח, לכן הנשים לאחר שהן מתפללות תפילת ערבית, צריכות גם לומר הלל בברכה, לפני תחילת הסדר.

מסכת מגילה {דף יד עמוד א}, למדה הגמרא על חיוב מגילה בפורים מקל וחומר מפסח, ומה מעבדות לחירות אומרים שירה, שזה למעשה פסח עצמו, ממיתה לחיים על מה שגזר המן הרשע לעשות, לא כל שכן? למדו מכאן רבותינו, שזה המקור לחיוב מקרא מגילה גם בלילה וגם ביום, כמו שאנחנו קוראים את ההלל בליל פסח, גם בלילה וגם ביום. למדנו מנרות חנוכה, שעיקרן משום פרסומי ניסא, ומדליקים בבית הכנסת בברכה. {סימן תרע"א סעיף ז}. אומר הגר"א הראיה שלו, זה קריאת ההלל בליל פסח. שהרי את קריאת ההלל אנחנו משלבים בתוך ההגדה, רק מה לא מברכים על ההלל בתוך ההגדה משום

הפסק. אנחנו אומרים את ההלל בבית הכנסת בליל פסח בתפילת ערבית בברכה, שזה בגלל הנס של יציאת מצרים, אין לך "פרסומי ניסא" יותר גדול מזה.

בתורה כתוב {שמות פרק יג פסוק יד}, "והיה כי ישאלך בנך", האבא צריך לשמוח שהבן שואל, "והיה" זה לשון של שמחה, שאז נקבע העניין שזה הסיפור, בנפשו של הבן ועושה לו סדר. וזה לא משנה איזה בן, "כנגד ארבעה בנים דיברה תורה". שיטת הלימוד עם הבן החכם, צריכה להיות גם עם הבן המרדן שהוא הרשע, וכן גם לגבי הבן התם, וגם מי שאינו יודע לשאול. כל בן, והמזג שלו, ורמת ההבנה שלו. המטרה היא שהבן הרשע, התם, ושאינו יודע לשאול, כולם יכללו בחכם, שזה למעשה התכלית בשבילם. לכן אנחנו אומרים בהגדה, "ואתה הקהה את שיניו" אנחנו לא דוחים אותו לגמרי, רק מחלישים את כוחו, ואומרים לו "לי ולא לך" בזכות הבן החכם נגאלת, וזה גורם לבטל את הקליפה של הרשע, שזה למעשה לטובתו. אנחנו חייבים לנהוג בדרך הזו לכל אחינו הטועים, והזמן הוא מסוגל לתיקון הזה, כי כל ישראל יכולים להתקרב בזמן הפסח. צריך להזכיר, "מידה טובה מרובה", אם נפתחת הדלת, אז לא במהרה היא ננעלת, זכינו, שנשאר לנו הכוח של הזמן המסוגל הזה לדורות. אנחנו בהגדה של פסח מזכירים את המעשה, של רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון, שהיו מסובין בבני ברק, והיו מספרים ביציאת מצרים כל הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו, הגיע זמן קריאת שמע של שחרית. השאלה הנשאלת, איך יתכן שלא הרגישו חכמי ישראל, שהגיע זמן של קריאת שמע? ובכן, כמו שלמדנו בדברי הזוהר {פרשת בא}, שאותו הלילה שיצאו בני ישראל ממצרים ביד רמה, החמה האירה ממש כמו עיצומו של יום, כמו שכתוב, {שמות פרק יב פסוק מא}, "בעצם היום הזה" ועל זה אומר דוד המלך בתהילים {פרק קלט פסוק יב}, "גם חשך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה" על דרך זה מסביר הרמח"ל, שכל תיקון שנתקן, ואור גדול מאיר בזמן מהזמנים, בשוב תקופת הזמן ההוא, יאיר עלינו אור כמעין האור הראשון. לפי זה מובן המעשה על רבותינו, בזמן שספרו על יציאת מצרים, היו חיים ומרגישים, היטב ממש את הדברים, ונמשכה עליהם הקדושה והסגולה של אותו זמן, ולכן זה פעל עליהם אותו אור עצום שהאיר בשעת יציאת מצרים, והאיר עליהם באותו לילה, ונעשה להם אור יום ממש. לכן רבותינו לא שמו לב בכלל, שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית. ואילו התלמידים שלא הגיעו לאותה דרגה, לא זכו שהלילה יאיר להם, רק בזמן שראו את אור הבוקר מאיר.

למדנו בשיעורים קודמים על המעשה המפורסם בספר שופטים, {פרק ו פסוק יד},
 "מלאך ה' אומר לגדעון "לך בכוחך זה והושעת את ישראל מיד מדין הלא שלחתיך" צריך להבין, על איזה כח של זכויות מדבר מלאך ה'?" הרי בתקופה ההיא, השם ירחם, עם ישראל סטו מן הדרך, עבדו עבודה זרה? התשובה היא, רבותי, בזכות הסנגוריה, שדבר גדעון על עם ישראל, היא זו שנתנה לו את הכוח, והעוצמה, להפוך את מידת הדין לרחמים. "לך בכוחך זה". מכאן נלמד, הקדוש ברוך הוא ברחמיו המרובים, חיפש מישהו, שמלמד זכות על עם ישראל. לגדעון היה סייעתא דשמיא להיות במקום הנכון, ובזמן הנכון, לכן נבחר להיות המנהיג, שדרכו תבא הישועה לעם ישראל. חשוב לזכור, שני שמות ה', הראשונים, בשלוש עשרה מידות של רחמים, אני ה' לפני החטא, ואני ה' לאחר החטא, צריך להבין, הכח שקיבל גדעון, אפילו שלא היה מוצדק, אבל היות וגדעון, אמר את הדברים, בהכנעה, ובמסירות נפש אמיתית, קיבל סייעתא דשמיא, שהזמן היה גם מסוגל לפעול בשבילו. חג הפסח, חג הגאולה, צריך לנצל את הזמנים האלה, ללמד זכות על עם ישראל. לצערנו הרב, אחינו בארץ ישראל, שלא מדקדקים במצוות, בכל זאת קיבלו סייעתא דשמיא. הצליחו לזכות בניסים ונפלאות גדולים, מעל לכוחות הטבע, להקים מדינה. כל זה בזכות שפעלו מאוחדים במסירות נפש, וזה נחשב להם שנהרגו על קידוש ה'. לכן זכו להכרה ברוב מדינות העולם. בשיעורים הבאים, נרחיב בעניין שלושת השבועות, שמופיעות בשיר השירים {פרק ג פסוק ה}, מה הכוונה באמת? יש סכלים טיפשים, שפועלים ממש בדרך של פלגנות, לא מבינים, שכך בחרו משמים, שהתכלית חייבת להתגשם רק דרך של פיצוח הקליפה, וזה לצערנו גורם לעכב את הגאולה. צריך להזכיר, שכל הניסים האלה קרו, בזמנים של שעת רצון, סמוך "לחג הפסח". חשוב לדעת, בדורות שלנו האחרונים, תמיד צריך לחפש ולראות, את הנקודה הטובה. רק בדרך הזו, אנחנו יכולים להשפיע זכויות לעם ישראל. חג פסח כשר ושמח.

הזמן של הניסים שקרו לעם ישראל, לאורך כל הגלויות, בליל פסח ליל הסדר. נתחיל מהתקופה של אברהם אבינו {בראשית פרק יד פסוק טו}. אברהם אבינו ניצח את ארבעת המלכים, שניצחו את חמשת המלכים. מובא במדרש, אברהם אבינו לוקח עפר, וזורק אותו כלפי מעלה, והוא מתפתח לחיצים. מסופר בגמרא, {סנהדרין דף קט עמוד א}, נחום איש גמזו, זכה לניסים אודות לעפר הזה. **עוד נס, קרה בליל פסח. בזמן שאבימלך לקח את שרה אימנו. {בראשית פרק כ פסוק יז}, הקדוש ברוך הוא העניש את אבימלך ובני ביתו, ועצר אותם מלדת. **עוד נס,** הקדוש ברוך הוא נגלה ללבן הארמי, בזמן שרדף אחרי יעקב אבינו, אמר לו "השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע" {בראשית פרק לא פסוק כט}. **עוד נס,** יעקב אבינו נאבק בשרו של עשו, ומנצח אותו, {בראשית פרק לב פסוק כה}, "ויאבק איש עמו". **עוד נס,** בלילה הזה, מתו הבכורים של מצרים, ופרעה נאלץ**

לשלח את עם ישראל {שמות פרק יב פסוק כט}. **עוד נס**, הניצחון על סיסרא, בזכות "יעל אשת חבר הקיני" {שופטים פרק ה פסוק כד}. **עוד נס**, המפלה על סנחריב, בזמן מלכות חזקיה המלך {מלכים ב, פרק יט פסוק לה}. **עוד נס**, הצלם שזה העבודה זרה של נבוכדנצר נשבר {דניאל פרק ד}. **עוד נס**, דניאל פותר את החלומות של נבוכדנצר {דניאל פרק ב פסוק ו}. **עוד נס**, בלשאצר הנכד של נבוכדנצר, קיבל עונש משמים ונהרג על זה שהשתמש בכלי המקדש {דניאל פרק ה}. **עוד נס**, בלילה ההוא נדדה שנת המלך, {מגילת אסתר פרק ו פסוק א}, ומאותו זמן, התגלגלה ההצלה לעם ישראל. גם לנו בדורנו מתרחשים ניסים נסתרים, רק מה, אנחנו לא רואים. כתוב "ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוהים" {שמות פרק כ פסוק יז}, גם בזמן שיש ערפל, שזה מסכים של הסתר פנים, צריך להתחזק, כי דווקא שם השם יתברך איתנו, ישתבח שמו יתברך.

צריך להבין את המשמעות בלילה הקדוש הזה, זה הלילה היחיד שבו גומרים את ההלל בערבית בברכה גם בלילה, לא רק ביום. צריך להזכיר, כאן שאנחנו נוהגים לעשות גם יום טוב שני של גלויות, גומרים את ההלל, בשני הלילות הראשונים של פסח. יש דיון, אם אדם לא אמר את ההלל בערבית, אם יוצא באמירת ההלל של ההגדה? הרבה פוסקים סוברים וכך ראוי לנהוג, שיחזור ויאמר הלל בברכה, לפני שהתחיל את ליל הסדר. כמו שהזכרנו גם נשים חייבות. חשוב להזכיר, ליל הסדר הוא הלילה היחיד, שבו אדם עושה סדר בדעת. הדעת היא הפירמדה של האדם. יש חכמה, בינה, ודעת שהיא המקשרת ביניהם. אדם מתקשר לדבר מסוים, זה חייב להיות בשיתוף הדעת, "ודבק באשתו" המחבר בין בעל לאישה מגיע דרך הדעת, לכן זה קשר של דבקות, ככל שהיא דבוקה בי אני דבוק בה. עוד חשוב לזכור, בזמן שאנחנו יושבים כולם, כמה משפחות ביחד, על השולחן בליל הסדר, שזה גם זכר לקרבן פסח שהיו נמנים עליו כמה בני אדם. וכמובן לא ישבו מעורב ביחד, שלא יבואו לידי ליצנות וקלות ראש, וישמרו על קדושת המעמד. לכן ראוי ונכון, לייחד בגד חשוב, ונאה ללילה הקדוש הזה. למדנו בשיעורים קודמים, את הדין של "היכון לקראת אלוקיך ישראל". מרן פסק בשולחן ערוך {סימן צח סעיף ד} התפילה היא במקום קרבן, דוגמת קרבן. מכאן נלמד, כמו בקרבן שצריך לקדש את המחשבה, כדי שהקרבן לא יפסל. במקביל, צריך גם לייחד בגדים מיוחדים לתפילה, לחג הפסח בליל הסדר.

חשוב להזכיר, בזמן שאנחנו יושבים ומסובים ליד שולחן הסדר, מונחת לפנינו קערה, אנחנו מדברים לפי שיטת רבנו האר"י, הכל מכון כנגד עשרת הספירות. כנגד "ספירת החכמה", זה המצה שמברכים עליה המוציא. כנגד "ספירת הבינה", זה המצה שמברכים עליה "על אכילת מצה". [כולל גם את האפיקומן], כנגד "ספירת הדעת", זה מצת הכורך. כנגד "ספירת חסד", זרוע. כנגד "ספירת גבורה", ביצה. כנגד "ספירת תפארת", מרור. כנגד "ספירת נצח", חרוסת. כנגד, ספירת הוד", כרפס. כנגד "ספירת יסוד", זה מרור לכריכה. הקערה עצמה כנגד ספירת המלכות". אז מה אנחנו לומדים מכאן? בזמן שיש לנו שני תבשילין על השולחן, כמו שהזכרנו, זרוע, שהוא כנגד קרבן פסח. ביצה, כנגד קרבן חגיגה. אז אנחנו באמת צריכים להרגיש שמקריבים קרבן ממש. יש לנו הכנה יותר גדולה מזו? זכינו ברוך השם שגדולה העבודה של הארה מתוך שמחה, להתעלות דרך הלל והודאה. חג פסח כשר ושמח לכולם.

המנהג לברך על מצה בליל פסח "על אכילת מצה" ועל מרור "על אכילת מרור". כך דעת הרמב"ם הלכות [חמץ ומצה הלכה ו], וכך נפסק בשולחן ערוך {סימן תעה סעיף א}. אפילו שהיה צריך לברך "בלמד", על פי הכלל שרבנו הרמב"ם קבע בעצמו בהלכות ברכות, שכל מצוה שהיא חובה עליו, שנתכוין להוציא עצמו ולהוציא אחרים, מברך "בלמד", "לאכול מצה", "לאכול מרור". אבל חשוב להזכיר את דעת המאירי {פסחים דף ז עמוד ב}, מצוה המוטלת על המברך עצמו, אם הותחלה המצוה קודם הברכה, אפילו שעדיין לא יצא ידי חובת המצווה, כמו בנידון שלנו שהתחלנו כבר את הברכות של המצווה בליל הסדר, לכן צריך לברך "על אכילת מצה", וכן "על אכילת מרור". כמו שלמדנו בהלכות ברכות, שמאותו טעם, כך הדין בברכת "על נטילת לולב", "על קריאת המגילה", "על המילה", "על ביעור חמץ", "על נטילת ידיים", וגם אישה שטובלת לנידתה מברכת "על הטבילה", אפילו שהיא מברכת סמוך לעשייתן, לפני שהיא טובלת, מכל מקום, טבילת גר צריך לברך "על הטבילה", וכאן הגר צריך לברך לאחר הטבילה. לכן לא רצו חכמים לתקן ברכה אחת בשתי נוסחאות. על כל פנים לסיכום, אין צורך לטרוח ולדקדק אחר כללים, כי תמיד בכלל יש יוצא מן הכלל, ואין כלל שאין עליו פקפוק, מה גם צריך להוסיף שבנדון דידן, השינוי הזה לא מעכב את הברכה. אז למעשה הלכה כמו שלמדנו, שבמקום שתקנו לנו רבותינו לברך "על" מברכים "על" ובמקום שתיקנו לברך "בלמד" מברכים "בלמד" וכך צריך לנהוג. עלינו להזכיר, כמה חביבים עלינו הגרים, בפרט הצדיקים שכאן בקהילה שלנו. למדנו במסכת יבמות {דף מז עמוד ב}, אמר מר, "גר שבא להתגייר" וכולי. שואל רבינו החיד"א למה רבותינו לא נקטו בלשונם וכך היה ראוי לומר, גוי שבא להתגייר? והסביר את זה על פי מה שלמדנו, הנשמות של גרים

הם לא נשמות חדשות, אלא שנדחו לבין האומות, כמו שכתוב בתורה פרשת ניצבים, {דברים פרק כט פסוק יד}, "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום" וכולי, "ואת אשר איננו פה עמנו היום". כל הנשמות של עם ישראל, כולל הגרים, כולם היו במעמד הר סיני.

אם הציבור טעו, ושכחו לומר את ההלל בערבית של ליל פסח, מה הדין? אז ככה, אם היחיד נזכר לאחר שבא לביתו. להלכה, צריך לגמור את ההלל בברכה קודם הקידוש. מה הדין, אם יחיד שכח לברך על ההלל, נזכר בזמן שהגיע לפסוק, "מן המיצר קראתי יה". מה יעשה? האם יחזור מהמקום שהפסיק?, או יחזור להתחלה? התשובה, לאחר הברכה יחזור לתחילת ההלל. חשוב להזכיר, אף על פי שיש תוספת מחול על הקודש. כאן בליל פסח, צריך להתחיל ערבית, ולומר את ההלל לאחר צאת הכוכבים. חשוב לזכור, במקביל גם זמן אכילת מצה, זה רק בזמן של לילה ממש, שזה צאת הכוכבים. הגמרא אומרת במסכת ערכין [דף י עמוד א], אומרת, שמונה עשר יום, ולילה אחד, קוראים בהם את ההלל. שמונת ימי חג הסוכות, שמונת ימי חנוכה, יום טוב ראשון של פסח ולילו, ויום טוב של עצרת {חג השבועות}, ביחד זה יוצא, שמונה עשר יום, ולילה אחד. פסח הוא החג היחיד שאומרים בו את ההלל גם בתפילת ערבית, ליל פסח ויומו. כאן בחוץ לארץ, שאנחנו עושים שני ימים טובים של גלויות. אנחנו זוכים לחגוג את ליל הסדר פעמים, אומרים גם את ההלל בתפילת ערבית, בשני הימים. אז יוצא שאנחנו קוראים את ההלל כאן בגלות, עשרים ואחד יום. כותב רבנו הטור, {סימן תעג}, "ומה טוב ומה נעים המנהג, שנוהגים לקרוא את ההלל בציבור, בליל פסח בברכה". צריך להזכיר, "הלל" בגימטריה שישים וחמש, כמניין השם אדנות. ישתבח שמו לעד הקדוש ברוך הוא, הוציא אותנו ממצרים, עשה לנו ניסים ונפלאות, לאורך כל הדרך מעל לכוחות הטבע, בכוח של שני שמות הקודש "הויה", "אדנות". אברהם אבינו, שהוא ספירת החסד. כנגד חג הפסח, "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל" הקדוש ברוך הוא הוציא את אברהם אבינו החוצה, "צא", זה גימטריה תשעים ואחד, כמניין השמות הקדושים שהזכרנו, שיש בכוחם להפוך מידת הדין למידת רחמים. ברוך השם, עם ישראל זכה להיות מונהג, ומושפע, בחסד ורחמים, מכוח השמות הקדושים האלה, של השם יתברך.

שאנחנו מתחילים את ספירת העומר בליל שני של פסח, באמת היה ראוי לספור אחר הסדר, כך פסק החיד"א {תפט, ה}. והוא מוסיף היות ולפי כמה פוסקים אסור לאכול עד שסופר, וכך צריך לנהוג. כי באמת כל הנוסחאות שתיקן האר"י, התקנה היתה לעצמו

ובשביל החסידים שהולכים בדרכיו, וכמובן שהוא לא אמר לאף אחד לשנות את מנהגו. מכל מקום אם קרה שספר את העומר לאחר הסדר, ידע שהוא ספר באופן המהודר.

כתוב במשלי {פרק כה פסוק יא}, "תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבור על אופניו". וכמו שביאר הרמב"ם, בפתיחה של ספרו "מורה נבוכים", שהמשל הוא תפוח זהב שהוא מכוסה בשכבת כסף דקה, הפירוש הוא, שהתורה הנגלית היא, כמו רשת מוכספת, שרק מי שמעמיק ומתבונן מבין, שהפשט הוא רק כיסוי עם חורים של כסף, לתפוח זהב שנמצא בתוכו, שמסמל סודות עמוקים של תורת הנסתר. יוצא שרק דרך של שילוב עם תורת הנגלה, מגיעים אל העומק של תורת הנסתר. במסכת בבא מציעא {דף נט עמוד ב}, דן תוספות על המעשה של רבי אליעזר בגמרא "לא בשמיים היא", שמכיון שניתנה לנו כבר התורה, אין משגיחין בבת קול. [עיי' גם בתוספות מסכת יבמות דף יד עמוד א]. אז מה נגיד, פסקי רבנו האר"י הם גילוי משמים, הרי אין משגיחין בבת קול, שהקב"ה כבר כתב בתורה, "אחרי רבים להטות". כמו שלמדנו גם מסכת עירובין {דף מה עמוד א}, שלא שאלו באורים ותומים על איסור והיתר, אלא אם לא יצליחו או יצליחו. ובמסכת שבת {דף קח עמוד א}, למדנו על איסור והיתר שלא היה תלוי באליהו הנביא. אלא על כורחנו בשכל האנושי, אי אפשר להבין ולהשיג את חכמת הקבלה, באותה דרגה שהשיג רבנו האר"י, שהוא כיוון ממש למאמרי הזוהר שכתב רבי שמעון בן יוחאי, מה שלא הצליחו לכיון הרבה לפניו. ועל תורת הרשב"י שבוודאי אי אפשר לומר "לא בשמיים היא". מסכת בבא מציעא {דף קיד עמוד ב}, נפסק כדעת רבי שמעון בר יוחאי שאומר, קבריהן של עובדי כוכבים אינם מטמאים. ומרן הבית יוסף [יורה דעה סוף סימן שעב], כתב, דמזה למד הרמב"ם הלכה כרשב"י. צריך להזכיר, רבנו הרמב"ם היתה לו סיעתא דשמיא, לכוון בפסקים שלו על דרך הסוד. נכון לדעת, שהספר הזוהר, הוא אמת ויציב, אבל גם לא מובן, לכן הקבלה בזמנו לא היתה ברורה כולה, רק ראשי פרקים בלבד, והאר"י הקדוש היה היחיד שכיוון באמת למה שהתכוון הרשב"י, {מהרח"ו שער רוח"ק דף ד ע"ד}. נכון שרבנו האר"י לא היה לו ספר הלכות משלו, אבל תלמידו רבנו המהרח"ו, חקק בספרו את כל ההלכות שלמד מרבנו האר"י. עד כדי כך היתה חשובה נשמת רבנו האר"י בעולם, שהעידו עליו שהנשמה שלו היתה מנשמת הנביאים הראשונים. שבזמנו לא היו אומרים בצפת ביום תשעה באב, את הקינה שמתחילה "למי אבכה" וכו'. משום שכתוב בה "וסוד תורה היש מוציא לאורה". ולכן בחרו בו משמים לרדת לעולם, כדי להאיר את עינינו ולגלות לנו את סודות חכמת הקבלה בתפילה. אז יוצא, שצריך לחלק בין הנהגות קדושות של רבנו האר"י, המיועדים ומיוחדים אך ורק לאנשים חסידים ופרושים העוסקים בתורת הח"ן, שאמנם לא זכו לגילוי אליהו פנים אל פנים, אבל זכו לגילוי אליהו בעין השכל שלהם. כי צריך להבין, שאי אפשר לחייב את כולם, מכיון שלא כולם קיבלו עליהם את אותם

הנהגות, שבסופו של דבר לא מוזכרות בש"ס ובפוסקים, כמו להניח גם תפילין של רבנו תם שהם בחינת ספירת החכמה, ותפילין של רש"י זה בחינת ספירת הבינה, ששניהם למעשה אמת. מכל מקום פסקי האר"י, כגון בענייני ברכות, שפסק שצריך לברך, וברור ומוכרח שאין חשש של ברכה שאינה צריכה, שהרי זוהי האמת על פי הסוד, ולא משום שאמר את ההלכות האלה ברוח הקודש, שהרי הוא יודע בעצמו שלא בשמים היא. אז לכן בודאי שצריך להכריע כדעת האר"י, אפילו נגד דעת מר"ן, שידע רבנו גם ידע חכמה זו, שלא ידעו אותה כל שאר הפוסקים האחרים. לכן יש מקרים שבהם פוסק מרן {בסימן מו סעיף ו} שאין לברך "הנותן ליעף כח". ואנו פוסקים כן לברך כדעת האר"י, שפירש את סודה של הברכה. כמו כן בעניין שאנו מקדימים טלית לפני תפילין. וגם כורכים רצועות תפילין של יד על הזרוע, קודם הנחת תפילין של ראש. עלינו לדעת, רבינו האר"י הגיע לעירו של מרן שש עשרה שנים לאחר שחיבר כבר מרן את ספרו. מר"ן חיבב את דברי האר"י והפליג מאוד בשבחו. חשוב להזכיר, מרן בשולחן ערוך פוסק בכמה מקומות על פי הקבלה [סימן תכו סעיף ד], שאין מברכים על הלבנה עד שיעברו שבעה ימים מהמולד. והטעם הוא משום שאור הלבנה המתחדש רומז להתחדשות האדם, ובכל זמן יש התפתחות חדשה, ויש חשש שמידת הדין תוכל לקטרג ויפגע הצמיחה החדשה. לכן ראוי להמתין שבעה ימים, כמו שבעת ימי בראשית, שאז האור יציב וחזק, ואי אפשר לקטרג יותר על הצמיחה החדשה. ועוד בשולחן ערוך {סימן לא סעיף א}, פסק מרן שאסור להניח תפילין בשבת ויום טוב שזה על פי הזוהר, כמו שכתב שם הגר"א. ומאותו טעם פסק מרן בסעיף ב, שאסור להניח תפילין בחול המועד. עוד מתקנות האר"י שאנו נוהגים, לברך את כל ברכות השחר בשם ומלכות. ואנחנו גם תוקעים בלחש בתפילת מוסף בראש השנה. וגם עושים כפרות בערב יום הכיפורים. וגם עושים כל סדר הנענועים בלולב שהוא על פי האר"י. וגם כמובן כל סדר הקערה בליל הסדר פסח.

למדנו בש"ס "תא שמע", ובזוהר "תא חזי", והדרגה של תא חזי גבוהה יותר מתא שמע, כי בחינת ראייה זה דרגה של נבואה, הנביא נקרא בשם "הרואה" {שמואל א פרק ט פסוק ט}. ויש להבין ברמז את הפסוק "וכל העם רואים את הקולות" {שמות פרק כ פסוק יד}, שקיבלנו יחד את תורת הנגלה ואת תורת הנסתר, צריך רק לדעת איך לשלב אותם ביחד. חשוב להזכיר גם, שכל האגדות בש"ס כמעט ולא מובנות על פי הפשט. עלינו לדעת שבדרך כלל דעת מרן מוסכמת על הרבה פוסקים ספרדים, אבל ישנם כשקיבלו את דעת מרן רק באופן חלקי בלבד מטעמים שונים, אבל גם התחשבו בדעת רבנו הרמב"ם, או בדעת האר"י הקדוש. צריך לזכור שהאר"י ביאר את הזוהר, ונמצאו דברים שלמעשה הם סותרים את מה שלמדנו בגמרא ובפוסקים. ואף על פי כן שיטת הבן איש חי היא, לשלב את פסקי השולחן ערוך יחד עם פסקי הזוהר והאר"י. ולכן אדם שבא מאוחר לבית

הכנסת אם ידלג ומתפלל עם הציבור, שלפי דרך המקובלים הוא מהפך את הצינורות, אף על פי כן טוב שידלג בשביל להתפלל עם הציבור.

לסיכום מסקנא דמילתא, הבט נא וספור, מה שאנחנו רואים בדורות האחרונים שנוהגים המון העם, יותר ויותר לפי שיטת הזוהר והאר"י, אע"פ שהם לא מבינים ממש את מה שהם קוראים, וזה כבר נרמז בתיקוני הזוהר, "בדרא בתראה בסוף יומיא יתפרנסון מהאי חיבורא". אשרינו שזכינו לערוך ולהכין את שולחן הסדר, על פי שיטת רבנו האר"י, ואשריהם יודעי ח"ן, שזכו ללמוד ולהבין גם את סדר הכוונות.

אם אדם לא ספר יום שלם, האם יכול לספור בשאר הימים בברכה או לא? התשובה, שזה תלוי במחלוקת ראשונים, שיטת רבנו תם, שיטת בעל הלכות גדולות, וגם שיטת הרמב"ם. לדעת רבנו תם, אם אדם לא ספר יום שלם, יכול להמשיך לספור את שאר הימים בברכה. משום לשיטתו ארבעים ותשע יום, נחשבים לארבעים ותשע מצוות. כל מצוה בפני עצמה. הראיה לשיטת רבנו תם, אנחנו מברכים כל יום על הספירה מחדש, "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ספירת העומר" כמו שהזכרנו, בנטילת לולב מצוותה ביום, וכל יום החיוב מתחדש וחוזר. אז גם כאן בספירת העומר, החיוב מתחדש וחוזר. צריך להבין, רבנו תם למד את זה, היות והתורה תלתה את ספירת העומר בקצירת העומר, אז כמו שהקצירה צריכה להיות בלילה, כך גם הספירה צריכה להיות בלילה. רבנו תם למד ממשנה פסוקה במסכת מגילה {ב, ו}, שם כתוב "זה הכלל, דבר שמצוותו ביום כמו לולב ושופר, כשר כל היום". המשנה מסיימת, "קצירת העומר זמנה בלילה, ואם עשאה ביום לא יצא. כמו כל דבר שמצוותו בלילה אם עשאה ביום לא יצא". לדעת בעל הלכות גדולות, זה לא ככה, כל הארבעים ותשע יום, נחשבים למצווה אחת. אם הפסיד יום אחד, לא יכול להמשיך לספור בברכה. חשוב לזכור, אנחנו מתחילים לספור מהלילה, כלשון הפסוק {בראשית פרק א פסוק ה}, "ויהי ערב ויהי בוקר" היום הולך אחרי הלילה, וזה למעשה תמימות כלשון הפסוק {ויקרא פרק כג פסוק טו}, "שבע שבתות תמימות תהיינה". בעל הלכות גדולות למד, שהיום והלילה לגבי קצירת העומר, נחשב ליום אחד כיממה אחד. דעת הרמב"ם {הלכות מוספין ז}, "כל הלילה כשר לקצירת העומר, והקטר חלבים ואברים, "זה הכלל דבר שמצוותו ביום כשר כל היום, דבר שמצוותו בלילה כשר כל הלילה". לשיטת הרמב"ם, ספירת העומר היא מהתורה. ונוהגת בכל מקום ובכל זמן גם בחוץ לארץ, גם בזמן הזה שאין לנו קרבן העומר. צריך להבין, הרמב"ם למד ספירת העומר מן התורה, הראיה שלו מהגמרא {מנחות דף סו עמוד א} שם מובא מחלוקת, אב"י וגם רבנן דבי רב אשי, ודעת אמימר. אב"י ורבנן דבי רב אשי, היו מונים את הימים וגם את השבועות. אמימר היה מונה רק את הימים ולא את השבועות. הבין רבנו הרמב"ם שאב"י ורבנן דבי רב אשי סוברים, שצריך לספור את הימים וגם את השבועות,

משום שכך כתוב בתורה, פסוק אחד כתוב [ויקרא כג, טז] "תספרו חמישים יום", פסוק שני כתוב {דברים טז, ט}, "שבעה שבועות תספור לך", שצריך לספור גם את השבועות. ואילו אמימר סובר שצריך לספור רק את הימים, משום שהספירה היא רק זכר למקדש ולא מן התורה. על כל פנים, אומר הרמב"ם מחלוקת יחיד ורבים, הלכה כרבים, שהם דעת אביי ודעת רבנן דבי רב אשי. נזכיר גם את שיטת רבי ירוחם, הוא סובר ספירת הימים מן התורה, ספירת השבועות היא מדרבנן. הזכרנו את שיטת רבנו תם, שסובר ספירת העומר היא מדרבנן, יוצא לשיטתו, מותר לספור את העומר בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה, היות וכל זה רק מדרבנן, וקיימא לן, ספקא דרבנן לקולא. אבל להלכה, צריך להחמיר לא לספור בבין השמשות, מאותם טעמים שהזכרנו. איך נפסק?

בשולחן ערוך {סימן תפט סעיפים ו, ז, ח}, תפס מרן את כל החומרות של כל השיטות, משום שחשש גם לדעת הרמב"ם, שספירת העומר היא מן התורה. לכן מרן פסק "המדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים וכן ראוי לעשות" אבל צריך לזכור, מעיקר הדין, אם אדם ספר בבין השמשות יצא. שיטת הר"ן שסובר, ספירת העומר היא מדרבנן. לפי זה יוצא, אם אדם מסופק אם ספר את העומר אתמול בלילה, האם יכול להמשיך לספור את שאר הלילות בברכה? מרן פסק שכן יכול להמשיך לספור את שאר הלילות בברכה. משום שיש כאן ספק ספיקא, ספק אם ספר, שאז ודאי יכול להמשיך לספור בברכה. ספק שני, אם תרצה לומר שלא ספר, שמא כדעת רבנו תם שאפילו אם לא ספר, זה עדיין לא מעכב אותו להמשיך לספור בברכה, מכיוון לשיטת רבנו תם כל יום בספירה נחשב למצווה בפני עצמה. בשולחן ערוך {סימן תפט סעיף א}, בליל שני לאחר תפילת ערבית כאן זה ליל יום טוב שני, מתחילים לספור העומר אם שכח לספור בתחילת הלילה הולך וסופר כל הלילה. כאן מרן חילק בין תחילת הלילה, משום שחשש לדעת רבנו תם שמסביר, כדי לקיים "תמימות" צריך לתפוס את תחילת הלילה וזה מן המובחר {בסעיף ז}, פוסק מרן, "שכח ולא בירך כל הלילה יספור ביום בלי ברכה" כאן מרן, חשש לדעת בעל הלכות גדולות, והרמב"ם, שאפשר לספור את העומר ביום, אבל בלי ברכה, משום שחשש, לדעת בעל הלכות גדולות, שכל ארבעים ותשע יום נחשבים למצווה אחת. וקיימא לן "ספק ברכות להקל". חשוב לדעת, שימי העומר שהם לכאורה ימי אבלות וחושך, שדווקא מתוך זה אנחנו יוצאים לאור גדול, מבחינת "ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלוקים" {שמות פרק יז}. בזכות זה, נזכה לראות בביאת משיח בן דוד, ובבנין בית המקדש, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

בשולחן ערוך {סימן תצג סעיפים א, ב}, נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת וכולי". ונוהגים גם שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, וצריך לחכות עד יום ל"ד בבוקר וכולי. חשוב לדעת, שלושת בעלי ברית אברם שהם "הסנדק והמוהל ואבי הבן", מותר להם

להסתפר לכבוד המילה. מכל מקום כשחל ל"ג ביום ראשון, יכולים כולם להסתפר כבר לפני, ביום שישי לכבוד השבת. וגם מי שהיה טרוד ולא הספיק להסתפר לפני פסח, יכול להסתפר בערב שבת אפילו קודם ל"ג בעומר.

בחול המועד פסח, אפילו שסופרים את העומר, משום שמחת החג יהיה מותר לשורר אפילו בכלי זמר, מפני מצוות שמחת המועד. וכן אם עושים בימי העומר סעודת מצווה שהגיע זמנה, כמו מילה ופדיון הבן, ואפילו אירוסין וכולי.

נשים פטורות מספירת העומר כמו שפסק הרמב"ם [תמידין ומוספין פ"ז הלכה כד]. כך גם דעת רבנו האר"י שנשים לא יספרו אפילו בלי ברכה, כמו הדין בציצית ותפילין. וכך צריך לנהוג.

בימי הספירה רשאי להיכנס לדירה חדשה, וגם מותר לו לברך ברכת "שהחיינו" על פרי או בגד חדש. כמו שלמדנו, שהחשש הוא רק לימי בין המצרים. צריך לעמוד בשעת ספירת העומר, כמו שכתוב "מהחל חרמש בקמה" {דברים פרק טז פסוק ט}. אל תקרי בקמה אלא בקומה. חכמים תיקנו לספור את העומר, משום שהמצווה היא רק "זכר למקדש", ומטעם זה גם לא מברכים עליה "שהחיינו". בסידור של רבי סעדיה גאון {עמוד קנד}, מובא נוסח ספירת העומר בארמית, כמו שנוהגים התימנים {מהרי"ץ תכלאל עץ חיים חלק שני דף מא עא}, ביום הראשון אומרים, "האידנא חד יומא בעומרא" וכולי. ובלילה של ה" סיוון שזה היום האחרון, אומרים "שבעה שבועי שלמי", שזה "תמימות". אחד מהטעמים שסופרים בארמית, לפי שבזמן ספירת העומר אנחנו מתעלים במ"ט שערי טהרה, ולא רוצים שיקנאו בנו המלאכים, מאותו טעם של הקדיש, אז כמו בקדיש אומרים בלשון ארמית, כי זה מזכיר את חורבן הבית ומעורר עצבות, לכן מחליפים ללשון שהיא פחותה יותר, כך גם בעניין הספירה. והאמת שזה לא ככה, כמו שלמדנו בהרחבה על הזמנים החשובים של ימי הספירה שהם ימי רצון וגם מסוגלים וכולי, שמתחילים כבר לספור מיום טוב שני של חג הפסח שהם ימים טובים, שזה גם הזמן שתלו את המן. וגם כמו שלמדנו, מה שדרש רבי חיים ויטאל על הפסוק {דברים פרק טז פסוק ט}, "שבעה שבועות תספור לך". לך להנאתך וכולי. צריך לזכור הטעם שתיקנו לספור את העומר בלשון ארמי, כדי שיבינו גם

עמי ארצות את הלשון של הספירה. כי זה הלשון שדיברו בבבל. והיום זה בדיוק הפוך עמי ארצות לא מבינים בלשון ארמית. לכן יש ששינו את המנהג ואומרים כמו כל שאר הקהילות בישראל, את נוסח הספירה בלשון הקודש. חשוב גם לדעת, רבנו הרמב"ם לא פירש את הנוסח של הספירה {תמידין ומוספין פ"ז הלכה כב}, וכך נראה גם מלשוננו שהנוסח של הספירה הוא בלשון הקודש {ספר המצוות עשה קסא}. מכל מקום טוב ונכון להודיע תחילה, את מנין הספירה של אתמול, כמובן שמתחילים מיום שני ואילך, ויאמר את זה בלשון הקודש, ואחרי כן יברך "בא"י אמ"ה אקב"ו על ספירת העומר". וכך אנו נוהגים בבית מדרשנו זכרון מנחם אב.

בעניין קטן שהגדיל ונעשה בר מצווה באמצע הספירה, זה תלוי במחלוקת הזו, של בעל הלכות גדולות, ורבנו תם. אז ככה לדעת רבנו תם ארבעים ותשע יום, נחשבים לארבעים ותשע מצוות נפרדות. אז ממילא קטן שהגדיל יכול לספור בברכה. אבל לדעת בעל הלכות גדולות, ארבעים ותשע יום, זה מצווה אחת. אם לא ספר יום, לא יכול להמשיך לספור בברכה. צריך להבין, גם אם נפרש "תמימות" שצריך ספירה רצופה, בלי חסרון, אז נכון שקטן בזמן הספירה לא היה בר חיוב, אבל עדיין, היה מקום לחנך את הקטן מגיל חינוך? אי אפשר לומר את זה למה? כי קטן חייב משום חינוך, זה תרי דרבנן. מצוות הספירה, והחיוב של הקטן משום חינוך. אבל גדול יש לו חיוב של מצווה אחת מדרבנן. מטעם זה, קטן לא יכול להוציא גדול גם במצווה שהיא מדרבנן, לא יבא תרי דרבנן שזה חיוב בדרגה נמוכה, ויוציא חד מדרבנן שזה חיוב בדרגה גבוה יותר. מעניין, יש מקור אחר רמב"ם {הלכות חמץ ומצה א, א}, "קטן שאכל כזית בפסח ראשון, פטור מאכילת פסח שני." מכאן כביכול ניתן לפשוט את הספק ולקבוע, קטן שהגדיל כן יכול להמשיך לספור בברכה. מקשה עליו שם הכסף משנה, האם קטן בכלל היה בר חיוב כדי לפטור אותו מפסח שני? הוא המשיב בעצמו, שלגבי קטן, נאמר דין מיוחד שיכול להצטרף עם הגדול ולהיות מנוי איתו. על כל פנים להלכה, מכיוון שיש ספק, ספק ברכות להקל, לכן לא ראוי ונכון, להורות לקטן שהגדיל באמצע הספירה לספור בשאר הימים בברכה. כתוב בפרשת משפטים {שמות פרק כג פסוק יז}, "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'", שזה מכון על חג הפסח שמשריש בנו את מציאות ה'", על ידי שעם ישראל זכה לראות על ים סוף מראות אלוקים. ההתפעלות העצומה, הביאה את עם ישראל לומר שירה. ולצערנו, זה לא מנע מעם ישראל לחטא בהמשך. מסבירים חכמי המוסר, המרחק בין אי הידיעה לידיעה, זה אותו מרחק בין הידיעה לביצוע. כמה אנשים יודעים ולצערנו לא מתנהגים בהתאם לידיעה. בשביל זה אומרת התורה, {דברים פרק ד פסוק לט}, "וידעת היום והשבות אל לבבך" מיד אחרי הידיעה, צריך להוריד את הדברים לשטח ולעבור לביצוע. רק ככה נזכה ללכת בדרך הישר והטוב. חג פסח כשר ושמח.

כיום יש הרבה תלמידי חכמים הבקיאם בניזקין, במועד, אבל לא בקיאים במעשה המקדש, [המשכן] חשוב להזכיר, זה לא מספיק לדעת שהמזבח היה באורך שלושם ושתיים אמות משהו בכלל יודע, איך היו נראים גזירי העצים? איך באמת המנורה היתה? גביעים, כפתורים, מה נגיד, משה רבנו בעצמו התקשה במעשה המנורה? גדולי ישראל הכוהנים אמרו, שרק בהדרגת מלך המשיח ידעו מאיפה ללכת לאיפה. בגמרא יומא נדף כב עמוד א, סוף המשנה שם, "מעשה שהיו שניהם שווים ורצים ועולים בכבש, ודחף אחד מהם את חברו, וכיון שראו בית דין שבאים לידי סכנה, התקינו שלא יהיו תורמים את המזבח אלא בפייס". שואלת הגמרא למה לא התקינו חכמים מהתחלה גורל פייס מתרומת הדשן? עונה הגמרא, "מעיקרא סבור, כיוון דאיכא אונס שינה לא אתו". הזמן של תרומת הדשן לפנות בוקר, וזה הזמן שמתגברת תאוות השינה על האדם. "כיון דחזי דאתו, וקאתו נמי לידי סכנה, תקינו ליה רבנן פייסא." אומרת הגמרא, מי שזכה בתרומת הדשן, יזכה גם בסדר המערכה, ובשני גזירי העצים. זו המצווה היחידה בהתחלה "כל הקודם זוכה". אשריהם של אבותינו הקדושים, באיזה מסירות נפש, עד כמה היו רבותינו תאבים לקיים את מצוות המקדש. אשריכם ישראל, לליל הסדר מגיעים בתיאבון, לקיים את מצוות ארבע כוסות, ואת מצוות אמירת הגדה, אכילת כזיתות המצה, אז אפילו שמתגברת תאוות השינה בליל הסדר, נשארים ערים בשמחה וששון. המעלה היא כמו להקריב קורבן פסח ממש.

בערב פסח שחל בשבת, יש להתיר לאדם לישון כדי שיהיה לו כוח בליל הסדר לספר ביציאת מצרים, ולקיים את כל המצוות הנוהגות בלילה הקדוש הזה, וזה לא דומה לדין שאסור לומר שישן בשבת בשביל לכתוב ספר תורה בלילה, משום שכתובת ספר תורה ושאר מלאכות אפילו שהם של מצוה, אסור לעשות אותם בשבת, יוצא דופן לימוד התורה שזה לא חול, זו מצווה שמחויב בה אפילו בשבת. הוא הדין גם כשחל חג השבועות במוצאי שבת, יכול לומר שישן בשביל להיות ער בליל שבועות.

כמות הכזיתות שאוכלים בליל הסדר, וכמה השיעור של כזית מן התורה? שיעור כזית הוא חצי ביצה, כדעת תוספות, ולא כשיטת הרמב"ם שזה שליש ביצה. סדר הכזיתות הוא כזה, כזית ראשונה שאוכלים, זה בשביל לקיים את סעודת "ברכת המוציא". כזית שניה, בשביל אכילת מצה. כזית שלישית, כורכים את המצה יחד עם המרור. כמו שלמדנו, שקרבן פסח נוהג אז מרור הוא מן התורה. אבל כשאין קרבן פסח נוהג מרור הוא מדרבנן.

אחרון אחרון חביב בסוף הסדר, הוא אכילת האפיקומן, יש נוהגים לאכול כזית אחד, שזה זכר לקרבן פסח, ויש מהדירים להוסיף עוד כזית, זכר למצה שהיו אוכלים יחד עם קרבן פסח. לסיכום שיעורי הכזיתות, הוא חמישה כזיתות. אנחנו שעושים יום טוב שני כאן בגלות, אוכלים עוד חמישה כזיתות בלילה השני. זכינו ברוך ה', חג פסח כשר ושמח.

משנה מועד קטן {דף ח עמוד ב}, "עושה אשה תכשיטיה במועד" אפילו שזה כרוך בטירחה, היות וזה גורם לה לשמחה, זה נחשב ממש לצורך הגוף, עד כדי כך כעין אוכל נפש. הזכרנו בשיעורים קודמים את הגמרא סוכה {דף מט עמוד ב}, כתוב בשיר השירים {פרק ז פסוק ב}, "חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אומן" על האשה נאמר "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך" הירך הוא איבר מוצנע ומוסתר, ולכן אישה שהיא צנועה, ומוסתרת, היא אשת חיל שהיא מכפרת, ומביאה ברכה לבית כמו המזבח. על המזבח נאמר "ירך המזבח" האישה מכפרת על הבית כמו המזבח. הזכרנו את הפסוק, "חמוקי ירכיך כמו חלאים" "חלאים" זה תכשיטים יש עניין מיוחד, שאדם יקנה לאשתו תכשיטים לכבוד החג, מגיע לאישה "בזכות נשים צדקניות נגאלנו" חשוב להזכיר, הקדוש ברוך הוא, לקח עפר לברוא את האדם, מאותו מקום המזבח של בית המקדש, שעתיד להיבנות עליו. לא הרבה יודעים, בתחילת הדרך של האדם עם אשתו, הוא מקבל הארה גדולה יותר מהמידה שלו, לאחר מכן מסלקים את אותה הארה ממנו, והוא מרגיש כעין נפילה. צריך לזכור, בשלב הזה הוא צריך להתמודד עם חיי הנישואין בכוחות עצמו להיות על בסיס של נתינה, רק אז הוא עולה על דרך המלך. אותו רעיון בדיוק, בתחילת חג הפסח, השם יתברך מאיר לנו הארה גדולה, יותר מהמידה שלנו. והקדוש ברוך הוא בטובו, כל הזמן רוצה להשפיע. שנכנסים לימי חול המועד, מרגישים ירידה, נפילה, זה הזמן להתחזק בתורה, בשמחת החג, רק אז זוכים לקבל כלים מתאימים, כדי לקבל שפע מהאור של החג שבא לאחר מכן, **ליל שביעי של פסח הזמן של קריעת ים סוף. זכינו,** "ראתה שפחה על הים, מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל" הזכרנו, אותו רעיון גם לגבי חג שמיני עצרת, ושמחת תורה. האור שם מתואר בדרגה הגבוהה ביותר, השיא של עוצמת האור. למדנו, שהירידה מדרגת יום טוב לחול המועד, מסוגלת להעלות נשמות שנפלו עמוק בקליפות, קדושת יום טוב גבוהה מדי עבורם, זה הרעיון גם של ההיתר של מלאכת דבר האבד, שמותר בחול המועד, מסוגלים להעלות נשמות אבודות, ותועות, שנמצאות בעמקי הקליפות. שבעזרת השם, נזכה להעלות את אותם נשמות אבודות הקשורות, כל אחד לשורש נשמתו, לתקן אותם, ולהעלות אותם בחזרה לקדושה. חג פסח כשר ושמח לכולם.

מסכת מגילה {דף יג עמוד א}, הגמרא אומרת שם, שאחד מהשמות של משה רבנו "חבר", שחיבר את ישראל לאביהן שבשמים. משה רבנו חיבר גם באמצעות השירה, שר יחד עם בני ישראל, "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ויאמרו לאמר" {שמות טו, א}. למדו רבותינו, "שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", צריך להבין שהפירוש הוא כפשוטו, להרגיש ממש שהוא נמצא בחוסר אונים, נמצא בצומת דרכים ולא יודע לאן לפנות, בדיוק באותה תחושה כמו שאבותינו הרגישו, בזמן שהיו על שפת הים, ואז הוא צועק לה" יתברך, וה" מושיע אותו מעל לכוחות הטבע. ורק זה מה שיעזור לאדם במשך חייו בשעה שהוא עובר הרבה תלאות, וזמנים קשים, שאף על פי כן הוא שם בה" מבטחו, ומתחזק באמונה ובטחון. זוכה, "ה" ילחם לכם ואתם תחרישון".

ליל שביעי של פסח לאחר חצות הלילה, קרה הנס המופלא "קריעת ים סוף" אשריו ואשרי חלקו מי שנשאר ער לאחר חצות, ולומד בלילה הקדוש הזה, זה יועיל לו לכל השנה. מסכת פסחים {דף קיח עמוד א} אומרת הגמרא בשם רבי יוחנן, "קשים מזונותיו של אדם כפליים כיולדה" זאת אומרת פי שניים מהצער של היולדת. על האשה נאמר [בראשית פרק ג פסוק טז], "בעצב תלדי בנים", ואילו לגבי האיש נאמר "בעצבון תאכלנה". עצבון זה צער כפול גם פיזית וגם נפשית, כמו שכתוב {תהילים פרק קד פסוק כג}, "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב". אדם מסכן נמצא כל הזמן במרוץ להשיג את מזונו זה צער פיזי וגם נפשי. ואילו לגבי האשה הצער הוא רק פיזי, והוא למעשה גם זמני, {בדיוק כמו הלידה של עם ישראל במצרים}, ודווקא מתוך הצער הזה, היא כבר מצפה לקראת הסוף לשמחה עצומה כדי לחבק את התינוק שיוצא לאויר העולם. כמו שנאמר לגבי יששכר שמסמל את עולם התורה, {בראשית פרק מט פסוק טו}, "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה" שמרגישים שמחת תורה אמיתית בנפש, זה כמו להתבשר בבשורה טובה, שאדם מוכן לסבול בינתיים, "ויט שכמו לסבול". עוד אומרת הגמרא שם, בשם רבי אלעזר בן עזריה, קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, דכתיב, {תהילים פרק קלו פסוק כה}, "נותן לחם לכל בשר", וסמך ליה "לגזור ים סוף לגזרים". צריך להבין, מדוע השוואה הגמרא את הפרנסה, או את הזיווג דווקא לנס של קריעת ים סוף? מה עם הניסים האחרים שמוזכרים באותו מזמור, בריאת שמים וארץ, מכת בכורות, זה גם ניסים גדולים יותר מזה נשאל, למה הגמרא לא אומרת קשה זיווגו של אדם ופרנסתו כמו ירידת המן? שהרי ירידת המן היה נס שמימי עצום שנעשה רק מהשמים, ואילו בקריעת ים סוף, כותב הרמב"ם, שהדבר יכול להיעשות על ידי להט וכישוף.

ובכן חשוב לדעת, שרבותינו המשילו את הזיווג והפרנסה לקריעת ים סוף, כי בקריעת ים סוף בביזת הים, לכל אחד היה נראה שזה תלוי בעצמו, במאמץ שלו לתפוס כמה שיותר. אדם חושב בטעות שהכל תלוי לפי איך שהוא יגע ומתאמץ כך יקבל יותר. אבל זה לא נכון אף פעם זה לא מספק את האדם, "יש לו מנה רוצה מאתיים", כמו שכתוב {קהלת פרק ו פסוק ז}, "והנפש לא תמלא", וגם במשלי [פרק יד פסוק כג], "בכל עצב יהיה מותר", שום דבר לא מספק את האדם תמיד מרגיש חסר, הוא לא מבין שהוא מקבל את מה שהוא צריך, ולא את מה שהוא רוצה, זה תכלית היעוד שלו בעולם הזה, כמו שהזכרנו, "לגוזר ים סוף לגזרים", לכל אחד היה את הדרך שלו במעבר בים, שזה הגזרה שלו, המסמל את הניסיונות שלו בעולם הזה בדרך לתכלית. כך בדיוק אותו רעיון של הזיווג, והפרנסה. מציאת הזיווג נראה לאדם, שזה תלוי איך שהיא נראית לו, או לה, אם יכול להקדים את חברו. האמת זה נראה כך רק כלפי חוץ, צריך לזכור, תמיד צריך סייעתא דשמיא, כי הזיווג הוא כמו גלי הים, הגל שמסמל את תלאות החיים מגיע לחוף, חוזר בחזרה, ולבסוף משתווה עם הגל השני. ואילו בירידת המן זה לא היה תלוי בתפיסה או במאמץ, בהתיגעות של כל אחד, לא היה כאן שום מאמץ, לכל אחד היה יורד המן לפי דרכו, כמו שכתוב {שמות טז, יח}, "ולא העדיף המרבה והממעט לא החסיר איש לפי אכלו לקטו". בירידת המן מידת הדין לא היתה מעורבת, הכל התנהל לפי מידת החסד, בדיוק כמו מעמד הר סיני. "מן" זה גם ראשי תיבות, מסירות נפש, שזה עמל תורה. "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". זה גם הרעיון של "לחם משנה" בשבת שהיא מקור הברכה. צריך לזכור, בקריעת ים סוף, הקדוש ברוך הוא לא שמע את הטענה של שר הים, אלו ואלו עובדי עבודה זרה, אפילו שהמצרים באמת היו גם מעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא, "כי הכל מעשה ידיו". לכן המעלה היא בקריעת ים סוף, שאפילו שמידת הדין היתה גם מעורבת, אף על פי כן עשה איתנו הקדוש ברוך הוא נס גדול וקרע לנו את הים, שעל ידי זה מתמתקים הדינים בחסדים גדולים, לכן זה נקרא "ליל הישועות". חג פסח כשר ושמח.

ביום שביעי של פסח היה הנס של קריעת ים סוף, כתוב {שמות פרק יד פסוק ה}, "ויגד למלך מצרים כי ברח העם" מסביר רש"י, פרעה שלח עם עם ישראל מלווים, כשראו שעם ישראל לא מתכוונים לחזור ביום השלישי, אמרו לפרעה ביום הרביעי, רדף אחריהם בחמישי ובשישי, וירדו לים בליל שביעי של פסח, בשחרית יום שביעי של פסח אמרו את שירת הים. וכל זה בזכות יוסף הצדיק שהוא כנגד ספירת היסוד. יוסף הצדיק, שמר על פיו שמר על היסוד. כתוב {תהילים פרק קיד פסוק ג}, "הים ראה וינס" נס מפני זה שנס. יוסף הצדיק ברח מהעברה, כמו שכתוב {בראשית פרק לט פסוק יב}, "וינס ויצא החוצה", מדה כנגד מדה שעל ידי זה, נס הים מפני ארונו של יוסף, ועם ישראל זכה לקריעת ים סוף.

ביום טוב האחרון של פסח, שזה יום טוב שני של גלויות, אנחנו מפטירים בנביא ישעיה {פרק יא פסוק ט}, שמדבר על אחרית הימים, "כי מלאה הארץ דעה את השם כמים לים מכסים" נכון להזכיר שוב, טוב ללכת לטבול במקווה לפני החג. כמו שלמדנו את סוד הדבר, "כמים לים מכסים" כותב רבנו הרמב"ם, לטבול במקווה זה תלוי בכוונת הלב, וזה נקרא לטבול במיי הדעת. חשוב להזכיר, ברובד הסוד, הנס של קריעת ים סוף, שהיבשה נראתה בתוך הים. זה בא לבטאת, את הגילוי שיש בתוך בעולם, ביום השביעי של פסח. אנחנו חיים בעל כורחנו בעולם הזה שזה עולם של חושך, של כיסוי. ביום השביעי של פסח יש התגלות אלוהית מיוחדת. בצורה ברורה ביותר. לא כמו כל השנה, שהכל מתנהל בצורה נסתרת. זה רומז על הגאולה, שיתגלה הכיסוי, מהסתר פנים, יהפך לגילוי פנים. מבחינת "יאר השם פניו אליך" זה יצא מן הכוח לפועל, שיהיה גילוי פנים בעולם. לאחר סעודת החג לומדים סדר ליל שביעי של פסח, הכולל תורה נביאים כתובים משנה וזוהר. רבנו הבעל שם טוב, נהג לומר, ביום האחרון של פסח, שמתגלה אורו של המשיח. יהי רצון שיקוים עלינו הפסוק, {ביחזקאל פרק לו פסוק כה}, "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" וכולי. שהם למעשה מיי הדעת הטהורים, שנעשים טהורים על ידי כוונת הטבילה במקווה, שמטהרים את הנפש והגוף. חג פסח כשר ושמח.

הקדוש ברוך הוא נגלה למשה רבנו בסנה {שמות פרק ג פסוק יב}, "ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות וכולי, תעבדון" וכולי. דרשו רבותינו על הנו"ן היתרה הרומזת שבסוף חמישים יום, לצאת בני ישראל ממצרים יעמדו על הר סיני, ויקבלו את התורה. מסופר במדרש, מרוב געגועים וכיסופים לקבלת התורה, עם ישראל היו סופרים את הימים, ובזמן הזה עדיין לא נכנסו לארץ ישראל והם לא היו תלויים בקרבן העומר. כמו שכתוב, {ויקרא פרק כג פסוק י}, "כי תבואו אל הארץ" וכולי. מכאן למדו רבותינו שכיום סופרים את העומר, אפילו שבית המקדש לא נוהג עכשיו.

כתוב בתורה בפרשת אמור {ויקרא פרק כג פסוק יד}, "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם". למדנו במשנה מסכת מנחות {דף סח עמוד א}, משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהא יום הנף כולו אסור. רבן דבי רב אשי לא אכלי חדש גם בליל שבעה עשר, רק בצפרא דשיבסר. {בשבעה עשר בבוקר} הם סוברים, דין חדש בחוץ לארץ דאורייתא. לכן שבעה עשר זה ספק השישה עשר, ואסור בלילה. רבן יוחנן בן זכאי שאסר גם ביום ששה עשר. אז לכאורה נחמיר על יום שבעה עשר, שזה ספק יום ששה

עשר? עונה הגמרא, החומרה שלו זה רק מדרבנן, וכי תקין ליום הנף, אבל לספק לא תקין. לכן הם חששו רק לאיסור תורה, ולא אכלו ביום שבעה עשר בלילה, ורק בבוקר אכלו. אומרת הגמרא, אמר רבינא אמרה לי אם, אבוך לא הוה אכיל חדש אלא באורתא דשיבסר, נגהי תמניסר, שהחמיר גם על יום שבעה עשר, וסבר כרבי יהודה, שיום הנף כולו אסור מן התורה, וחשש לספק שבעה עשר, שזה ספק ששה עשר. צריך לזכור, בליל שני של פסח, {כאן זה יום טוב שני}, בארץ זה היום הראשון של חול המועד. מתחילים לספור את ספירת העומר בברכה. כמו שכתוב בתורה, פרשת אמור {ויקרא פרק כג פסוק טו}, "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה" עלינו לזכור, הצדוקים שלא היו מאמינים בתורה שבעל פה, וחלקו על חכמי ישראל לאורך כל הגלויות, היו מפרשים את התורה כפשוטה, לדוגמא הם פירשו את הפסוק {דברים פרק ו פסוק ח}, "וקשרתם לאות על ירך" הכוונה תפילין של יד, צריך להניח על היד ממש. "והיו לטוטפות בין עיניך" הכוונה תפילין של ראש, צריך להניח בין העינים ממש. כך גם על פירוש הפסוק, "ממחרת השבת", במשנה "מסכת מנחות דף סה עמוד א}, הם פירשו, שהכוונה "שבת בראשית", ורבותינו למדו, שזה ממחרת יום טוב ראשון של פסח, שהתורה מכנה את יום טוב גם שבת. הגמרא שם מביאה ראייה ומוכיחה, מסתירה שיש בין שני פסוקים, פסוק אחד כתוב, "ששת ימים תאכל מצות" {דברים פרק טז פסוק ח}. פסוק שני כתוב, "שבעת ימים מצות תאכלו" {שמות פרק יב פסוק טו}. איך מסתדרת הסתירה הזו? ובכן צריך לפרש כך, הפסוק שכתוב, "ששת ימים תאכלו מצות", מדבר על "מצות" שעשו אותם מתבואה חדשה, מצות כאלה אומרת התורה, לא יכול לאכול ביום הראשון של פסח, כי עדיין לא הוקרב קרבן העומר, כמו שלמדנו ממה שכתוב בתורה, "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו" וכולי. הקורבן היה קרב רק "ממחרת השבת", כמו שלמדנו, שזה ממחרת יום טוב ראשון של פסח שזה יום ט"ז בניסן, שהתורה אסרה לאכול מהתבואה שנקצרה לפני שמקריבים את קרבן העומר, ומנחת העומר היה מתיר לנו את אכילת התבואה החדשה. היה צריך ללכת גם לשדה הקרובה ביותר למקום מגוריו, משום "אין מעבירין על המצות". על כל פנים יוצא שנשאר רק שישה ימים שאפשר לאכול מצות. עוד מתואר במשנה מנחות שם, איך היו יוצאים שלוחי בית דין ועושים אותם כריכות במחובר וכולי, והם אומרים לו קצור שלש פעמים על כל דבר ודבר, והן אומרים לו, הין, הין, וכל זה אומרת הגמרא היו עושים, בשביל להוציא מליבם של הבייתוסים הכופרים שהיו מפרשים את הפסוק אחרת, והיו אומרים שאין קצירת העומר במוצאי יום טוב. חשוב לזכור, אותו דבר בדיוק אנחנו עושים בהתרת נדרים, ידוע, המקורות של דיני התרת נדרים הלקוחים מהתורה בעל פה, היו הצדוקים מלגלים על חכמי ישראל בזמן שהיו שואלים אותם פתחים לשאלות בהתרת נדרים. לכן תיקנו רבותינו לומר שלוש פעמים מותר לך, כדי להוציא מליבם של צדוקים שהיו כופרים בתורה שבעל פה.

הגמרא שם {מנחות דף סח עמוד א}, מקשה סתירה, כתוב, "עד הביאכם" שזה תלוי בקרבן העומר. וכתוב "עד עצם היום הזה", שזה תלוי בזמן ט"ז בניסן? עונה הגמרא, כאן בזמן שבית המקדש היה קיים זה היה תלוי בקרבן העומר. ובזמן שבית המקדש לא נהג, זה תלוי "בעצם היום הזה", שזה עצמו של יום, יום ט"ז בניסן, שרק אז התבואה מותרת. למדנו שיש מחלוקת תנאים במשנה, בניהול של החדש, לדעת ת"ק, אין דין חדש נהג בחוץ לארץ. ולדעת רבי אליעזר, דין חדש נהג גם בחוץ לארץ. איך נפסק? הרי"ף פסק הלכה כרבי אליעזר, דסתם לן תנא כוותיה. כך פסק הרמב"ם [פרק י מאכלות אסורות], איסור חדש נהג בכל מקום ובכל זמן. רוב הפוסקים אסרו חדש אפילו אם זה מתבואה של גוי. כך נפסק גם בשולחן ערוך [יורה דעה סימן רצג]. על כל פנים, דעת המקילים רבי ברוך בעל התרומה שמחלק אם התבואה גדלה בחוץ לארץ במקומות הרחוקים שלא סמוכים לארץ ישראל, הדין שמותר. בשיטה הזאת פסקו עוד כמה פוסקים. מכל מקום הב"ח מתיר משום ספק ספיקא, כך גם דעת רמ"א. למסקנא אפשר לסמוך על דעת המקילים בשעת הדחק, כמו שלמדנו בהרחבה על זה בשיעורים קודמים.

בשולחן ערוך {סימן תפט סעיף י} פוסק מרן, "אסור לאכול חדש אף בזמן הזה עד תחילת ליל יח בניסן, משום ספקא יומא לגבי שבע עשרה בניסן שהוא עצמו ספק יום שש עשרה בניסן. ובארץ ישראל עד תחילת ליל יז בניסן". אחינו האשכנזים סומכים על שיטת הב"ח שזה מדרבנן, ומקלים משום ספק ספיקא. אנחנו הספרדים מחמירים כשיטת מרן, כמו שהזכרנו, צריך לשים לב יותר בימי החורף כדי לא להיכשל בחדש.

הזכרנו, במשנה "משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי" רבן יוחנן, שורש נשמתו מהנחמה, ומן החנינה. "התקין" מלשון תיקון שזכה בעזרת ה' להגשמת הפסוק "והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו" בבנין ירושלים, עם משיח בן דוד, חג פסח כשר ושמח לכל עם ישראל.

בשולחן ערוך {סימן תמב סעיף ד} פוסק מרן להלכה, חמץ יש בו דין של "חוזר וניעור", כשיטת הגאונים והרמב"ם {הלכות חמץ ומצה פרק ד הלכה יב} סימן תמז {סעיף ג} אם החיטה נשארה בתבשיל, וחממו את התבשיל. החיטה פולטת טעם חדש וחוזרת ומעוררת לאסור את כל התבשיל. אבל אם לא חיממו, וגם החיטה שבתוך התבשיל של אורז, היה

שישים כנגדה בערב פסח. שורף את החיטה בערב פסח, והתערובת הזאת מותרת באכילה, אפילו בליל הסדר. "יאכלו ענוים וישבעו" רואים, מרן מתיר, רמ"א אוסר. הזכרנו כמה פעמים, בפסח קודם כל מחמירים. למדו חכמי הרמז כתוב במשנה, {איזהו מקומן}, הפסח אינו נאכל אלא בלילה, ואינו נאכל אלא עד חצות, וכולי. התנא משתמש בלשון כזו ארוכה, ללמדנו, בפסח, מפעילים שיקול דעת קודם להחמיר. חג פסח כשר ושמח לכולם.

במשנה מסכת פסחים {דף ג עמוד א, תחילת פרק שלישי}, "אלו העוברים בפסח כותח הבבלי ושכר המדי" וכו' המשנה מדברת על שכר של בירה שיש בו שעורה. והדרך שמשרים את השעורה במים, ויש בזה תערובת של חמץ. לדעת רש"י והרמב"ם, התערובת אסורה לא רק באכילה והנאה, יש גם איסור של שני לאוין, בל יראה, ובל ימצא. מעניין שהרמב"ם {בפרק ד בהלכות חמץ ומצה} כותב שם, דבר שנתערב בו חמץ ולא מאכל אדם כלל, או שלא נאכל כגון אטריקה, אף על פי שמותר לקימו, אסור לאכול אותו עד לאחר הפסח. צריך להבין, התערובת של אותה תרופה {אטריקה} עשו אותה לפני הפסח, קודם הפסח היה לתערובת אלף כנגד האיסור, ואף על פי כן, מגיע הפסח, התערובת הזו אסורה באכילה בפסח. כמו שלמדנו, האיסור של חמץ במשהו, זה דווקא בפסח. אבל קודם לפסח זה מתבטל, וכאן החמץ לא מתבטל, הוא היה בתרדמת, וכשהגיע הפסח החמץ הזה אפילו במשהו, הוא מתעורר, וחוזר ואוסר את כל התערובת. הוכיח מכאן רבנו המגיד, שלדעת הרמב"ם יש את הדין של "חוזר וניעור". האמת, במקומות אחרים, לא סובר הרמב"ם את הדין של "חוזר וניעור". כמו בהלכות תרומות {הלכה ו} כותב הרמב"ם, סאה של תרומה שנפלה למאה, ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת. אם ידע בראשונה, קודם שתיפול השניה, לא נדמעו. אלא מפריש סאתים, והשאר מותר. הואיל והיה לה לעלות הרי היא כאילו עלתה. ואם לא ידע בסאה ראשונה, אלא אחר שנפלה השנייה, הרי זה מדומע וכאילו נפלו שתיהן כאחת. אם נפלה סאה של תרומה לתוך מאה של חולין. באופן כזה, אם יש מאה של התר כנגד אחד של תרומה, הדין שהוא מתבטל. אבל אם נפלה עוד סאה של תרומה, ועכשיו בפועל, יש שנים בתוך מאה של חולין. פוסק הרמב"ם, אם היתה ידיעה, בין התערובת הראשונה לשניה, בזמן שנפלה הסאה השניה, אז גם הסאה השניה מתבטלת בתוך התערובת. וזה כמובן באופן, שהם לא נפלו ביחד, נפלו בזה אחר זה, והיתה ידיעה בינתיים. ואם הרמב"ם היה סובר את הדין של חוזר וניעור. היה צריך גם הראשון להצטרף לשני ולאסור. מה נגיד, אפשר להוכיח גם, מדין של יין נסך, שנשפך לתוך חבית של יין כשר, הרמב"ם פוסק שם, כדעת רבי יצחק בגמרא {עבודה זרה עג עמוד א}, שאם שפך דרך בקבוק צר, יכול לשפוך אפילו כל היום כולו, והדין שמותר. הטעם משום קמא קמא בטיל.

מה שנשפך ראשון מתבטל כבר. מה נגיד, הרמב"ם האוסר בתערובת של חמץ. זה לא מטעם חוזר וניעור. אלא מהטעם, "משום דבר שיש לו מתירין", שלאחר הפסח, יהיה מותר לאכול מהתערובת. הראיה, {מפרק טו מאכלות אסורות הלכה ט} פוסק הרמב"ם, חמץ בפסח אף על פי שהוא מאיסורי תורה. אנו בכללות אלו, לפי שאין התערובת אסורה לעולם. שהרי לאחר הפסח תהיה כל התערובת מותרת כמו שביארנו. לפיכך אוסר בכל שהוא, בין במינו, בין שלא במינו. חשוב להזכיר, למה הרמב"ם לא כלל את הדין של חמץ בפסח אסור בכל שהוא, יחד עם הדין של טבל? התשובה היא שאף על פי, שהיה מקום להשוות ביניהם, "משום דבר שיש לו מתירין". אין הדין שלהם שווה. משום שחמץ בפסח, אפילו בשאנו מינו, אסור בכל שהוא. משום שכתוב, "כל מחמצת לא תאכלו". מותר לשתות חלב מבהמה של גוי שאוכלת גם חמץ בפסח {כף החיים תמח, קיג}.

בעניין שימוש בקמח לצורך אפיה בפסח.

למדנו בגמרא פסחים {דף מ עמוד א}, שהליך הרטבת החיטים במים הוא לא מחמיץ, מכל מקום פסק מרן האידנא אסור לללות בין חיטים בין שעורים {שולחן ערוך סימן תנ"ג סעיף ה}, לכן לצורך אפיית מצות או לאפות כל דבר אחר שלא יחמיץ, מותר להשתמש בקמח, רק שצריך הרבה זהירות, שהרי כל נגיעה של קמח במים גורמת לו להחמיץ במהירות, ורק אם אנחנו יודעים בוודאות שהקמח נטחן ונארז ונשמר במקום יבש.

במשנה פסחים {דף לה עמוד א} "אלו דברים שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח, בחיטים, בשעורים, בכוסמין, ושיפון, ושיבולת שועל", וכולי, "והכהנים בחלה ובתרומה" הגמרא אומרת, המשנה מחדשת לנו בדיון של כוהנים, שאפילו חלה, או תרומה, היא לא מצה הראויה לכל אדם, היא אסורה לזרים. מכל מקום, יוצאים בה הכוהנים ידי חובת אכילת מצה בפסח. לכאורה, צריך להבין את דברי המשנה, איך אפשר לצאת באותה מצווה של מצת תרומה, גם למצוות אכילת מצה בפסח? צריך לזכור, אכילת תרומה לכהנים היא מצווה. הרמב"ם סובר, שמברכים על המצווה הזאת, "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על אכילת תרומה" הכהן מברך גם על התרומה, וגם על המצה. באמת, איך זה מסתדר עם הדין "אין עושין מצוות חבילות חבילות" מכאן נלמד יסוד, יש הבדל אם אדם עושה שתי פעולות, כדי לצאת ידי חובת שני המצוות בבת אחת. או שהוא עושה פעולה אחת. הרי בזמן שהכהן אוכל את התרומה, ממלא הוא גם מקיים מצוות אכילת מצה, וזה רק פעולה, מצוה

אחת כתיקונה, שאם עולה גם למצוה אחרת מה לי בכך. כך מדויק מהלשון "אין עושין", האיסור הוא על שתי עשיית פעולות, כדי להיפטר משתי מצוות בבת אחת.

חשוב לדעת, הבן איש חי סובר, פסח שחל בשבת, צריך לאכול עוד כזית אחד יותר "במוציא" בשביל שבת, וכולי. משום "דאין עושים מצוות חבילות חבילות", וכן הדין בליל ראשון של סוכות שחל בשבת. לפי זה, יש לדון שחל ראש חודש ביום ראשון, ואוכל סעודה רביעית במוציא שבת בפת, האם יוצא בזה ידי חובת סעודת ראש חודש, וגם מלווה מלכה, או צריך לאכול עוד כזית, כדי לצאת ידי חובת כבוד ראש חודש? ובכן, ראוי לנהוג להחמיר כדעת הבן איש חי, להוסיף כזית בשביל סעודת ראש חודש, והמחמיר תבא עליו ברכה. ובכן צריך לזכור את יסוד הדין של אין עושין מצוות חבילות חבילות, שמופיע בכמה מקומות בגמרא, במשנה סוטה {דף ח עמוד א} אין משקין שתי סוטות כאחת, וכולי. מטעם זה אין מברכים "ברכת אירוסין" ו"ברכת נישואין" באותו כוס, שהם שני דברים נפרדים, הם באים זו בלא זו. רש"י, ותוספות {מסכת סוטה} מסבירים, שלא יהיו נראות עליו המצוות כמשא, כך מסביר גם הרש"ם במסכת פסחים {דף קב עמוד ב}. תוספות למדו שהאיסור הוא רק מדרבנן. ובמקום אחר שם, {מועד קטן} כתבו תוספות, הטעם שאין עושין מצוות חבילות חבילות, כדי שיהיה ליבו פנוי למצווה שהוא עושה. וגם השוו את הדין הזה לדין של אין מערבין שמחה בשמחה.

על כל פנים, יש שהבינו בדעת הרמב"ם, שאין עושין מצוות חבילות חבילות הוא רק בשתי מצוות דאורייתא.

כשחל פסח במוציא שבת, עושים קידוש חג, על כוס הבדלה במוציא שבת שהוא ליל החג. מה נגיד, האם אין בזה איסור עשיית מצוות חבילות חבילות? הגמרא בפסחים [דף קב עמוד ב] למדה למסקנה, הבדלה וקידוש חדא מילתא. כי באמת הרעיון של קידוש בכניסת שבת שעליה נאמר ואתפרשת מסטרא אחרא, וגם הבדלה בצאת השבת זה להבדיל את הנפש מהקליפות והסטרא אחרא שלא יבואו לשלוט עלינו. אז יוצא יום טוב שחל במוציא שבת, הקידוש וההבדלה הם עניין אחד, לכן אומר אותם על כוס אחת, בשניהם הוא מזכיר קדושת יום טוב. לכן, במקום שאין איסור לעשות שתי קדושות על כוס אחת, אסור לעשותם על שתי כוסות, שהרי בגמרא נחלקו, איך לסדר את הקידוש והבדלה ביום טוב שחל במוציא שבת, שאם לא כן היו אומרים לקדש ולהבדיל על שתי כוסות, כמו שהזכרנו, טעם האיסור שמסדר על שתי כוסות הוא מברך שוב ברכת היין, וזה ברכה שאינה צריכה, כי הרי מותר לסדר אותם על כוס אחת. נראה בהמשך, האם זה משנה אם סעודת מלווה מלכה נחשבת כהמשך לסעודת שבת, הנקראת סעודה רביעית, או סעודת מלווה מלכה, היא ליווי לשבת המלכה היוצאת? מסתבר שזה ליווי לשבת היוצאת, שהרי אין לסעודת מלווה מלכה תשלומים למחרת, שהרי הליווי צריך להיות סמוך ונראה.

צריך להזכיר כמו שלמדנו, הרעיון במצוות סעודה רביעית, זהו ענין הכוונה, שהוא העיקר. שכל זמן שכונתו לעשות לכבוד ליווי השבת, יצא ידי חובת מלווה מלכה, לכן אדם שקשה לו לאכול עוד, יכול לצאת ידי חובת מלווה מלכה, גם ברביעית יין של הבדלה. [וכמו שלמדנו בהרחבה לגבי קידוש במקום סעודה].

כשחל פסח במוצאי שבת ושכח להבדיל, אם נזכר לפני שהתחיל בהגדה, יבדיל מיד על כוס אחר, שהרי אסור לטעום קודם ההבדלה. ואם התחיל בהגדה, יברך הגדול בבית רק "בורא מאורי האש", ויבדיל על כוס שני אחר ברכת "אשר גאלנו". חשוב להזכיר, בליל הסדר שיש בו חתן וכלה בסעודה, מברכים ברכת המזון וברכת חתנים על כוס אחת, כדי לא להוסיף על מצוות ארבעת כוסות בליל הסדר. וכך נהגתי ברוך השם, בשבע ברכות של בתי שתחיה, שיצא גם לתוך ליל הסדר. צריך להזכיר, למה אנחנו מברכים כל השנה בורא פרי הגפן, וגם קידוש היום, על אותה כוס של יין שהיא כוס של קידוש. התשובה, כי הלכה כדעת הראשונים, עיין ברכות {דף לט עמוד ב}, שעל ברכת הנהנין לא נאמר כלל זה, דאין עושין מצוות חבילות חבילות. זה לא דומה לברכת המזון וקידוש שהם שני דברים נפרדים. אז לכן, כמו שברכת המצווה גורמת להמוציא, כך גם הקידוש גורם לברכת היין, הם נחשבים לדבר אחד. מרן פסק בשולחן ערוך {סימן תע"ה סעיף א}, יטול ידיו ויברך "על נטילת ידיים", ויקח המצות כסדר שהניחם, הפרוסה בין שתי השלמות ויאחז בידו ומברך "המוציא", ועל אכילת מצה, ואחר כך בוצע מן השלימה העליונה, ומהפרוסה, כי יש ספק אם הברכה חלה על השלימה או הפרוסה. וגם למדנו את הטעם של הסוד בדבר, לכן צריך לבצוע משתיהן ביחד, ויטבול אותם במלח, או בחרוסת כדעת הרמב"ם, {חמץ ומצה פרק ח הלכה ח}. למדנו, את מקור הדיון בגמרא שם ברכות, שבפסח חייב לברך על מצה פרוסה שזה "לחם עוני", ויברך בקול רם שזה גם רמז במה שלמדנו, "לחם שעונין עליו דברים הרבה". אמר רב פפא, הכל מודים בפסח שהניח פרוסה בתוך השלמה ובוצע, אומרת הגמרא, מאי טעמא? "לחם עוני" כתיב. אז ככה, המנהג שלנו, לאחר שבירך המוציא שומט המצה השלישית מידו, ונשאר בידו המצה העליונה עם הפרוסה ומברך "על אכילת מצה", ולאחר מכן בוצע משתיהן ביחד, כזית מהמצה השלמה העליונה, וגם כזית מן הפרוסה, ויטבול אותם במלח או בחרוסת, ויאכל אותם ביחד בהסבה. צריך לזכור, שהמברך מחלק לכל אחד ואחד מהמסובין מעט משלו, וזה משום חיוב מצווה. אז לכן כשאין אפשרות למברך לחלק לכל אחד מהמסובין שיעור כזית, אז צריך כל אחד מהמסובין להשלים לעצמו מצה משומרת, עד שיהיה לו שיעור כזית. באמת צריך להבין, למה אנחנו לא מברכים בסוכה, ברכת "המוציא" על חלת לחם אחת, וברכת "לישב בסוכה" על חלת לחם אחרת, ויאכל משניהם יחד כמו במצה, שהרי למדנו, שהם הוקשו יחד, סוכה למצה, לגבי הלילה הראשון, אז כמו שאנחנו נוהגין לגבי

מצה, מברכים המוציא על מצה אחת, "ועל אכילת מצה" שזה מצה אחרת, האם אפשר לנהוג כך גם לגבי סוכה? האמת שיש לחלק, אכילת מצה בפסח, המצווה היא באכילה עצמה, וזה שאנחנו מחלקים את שתי הברכות לשני המצות, משום שאין עושין מצוות חבילות חבילות. מה שאין כן בסוכה, נכון שהמצווה חלה גם על האכילה, על כל פנים, עיקר המצווה, זה לא רק באכילה בלבד בסוכה, הברכה היא על כל מה שיעשה בסוכה, כמו שינה וטיול וכולי. מה גם, שעל הסוכה כבר בירך בזמן הקידוש, לכן, יוצא גם ידי חובת סוכה בחלת לחם הזו של המוציא, ואין בזה משום מצוות חבילות חבילות. כבר הארכנו בזה בשיעורים קודמים.

נפסק בשולחן ערוך אורח חיים {סימן תסא סעיף ד}, יוצא אדם במצה שרויה, אבל לא אם נימוחה או התבשלה, שזה כבר שריה מרובה כזו, שטעם המצה כבר מתבטל. לכן אפשר לרכך את המצות על ידי לחלוח בלבד במים, לפני "ברכת המוציא" "ועל אכילת מצה". ומי שהוא זקן או חולה שלא יכול לאכול את המצה, יכול להשרות את המצה אפילו במשקים ולברך עליה ולאכולה. ואם זה גם קשה לו, ישתדל ללעוס כמה שיוכל כדי שירגיש את הטעם של המצה והמרור, ולא יברך "על אכילת המצה", או "על אכילת מרור".

אדם יכול לברך את ברכת הנהנין על היין של הקידוש וגם על המצה, כדי להוציא חובה את חברו שעדיין לא קיים את המצווה, וזה רק באופן שחברו באמת לא יודע לברך, אז הדין שיכול לברך אפילו שכבר קיים את המצווה ובירך עליה, ואפילו שאינו טועם מהיין והמצה. כמו שלמדנו לגבי מצוות נטילת לולב, הנחת תפילין, הדלקת נר חנוכה, וכולי. והטעם הוא משום שכל ישראל ערבים זה בזה למצות, ולכן כולם צריכים לדאוג אחד לשני כדי לקיים את המצוות שחייבים בהם. וממילא אין איסור של ברכה לבטלה. כך פירש רש"י שם, על פי מה שנלמד מסכת שבועות {דף לט עמוד א}. על הפסוק בתורה, "וכשלו איש באחיו" {ויקרא פרק כו פסוק לז}. למדה משם הגמרא, "מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה". ובכן, המקורות של הדין של הוצאת אחרים ידי חובה באמירת ברכה. נלמד בגמרא במסכת ראש השנה {דף כט עמוד א}. זה מתחיל בדברי סוף המשנה, "זה הכלל כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתו". אומרת הגמרא בשם אבהו בנו של רבי זירא, "כל הברכות כולן אף על פי שיצא מוציא, חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא, ואם יצא אינו מוציא". שם הסתפקה הגמרא, ולמדה למסקנה שהדין הזה, שאף על פי שכבר יצא מוציא, פירוש, שיכול לברך בשביל להוציא אחר ידי חובה, שזה

נאמר על "ברכות המצווה" שהם חובה כמו לגבי תקיעת שופר {בית יוסף סימן תקפה}, כך פסק מרן גם בשולחן ערוך לגבי קריאת המגילה {סימן תרצב סעיף ג}. וכן לגבי קידוש בליל שבת {שולחן ערוך סימן רעג סעיף ד}, וכך נפסק בשולחן ערוך, בעניין כל המצוות השייכות בליל הסדר בפסח {סימן תפד סעיף א}. עוד דבר צריך לזכור, למדנו במסכת ברכות {דף נג עמוד ב}, שהשומע יוצא בברכת חבריו רק אם שומע את כל הברכה. משום שיש לנו כלל בהלכה, "מצוות צריכות כוונה" {שולחן ערוך סימן ס}, וזה גם ראשי תיבות של "שמים" "שומע משמיע יחדיו מכוונים". והשומע יוצא גם אם לא ענה אמן. כך פסק הרמב"ם {הלכות ברכות פרק א הלכה יא}. וכן נפסק בשולחן ערוך {סימן ריג סעיפים ב, ג}. עלינו לזכור, כמו שנשים חייבות במצות קידוש של שבת, וגם מוציאות את האנשים ידי חובתם, כך חייבות גם במצות קידוש של יום טוב, ומוציאות את האנשים ידי חובתם.

יש נוהגים גם במוצאי יום טוב לקיים סעודת מלווה מלכה. יש לזה מקור בגמרא סוכה {דף מה עמוד א} כתוב בתהילים {פרק קיח פסוק כז}, "אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח" אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בר יוחאי, כל העושה איסור לחג באכילה ושתיה, מעלה עליו הכתוב כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן. למדנו את זה מהירושלמי שאומר, "אסרו חג" פירושו, בנו של המועד, והביא ראיה את הפסוק מספר נחמיה {פרק ט פסוק א}, וכולי. ויש ראיה עוד מכמה מקומות. רמ"א {סימן תכט סעיף ב}, למד מדברי הגמרא בסוכה, את המקור למנהג להרבות באכילה ושתיה ביום אחר החג, שנקרא "אסרו חג". שאיסור פירושו תוספת, מלשון של קשירה. כמו פירוש רש"י, איסור לחג, אגודה לחג. עוד כתוב, בהקדמה לתיקוני זוהר, "ואיהו בהבדלה מינייהו, וידעו כי ערומים, הם מינייהו, בגופא ונשמתא ורוחא ונפשא, ערומים מכתנות אור, דאינון מאורי האש, ובגין דבשבת אתחזא לון באדלקת שרגא דשבת בתרין פתילות דאש, ובמוצאי שבת יתעברון מינייהו, תקינו למימר במוצאי שבת הבדלה באש, ובגין דבשבת ויומין טבין מתלבשין נשמתין בכתנות אור, על זה אומר הנביא ישעיה {ישעיה פרק כד פסוק טו}, "על כן באורים כבדו ה' בא"י הים שם ה' אלוהי ישראל. ואוקמוהו רבנן כבדוהו בכסות נקיה". מה לומדים מכאן? שגם במוצאי יום טוב יש נפש יתירה. ואם כן יש לדמות, גם לעניין מלווה מלכה, שהיא סעודה רביעית, סעודת דוד המלך, שבת נקראת כלה וגם מלכה. "ברית" זה יסוד שנקרא "כל", נכללים בו כל המידות העליונות, והוא המחבר לכולם ומשפיע למלכות הנקראת כלה, המאירה ומשפיעה למלכות. "ברית" זה גם ראשי תיבות, "יזהר תמיד בסעודה רביעית". חשוב להזכיר, למדנו מסמיכות לשון הגמרא שבת {דף קיט עמוד ב}, "אמר רבי אלעזר, לעולם יסדר אדם שולחנו בערב שבת, אף על פי שאינו צריך אלא לכזית". ונסמך לזה, ואמר רבי חנינא, לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת אף על פי שאינו צריך אלא לכזית, חמין במוצאי שבת מלוגמא וכולי. מהסמיכות הזאת לומדים, שיש

להם דין אחד, גם לגבי סידור השולחן, כך פסק גם רבנו הרמב"ם. בהמשך הגמרא אומרת, רבי אבהו הוה עבדין ליה באפוקי שבתא עיגלא תילתא, היה שוחט עגל במיוחד, עבור סעודת מלווה מלכה. מדויק מכאן, שראוי להכין דבר חדש לכבוד סעודת מלווה מלכה, וכמו שנלמד במשך המעשה ונבאר אותו במהלך השיעור. על כל פנים, משובח המנהג לאכול בסעודת "מלווה מלכה", גם משיירי סעודת שבת שמחממים, היות ושיירי מצווה יש בהם חשיבות, בזה אנו מראים שאנחנו מחבבים את המצווה, כמו שכתוב בפרשת בא {שמות פרק יב פסוק לד}, "וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם צרורות בשמלותם על שכמם".

צריך לזכור סיבת הדבר, שנגזר על האדם שגופו נרקב, ומתכלה בקבר, זאת משום שאדם הראשון אכל מעץ הדעת, וכל האיברים שלו נהנו, לכן נגזר עליהם {בראשית פרק ג פסוק יט}, "ואל עפר תשוב" והאבר הזה באדם אחד השמות שהוא נקרא, בשם "נסכו" מלשון הפסוק בישעיה {פרק כט פסוק י}, "כי נסך עליכם ה" רוח תרדמה". וגם האיבר הזה נקרא בשם "לוד" שזה סוד הכתוב [בראשית פרק מח פסוק ג], "אל שדי נראה אלי בלוד בארץ כנען ויברך אותי". האיבר הזה, לא נהנה, רק מסעודת מלווה מלכה, כי בערב שבת שנברא אדם הראשון, אותו איבר לא נהנה מאותה אכילה, שהרי באותו יום שנברא אדם הראשון הוא חטא, וזה היה בערב שבת.

לכן כשאוכלים במוצאי שבת סעודת מלווה מלכה, האבר הזה נהנה מהסעודה הזו, וכך ממשיכים חיים לדוד המלך, שזה סוד הדברים, ומזכירים "בברכת הלבנה" "דוד מלך ישראל חי וקיים" (ראש השנה דף כה עמוד א). מכאן יש עניין, לאכול במלווה מלכה מאכלים שאדם תאב להם במיוחד, בזכות זה, משפיעים חיות לאותו איבר, שזה האיבר היחיד שלא נרקב, ונשאר קיים עד זמן תחית המתים. {בית יוסף סימן ש}.
עוד מלמדים אותנו רבותינו חכמי הרמז, מהגמרא בשבת, שזה מנהג טוב לאכול, וגם לומר, "חמין במוצאי שבת מלוגמא" זה מועיל לרפואת הנפש והגוף, מציל את האדם ממרה שחורה, זה רמז בתהילים {פרק קמ"ז פסוק ג}, "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם" "מחבש" ראשי תיבות "חמין במוצאי שבת מלוגמא". בדיוק כמו שהזמן הזה מסוגל בפסח, "הוציאה ממסגר נפשי" {תהילים פרק קמב פסוק ח}.

רבנו הבן איש חי כתב לבאר את הטעם בגמרא שהזכרנו {שבת קיט עמוד ב}, רבי אבהו היה אוכל כוליתא בסעודת מלווה מלכה, וידוע דברי הגמרא ברכות {דף סא עמוד א}, שתי כליות יש בו באדם בימינו יועצתו לטובה, ובשמאלו יועצתו לרעה, כמו שכתוב בקהלת {פרק י פסוק ב}, "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו" על זה אומר דוד המלך בתהילים {פרק טז פסוק ז}, "אברך את ה" אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי" דוד המלך הגיע לתכלית התיקון על ידי שהעלה בדרגה את שני כליותיו לשלמות, כמו שהוא מעיד על

עצמו {תהילים פרק כו פסוק ב}, "בחנני ה" ונסני צרפה כליותי וליבי" "כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי". עכשיו מובן, למה רבי אבהו היה אוכל כוליתא, דווקא בסעודת מלווה מלכה של דוד המלך, מכאן נלמד שיש כח סגולי בסעודת מלווה מלכה, שמסוגל לשמור את האדם מחולי הגוף והנפש. עוד רמז בהמשך המעשה, ואתא אריה אכליה, זה דוד המלך שהוא משבט יהודה נמשל לאריה, כמו שכתוב {בראשית פרק מט פסוק ט}, "גור אריה יהודה" וכמו שכתוב {שמואל ב פרק יז פסוק י}, "אשר לבו כלב האריה". וגם במדרש דימו את ארבעת הדגלים לדמות חיות שבמרכבה, על דגל יהודה היה מצויר אריה, שהוא מלך החיות, רמז למלכות יהודה, שהיא מלכות בן דוד. לכן באותו מעשה בגמרא שלמדנו, בגלל שמיעטו בכבוד סעודת מלווה מלכה של דוד המלך, מה שגורם לחסימה בצינורות השפע ביציאה מהמלכות, כי השפע יורד דרך המלכות, לכן בא האריה ואכלו. ובכן, מקובל לנו, {עירובין דף מג פסוק ב}, שאין בן דוד בא לא בערבי שבתות, ולא בערבי ימים טובים, שלא לחלל, וכל שכן, בשבתות וימים טובים, לכן אנחנו תפילה להשם יתברך, מכיוון שעבר השבת ויכול לבוא, שזה גם רמז בפסוק, "ממחרת השבת" יהי רצון שיבוא משיח בן דוד יבשרנו בשורות טובות, ישועות ונחמות, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

כשחל פסח במוצאי שבת, טוב להרבות בשביל סעודת מלווה מלכה, שזה כנגד דוד המלך, מצה כנגד דוד "ודבר בעתו מה טוב". למדנו בשיעורים קודמים, שזה סוד הדברים, כמו שכתוב "וישבות המן ממחרת" {יהושע פרק ה פסוק יב}, שזה זמן ט"ז בניסן, שעל זה אמרה התורה את הציווי של "צנצנת המן". צריך לזכור, שמות שלושת האמהות של מלכות בית דוד, רות, תמר, מרים. שזה סופי תיבות של הפסוק, "העמר ממנו למשמרת", שבו רמזה "רות" בסופי תיבות. "את הלחם אשר", רמזה "תמר". "אתכם במדבר בהוציא אתכם", רמזה "מרים". חשוב להזכיר, תחילת מלכות בית דוד היתה בזמן מהפכת סדום, וכל זה קרה ביום ט"ז ניסן. כתוב בפסוק בתהילים {פרק פט פסוק כא}, "מצאתי דוד עבדי", ונאמר גם בתורה על שתי בנותיו של לוט, {בראשית פרק יט פסוק טו}, "ואת שתי בנותיך הנמצאות", למדו רבותינו במדרש {בראשית רבה פרשה נ}, גזירה שווה. אמר רבי יצחק "מצאתי דוד עבדי", היכן מצאתי אותו? בסדום, ששם עומק הקליפות. בסד"ם, נוטריקון בסעודת דוד מלכא, כי רק דוד מלך המשיח, מסוגל לפצח את הקליפה. מעניין, "מצאתי" זה גם מלשון מצה. מה גם, הקערה בליל הסדר שכוללת את הכל, היא כנגד המלכות. על כל פנים, מהפכת סדום, היא מסמלת את השבירה של "עולם התוהו", והמטרה היא תיקון העולם, ודווקא הזמן הזה היה מסוגל, להוליד את השורש של הלידה של מואב, שממנו יצאה רות המואביה, אם מלכות בית דוד, לכן רק בן דוד, מלך המשיח יכול להביא את התכלית לידי התיקון שלה. צריך לזכור, רות מגיעה לבית לחם, כמו שכתוב {רות פרק א פסוק כב}, "והמה באו בית לחם בתחילת

קציר שעורים". מפרש רש"י, בקצירת העומר הכתוב מדבר, {שזה זמן תחילת הספירה} נמצא, שרות מגיעה לבית לחם ביום ט"ז בניסן. עוד דבר, ט"ז ניסן זה גם הזמן, של מעבר המלוכה משאול לדוד. מסביר החתם סופר בטוב טעם, כמו שישנו מהלך של תיקון המתחיל "חסד בחסד", שזה גם זמן ט"ז בניסן שזה תחילת הספירה, ומסתיים בה" סיוון סוף הספירה, שזה "מלכות שבמלכות" במקביל, יש מהלך הפוך המתחיל בט"ז ניסן "מלכות שבמלכות" ומסתיים בה" סיוון, שזה "חסד שבחסד". לפי זה רואים, שהתאריך ט"ז בניסן, שייך גם למידת המלכות. הארכנו בזה על המחבר בין זמן פורים קריאת המגילה, שזה הזמן של עלות השחר, שמתגלה השגחת ה' מתוך ההסתר, והזמן של חג הפסח, שהוא הנץ, שזה זמן הגאולה. לכן זכה דוד המלך להיות רגל רביעית למרכבה, רגל של ספירת המלכות, וכמו שלמדנו, זה קשור לזמן ט"ז ניסן, הזמן של מלכות בית דוד, חשוב גם להזכיר, "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל", והגאולה בעזרת ה' תהיה, על ידי בן דוד מלך המשיח.

צריך לזכור, "סולם" מזכיר לנו את הנקינות של פסח, שזה ברמה הגשמית. ואילו ברמה הרוחנית, "סולם" מסמל את העליה של הספירה, שמתחילה בט"ז בניסן, עד לזמן קבלת התורה בחג השבועות. עוד דבר מעניין רמוז בסולם, שמתאים השנה, שחל פסח במוצאי שבת, כתוב בפרשת ויצא [בראשית פרק כח פסוק יב], "ויחלום והנה סולם מצב ארצה, וראשו מגיע השמימה, והנה מלאכי אלוהים עולים ויורדים בו". "סולם" ראשי תיבות "סעודת לוית מלכה" לצערנו אנשים טועים, לא מייחסים חשיבות לסעודת מלווה מלכה, מבחינת "ארצה", צריך להזכיר, "ארצה", זה "ארץ", הארץ הגשמית, משתלשלת מבחינת הארץ הרוחנית, שהיא ספירת המלכות. וגם המשך הפסוק, "וראשו מגיע השמימה" מי שעניו בראשו, יודע כמה גודל חשיבות קדושת סעודת מלווה מלכה, שזוכים להתברך רוחנית, וגם גשמית, "סולם" זה גם גימטריה "ממון", סעודת מלווה מלכה משפיעה עושר רוחני, וגם עושר גשמי.

עוד דבר מעניין לומדים ממה שאמר יצחק אבינו שנולד בפסח, "וצא השדה וצודה לי ציד" {בראשית פרק כז פסוק ג}. "צא", זה גימטריה של שני שמות "הויה", "אדנות", שמאירים בזמנים האלה של חג הפסח, ומסוגלים לתיקון נשמות שנפלו לעמקי הקליפות, מבחינת "וצודה לי ציד", וגם יכולים לפעול למעלה מכוחות הטבע, כמו שלמדנו אצל אברהם אבינו שנאמר "ויוצא אותו החוצה" {בראשית פרק טו פסוק ה}. מכל מקום לומדים

חכמי הרמז על החשיבות של סעודת מלווה מלכה שגם רמוזה במילה "השדה", שזה ראשי תיבות סעודת דוד המלך, {כשהסמך מתחלף עם שין} שמכח שמות הקדושה שאמרנו, שמאירים במצוות סעודת מלווה מלכה, זוכים לצוד ולברר את ניצוצות הקדושה, ולקבל שפע להמשך ימי החול.

למדנו את הגמרא במסכת ברכות {דף סא עמוד א}, ואמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר, "לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין". כמה אנשים נכשלים בזה השם ירחם. חשוב לזכור, בליל הסדר אנחנו מצווים לספר ביציאת מצרים כל הלילה, וכמו שכתב הרמב"ם מצות עשה של תורה, לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו. למדנו מדבריו, שבשאר ימות השנה אנו מצווים רק לזכור שיצאנו ממצרים, ואילו בליל פסח, אנחנו מצווים גם לספר ביציאת מצרים, "והגדת לבנך ביום ההוא" זה משפיע גם על הנפש. כל אדם המספר ביציאת מצרים בשמחה, עושה רעש גדול בשמים והקדוש ברוך הוא שמח באותו סיפור, ומשתבח בעם ישראל לכו ושמעו השבח שלי וכולי. {זוהר פרשת בא דף מ ע"ב}.

מסכת פסחים {דף קו עמוד א}, דורשת הגמרא על הפסוק, "זכור את יום השבת לקדשו" קדשהו בכניסתו וביציאתו, הרמב"ם בספר המצוות כתב, "שציוונו לקדש את השבת" וכולי, "ולהזכיר בהם יציאת מצרים וקידוש היום" וכולי. הכוונה בדבריו, שכמו בשבת לא מספיק שיזכור את השבת על ידי שיאמר היום יום שבת קודש, אלא מחויב לומר ענינו של השבת, כך גם בליל פסח לא מספיק לומר היום יצאנו ממצרים, אלא צריך להרחיב ולספר בענינו של יציאת מצרים. זה גם מתקן את מה שהאדם פגם ולא שמר את פיו כראוי. אנחנו אומרים בשחרית של שבת, ונאמר את זה גם בהגדה של פסח "נשמת כל חי", "ולך לבדך אנחנו מודים, ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאילות, אין אנחנו מספיקין להודות לך ה' אלוקינו, ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלפים, ורוב ריבי רבבות פעמים הטובות, נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו" וכולי, "עד הנה עזרנו רחמך ולא עזבונו חסדיך". דברי הנביא הושע {פרק ז פסוק ד}, "ישבות מעיר מלוש בצק עד חומצתו", תרגום יונתן אומר דברים קשים על הדורות האחרונים. ואנחנו אין לנו רק להתפלל לסיעתא דשמיא, להבין את הפסוק כפשוטו, כדעת רש"י שאומר, "ישבות יצרם הרע שהיה מעירם" חג פסח כשר ומבורך לכל עם ישראל.

הגמרא במסכת חגיגה {דף יח עמוד א}, דנה על חומרת איסור עשיית מלאכה בחול המועד. בזה חולקים רבי עקיבא, ורבי יוסי הגלילי. שניהם למדו מפסוקים, רבי יוסי הגלילי למד מהפסוק, {ויקרא פרק כג פסוק ז}, "ביום הראשון מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו" על איסור מלאכה בחול המועד. ואילו רבי עקיבא למד מהפסוק {ויקרא פרק כג פסוק ד}, "אלה מועדי ה'" על איסור מלאכה בחול המועד. מסבירה הגמרא איך למד רבי עקיבא? הרי על איזה ימים מדבר הפסוק, על היום הראשון כבר כתוב "שבתון" ואם בשביעי, נאמר גם "שבתון" מסיק מכאן רבי עקיבא, הכתוב מדבר, על ימי חול המועד שאסור לעשות בהם מלאכה. למדה עוד הגמרא מהברייתא, כתוב {דברים פרק טז פסוק ח}, "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת לה לא תעשה מלאכה", מה שביעי עצור אף ששת הימים עצורין בכל מלאכה, תלמוד לומר "וביום השביעי עצרת" השביעי עצור בכל מלאכה, ואין שישה ימים עצורין בכל מלאכה. מסכמת הגמרא, מסרן הכתוב אלא לחכמים, לומר לך איזה יום אסור בעשיית מלאכה, באיזה יום מותר, איזו מלאכה אסורה, איזו מלאכה מותרת. פירוש, חכמים יודעים להבחין, להבין, ולהבדיל, בכל התחומים, ולומר על מי להטיל היתר, ועל מי להטיל איסור. לכן הם גם קובעים, על פי קידוש הראייה של החודש, איזהו יום טוב שאסור בכל מלאכה, ואיזהו חול המועד שאינו אסור בכל מלאכה, ועל חול המועד עצמו, יגידו לך חכמים, איזה מלאכה אסורה שזה לא דבר האבד. איזה מלאכה מותרת, שזה דבר האבד. כמובן שצריך לשאול על כל דבר שאלת חכם, כמו שכתוב {דברים פרק ז פסוק טו}, "והסיר ה' ממך כל חולי" ראשי תיבות "חכם". החכם, הוא המחבר בין האדם לקדוש ברוך הוא, להוריד שפע מבורך, ולהתרפות מחולי הנפש והגוף. מכל מקום, יש מחלוקת ראשונים, בין רש"י לתוספות, האם מלאכה אסורה בחול המועד היא מן התורה, או מדרבנן? מרש"י משמע, שהאיסור הוא מן התורה. רק מה, התורה ניתנה כדי לתת לחכמים כח, לשפוט ולדון, באיזה אופן יהיה מותר לעשות מלאכה. ואילו לשיטת כמה ראשונים ביניהם תוספות, איסור מלאכה בחול המועד הוא מדרבנן. והטעם הוא, שלא יתכן לעשות חילוק באיסורי תורה, שיש מלאכה מותרת ויש מלאכה שאסורה, כי החילוק הוא רק באיסור דרבנן. על כל פנים, מה יגידו תוספות, על מה שלמדנו בגמרא חגיגה, הדרשות שמהם למדו רבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי, מלאכה בחול המועד שהאיסור מן התורה? מסתבר שהם אמרו, שזה רק אסמכתא. יוצא לשיטתם, דרגת האיסור בין צורך מלאכה שאינו אבד, לבין מלאכת התר מלאכת דבר האבד, שניהם מתקנת חכמים, ויש חילוק בין רמת דרגת החומרה באיסור דרבנן. בגמרא פסחים {דף קיח עמוד א}, ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, כל המבזה את המועדות וכולי, הרשב"ם מסביר, שזה מדובר על חול המועד. מכאן מוכיחים, איסור מלאכה בחול המועד הוא מן התורה. כך נראה מדברי רש"י. לדעת הרמב"ם, כל מלאכה שאינה לצורך המועד, ואינה דבר האבד, האיסור הוא מן התורה.

אבל מלאכה הנעשית לצורך המועד יהיה מותר לעשותה, אפילו שזה מלאכת אומן, ואפילו שזה טרחה מרובה. מכל מקום, לומדים מכאן לשיטת כמה ראשונים, איסור מלאכה בחול המועד חמור מאוד. לכן כשמתעוררים ספקות במלאכה בחול המועד, אם לעשות או לא? צריך לשקול בזהירות ולהקל רק לצורך גדול. במשנה מועד קטן {דף יב עמוד א}, וכן מי שהיה יינו בתוך הבור ואירעו אבל או אונס או שהטעוהו, זולף וגומר וגף כדרכו דברי רבי יוסי וכולי. מותר אפילו לסתום את החבית של יין, כדי שישתמר כמו שהוא עושה כל השנה. **העולה מן המאמר להלכה**, חול המועד אסור בקצת מלאכות, ומותר בקצת מלאכות, כל שהוא לצורך אכילה בשביל חול המועד או ליום טוב, או למי שאין לו מה לאכול. דבר האבד, צרכי רבים, מעשה הדיוט. על כן אדם שהוא עני ברוח, וחושש שאם לא יבוא לעבודה בחול המועד, יפטר אותו בעל הבית, מותר לו לעבוד בחול המועד כדרכו, דהוי כדבר האבד, כדי שלא יאבד את פרנסתו.

בשולחן ערוך סימן תקלז {סעיף א}, פוסק מרן, דבר האבד מותר לעשות בחול המועד בלא שינוי, וכל מה שאפשר להקל בטירחא יעשה וכולי. בגמרא שם, דבר שאבוד במועד מותר לעשות במועד, דבר שאינו אבוד במועד אסור וכולי, בשולחן ערוך {אורח חיים סימן תקמב סעיף א}, פוסק מרן, אפילו מלאכות המותרות אינם מותרות לעשותם אלא לעצמו וכולי. בגמרא מועד קטן {דף י עמוד ב}, רבינא שאל את רב אשי, האם מותר לו ללכת לגבות את חובו במקום מסוים בחול המועד, בזמן שברור לו שאם ילך לאחר המועד, לא יוכל כבר לתפוס את אותם אנשים שחייבים לו את הכסף? ענה לו רב אשי, שיכול ללכת לגבות את חובו בחול המועד, היות וזה נחשב לדבר האבד.

בשולחן ערוך סימן תקלט {סעיף א}, פוסק מרן, כל סחורה אסורה אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור וכולי, ואפילו אם הלווה מעות וכולי, אינו יכול לילך לתובעם, אלא אם כן אינם נמצאים אחר המועד, וכולי.

מסכת מועד קטן {דף יח עמוד א}, מביאה הגמרא מעשה לפני רבי יוחנן בבית המדרש בחול המועד, "ושקלינהו לטופרי בשינה וזרקניהו", נטל רבי יוחנן את ציפורניו בשיניו וזרק. האם זה רק בשיניו ולא בכלי זה עוד עניין, מכל מקום למדה הגמרא מזה שלושה דברים, שמותר ליטול ציפורנים בחול המועד, ואין בזה משום מיאוס, ומותר גם לזרוק אותם, בהמשך הגמרא אומרת בשם שמואל, שמותר לגלח את השפם, וכך נפסק בשולחן ערוך {סימן תקלא סעיף ח}, מותר לכל אדם ליטול שפה בחול המועד. גם אם לא מפריע, ומעכב את האכילה. לגבי הדין של נטילת ציפורנים, פסק מרן בסימן הבא {אורח חיים סימן תקל"ב סעיף א}, מותר ליטול ציפורנים וכולי, אפילו במספרים. אבל אחינו האשכנזים מחמירים בזה אם זה לסדר את השפם, או לגזור את הציפורנים. לכן תמיד טוב לכבוד החג להיכנס מוכנים. חשוב לדעת כל דבר שגדל על גוף האדם והוא כבר מיותר, יש כח

לחיצונים לינוק ולהשפיע מבחינת "בכל עצב יהיה מותר", לכן שהציפורנים ארוכות, החיצונים יונקים יותר מתחת הציפורנים. צריך לדעת לכוון, כדי לנטרל את ההשפעה של החיצוניים. האמת שזה גם מחלוקת באיזה סדר יש לגזור את הציפורנים. מכל מקום למדנו בהרחבה, שהציפורנים בהיבט הרוחני מציגות את הניסיונות והתלאות שעובר האדם במשך כל ימי חייו, והתכלית היא להגיע לפרי דרך שבירת הקליפה.

בדין של להניח תפילין בחול המועד, נקדים את המשנה מועד קטן {דף יח עמוד ב}, בסוף המשנה, "רבי יהודה אומר כותב אדם תפילין ומזוזות לעצמו וטווה על ירכו תכלת לציטיו" ובכן, דברי רבי יהודה במשנה, שמתיר לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו בחול המועד, זה דווקא לעצמו, אבל לכתוב בשביל למכור לאחרים, פשוט שהוא מודה שאסור. צריך להבין, כתיבת תפילין ומזוזות, זה בוודאי מעשה אומן שאסור בחול המועד, וכאן רבי יהודה מתיר משום צורך מצווה. יש שלמדו גם לגבי כתיבת ספר תורה, ושאר ספרי קודש, שמותר אם עושה לעצמו. על כל פנים, צריך לחוש לדעת הרמב"ם, שבשאר צרכי מצווה לא התירו מעשה אומן. צריך לזכור, בנידון שלנו להניח תפילין בחול המועד, יש מהראשונים שהוכיחו מהמשנה הזאת על מצוות הנחת תפילין שנוהגת גם בחול המועד. אבל באמת זה לא ככה, הטעם של רבי יהודה המתיר לכתוב תפילין ומזוזות לעצמו, כדי שיהיו מזומנות לו מיד לאחר החג. לסיכום, כתב מרן הבית יוסף, מי יערב לבו לעבור על דברי רבי שמעון בן יוחאי, שאוסר להניח תפילין בחול המועד כמו ביום טוב. לכן, מנהג הספרדים, אסור להניח תפילין בחול המועד, היות ויש לזה שורש בתורת הנסתר. וכך נפסק בשולחן ערוך [סימן לא סעיף ב]. נכון, שחלק מאחינו האשכנזים נוהגים להניח תפילין בחול המועד. חשוב לזכור, לכל מנהג שקיים, יש גם שורש, כולנו בדרך אחת לעשות נחת רוח לבורא יתברך, וזה בתנאי שכולם מאוחדים. על המעלה שיש באחדות, זה נלמד במשנה חגיגה {דף כו דף א}, "ובירושלים נאמנין על הקודש, ובשעת הרגל אף על התרומה" אומרת הגמרא, אמר רבי יהושע בן לוי, כתוב [בשופטים פרק כ, פסוק יא], "ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים" מכאן נלמד, בזמן שעם ישראל נאספים כאיש אחד בלב אחד, כולם נחשבים "חברים" שנזהרים בדיני טומאה וטהרה. צריך להבין, תואר של "חבר" הוא תואר חשוב ומכובד של תלמיד חכם, ועל סמך הפסוק הזה, סמכו חכמים לבטל את טומאת עמי הארץ, בזמן החגים, שאז מתאספים כל עם ישראל בירושלים, ועם הארץ עולה ממש לדרגת "חבר", אפילו על טהרת התרומה. בעזרת ה' שנזכה לעלות לרגל לאכול מהזבחים והפסחים, נתבשר על ידי משיח בן דוד, בבניין ירושלים, במהרה בימינו אמן כן יהי רצון.

במסכת מועד קטן {דף יח עמוד א}, אומרת הגמרא בשם רבי יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מה יעשה האם יהיה מותר לו לכבס בחול המועד? צריך להבין הטעם שגזרו חכמים לא לכבס בחול המועד, כדי שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול. לכן צריך לכבס את הבגדים לפני הרגל. אבל מי שאין לו רק חלוק אחד מה יעשה, נניח גם אם כיבס את זה לפני הרגל, זה יתלכלך שוב, ויהיה צריך עוד פעם לכבס בתוך הרגל עצמו, לכן באופן כזה לא גזרו חכמים בזה ויהיה מותר לכבס במועד, אפילו אם לא כיבס לפני המועד. חול המועד כשמו כן הוא, גם חול, וגם מועד. יש מלאכות שמותר לעשות אותם כמו ביום חול היות וזה לא לגמרי מועד. לכן יהיה מותר לגהץ בגדים במגהץ חם לצורך המועד. וכן לצחצח את המנעלים אם זה לצורך המועד. ויש מלאכות שאסור לעשות, אם זה לעשות מכפלת בבגד, שזה נחשב למעשה אומן, או לתקן את הנעלים שנקרעו. כי זה עדיין נחשב מועד. חשוב לזכור, שצריך שני תנאים, שהדבר יהיה לצורך המועד, ומלאכתו לא תהיה מלאכת אומן {מלאכת הדיוט}, באופן כזה מותר במועד. לדוגמא אם נשבר רגל השולחן, אם אין לו עוד שולחנות אחרים, והוא צריך להשתמש בשולחן הזה בחג, זה נקרא לצורך המועד. וכמובן שלא יתקן את זה באומנות, יעשה בצורה לא מדויקת, ולא מקצועית כמו מלאכת הדיוט. עלינו לזכור, בשבת ויום טוב אין חילוק בין מלאכת אומן לבין מלאכת הדיוט. החילוק הזה רק בחול המועד. וגם באמת, מלאכה בחול המועד מן התורה היתה צריכה להיות מותרת גם אם זה מעשה אומן, רק מה חכמים גזרו ואסרו מלאכת אומן כדי שלא יבואו לזלזל בחול המועד ולעשות דברים אחרים, לכן חכמים חילקו בין מלאכת אומן לבין מלאכת הדיוט. רק בדבר שכל אחד יודע לעשות אותו בחול המועד, אין חילוק בין מלאכת אומן לבין מלאכת הדיוט. בחול המועד אסרו חכמים לעשות דברים משום טרחה, לדוגמא, אסור לאחסן כלים בתוך המחסן, זה נקרא טרחה שלא לצורך המועד.

בעניין כבוד המועדים [חול המועד], במאכל ובמשתה ובכסות.

חייב אדם לכבד את המועדים כפי יכולתו, וללבוש בגדים מכובדים, [שולחן ערוך אורח חיים סימן תקכט סעיף א]. למדו רבותינו המבזה את המועדות [חול המועד], אפילו שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא. ומצוה לשמוח בהם בשתיית יין, ובמאכלים משובחים, ממש כמו ביום טוב.

מסכת פסחים {דף קח עמוד א}, מבואר, שישנם דברים בליל פסח, שיש לאכול אותם, או לשתות אותם כשמסבים ובזה מקיימים את מצות ארבע כוסות, ומצות אכילת כזיתות, וגם מצוות שמחת יום טוב כמו שלמדנו במסכת פסחים {דף עא עמוד א}, שם דרשה הגמרא את הפסוק {דברים פרק טז פסוק טו}, "והיית אך שמח". המקור לשתות ולאכול בהסבה, כתוב במדרש על הפסוק, {שמות פרק יג פסוק יח}, "ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים". הקדוש ברוך הוא הסב את עם ישראל במסיבה כמו בני מלכים. מכאן רמז שצריך להסב בליל הסדר פסח. הרמב"ם פוסק הלכות מצה {פרק ז הלכה ח}, צריך להסב, בעת אכילת מצה, ובזמן שאוכלים את הכורך, וגם בזמן שאוכלים את האפיקומן, וכמובן, בכל פעם ששותים יין למצוות ארבע כוסות. צורת ההסבה, צריך להטות את עצמו, את הגוף ואת הראש, לצד שמאל. ויאכל וישתה בדרך הזו. צריך להכין מראש מקום ישיבה, כדי שתוכל להישען בנוחות, ממש כמו בני מלכים. כתוב בפסוק, {שמות פרק יב פסוק כו}, "אם יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם?" התורה מצווה אותנו לענות להם בנחת, "ואמרתם זבח פסח לה" ואילו בקריאת ההגדה, עונים בדרך קשה, "ואתה הקהה את שיניו" מכאן יש ללמוד, יש הבדל בין אדם יחיד רשע, שבשאלה שלו הוא לא מחפש תשובה, הוא מחפש לקרר את כולם "אשר קרך בדרך" לכן גם עונים לו בדרך קשה, "ואתה הקהה את שיניו". ואילו התורה דברה על בנינים, זה לשון רבים "בנים אתם לה אלוקיכם". מכאן עלינו לדעת, באיזה דרך לקרב את אחינו, לענות להם בדרך טובה והגונה. עוד יש לבאר לשון התשובה הזאת לרשע, "ואתה הקהה את שיניו" כי השיניים הם כדי ללעוס, ולהרגיש ממש את תאוות האכילה, שזה מה שרוצה הרשע, אז כמו שהוא צריך את השיניים ולא יכול להסתפק רק בתמצית של האכילה, כך צריך את השיניים, כדי לקיים את מצוות קרבן הפסח והמצה, וגם לכל המצוות הנהוגות בליל הסדר, ואין להסתפק בתמצית שזה רק "זכר ליציאת מצרים", לכן העונש של הרשע ששיניו קהות, שהוא טרח בהכנת הסדר ולא זכה ליהנות ממנו, כמו שכתוב {איוב פרק כז פסוק יז}, "רשע יכין וצדיק ילבש".

חשוב להזכיר, אברהם אבינו, ספירת החסד כנגד חג הפסח, עליו נאמר, [בראשית פרק יח פסוק יט], "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה" לעשות צדקה ומשפט". אברהם אבינו היה מקרב את כולם, כולם היו הילדים שלו.

זכינו, בליל התקדש חג פסח הקדוש, דוד המלך אומר בתהילים {פרק קלט פסוק יב}, "ולילה כיום יאיר, כחשיכה כאורה וכולי". צריך להבין, סדרי בראשית משתנים בליל השמורים הזה, יהיו מוארים שבעתים מאור החמה, כתוב "בפרקי דרבי אליעזר", זה הלילה כל העולם אומרים בו הלל, אוצרות טללים נפתחים וכולי. הגמרא בפסחים [דף לו עמוד א], דאמר שמואל, מעניין, שאפשר ללמוד משמו על שורש נשמתו, שמואל, מלשון שאל, שזה בקשה ותפילה, לכן, לדעתו, "לחם עוני", לחם שעונין עליו דברים הרבה. מכאן נלמד, אדם יכול לשאול כל מה שהוא חפץ בלילה הקדוש הזה, על הכל יענו לו משמיים, ויתנו לו כאוות נפשו. "כל דכפין ייתי ויכול", בזכות כזית מצה שאנו אוכלים, זה מתקן ומטהר, משפיע עלינו רפואת הנפש והגוף. "כל דצריך ייתי ויפסח" כמו שהזכרנו, מי שצריך לכל סוג של ישועה, ייתי ויפסח, מלשון פה"סח", יבקש, ויתמלאו משאלות ליבו לטובה. עוד דבר, "יפסח", זה מלשון דילוג, וקפיצה, כל מי שצריך ישועה וכפרה, יכול לשנות ולדלג מעל הסדר, עד המדרגה העליונה, ולקבל ישועה וכפרה. כתוב {בתהילים פרק קיד פסוק ד}, "ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן", לא רק הרוחניות בדילוג, גם הגוף הגשמי נמשך אחריה. קיום המצוות באכילה ושתייה, עולה כמו קרבן ממש לפני ה'. כתוב בפסוק, {שמות פרק יב פסוק מב}, "שימורים לכל בני ישראל לדורותם" שבכל זמן, אדם מקבל הארה כפי מידתו. ואילו "הלילה הזה כולו מצה" כמו שהזכרנו את דברי הזוהר [ח"ב קפג, ב] שאכילת המצה היא רפואה לדעת, סוד האמונה שזה המלכות. וזה משפיע לכולם אורות עצומים, ללא סוף ותכלית. לכן, לא נופל גם שום פגם בדיבור.

כתוב בזוהר הקדוש, חמישים פעמים מוזכרת "יציאת מצרים" בתורה, מביא לזה כמה טעמים, עם ישראל יצאו מחמשים שערי טומאה ונכנסו לחמישים שערי בינה, וגם כנגד שנת היובל, וגם כמובן כנגד חמישים יום שספרו עם ישראל מזמן צאתם ממצרים, כדי להגיע לתכלית שזה מתן תורה. "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". המילה לספר מלשון "ספיר" כמו הספיר שהיא אבן טובה שזורחת ומאירה, כך גם על ידי סיפור יציאת מצרים אנחנו מאירים את החושך של הגלות. לכן זה נאמר בלשון "הרי זה משובח". צריך לזכור, אנחנו כאן בגלות כדי להגיע לתיקון, כדי שיספיק לנו לקבל את החיות הנדרשת עד פסח בשנה הבאה, צריכים לקיים את המצוות כפול מארץ ישראל, לכן עושים יום טוב שני. כתוב {שמות פרק יב פסוק לו}, שהקדוש ברוך הוא נתן את חן העם בעיני מצרים, "וישאלום וינצלו את מצרים". מכאן נלמד ברמז שצריך לנצל את הזמן של ימי חג הפסח, בזמנים האלה מסוגלים לסגולות, היות ובעולם, משוך חוט של חן וחסד בזמנים האלה, מבחינת "קרבן עור פניו". צריך להבין, הרבה אנשים מנותקים, ולא יודעים כמה הפוטנציאל שחבוי בהם הוא עצום. הבורא יתברך נטע בתוכנו, עושר רוחני אינסופי, זה נקרא תבונה אין סופית, כשמנצלים אותה נכון, היא משפיעה על האדם חוט של חן

חסד, זה נקרא מגנט רב עוצמה, שהופך את האדם לכוח משיכה כמו מגנט, אבל בזמן שהמגנט מאבד מהכוח שלו, הוא לא מסוגל להרים אפילו משקל נוצה, הכל נחסם בפניו. מגנט אמיתי, יכול להרים משקל פי שתיים עשרה מהמשקל שלו, אדם כזה מתברך, שכל הדלתות נפתחות בפניו, עכשיו אנחנו מבינים את המשמעות שאנו אומרים, באחד מפסוקי נחמה בהבדלה {משלי פרק ג פסוק ד}, שנזכה "למצוא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם". זה ממש מתנת אלוקים, חג פסח כשר ושמח לכולם.

אדם שזוכה לכוון בשיר השירים, מסתלקים ממנו כל הפחדים השלילים, זה המפתח של הגאולה "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". רואים ממש את ההשגחה העליונה מקיפה את כל השתלשלויות, במשך כל הדורות, כמו שכתוב בשיר השירים {ב,ט}, "הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים", רומז על הקדושה שנשארה בכותל המערבי. בפרט בזמן חג הפסח שמסוגל, כמו שכתוב {ב,י}, "ענה דודי ואמר לי קומי לך" שזה זמן חרותנו, מבחינת "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" {תהילים קמב,ח}, רק אז זוכים לקבל חירות מיצר הרע. מה נגיד? היוכל אדם לגבור על היצר הרע? התשובה היא כן, כשמקבלים סייעתא דשמיא מיוחדת, בזמן מסוגל כמו זה. כמו שהזכרנו, פסח מהווה הכנה, והקדמה, כמו שאנחנו מתחילים בספירה, עד לקראת אותם רגעי שיא, שזה זמן קבלת התורה בחג השבועות. וזה רמוז {אבות פרק ו פסוק ב}, "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". בהתחלה זוכים להיות בן חורין בחג הפסח, ולאחר מכן מקבלים סייעתא דשמיא לעסוק בתורה, שזה זמן מתן תורה בחג השבועות. דוד המלך אומר בתהילים {פרק לד פסוק ה}, "דרשתי את אלוהים וענני ומכל מגורותי הצילני", דוד המלך ידע להעריך, מה זה לזכות בישוב הדעת, לכן שרתה עליו רוח הקודש בדרגה הכי גבוה שיש, כי אין לך חרות לנפש יותר גדולה מזו. מכאן לומדים, שאנחנו יכולים לדרוש ממש מהקדוש ברוך הוא, שיציל אותנו מכל מהפחדים השלילים, שבאים מכל החיצוניים. שזה הזמן לכוון בקריאת ההגדה, כשמגיעים לפסוק, "ונצעק אל ה' אלוהי אבותינו". צועקים ומבקשים על כל מה שצריכים ואז, "וישמע ה' את קולינו". טוב לשאול על זרע קיימא, כשמגיעים בהגדה, "מה נשתנה", וכאן הכוונה, שהבן שואל את אביו שבשמיים שיושיע אותו בבנים ובבנות. צריך להזכיר, על כל צרה שבאה לאדם צריך להיות סומך ובוטח שה' יתברך, הוא יעשה את מה שטוב בשבילו, וכמובן לא יפחד משום דבר בעולם, רק ממנו יתברך, כולם עושים את שליחותם מהשם יתברך, והכל לטובה. חשוב לדעת, שהפחד הוא האויב הכי גדול, שזה העונש הכי אכזרי לאדם. הזכרנו כבר, שיש פחדים טבעיים שאדם נולד איתם, פחד מנפילה, ופחד מרעשים, אלה פחדים נורמלים, חנף מזה, כל הפחדים הם שליליים הנובעים מחיסרון

הנפש, ונוצרים מהחטא, כתוב, ישעיה {פרק לג פסוק יד}, "פחדו בציון חטאים". חשוב לזכור, הפחד גורם לחסימות המונעות "מהאור" להיכנס ולהשפיע לתוך הכלי שפע, כי אדם פגם בצלם שלו. עלינו לדעת, בהתחלה לפני החטא, עם ישראל היה בדרגה גבוהה כמו שכתוב בתהילים {פרק פב פסוק ו}, "אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם". לאחר החטא ירדו מהמקום הגבוה שבו היו נמצאים. ובזכות יציאת מצרים קיבלו את התורה, דווקא הם, לאחר שהיו ויצאו מחמשים שערי טומאה, "לא ניתנה תורה אלא ליוצאי מצרים".

כתוב בזוהר הקדוש {שמות דף יד ע"ב}, שאל ר" אלעזר את אביו רבי שמעון בר יוחאי, מה ראה הקדוש ברוך הוא להוריד את ישראל לגלות מצרים, והשיב לו על דרך הסוד. דוד המלך אומר בתהילים {פרק נ פסוק כג}, "זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלוקים", לכאורה למה כתוב "יכבדני" בשני נונין? התשובה היא שאדם צריך להודות לה" לא רק שניצל ממחלה או כל דבר של סכנה, צריך האדם להודות לקדוש ברוך הוא, על זה שצריך לעבור את היסורים, שהם גם חלק מהדרך של הריפוי שזה בעצם התיקון שלו. אדם כזה זוכה לישע אלוקים, לכן אנחנו אומרים בהגדה של פסח, "לפיכך אנחנו חייבין להודות להלל לשבח" וכולי, {משנה פסחים י,ה}.

כתוב בשיר השירים {פרק א פסוק ד}, "משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך". בפסוק יש סתירה מיניה וביה, אם משכני למה נרוצה? ואם נרוצה למה משכני? ובכן, הקדוש ברוך הוא יודע את הפנימיות האמיתית של כל יהודי ויהודי, שרצוננו לעשות רצונך. מה מעכב? שאור שבעיסה, ושעבוד מלכויות, ברוך השם, יש מעלה בזמנים האלה, השאור, והחמץ מבוטל, ביטלנו אותו כבר לפני חג הפסח, וגם שעבוד מלכויות מבוטל בימים האלה, שזה זמן גאולת מצרים. אז אנחנו מתפללים שההשפעה הרוחנית של חג הפסח, תהיה על כל השנה, כמו שאנחנו אומרים בהגדה, "כן ה" אלוקינו ואלוקי אבותינו יגיענו למועדים" וכולי. זה רמוז בקריאה שתקנו לנו רבותינו לקרוא בתורה ביום טוב הראשון של פסח, "משכו וקחו לכם צאן" {שמות פרק יב פסוק כא}, שפירושו משכו ידיכם מן העבודה זרה, שלא תהיו מיוחסים אחר "אבותיכם", שעליהם נאמר {יהושע פרק כד פסוק ב}, "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", שהם תרח ונחור, אלא תהיו מיוחסים אחר אברהם יצחק ויעקב, שאותם בחרתי לאבותיכם. וזה מה שמביא

אותנו למשיכה של חיבה, שאנחנו רוצים וזקוקים לה מכוח המצב העגום והחשוך שלנו בגלות.

"ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא מחשב את הקץ". זאת אומרת, שהקדוש ברוך הוא חשב את הק"ץ שנים, מזמן הלידה של יצחק אבינו עד שירדו יעקב ובניו למצרים, כמו שכתוב {בראשית כה, כו} "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם", וכשהיה יעקב לפני פרעה אמר "ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה" {בראשית מז, ט} ביחד זה מאה תשעים שנה, נוסף רד"ו שנים שישבו במצרים, נשלם החשבון של ארבע מאות שנה של הנבואה בברית בין הבתרים. עלינו לזכור שרק הקדוש ברוך הוא יכול לחשב את הקץ, כמו שלמדנו בשיעורים קודמים שהרבה ענקי רוח חשבו את הקץ וטעו בזה, אבל באמת שהזמן באותם זמנים היה כן מסוגל, מה שאנחנו כן יודעים, שנגאל בזכות האבות והאמהות, כמו שלמדנו בגמרא ראש השנה {דף יא עמוד א}, על הפסוק בשיר השירים {ב, ח} "קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות", "מדלג על ההרים" בזכות אבות, "מקפץ על הגבעות" בזכות אמהות. ורש"י פירש, שבזכותם דילג על הקץ. לכן אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים. כתוב בפסוק {דברים ל, ג} "ושב ה' אלוהיך את שבותך", והשיב לא נאמר, אלא ושב, מלמד שהקדוש ברוך הוא שב עמהן בין הגלויות.

"והיא שעמדה לאבותינו ולנו", אותה הבטחה היא שעמדה לאבותינו במצרים ובבבל ובמדי וביון, והיא העומדת לנו באדום, כמו שכתוב במדרש בראשית רבה {פרשה פד סימן כ} על הפסוק {בראשית טו, יב} "והנה אימה" זו בבל, "חשכה" זו מדי, "גדולה" זו יון, "נופלת עליו" זו אדום, מלמד שהראה הקדוש ברוך הוא לאברהם כל הגלויות, וכשם שהראה לו את השעבוד כך הראה לו את הגאולה, כמו שכתוב "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". במסכת מגילה {דף כט עמוד א}, אומרת הגמרא בשם רבי שמעון בר יוחאי, בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שבכל מקום שגלו שכינה עמהן וכולי. אומר רבנו האר"י, השכינה היא שעמדה לאבותינו ולנו, כדי להגן עלינו, "והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם", הקדוש ברוך הוא מגלגל ומסובב שהישועה של עם ישראל תגיע "מידם" כמו שלמדנו שדרך פיצוח הקליפה מגיעים לתכלית, לכן משה רבנו גדל בבית פרעה, ואסתר היתה בבית אחשורוש, כך זה בכל דור ודור, כמו שכתוב [בישעיה ח, י] "עצו עצה ותופר דברו ולא יקום כי עמנו אל". חשוב לדעת, שמלך המשיח מתגלה דווקא מתוך צרות הגלות כמו שכתוב על יהודה {דברים לג, ז} "ידיו רב לו

ועזר מצריו תהיה", וידוע שמשיח בן דוד בא מיהודה. שזה למעשה תהיה התכלית שתביא אותנו לגאולה, כמו שכתוב "הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך", רמוז בזה סודות הגאולה, שהשמחה תהיה במהות כבוד השם יתברך, ככל שנעמיק ונבין את גדולתו יתברך, כך גם תגדל ותשיש שמחתנו בו, ישתבח שמו לעד בורא עולם.

אשריו ואשרי חלקו, מי שמהדר לקרוא את מגילת שיר השירים, שמוזכר בה יציאת מצרים מתוך הקלף בפסח, "זה אלי ואנוהו" שיר השירים כולנו עשירים, עובד השם באמת, צריך להרגיש ככה, ובזמן חג הפסח כולם מרגישים ככה, בשעה שיושבים בשולחן הסדר בהסבה, מרגישים עשירים בגשמיות וברוחניות. חשוב לדעת, אנחנו חיים כאן בארצות הברית שהיא כמו מצרים של אז, שהייתה גם מבורכת בימים ההם בשפע אדיר של חומריות, בטכנולוגיה, שזה חכמה של האיציטגנינות וחכמת המזלות. צריך לזכור, בשביל שיחשב לנו "גלות מכפרת עוון" חייבים להרגיש באמת את הגלות של האומה הריקה הזאת, להיות מנותקים מהעולם החומרי עם כל מה שהוא מציע כאן. כתוב איכה [פרק ג פסוק טו], "השביעני במרורים הרוני לענה", רבי אבין פתח, השביעני במרורים, בלילי הפסח של יום טוב הראשון, "הרוני לענה" בתשעה באב, כי צריך לזכור, באותו יום שחל ליל יום טוב הראשון של פסח, יחול גם ליל תשעה באב. שנזכה שיבנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו, ונתבשר על ידי משיח בן דוד, בבניין ירושלים אמן כן יהי רצון.

כולם יודעים, המנהג לאכול חרוסת בפסח, כי זה זכר לטיט שעם ישראל נשתעבדו במצרים. אופן הכנה של החרוסת היא מהפירות שנמשלה בהם כנסת ישראל, כתוב בשיר השירים [פרק ז פסוק ט], על התמר נאמר, "אמרתי אעלה בתמר", על התאנה נאמר {פרק ב פסוק יג}, "התאנה חנטה פגיה", על הרימונים נאמר [פרק ו פסוק ז], "כפלח הרימון", על התפוח כתוב [פרק ב פסוק ג], "כתפוח בעצי היער", וגם "תחת התפוח עוררתיך" [פרק ח פסוק ה], וגם נאמר על האגוז, "אל גינת אגוז ירדתי", [פרק ו, פסוק יא], אנחנו מערבים גם שקדים בחרוסת, רמז לזה שהקדוש ברוך הוא "שקד על הקץ לעשות". מצרפים לזה תבלין, שזה דומה לתבן, כמו קינמון, זנגביל, כל זה עושים, זכר לתבן שהיו אבותינו מגבלים בתוך הטיט, לכן צריך לעשות החרוסת עבה בשעת העשיה, ומוסיפים על התערובת הזו גם יין זכר לדם, והחרוסת מקבלת מראה של טיט "זכר לטיט"

שהשתעבדו עם ישראל במצרים. איזה ריח נפלא יוצא מן החרוסת בליל הסדר, כמו שכתוב "והגפנים סמדר נתנו ריח" {פרק ב פסוק יג}.

הזכרנו את המעלה של התפוח, שמשבח אותו הכתוב בשני מקומות, "תחת התפוח עוררתיך", "כתפוח בעצי היער". חשוב לדעת שזה כולל גם את תפוח האדמה, אמנם ברכתו היא בורא פרי האדמה, אבל הוא גם שייך למשפחת התפוחים. צריך להזכיר, כשהיה תפוח האדמה ירק חדש, הסתפקו רבותינו האם הוא שייך לגזרת קטניות בפסח, וממילא למי שנוהג איסור באכילת קטניות, יהיה אסור לו לאכול תפוח אדמה בפסח. רבי יעקב עמדין שחי לפני מאתיים חמישים שנה בערך, הוא כתב בשו"ת יעב"ץ, שתפוח האדמה לא שייך כלל ועיקר למשפחת הקטניות, ואדרבה אנחנו מהדרים לעשות מעדנים מתפוח אדמה, שנחשב מאכל עיקרי בכל חג הפסח. קשה לחשוב מה היינו עושים בלי תפוחי אדמה בחג הפסח. צריך לזכור, עד לפני חמש מאות חמישים שנה, לאף אחד לא היה מושג בכלל איך נראה בכלל תפוח אדמה? מי שידעו והכירו את תפוחי האדמה, אלה היו האינדיאנים, שהם היו הראשונים שחיו כאן באמריקה, הם למעשה "האמריקאים" האמיתיים. האירופאים שהגיעו לאחר מכן לאמריקה, לקחו מכאן תפוחי אדמה שתלו אותם בספרד, ובעוד כמה מדינות באירופה, ומשם זה התחיל להיות מופץ בכל העולם. זכה תפוח האדמה להיות גם על שולחן הסדר.

חוץ מהסלרי והצנון, או הפטרוזיליה, הרבה לוקחים את תפוח האדמה בשביל "הכרפס". כמו שלמדנו את הרמז שיש בכרפס, שזה ראשי תיבות "כלל ראשון פה סגור", לתיקון של הפה, שזה "המלכות" בליל הסדר, זה התיקון הכי גבוה שיש תיקון של "המדבר".

מכל מקום צריך לזכור, שטוב לא לאכול כזית מן הכרפס, כדי שלא יכנס במחלוקת בברכה האחרונה, כי סוף סוף תיבול הכרפס, הוא רק היכר בשביל התינוקות, ולכן מספיק פחות מכזית. חשוב לדעת, שטוב להשאיר מעט מן הכרפס בצלחת שבתוך הקערה, שצריך להיות סוד הקערה שהיא בחינת המלכות, שתהיה שלמה עד לאחר אכילת מצה ומרור. כמו שלמדנו שמטרת הקערה, לקשר אותנו לכוח החירות, כדי שנוכל לתקן את הפגם שנעשה בספירות שנמצאים בתוכה, אם זה "המצות", שמחברים אותנו דרך הספירות של כתר חכמה ובינה. "הזרוע", שדרכו מתחברים ומתקנים את ספירת החסד וכולי.

מסביר הבן איש חי {פרשת צו, אות לב}, את הפסוק בתהילים {כו,ו} "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'". שזה רומז על הקערה בליל הסדר, "מזבחך" זה ראשי תיבות, מצה, מרור, זרוע, ביצה, חזרת, חרוסת, כרפס. רמז בשיר השירים, על הנשים שהיו יולדות בלי עצב, כמו שכתוב {ח,ה}, "שמה חבלה ילדתך" חשוב להזכיר, עם ישראל פגמו ביסוד, והדרך לתיקון הוא, כמו שכתוב {שמות א,יד}, "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים" רמז כאן הלובן של השכבת זרע שהוציאו לבטלה, לכן עם ישראל קיבל יסורים דרך עינוי, כדי להזדכך ולתקן את היסוד. אשריהם ישראל, שחיפשו את הרעיון והתכלית, מתוך הסתר פנים, וחשכת החיים, שהם היסורים והפורענות, לכן זכו בנחמת הגאולה, זכינו, שיש לנו לעשות הרבה הכנות וכוננות בשביל ליל הסדר, אחד הלילות הקדושים בשנה, הכנה פיזית וגם רוחנית, וכל זה עוזר לטהר את המחשבה, ולתקן את היסוד שלנו. חג פסח כשר ושמח.

מסכת פסחים [דף קיד עמוד א] אומרת המשנה, "הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין" שואלת הגמרא מאי שני תבשילין? עונה הגמרא [בעמוד ב] אמר רב הונא סילקא וארוזא. שהם סלק ואורז, אפילו שהם לא סוגי בשר, הם יכולים לשמש אחד כנגד קרבן פסח, ואחד כנגד קרבן חגיגה. כמו תוספות שהוכיח לשון "תבשילין", זה קאי גם על זכר לקרבן פסח שלא חייב להיות צלוי. אומרת הגמרא, רבא היה מהדר שיהיה על שולחנו סלק ואורז, כדעת רב הונא רב. ולא כדעת רב יוסף שצריך שני מיני בשר, אחד כנגד קרבן פסח ואחד זכר לחגיגה. אומרת הגמרא חזקיה אמר, אפילו דג וביצה שעליו נחשבים לשני תבשילין. צריך לזכור בזמננו היו רגילים למרוח את הביצה על הדג בזמן שהיו צולים אותו, אז אפילו שהם דומים לתבשיל אחד, הם נחשבים לשני מינים נפרדים, ויוצאים בהם ידי חובת "שני תבשילין". רבינא אמר, מספיק עצם והרוטב שלו, כי סוף סוף זה רק זכר לקרבן פסח, וגם זכר לקרבן חגיגה, לכן מספיק ודי בזכר כלשהו. צריך לזכור כמו שלמדנו מהשמות של רבותינו חכמי התלמוד, ניתן הרבה ללמוד על שורש נשמתם, רב הונא, רבינא, שורש נשמתם מספירת הבינה, לכן זה מתחבר למה שהם פוסקים.

מי שנוהג איסור באכילת אורז וקטניות בפסח, בגלל שהוא סמוך על שולחן הוריו, וכיום נשא אישה והוא עומד ברשות עצמו, אינו צריך לשאול חכם ויכול לנהוג היתר בדבר, משום שאין זה נחשב כנדר לגבי הבן, רק בזמן שהבן נהג מעצמו, רק אז צריך

לעשות התרה. כמו שלמדנו את המקורות לזה במסכת פסחים {דף נ עמוד ב}, שהיו בני ביטן נוהגים, לא ללכת מצור לצידון בערב שבת, שכך הנהיגום אבותיהם שילכו בדרכיהם, ובאו לשאול את רבי יוחנן ענה להם כבר קיבלו אבותיכם עליהם, כמו שכתוב {משלי פרק א פסוק ח}, "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". מכאן נלמד, שבזמן שהבן לא התחיל באותו מנהג של אביו, אין הוא חייב לנהוג באותה חומרה וממילא לא צריך התרה. מכל מקום אשה ספרדיה שנשואה לאשכנזי, לא ראוי שתבשל בבית בעלה אורז וקטניות בפסח לעצמה, רק אם הולכת לבית אביה יהיה מותר לה לאכול שם. ולגבי אשה אשכנזיה הנשואה לספרדי, ונוהגת איסור באורז וקטניות כמנהג בית אביה, אף על פי כן מותר לה לבשל לבעלה ביום טוב אורז או מיני קטניות. ואם רצונה לנהוג כמנהג בעלה, לגבי כל החומרות שיש לאשכנזים ובפרט בעיני פסח, טוב שתעשה האישה התרה על מנהגיה הקודמים, ותוכל לאכול בבית בעלה אורז וקטניות כמנהג הספרדים. לגבי אורז כרובית, בוודאי שהוא מותר בפסח, רק שצריך בדיקה מתולעים.

למדנו בשיעורים קודמים, את הסוד שרמוז בקערה של הסדר שהיא בחינת המלכות. בשולחן ערוך {סימן תעג סעיף ד}, המנהג לקחת זרוע של בשר זכר לקרבן פסח, וביצה מבושלת זכר לקרבן חגיגה. יש הסבר מעניין בגמרא בדרך הסוד על דעת חזקיהו, שדג וביצה שעליו נחשבים לשני תבשילין. נרחיב על זה בעזרת ה" בשיעור הבא. מסכת סוטה {דף יא עמוד ב} אומרת הגמרא, בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו עם ישראל ממצרים. בשעה שהיו הולכות לשאוב מים, הקדוש ברוך הוא היה מזמן להם דגים קטנים בכדים ושואבות מחצה מים ומחצה דגים. בשכר זה זכו "פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד" {שמות פרק א פסוק ז}. ברוך ה" כמו שנשים צדקניות שאבו מים, כך גם אנחנו יוצאים בשמחה גדולה לקיים את המצווה, לשאוב מים מבארות ומעיינות זה נקרא "מים שלנו", מהם אנחנו מכינים מצות לפסח, שולחן ערוך {סימן תנה סעיפים א, ג}. אשריו של מי ששואב בכבודו ובעצמו, ויכול גם לשאוב בפעם אחת לכמה ימים. וסגולה עצומה היא, וחשוב לדעת כמו שלמדנו, שהטרחת בכל זה נחשב לו לתיקון היסוד.

מספרת הגמרא בפסחים {דף מב עמוד א}, דרש רב מתנה לפני אנשי פפוניא, אשה לא תלוש עסה למצה אלא "במים שלנו", שהפירוש הוא לשון לינה. למחרת הביאו אנשי המקום את הכדים שלהם אל רב מתנה, ואמרו לו תביא לנו מים. הם חשבו שכוונתו "מים

שלנו" זה המים שלו, וכוונת רב מתנה היתה, "מים שלנו", זה מים שתלושים מן הנהר, שהשהה אותם לילה אחד בלינה. מכל מקום לומדים מכאן על הצדקות והתמימות של אנשי פפוניא, שעל אף שהבינו בתמימות בהתחלה מרב מתנה, שאסור ללוש רק אם זה המים שלו, שכביכול המים של רב מתנה כשרים וקדושים יותר, מכל מים אחרים של אנשי העיר, בכל זאת קיבלו את דבריו בשמחה ואהבה, בתמימות של אמונה אמיתית וטהורה, שממנה למדו רבותינו דוגמא ומופת, מהי אמונת חכמים אמיתית.

אנחנו מזכירים בהגדה של פסח את הפסוק ביחזקאל {פרק טז פסוק ז}, "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים". המילה "עדיים" מלשון "דע" שהוא מקום הזיווג בין חכמה ובינה, בין הבורא לנברא, כמו שכתוב "דע את אלקי אביך ועבדהו", {דברי הימים א, פרק כח פסוק ט}. שנתבשר במהרה בבניין ירושלים חג פסח כשר ושמח.

בערב פסח אחר חצות היום, שזה זמן הקרבת הפסח, והמצה הוקשה לפסח, כמו שכתוב "צלי אש ומצות" {שמות פרק יב פסוק ח}, לכן מכיוון שהפסח אינו נשחט אלא משש שעות ומעלה, שנאמר "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים" {שמות פרק יב פסוק ו}, הוא הדין לגבי המצה שהוקשה לפסח, לכן מצת המצווה שיוצאים בה בליל פסח, צריך ללוש ולאפות אותה בערב פסח לאחר חצות היום. מכל מקום זה רק מצוה מן המובחר, היות "חביבה מצווה בשעתה". אבל בדיעבד יוצאים ידי חובה גם במצה שנאפתה קודם ערב פסח. אסור לעשות מלאכה בערב פסח לאחר חצות היום, כי בזמן שהיה בית המקדש קיים, היה אסור לעשות מלאכה בערב פסח מחצות היום והלאה, היות וזמן הקרבת קרבן פסח, נחשב ליום טוב, ונאסר בעשיית מלאכה מחצות היום ואילך. ואפילו שכיום אין בית המקדש נוהג, לא התבטל עצם האיסור. [מסכת ביצה דף ה עמוד א]. על כל פנים הטעם הוא גם משום שלא יהיה עסוק במלאכה, ולא יתכונן כמו שצריך, לערוך את כל ענייני הסדר כמשפטו. מסכת פסחים {דף נ עמוד א}. מותר לישא אשה בערב פסח אפילו לאחר חצות היום, וברוך ה' זכיתי לסדר קידושין בערב פסח לאדם שהחזיר את גרושתו, וכמובן כמו שלמדנו, אין לחשוש בזה גם משום של אין מערבים שמחה בשמחה, {מסכת מועד קטן דף ט עמוד א}.

פסח שחל בשבת, צריך לזכור לתת בחרוסת הרבה יין בערב שבת, כדי שתהיה רכה, בזמן שרוצים להטביל בתוכה. מה הדין אם אדם שכח, האם מותר להוסיף בליל שבת יין בתוך החרוסת? התשובה היא כן, אפילו לערבב על ידי כלי יהיה מותר, ואין בזה איסור משום לישה. רק מה יערבב בנחת, וכמו שלמדנו, ראוי שאדם ישנה קודם כל יתן הרבה יין באופן שתהיה בלילה רכה. צריך להבין, אני מדבר לשיטת הנוהגים, לברך על נטילת ידיים על דבר שטיבולו במשקה, לכן החרוסת צריכה להיות רכה, כי אם לא, זה ספק ברכה לבטלה. רק מה נגיד, לנוהגים לבשל את החרוסת כמו העיראקים, הפיסטור, הבישול, מפקיע אותו מתורת משקה, ואז אתה נכנס לספק ברכה לבטלה, כי יש ספק בדבר שהוא מפוסטר, אם נחשב בכלל למשקה. האמת, גם לנוהגים לבשל את החרוסת אין להם שום בעיה, למה? כי מעיקרא, אינם נוהגים לברך על נטילת ידיים על דבר שטיבולו במשקה. וגם אם נאמר שכן, ידוע הדבר, במקום שיש מנהג לא אומרים ספק ברכות להקל. לנוהגים לעשות טיבול ראשון במי מלח, ראוי להחמיר לעשות, מערב פסח, אפילו אם לא חל בשבת. מה נגיד, באופן שאדם שכח מה יעשה? התשובה שיעשה רק מעט כמה שהוא צריך ולא יותר, וישנה גם מהסדר, יתן תחילה מים, ואחר כך יתן מלח. כל שכן שצריך להחמיר בפסח שחל בשבת. למדנו בשיעור של הפרשת חלה, בגמרא פסחים {דף מח עמוד א}, אמר רב, "קבא מלוגנאה לפסחא וכן לחלה", בזמן שאי אפשר, יכול גם להפריש חלה לאחר האפיה. הרחבנו כבר, על תיקון היסוד שעושים, בזמן שאפילו גם משתתפים באפיית המצות לפסח, שזה למעשה המחבר בתיקון של רפ"ח ניצוצות, בין אדם הראשון, שהוא נקרא חלתו של עולם, לתיקון באכילת המצה בליל הסדר, שזה כנגד דוד המלך שהוא המלכות. חג פסח כשר ושמח.

כתוב בתורה בפרשת אמור {ויקרא פרק כג פסוק יד}, "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה עד הביאכם את קרבן אלהיכם חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם" למדנו, על החומרה של חדש במשנה מסכת ערלה {פרק ג משנה ט}, כתוב שם במפורש, "החדש אסור מן התורה בכל מקום". הגמרא בכריתות אומרת, אכל מן החדש לחם קלי וכרמל חייב על כל אחת ואחת. המשנה במסכת מנחות {דף סח עמוד א}, "משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף, שזה היום שבו מניפים את העומר כולו אסור". הגמרא דנה שם, האם היום עצמו, ט"ז ניסן מותר, או אסור? אומרת הגמרא למסקנה, שהיום הוא בכלל האיסור, יוצא, שבכלל האיסור של התורה גם יום ט"ז בניסן. ורק במוצאי ט"ז ניסן יהיה מותר.

נסכם את הדין להלכה, לדעת הרי"ף והרמב"ם, ועוד כמה פוסקים, וכך פסק מרן בשולחן ערוך יורה דעה, {סימן רצ"ג סעיף ב}, "חדש אסור בחוץ לארץ, בין בתבואה של ישראל. ובין בתבואה של גויים". אולם מהצד של המקלים, רבנו ברוך בעל התרומה, רמ"א,

והב"ח, אמרנו שאפשר לסמוך עליהם להקל, רק בשעת הדחק. הארכנו בשיעורים קודמים, מה הכוונה כיום שעת הדחק, שזה לא רק בשעת הדחק גשמית, זה גם בשעת הדחק רוחנית. חג פסח כשר ושמח לכולם.

למדנו, משנה {מנחות, י}, קצירת העומר דוחה את השבת.
מסכת פסחים {דף 10 עמוד א}, מספרת הגמרא נתעלמה הלכה מבני בתירא, אם חל
ארבע עשרה בניסן להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם קרבן פסח דוחה שבת?, אמרו להם יש אחד והלל הבבלי שמו, ששמש שני גדולי דור שמעיה ואבטליון. שאלו אותו חכמי ישראל אם פסח דוחה שבת? ענה להם, וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת, הרי יש לנו יותר ממאתים פסחים שדוחים את השבת. אמרו לו חכמים תוכיח את דבריך, ענה להם נאמר "במועדו" בפסח, ונאמר "במועדו" בתמיד {במדבר פרק כח פסוק ב}. מה מועדו האמור על קרבן תמיד, דוחה את השבת, אף מועדו האמור על קרבן פסח דוחה את השבת. ויותר מזה, שאפשר ללמוד בקל וחומר, ומה אם ביטל את קרבן תמיד אין לו עונש כרת רק איסור לאו, קרבן פסח שיש עליו עונש כרת, על אחד כמה וכמה שדוחה את השבת, מיד הושיבו את הלל בראש, ומינו אותו נשיא עליהם, והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח. מעניין, השם הלל זה "הלל", רומז על החשיבות שגומרים את ההלל בשם ומלכות בליל פסח. מכל מקום שואלת הגמרא בהמשך, פסח בשבת הכי מצי מקדיש ליה? איך מובילים בהמה שהיא של חולין לעזרה ומקדישים אותה לקרבן פסח, והתנן אין מקדישין ואין מעריכין וכולי, כל אלו ביום טוב אמרו קל וחומר בשבת. הגמרא מתדינת ואומרת, "קרבן פסח" זה חוב שהתורה קבעה לו זמן יום ארבעה עשר בניסן. ואפילו שיש כאן כביכול איסור דרבנן, שזה מטלטל כלאחר יד, מה נגיד, במקום מצוה זה יורד לדרגת התר גמורה? ענה להם הלל, הנח להם לישראל שאם לא נביאים הם, בני נביאים הם. אדרבה מאיך שנהגו נדע איך לנהוג. השנה יחול ערב פסח בשבת, מקדימים ובודקים את החמץ בברכה בליל שלושה עשר, שזה ליל שישי, ואחר הבדיקה אומר כל חמירא וכולי. וביום ששי שורף את החמץ כמו בזמן ששורפים בכל ערב פסח {שולחן ערוך אורח חיים סימן תמד סעיפים א, ב}. ישנם עוד כמה שאלות בזה. אחד השאלות, כולם יודעים שההלכה היא, בערב פסח אסור לאכול לאחר חצות היום חמץ או מצה. כי אם היה מותר לאכול בערב פסח מצות, אז היינו אוכלים מצות בסעודות השבת, ופוטרים את הבעיה של החמץ. אבל הטעם הוא כדי שמצוות המצה תהיה חביבה עליו בשעתה. אז באמת איך ננהג השנה? לכן המנהג שלנו, לבשל את תבשילי השבת שלא נעשו מחמץ, כבר בסירים של פסח, וישפוך בזהירות בשעת הסעודה לקערות של החמץ. עדיף כמובן להשתמש בכלים חד פעמיים הנמצאים לנו כיום, או בכלי זכוכית. ואיך באמת נקיים

מצוות סעודה שלישית שזמנה לאחר חצות היום? הרי חמץ אפשר לאכול עד תחילת שעה חמישית, לפי שעה זמנית זה בערך עד השעה עשר וחצי, ולאחר מכן זה כבר זמן איסור של אכילת חמץ. מצה אי אפשר לאכול כדי שיאכל לשם מצווה, מצה לתיאבון. אז ככה, נקדים את דברי תוספות על משנה {שבת דף טז עמוד ב}, "במנחה מצילין מזון סעודה אחת". שיוצא שזמן סעודה שלישית בשבת זה מן המנחה ומעלה. ולא כמו אלו שמחלקים את הסעודה לשנים, עושים הפסקה, מברכים ברכת המזון, ואחר כך אוכלים עוד פעם כזית לחם לשם סעודה שלישית, יש לחוש בזה לברכה שאינה צריכה. מה גם, מנחה עדיף להתפלל לפני סעודה שלישית. לכן טוב לקום מוקדם יותר, מתפללים, ואחר כך אוכלים סעודת שחרית, ומיד אחר כך מתפטרים ומשביתים את כל החמץ שנשאר. מתפללים מנחה גדולה בחצות, ולאחר מכן יוצאים ידי חובת סעודה שלישית במיני פירות, או ירקות, לספרדים גם מצה מטוגנת אפשר עד שעה עשירית. חשוב להזכיר, דברי הזוהר {בפרשת אמור}, ערב פסח שחל בשבת אין חיוב לאכול סעודה שלישית. כמובן שזה נאמר רק על ענקי רוח, כמו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, זכותם תגן עלינו.

למדנו מהפסוק {דברים פרק טז פסוק ג}, "לא תאכל עליו חמץ" וכולי. התורה מצווה אותנו, לאכול מצות "לחם עוני". כמו שהיא מסבירה בהמשך "כי בחפזן יצאת מארץ מצרים למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". במסכת פסחים {דף לו עמוד א}, מובא מחלוקת בין רבי עקיבא, ורבי יוסי הגלילי, מה פירוש "לחם עוני". לדעת רבי עקיבא ונתמקד בשיטתו, "לחם עוני", שהתורה אמרה זה בא למעט, בפסח אנחנו יוצאים דווקא במצה של לחם עוני, שזה מצה שנילושה בקמח מלח ומים. אבל מצה שנילושה במי פרות, ביין ושמן ודבש, בלי מים, מצה כזאת אומר רבי עקיבא, זה לא "לחם עוני", זה נחשב מצה עשירה ולא יוצאים בה ידי חובה בפסח. מקשה הרמב"ן, לפי רבי עקיבא, למה צריך בכלל את הדרשה של "לחם עוני", כדי ללמד אותי חוץ ממצה עשירה, כי הלא יש לנו כלל "כל שלא בא לידי חימוץ לא יוצאים בו ידי חובת מצה בפסח". ואדם שלש עיסה במי פירות, אם זה ביין, חלב, דבש, מיץ תפוחים, מיץ רימונים, לעולם לא תגיע העיסה לידי חימוץ כך דעת רבא, {פסחים דף מ עמוד א}. אז אפילו אם הניח את הבצק כל היום עד שיתפח, הדין שמותר באכילה, כי לא מעורב בזה מים בכלל. אז ככה, הדרשה "של לחם עוני", בא לפסול סוג של מצה עשירה שנילושה בתערובת של פירות יחד עם מים, עיסה כזאת באה לידי חימוץ, וכמו שפסק הרמב"ם, והוא שלא יתערב בהם שום מים בעולם. מעניינת שיטת תוספות, שמצה כזאת לא רק שהיא באה לידי חימוץ, היא גם ממהרת להחמיץ את העיסה. מכל מקום אומר הרמב"ן, לא יוצאים ידי חובת מצה מהסוג הזה, מכיון שזה לא "לחם עוני". הרמ"א כותב, שראוי להחמיר לא לאכול עוגות שעושים אותם עם מי פירות. אבל אם עשו אותם עם ביצים זה מותר כי הם לא מחמיצים.

עוד למדה הגמרא בשם שמואל, "לחם עוני", לחם שעונין עליו דברים הרבה. כולם יודעים בזמן שאומרים את ההגדה, יש סדר מסוים בקערה שהיא מבחינת המלכות, בשביל זה הלילה הזה נקרא ליל הסדר, מניחים את המצות לפניו, ויש גם שלב שצריך להגביה את המצה המונחת לפניו. אנחנו גם שואלים, "מצה על שום מה"? נכון לזכור, שהשאלה היא לא רק בשביל לעניין את התינוקות לשאול, שזה גם אחד מהפירושים "לחם שעונין עליו דברים הרבה", השאלה היא "על שום מה"? רומזת גם על מה שאומרת הגמרא עירובין {דף מא עמוד ב}, שלושה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אלו הן, עובדי כוכבים, רוח רעה, ודקדוקי עניות. שהם הקליפה והחיצונים. כנגדם אנו שואלים ומכונים, "על, שום, מה"? מכאן נלמד כמה כוח יש למצות "מצה" לתקן, ולהעלות את האדם מקטנות מוחין, לקבל הארה של גדלות מוחין, כדי להגיע לתכלית ייעודו. למדנו בשיעורים קודמים, שיש לנו רק חמשת מיני דגן שיכולים להגיע לידי חימוץ. חיטה, וכוסמת, שהם שייכים למשפחת החיטה. וגם שלושה מינים השייכים למשפחת השעורה, שעורה, שיבולת שועל, ושיפון.

מה הדין ביינות שלנו, שידוע כיום אין לנו יין מאה אחוז, כך היא דעת כל המומחים של היקב. חשוב לדעת בעת הבציר, יש עירוב של מים יחד עם היין, אז מה נגיד, עוגות שאנחנו עושים בפסח שזה נקרא מצה עשירה על בסיס של יין, סוף סוף מעורב גם מים, איך בכלל ניתן להכשיר את זה? ובכן התשובה היא באופן ההכנה של היין, בעת התסיסה של היין, שזה ארבעים ימים ראשונים. כבר לאחר שלושה ימים ככל שהיין שווה יותר הוא תוסס יותר, נעשה בו יותר טעם אלכוהול. אז המים שהתערבו בשעת הבציר בהתחלה, הפכו להיות יין והתבטלו באופן מוחלט. לכן להלכה, מותר לעשות עם היין הזה עוגות לפסח ללא חשש כלל. עושים כיום יין של צימוקים, על ידי ששורים את הצימוקים במים במשך שלושה ימים לפחות. המים האלה שנישרו הצימוקים בתוכם הופכים להיות יין. אז ככה מי פירות, יין שמעורב גם מים זה מחמיץ אפילו פחות משמונה עשרה דקות. צריך להיזהר שלשים את הקמח עם יין כדי לעשות מצה עשירה, צריך לדאוג ליין עם הכשר מהודר ביותר. יין כזה בוודאי מהודר גם לארבע כוסות, וגם לכל השנה. מה הדין של עוגיות פפושדו איך בכלל עושים אותם? התשובה בהתחלה היו מערבים מיץ תפוזים, יחד עם הקמח וגם סוג של שמרים כימי, ממש כל המוסיף גורע, והיה בזה סכנה. כיום אופן ההכנה שונה יותר, ואפשר לאכול מהעוגיות הללו. צריך להבין, אחינו האשכנזים הפוסקים כדעת הרמ"א, יהיה מותר להם לאכול מהמצה העשירה הזאת אחרי הפסח, החומרה לשיטתם היא רק בתוך הפסח עצמו. נכון להזכיר, לאחר חצות היום צריך להקפיד לא לאכול דברים שימלאו אותו, כדי שיכנס לליל הסדר בתיאבון, ובשמחה, לאכול את כל הכזיתות, וארבע כוסות של יין. על כל פנים צריך

לדעת, קמח מצה שנאפה פעמים זה נקרא אפיה אחר אפיה, האפיה השניה לא מפקיעה את האפיה הראשונה. אבל טיגון ובישול, מותר לאכול אפילו אחר חצות היום, כי הבישול או הטיגון מפקיע מעל זה את הדין של המצה. צריך לדעת, שימוש בקמח מצה רגילה מותר רק בדיעבד, לכתחילה צריך להדר רק עם קמח מצה שמורה. כמו שכתוב {שמות יב, יז} "ושמרתם את המצות", מכאן לומדים שצריכין לשמור את החיטים לשם מצות מצוה, דהינו שיהיה ישראל נוכח בזמן הקצירה, ולא יקצור רק בזמן חצות היום שנתיבש הטל עליה וכולי. כמו שלמדנו מעיקר הדין, מספיק לקחת מצה שמורה משעת קצירה, רק בשביל ליל הסדר בלבד, וכאן בחו"ל בשביל שתי הלילות, לצורך כזית הראשון, ושל "כורך", וגם של האפיקומן. ואם אין לו חיטים משומרים משעת קצירה, יכול לברך "על אכילת מצה", גם על מצה שמורה משעת טחינה ואילך.

ביום שטוחנים את הקמח אסור לאפות ממנו שאז הקמח חם וממהר להחמיץ, לכן צריך לשהות אחר הטחינה מעת לעת {שולחן ערוך סימן תנ"ג סעיף ט}. צריך ללוש ולעשות את המצות רק במקום מקורה, שאין החמה זורחת שם. וגם שלא יהיה במקום חם שיש שם תנור {שולחן ערוך סימן תנ"ט סעיף א}.

אסור להניח את העיסה אפילו רגע אחד בלי שמתעסקים איתה. ואם הניחו אותה שיעור הילוך מיל שזה שמונה עשרה דקות, הרי היא חמץ. {שולחן ערוך סימן רסא, סעיף א. וסימן תנ"ט סעיף ב, וסימן סט סעיף ו}. מעניין, בספר חמדת ימים לרבי שלום שבזי זצ"ל שם הוא מפרש את הפסוק בפרשת בא {שמות פרק יב פסוק לד}, "משארותם צרורות בשמלותם על שכמם". וכי לא יכלו לשים על החמורים? אלא מכאן נלמד "על שכמם" שהבצק מתנענע לכל כיוון ולא בא לידי חימוץ. ועוד אפשר להוסיף על פי מה שלמדנו, שעם ישראל נשאו את הבצק "טרם יחמץ" וכולי, "על שכמם". משום חיבוב המצווה, והתורה גם משבחת את מידת הענווה, ומידת הזריזות של עם ישראל שהם "חביבים" לפני הקדוש ברוך הוא. שכידוע החמץ מסמל התפחה שזה גאוה, וגם עצלות. ועם ישראל נגאלו בזכות שהיו ענווים וזריזים. לכן ראוי לכל ירא שמים להשתתף בלישת ואפית המצות, או אם יכול לעמוד ולהשגיח, בזמן שאופין את המצות של מצווה בערב פסח אחר חצות היום, שבזמן בית המקדש זה היה זמן הקרבת קרבן פסח {שולחן ערוך אורח חיים סימן תנ"ח סעיף א}. כמו שהזכרנו גם שזה מועיל לתיקון היסוד.

אסור לעשות מלאכה להשתכר בערב פסח מחצות ומעלה, אבל לעצמו אם צריך יכול לתקן, אם זה בגדים, תספורת, או כביסה {שולחן ערוך אורח חיים סימן תסח סעיף ב}. לא עושים במצה שום ציור, אבל אחינו האשכנזים נהגו לנקב את המצה כדי שישלוט בה החום מיד, שעל ידי הנקבים היא לא מתנפחת. והאמת שזה מנהג נכון לעשות נקב במצה, כי זה מורה גם על חיסרון שיש בלחם, שלכן זה נקרא "לחם עוני". וזה מה שאנחנו צריכים לתקן בליל הסדר. וגם למדנו עוד טעם בדבר שהוא על פי הסוד. חשוב להבין, בשביל להכין מצות של פיתות, שיהיו רכות וטובות כמו שהיו בזמן המשנה והתלמוד, צריך למצוא גם נשים שהם באמת מומחיות וזריזות ובקיאיות, באופן ההכנה של המצה בלישה ובאפיה. **רבנו הרמב"ם לא הזכיר את המנהג הזה על בכורים** אם צריכים להתענות בערב פסח. לכן טוב שהבכורים משתתפים בסיום מסכת, לאחר תפילת שחרית, כדי לפטור את עצמם מהתענית של ערב פסח.

אנחנו פותחים את ההגדה "הא לחמא עניא", יש אומרים בצירי ויש אומרים בפתח. מכל מקום התורה מצווה אותנו לזכור את "הלחם עוני כי בחפזון יצאת מארץ מצרים" {דברים פרק טז פסוק ג}. חג הפסח משפיע על כוח הנתינה שבא מהצד הרוחני כמו שאומר דוד המלך בתהילים {פרק נא פסוק יד}, "ורוח נדיבה תסמכני". למדנו, שמרן פותח בשולחן ערוך את הלכות הפסח, "שואלין בהלכות הפסח". ואילו רמ"א פותח בעניין "קמחא דפסחא". מעניין, "עני" בגימטריה, מאה שלושים. "עשיר" בגימטריה חמש מאות שמונים. נפחית עני מעשיר נקבל כמנין "תן", צריך לזכור, רבותינו תיקנו לנו לקרוא בחול המועד ביום רביעי של פסח, "אם כסף תלוה את עמי" {שמות פרק כב פסוק כד}. שיש בזה רמזים וסודות לעניין תיקון הממון שבא מכוח הנתינה. כמו שלמדנו שמתקנים את הקליפה של הממון, זוכים לחרות נפש אמיתית. לצערנו יש אנשים שהם "גריידי", בעלי תאוה וצימאון לממון, שגורם להם שיבוש בדעת, ממש חולים מבחינה כלכלית, עד כדי כך שהם לא מתביישים להגיד את זה בפירוש, שהם אוספים כסף ומניחים אותו בתוך כספת שזה קופסאות של פלדה. וכל הזמן מתמלאים בפחד שמא יאבדו את הכסף. צריך להזכיר בזמנים קודמים, אנשים היו משתמשים במתכות של זהב וכסף, ותכשיטים. העושר של האדם היה נקבע פעם גם לפי גודל עדרי הבקר והצאן שיש לו, היה צריך לסחוב כמה כבשים או עגלים, בשביל לשלם את כל החשבונות שלו. כיום יש אמצעים קלים יותר, שאפילו לכתוב צ'ק זה כבר נחשב לטירחה. באמצעות הטכנולוגיה המתקדמת, הכל נעשה דרך לחיצות כפתורים. ודווקא מתוך כל השכלולים האלה, מתגבר על אותם אנשים תסכול ועצב, אם יש לו מנה, הוא רוצה מאתיים, "אוהב כסף לא ישבע כסף" {קהלת פרק ה פסוק ט}. כי העצב שולט איפה שיש מותרות, "בכל עצב יהיה מותר" {משלי פרק יד פסוק כג}. אנשים יותר מתוסבכים בזמן שהם שומרים ואוספים ממון כמה שיותר, עד שהם בעצמם

נאספים ה" ירחם עליהם. מסכנים נגזר עליהם לא להנות ממה שיש להם, אין לך עונש יותר גדול מזה. לכן כדי להינצל מהשליטה של החיצוניים, שהם אלה שגורמים לאדם קטנות מוחין, התיקון הוא שעל ידי תיקון הממון זוכים לחרות נפש אמיתית, ומודים לה" יתברך. מבחינת "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" [תהילים פרק קמב פסוק ח]. וזוכים לעושר אמיתי, כמו שכתוב "ברכת ה" היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה" {משלי פרק י פסוק כב}.

עלינו תמיד לזכור את הפסוק בפרשת ואתחנן {דברים פרק ד פסוק לה}, "שאין עוד מלבדו". "וזכרת את ה" אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל" {דברים פרק ח פסוק יח}. זכינו שהתורה הקדושה מחזיקה אותנו, "עץ חיים היא למחזיקים בה" [משלי פרק ג פסוק יח]. "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד" [משלי פרק ג פסוק טז]. יש לנו הבטחה מהקדוש ברוך הוא באחרית הימים [עמוס פרק ח פסוק יא], "הנה ימים באים נאום ה" וכולי, "לא רעב ללחם ולא צמא למים", לא יהיה רעב לחומרות לתאוות האכילה וכולי, "כי אם לשמוע את דברי ה". שזה חכמת התורה הכוללת את כל החוכמות, וזה עושר של סיפוק אמיתי שנמצא בנשמה. "כי בצל החכמה בצל הכסף" וכולי, {קהלת פרק ז, פסוק יב}. רבותינו המשילו את התורה למים "הוי כל צמא לכו למים" {ישעיהו פרק נה פסוק א}. חשוב לזכור, מים תמיד יקבלו את הצורה של הצינור שבו הם זורמים. זה הסוד האמיתי של החיים, אדם שבונה את עצמו ואת מהותו על התורה הקדושה, זוכה שהתורה זורמת בתוכו. הוא מקבל את הצורה של התורה, והתורה מקבלת את הצורה שלו.

אומר רבנו המהר"ל, הקדוש ברוך הוא הטביע בבריאה סדר לניסים, הכל מושתת ומונהג בתכלית הדיוק. אין דרך מקרה, הכל מאיתו יתברך. כולם מכירים את סיפורי הגבורה שעשה רבנו המהר"ל, יצר גולם כדי להציל את עם ישראל שסבל מרדיפות ועלילות דם בזמן חג הפסח. רבנו היה ענק רוח אדיר בנגלה ובנסתר, שבחר להיקבר עם מצבה פשוטה, במקום של פשוטי העם בעיר פראג. מה שהיה חשוב לרבנו הצדיק, זה להיות מליץ טוב על כל עם ישראל. זכינו בלילה הקדוש הזה "כל דצריך ייתי ויכול", צריך לארח את כולם בלי יוצא מן הכלל. שנזכה לראות את רבנו המהר"ל עם משיח בן דוד אמן ואמן.

עוד דבר חשוב לדעת, בעל תשובה יכול למכור את החמץ של הוריו, אפילו ללא ידיעתם, כדי להציל אותם מאיסור של "בל יראה ובל ימצא", משום זכין לו לאדם שלא בפניו, אפילו שזה ללא ידיעתם, אבל זה לטובת נשמתם. וכמובן שיכול להתארח בבית הוריו בליל הסדר אפילו שהם חילונים, שאינם מקפידים על חמץ, העיקר שייחד לו שם חדר שאין בו חמץ כלל. ואדרבה יש לו מצווה גדולה, בזה שהוא מקרבם לתורה ולמצוות.

מצווה לאהוב ולארח "גרים" שהם כמובן כשרים. למדנו כבר, בשביל לקבל גר צריך שלושה תנאים, מילה, טבילה, וקבלת מצוות. באישה צריך רק שני תנאים, טבילה, וקבלת מצוות. ורק דרך זה הגר עולה בדרגה רוחנית, משבע מצוות, עולה לתרי"ג מצוות. והאור המקיף שלו מתרחב ברמ"ח איברים ושס"ה גידים שלו, ונכנס דרך שבעת החלקים של הספירות הכלליים של גוף האדם, וכמובן שזה גם משנה את המבנה הרוחני של הגר, זוכה לתוספת של "נפש רוח ונשמה חיה יחידה". מכל מקום, אם יש עדים שהגר חזר לסורו ולא עומד בתנאים, יש סמכות לבית דין לבטל את הגיור שלו. כמה "גרים" כאלה יש ביננו ואת זה יודע ה"יתברך שהוא "חוקר כליות ולב", על זה נאמר "קשים גרים לישראל כספחת" {קידושין דף ע עמוד ב}.

למדנו יבמות {דף מו עמוד א}, גר שמל וטבל לשם גרות הרי הוא כמי שנוגע במת שהוא טמא שבעת ימים, וטעון הזאה מימי פרה אדומה ביום השלישי, וביום השביעי שלאחר מילתו, וטבילתו לגרות. מה הדין אם מל וטבל לשם גרות ביום ארבעה עשר בניסן? מחלוקת בין בית שמאי, לבין בית הלל. לדעת בית שמאי, טובל פעם נוספת מדברי סופרים באכילת קודשים, ואוכל בערב מקרבן פסח שכבר נמנה עליו. בית הלל סוברים, "הפורש מן העורלה כפורש מן הקבר". לכן אסור לו לאכול מן הפסח בערב. צריך להבין על מה נחלקו בית שמאי ובית הלל, מדובר בערל גוי שמל בערב פסח. בית הלל גוזרים שמא יטמא למת בשנה הבאה בערב פסח, ויאמר כשם אשתקד, שטבלתי ואכלתי לערב מקרבן פסח, כך גם השנה אטבול ואוכל מהפסח שלי. ולא ידע שבשנה שעברה היה גוי עד לארבעה עשר בניסן, אז אפילו שהוא נטמא למת לפני שהתגייר, גוי לא מקבל טומאה. אבל עכשיו הוא נחשב ישראל והוא כן מקבל טומאה, והוא נטהר רק לאחר שבעת ימים. לכן אמרו בית הלל שגם השנה, יהיה טעון הזאה בימי שלישי ושביעי. ואילו בית שמאי לא גוזרים משום טומאה בשנה הבאה. אבל ערל ישראל, כגון שמתו אחיו מחמת מילה, ונמנעו מלמול אותו, נכון שהוא אסור בקרבן פסח, כך כתוב בתורה פרשת בא {שמות פרק יב פסוק מח}, "וכל ערל לא יאכל בו". אבל אם הוא בא למול בערב פסח, אפילו לדעת בית הלל, טובל ואוכל פסחו לערב. למדנו בשיעור שעבר, התנאי של גר בשביל לקבל את עול המצוות, הוא צריך למול, ולטבול.

אנחנו אומרים בברכת המזון "על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה". קודם כל ברית ואחר כך תורה. "ועל בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך שלימדתנו". התנאי בשביל ללמוד תורה זה קודם כל ברית מילה, ורק לאחר מכן יהיה אפשר ללמוד תורה. צריך לזכור, שלושה עיקרים נכנסו ישראל לברית, בהרצאת הקורבן, בברית מילה, וטבילה. כמו שאמר משה רבנו לעם ישראל, {שמות כד, ח} "הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה". אומרת הגמרא בנדרים {דף לא עמוד ב} בשם רבי, גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה. בזכות זה נהיינו לעם ישראל, העם הנבחר של הקדוש ברוך הוא, "כעם סגולה" זכינו לקבל את התורה הקדושה. ולקבל מתנה טובה ושבת שמה. "וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים". שנזכה לאכול מהזבחים והפסחים בבנין ירושלים אמן ואמן.

למדה הגמרא, מסכת פסחים {דף ו עמוד ב}, "אין מוקדם ומאוחר בתורה". הכוונה, שפעמים התורה כותבת מעשה אחד לפני חברו, אפילו שסדר הדברים היה הפוך. עלינו לדעת, שלימוד התורה שונה מקיום המצוות. "קיום מצוות" מקיימים רק בזמנים שלהם. אדם לא ינענע לולב בפסח וכולי. משאין כן "לימוד התורה", אין מושג של מוקדם ומאוחר, זאת אומרת בתורה אין מקום לשכל החומרי. אדם יכול ללמוד בפסח מסכת סוכות, ובחג הסוכות יכול ללמוד מסכת פסחים. על אותו רעיון מה שלמדנו בירושלמי ראש השנה {ג, ה} בשם רבי נחמיה, על הפסוק במשלי {פרק לא פסוק יד}, "היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה". "דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר". שאדם רואה דבר ממקומו, ממבט שכלו זה נקרא "עניי", מכיוון שזה בא מצמצום של קטנות מוחין. אבל כשהוא רואה את הדבר גם ממקומות אחרים, שזה בהרחבה זה נקרא "עשיר", כי זה בא "מגדלות מוחין". זה הכח למי שזכה "לחכמת תורה" שחכמתה גדולה מכל החוכמות. מכאן נלמד, אדם שלומד תורה תוך כדי ביטול השכל החומרי, זוכה לניסים ונפלאות, להגיע לתכלית נשמתו. מכל מקום עלינו לזכור, הלכות שמקיימים בהם את המצוות, צריך ללמוד אותם סמוך למועד שלהם, כדי לדעת "את המעשה אשר יעשון" {שמות פרק יח פסוק כ}.

פעם פנה אלי יהודי טוב וטען שכל השנה, הוא נתקל פעמים רבות בהרגשה שהוא מתנהג לא נכון וצריך לתקן את עצמו, וזה מביא אותו כל הזמן לחפש מישהו במשפחה שלו, אם זה אשתו או ילדיו, כדי להאשים אותו בכשלונות שלו, כי הוא יודע בתוך תוכו שאת כל זה הוא עושה, כדי להשתחרר מהתחושה שהוא מרגיש לא בסדר, ולא מסוגל לתת את מה שמצופה ממנו. אבל הוא מוסיף דבר מדהים, שהוא מצפה בכליון

עיניים לליל הסדר, כי זה הזמן היחיד שיש לו תחושה אמיתית, שהוא מרגיש מעולה עם עצמו, הלואי וכל השנה יהיה כמו "ליל הסדר" הוא אמר. האמת שזה בדיוק כך, אדם יכול להיות מושפע מיסורים של מצפון שלילי, שנגרם מהחיצונים והמזיקים. ליל הסדר נקרא "ליל שימורים", הוא מנטרל חיצונים ומזיקים שמניחים לאדם בזמן הזה. כולם יודעים מניסיון, לאחר כל ההכנות הגדולות של חג הפסח, כמה מותשים ועייפים מגיעים "לליל הסדר", ועם כל זה בלילה הקדוש הזה, יש נינוחות, ושלווה רוחנית עמוקה וישוב הדעת, בזמן אמירת ההגדה, וכל המצוות הנוהגות באותו לילה. ממש אי אפשר לתפוס בשכל בזכות זה, כמה אפשר לרכוש השגות גבוהות, שיועילו לאדם לכל השנה, עלינו לזכור, "ליל הסדר" זה הלילה היחיד מעיקר הדין שצריך להישאר ער כל הלילה, ואם נרדם יכול לישון אפילו עם הבגדים, כי לא שולטים המזיקים בליל הסדר", שהוא נקרא "ליל שימורים".

מסכת פסחים {דף ו עמוד א}, הגמרא מביאה ברייתא שאומרת, "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלוש יום". חשוב לזכור, שההלכה הזאת נוהגת גם לשאר החגים, לא רק לחג הפסח. זה נכון, הלכות חג הפסח מרובות יותר, לכן זה נלמד מחג הפסח. בדיוק כמו שלמדנו מפסח, שצריך לאכול את הכזית בליל פסח, כמו שכתוב, {שמות פרק יב פסוק ח}, "ואכלו את הבשר בלילה הזה", ובפסוק אחר כתוב {שמות פרק יב פסוק יח}, "בערב תאכלו מצות". צריך לזכור, אף על פי שבשבת ויום טוב יכולים לקדש ולאכול מבעוד יום, כדי להוסיף מחול על הקודש. כאן בפסח זה לא ככה, משום מצות אכילת מצה, ושתיית ארבע כוסות, וכמובן כוס הקידוש, הוא אחד מארבעת הכוסות שצריך להיות בלילה, כמו קרבן פסח שעליו נאמר הפסוק, "ואכלו את הבשר בלילה הזה" וכולי. חשוב לדעת גם, שדין אוכל נפש ביום טוב נלמד מחג הפסח, לשאר החגים. פסח הוא "בנה אב", לומדים ממנו על חג הסוכות וגם על חג השבועות. הוא הדין כאן, לומדים מחג הפסח שצריכה להיות הכנה לפני החג שלוש יום, גם על חג הסוכות ועל חג השבועות. וכך נפסק בשולחן ערוך {סימן תכט סעיף א}. מרן השמיט את המילה "ודורשין" כמו שיטת הרי"ף. מעניין הרמ"א מזכיר את הדין של "שואלין ודורשין", בהקשר של "קמחא דפסחא", שצריך לשאול ולדרוש מי הם הנזקקים, ולדאוג להם לכל צרכי הפסח. הזכרנו בהרחבה בשיעורים קודמים, "קמחא דפסחא", שהוא בעצם תיקון הממון, שגורם למתק את הדינים, ועל ידי זה מתברכים בשפע של חסדים. בזכות חג הפסח, בביאת בן דוד "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", אמר.

"רבי יהודה בר אלעאי" היה מתלמידי **האחרונים של רבי עקיבא**. אבא שלו היה התנא רבי אלעאי. מאות הלכות במשנה נרשמו על ידי רבי יהודה בר אלעאי, ענק רוח אדיר. עליו נאמר שדורו היה מבחינת הפסוק, **"יראת ה' היא תתהלל"** {סנהדרין דף כ עמוד א}. היה ראוי להיות מלך המשיח. מיום שנולד הצדיק הזה עד יום מותו לא נמצא בו חטא, רק בדבר אחד, שחכמים תיקנו לא לגדל בהמה דקה בארץ ישראל, והוא כן גידל עז כדי לשתות את חלבה. באמת אומרת הגמרא במסכת תמורה {דף טו עמוד ב}, שרבי יהודה נצטווה על ידי הרופאים לשתות חלב עיזים, כי הוא היה זקוק לרפואה הזאת. מכל מקום, מצד דרגתו הגבוהה, זה היה נחשב לחטא. עוד מתארת הגמרא {שבת דף כה עמוד ב}, על מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי בערב שבת וכולי, שהיה דומה למלאך ה" צבאות. בכמה מקומות אומרת הגמרא **"פתח רבי יהודה"**, הוא היה **"ראש המדברים בכל מקום"**. צריך להבין, רבי יהודה קיבל את הכבוד הזה משום שהיה נוהג לקצר ולחסוך בדיבור, לכן היה ראש וראשון לכל המדברים. מכאן שצריכים כולם לדבר בשפה מקוצרת. כמו שהזכרנו, יעקב אבינו היה אנוס על פי הדיבור. הגמרא במסכת נדרים {דף מט עמוד ב}, על רבי יהודה בר אלעאי שהיה מאוד עני, פעם אחת היתה אסיפת חכמים, ורבי יהודה לא יכול היה להגיע לאסיפה, בגלל שאשתו הלכה לשוק עם המעיל שהיה שייך לשניהם, ועדיין לא חזרה, הזדעזעו חכמים איך יתכן שכזה גדול בתורה, וכזה עני. הרגיע אותם רבי יהודה ואמר להם, אל תדאגו לי, אם רציתי להיות עשיר בבקשה בואו תראו, הרים רבי יהודה את המחצלת שישב עליה, והראה להם מטמוני זהב. ולאחר מכן התפלל רבי יהודה ונעלמו המטמונים. תראו מה זה כוחו של צדיק, שיכול לעשות תיקון כזה גדול בממון. הזכרנו שבאחד הימים של חול המועד פסח, אנחנו קוראים את הקריאה **"אם כסף תלוה את עמי"**, שיש בזה גם תיקון גדול לממון. רבנו האר"י הקדוש השתטח על קברו של רבי יהודה בר אלעאי. והיה עושה שם תיקונים גדולים, רק כך זוכים להתחבר לנשמת הצדיק רבי יהודה בן רבי אלעאי, שזה רומז לשושלת המלוכה שיוצאת דרך שבט יהודה, למלכות בית דוד, ומתברכים בשפע רב המשתלשל ויורד דרך המלכות.

אנחנו קוראים בהגדה בלילה המקודש "ליל הסדר", רבי יהודה היה נותן בהם סימנים, דצ"ך. עד"ש. באח"ב. זה ראשי תיבות של עשרת המכות, ויש בזה הרבה סודות בסימנים האלה. **"ובאותות ובמופתים"** {דברים פרק כו פסוק ח}, זה המטה, כמו שכתוב בפסוק, {שמות פרק ד פסוק יז}, **"ואת המטה הזה תקח בידך, אשר תעשה בו את האתת"**, שהיה רשום על המטה, דצ"ך עד"ש באח"ב, [אורחות חיים בשם הירושלמי]. וזה גם ברמז **"אשר תעשה בו"**, גימטריה דצ"ך עד"ש באח"ב, וכל הניסים והנפלאות שעשה

לנו הקדוש ברוך הוא, זה כדי לחזק את האמונה בליבם של עם ישראל כדי שיהיו ראויים לקבל ולשמור את התורה. "אשר תעשה בו את האתת" סופי תיבות תורה. צריך לזכור, שרבי יהודה הוא היה זה שנתן בהם סימנים, הכוונה היא לסימן של חשבון המכות שלקו על הים, שלדעת רבי יוסי חמישים מכות, ולדעת רבי אליעזר מאתיים מכות, ולדעת רבי עקיבא מאתיים חמישים מכות, יוצא חשבון הכל חמש מאות מכות, וכן גם דצ"ך עד"ש באח"ב עולה חמש מאות ואחד, שאחד כנגד "אצבע אלהים היא" שנאמר במצרים.

עוד מספרת הגמרא בנדרים {דף מט עמוד ב}, על רבי יהודה שהיה שותה ארבע כוסות של פסח בליל הסדר, עד כדי כך, שהיה צריך לחגור צדעיו משום כאב הראש שהיה לו עד העצרת שזה חג השבועות. על כל פנים עלינו לדעת, ליל הסדר שזה תיקון הכי גבוה שזה "המדבר", על ידי אמירת ההגדה, וכל המצוות שנוהגים בלילה הקדוש הזה, אנחנו מקדשים את הפה, ומתקנים את היסוד, אנחנו יכולים להתעלות לדרגות גבוהות. בעזרת ה', שנקבל את פני משיח יחד עם רבי יהודה בר אלעאי, אמן ואמן.

הגמרא פסחים {דף קכ עמוד א}, אמר רבא מצה בזמן הזה דאורייתא, ומרור דרבנן. שואלת הגמרא ומאי שנא מרור דכתיב, "על מצות ומרורים יאכלוהו" נלמד מכאן. מצוות מרור תלויה באכילת הפסח, בזמן דאיכא פסח יש מרור, ובזמן דליכא פסח ליכא מרור. התורה תלתה את מצוות אכילת מרור באכילת הפסח. זה מצוות עשה אחת לאכול את בשר הפסח "על מצות ומרורים". מקשה הגמרא, מצה נמי הכתיב "על מצות ומרורים יאכלוהו". המצה הוקשה לפסח באותו פסוק, אז מה נגיד, אין חיוב מן התורה לאכול מצה בלי שקרבן פסח נוהג? עונה הגמרא, מצה מהדר הדר ביה קרא {שמות פרק יב פסוק יח}, "בערב תאכלו מצות". מכאן נלמד חיוב מצה נוהג מן התורה, אפילו בזמן שקרבן פסח לא נוהג. צריך להזכיר, אדם שהוא לא טהור פטור מקרבן פסח, על כל פנים, חייב באכילת מצה בליל ט"ו בניסן. הרמז הוא בתשובת הגמרא, "מצה מהדר הדר ביה", בהשוואה למרור שרק קוטפים אותו מהגינה ומיד ראוי לאכילה. במצה יש הרבה עמל ויגיעה, משלב קצירת החיטים, הטחינה, ולאחר מכן לשים את הבצק בזריזות ובזהירות, ועד השלב של האפיה, שסוף סוף יוצאת המצה. למדנו בשיעורים קודמים, שגם עבודת המידות דורשת הרבה עמל ויגיעה וזה כוונת הגמרא {סוטה דף יד עמוד א}, להלך אחר מידותיו של ה', הכוונה שידבק בפנימיות של המידות, ששם כלול כל המידות, וזה למעשה תיקון שורש הרע שאנחנו מתקנים באכילת המצה. זרע מלכות בית דוד, נבחר להיות זה שישבור את הקליפה, וזה ניתן לו בזכות, כמו שהגמרא מספרת {פסחים קיט עמוד ב}, עתיד הקדוש

ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים וכולי, ורק דוד המלך אומר, אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר [תהילים פרק קטז פסוק יג], "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא". דוד המלך בנה את ירושלים, ושלמה בנו בנה את בית המקדש. צריך לזכור, זה התכלית והעיקר של צינורות השפע בברכת המזון, משתלשלים דרך עשרת הספירות ויורדים דרך המלכות. חשוב להזכיר, אחינו האשכנזים מברכים בליל הסדר על כל כוס וכוס, בארבעת הכוסות. ואנחנו מברכים בליל הסדר על הכוס הראשון שהוא הקידוש, וגם על הכוס השלישית, שהוא כוס של ברכת המזון. שנזכה לאכול מן הזבחים והפסחים בבניין ירושלים, חג פסח כשר ושמח לכולם.

מה הדין בהכשר כלי שתיה לפסח, אם זה כלי עץ, או כלי חרס, או כלי זכוכית. צריך לזכור, פעמים שאדם טובל ביסקוויט שזה חמץ, בתוך התה. אז מה נגיד, לא היה מן הראוי לעשות לכלי שתיה האלה הכשר יותר חזק? התשובה היא, שהולכים אחרי רוב תשמישם של הכלים האלה, שרוב תשמישם זה בצונן. מה נגיד, פעמים משתמשים בכלים האלה, דרך עירוי או כלי ראשון בדבר שהוא חמץ, אם זה דובשניות או ביסקוויט, אז מה שייך באמת רוב או לא רוב? בשולחן ערוך [סימן תנא סעיף כה], פסק מרן, כל כלי השתיה בין צלוחיות בין כוסות מותרים בשטיפה וכולי. משמע מדברי מרן שהוא לא מחלק, כל כלי השתיה כולל, מים, קפה, בירה, קולה וכולי. צריך לזכור, כלי זכוכית לא בולעים ולא פולטים, ולכן לא צריך לנהוג בהם חומרה מצד ההכשר, אז ככה, מספיק לשטוף את הכוסות האלה דרך עירוי של מים חמים. ואם שכח להכשיר את הכיריים לפסח, יכול אפילו בפסח להכשיר אותם, ומספיק על ידי עירוי של מים רותחים מכלי ראשון כי זהו רוב תשמישו {שולחן ערוך יורה דעה סימן צב}.

בדין של מחם או פינג'אן, במידה ורוצים להשתמש בהם בפסח, כמו שהזכרנו, גם מיחם זה רוב תשמישו זה במים ומים זה לא חמץ, לא מבשלים במיחם או פינג'אן אטריות או שקדי מרק. אבל צריך גם לקחת בחשבון, שפעמים הכלי הזה בא במגע עם חמץ, גם על ידי ילדים שמניחים עליו, מכל מקום הולכים אחר רוב תשמישו. אז טוב לערות עליו מים חמים כדי להכשיר אותו, כיום ברוך ה' אשריהם ישראל, קונים מיחם מיוחד לפסח. בסעיף ט"ז פוסק מרן, מדוכה מותרת בהגעלה וכולי. רמ"א מחמיר רק בליבון כלשהו, שלא צריך שיהיה ניתז ממנו ניצוצות. משנה ברורה מסביר, שרמ"א מודה מעיקר הדין במדוכה של מתכת שמספיק בהגעלה כמו שפסק מרן. לכן מדוכה של עץ,

שיש חשש שיפסד מספיק בהגעלה. מה הדין במדוכות קטנות שלנו, שדכים בהם כורכום ופלפלים, איך מכשירים אותם? התשובה, מספיק הגעלה. באמת למה הם צריכים בכלל הכשר הרי השימוש שלהם זה רק לתבלינים? התשובה, שחוששים שיתכן שנכנס שם חמץ והוא נבלע בתוך החריפות של התבלינים שנידוכו שם בתוכה, אז המדוכה הזאת בלעה כתוצאה מחריפות, לכן היא מותרת רק בהגעלה.

כלי חמץ שרוצים להכשירו לפסח, אז ככה לפני הגעלה, צריך לנקות את הכלים טוב גם מחלודה, וגם כמובן לא להשתמש בכלי עשרים וארבע שעות לפני ההגעלה, בדיוק כמו שבשאר ימות השנה אם רוצה להכשיר כלי בשרי לחלבי, צריך לא להשתמש בכלי עשרים וארבע שעות לפני ההגעלה. דרך ההכשר כמו דרך השימוש בו, "כבולעו כך פולטו", אם השתמש בכלי על ידי בישול, אם זה סיר, או סכינים וכפות שבלעו טעם מהמאכלים, באותו דרך הם גם יכולים לפלוט אותם, לכן צריך להגעיל אותם. צריך לזכור, שיהיה מים רותחים בכלי ראשון גדול שבו הם רתחו, ואז מכניסים את הכלים, לתוך הכלי הגדול הזה. שיפודים ואסכלאות ההכשר שלהם רק בליבון באש, עד שהברזל יאדים. מה הדין בסיר פלא? לאחר שאופים בו במשך כל השנה על גבי הכיריים עוגה שזה חמץ גמור, לא ניתן להכשיר אותו בליבון כי הוא יכול להפסד. אבל סיר שהשתמשו בו לבישול, ההכשר שלו כמו שלמדנו, על ידי הגעלה במים רותחים. מכל מקום, ראוי להגעיל לפני בן תורה שמבין בדיני הגעלה, שיודע איך לאחוז ולהרפות את הצבת כשמחזיק את הכלי, כדי שיבואו מימי הגעלה במקום הצבת וכולי.

אנחנו לא נוהגים בחומרה של קטניות, כי קטניות זה לא חמץ, כמו שלמדנו, החמץ הוא רק מחמשת מיני דגן שהם, חיטה, שעורה, כוסמין, שיבולת שועל, ושיפון. רק מה לנוהגים להחמיר [אחינו האשכנזים], הטעם הוא משום שכל השנה הדרך לבשל תבשילים ממיני קטניות, בדיוק כמו שהדרך לבשל ממיני דגן, אז יראה כביכול שהדין שלהם שוה בפסח ויבואו לידי מכשול. ברוך ה' אנחנו חיים בדור של שפע, כולם יכולים להרשות לעצמם לרכוש לעצמם כלים וגם תנורים מיוחדים לפסח. לגבי הכשר הכיור והשיש, מספיק לערות מים רותחים כדי להכשיר את הכיור אפילו שהוא מחרסינה, וגם את השיש. כמו שלמדנו לדעת מר"ן, אזלין בתר רוב תשמישו שהוא בצון.

השיעור נדון בהכשרת וטבילת כלים לחג הפסח. ובכן המקור של הדין בפרשת מטות מכלי מדין, כתוב {במדבר פרק לא פסוק כא}, "ויאמר אלעזר הכהן" וכולי, "זאת חוקת התורה" וכולי "כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהרו". רש"י מפרש "תעבירו באש" מכאן נלמד "כל כלי כדרך תשמישו כך דרך הכשרו". אדם שצולה בשר על ברביקיו הכשרו זה בליבון. כיום לא מכשירים, וקונים במיוחד לפסח. "וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים" ואם תשמישו על ידי חמין הכשרו זה בהגעלה. למדנו במסכת עבודה זרה {דף עו עמוד א}, עד כמה מלבנן? עד שתשיר קליפתן. וכיצד מגעילן? יורה קטנה בתוך יורה גדולה וכולי. וכן פסק הרמב"ם [מאכלות אסורות פרק יז הלכות ג, ד].

צריך לזכור, כלי שעבר עשרים וארבע שעות מאז שבישלו בו, הוא מותר מן התורה, כי הכלי הוא לא בן יומו, והאיסור הוא רק מדרבנן. חשוב להזכיר, לעולם אני הולך תמיד אחרי רוב הבליעה של הכלי, שאם רוב הבליעה זה בשמן או ברוטב, אז ההכשר הוא בהגעלה. אז ככה, יש כאן ספק ספיקא, ספק אחד בבליעה של הכלי אם יוצא הטעם לשבח? ספק שני, סתם כלים הם לא בני יומם. מה נגיד, במחבת רוב הבליעה שלה זה בשמן או רוטב, אבל פעמים שאדם מטגן ביצה בלי שמן, בגלל שהשמן מתייבש, אז היה מקום להחמיר להכשיר את המחבת בליבון, אבל כמו שהזכרנו, ההלכה היא שלא מתחשבים במיעוט, היות שבכלי הולכים אחר רוב בליעתו. מה הדין בערב פסח, האם להסתפק בהגעלה למחבת ולא לחשוש למיעוט? הרי יש כאן מקום להחמיר בגלל פסח ולחייב את המחבת בליבון. כמו שלמדנו ברמז על משנת איזהו מקומן זבחים, שבפסח קודם מחמירין ואחר כך שואלים. אבל כאן באמת זה לא ככה, הדין של המחבת הוא, כמו באיסור והיתר שלא מתייחסים למיעוט, כך הדין לגבי פסח, ממילא המחבת בערב פסח צריכה רק הגעלה. כמו שהזכרנו שהלימוד הוא מכלי מדין, ושם האיסור הוא על כלי בן יומו שזה מן התורה, ואילו בנידון שלנו זה סתם כלים, וסתם כלים הם לא בני יומם. כמו שלמדנו בהרחבה, בשיעור של הכשר כלים, מהפסוק בתורה "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה" וכולי, לכן כלי שעבר עשרים וארבע שעות מהפעם האחרונה שבושל בו אין בו טעם לשבח, זה נקרא נותן טעם לפגם. רבנו הבן איש חי {רב פעלים}, דן על כלי שיש בו טלאי, פירוש, בכלי היה חור וסתמו אותו בחתיכה שלא שייכת לכלי. מה הדין להכשיר את הכלי הזה לפסח? אז ככה רבנו פסק כמו שלמדנו, לגבי ההכשר של אותו כלי, הולכים אחר רוב בליעתו ורוב בליעתו זה בדברים שהם לא חמץ, מבשלים בו אורז וכולי, אבל לא חמץ. לכן טוב לערות עליו מים ולשטוף אותו. כיום ברוך ה' אשריהם ישראל, מייחדים לפסח, תנור, מיקרוגל, מיקסר, הכל כשר לפסח. למדנו בשיעורים קודמים, עם ישראל שמצווה מכח התורה הקדושה, שהיא ספר הוראות שלנו, אם אדם מעם ישראל לא יקיים מה שכתוב בתורה יכול להינזק, משאין כן הגויים שלא, היות והם לא מצווים. אפשר ללמוד בדרך הרמז גם על הכשר כלים, "כדרך תשמישו כך דרך הכשרו", שעל אותה דרגת חומרה צריך להכשיר את הכלי, כך גם האדם בדרך שחטא לפי חומרת החטא, כך דרך הכשרו. {הרחבנו על זה כבר בשיעורי מוסר}.

ביציאת מצרים עם ישראל כבר שילם מחיר של השפלה ועבדות, בזמן שלטון החומר, בדרך של יסורים ממרקים עוונות. צריך להבין, על הנאות בעולם הזה שהם נגד התורה, הנגרמות על ידי דחף ולא על ידי הדעת, גורם לתסכול, כעס, ופחד, וכל מיני גיהנום שולטים באותו אדם מסכן, מה לעשות שזה המחיר שצריך לשלם, עבור אותם הנאות שליליות, שהם בעצם התפחה וגאוה, שזה מסמל, "החמץ", ורק בפסח אנחנו יכולים לתקן. בפרעה היתה קליפה חזקה של גאוה, שאמר פרעה "לא ידעתי את" וכולי. אותו היום היה יום הולדת את פרעה, לכן היה בגבהות לב, שכך דרכו של רשע שהוא מרגיש שכרון כוח, בזמן שרואה שכל המלכים נותנים לו מתנות, ואז מקשה את ליבו ובוטט ומטיח, וזה מה שאמר הכתוב {שמות פרק ז פסוק יד}, "כבד לב פרעה".

אנחנו מזכירים בהגדה של פסח את שמות התנאים החולקים, רבי יוסי הגלילי אומר וכולי, ודעת רבי אליעזר וכולי. צריך להבין למה דחקו את עצמם התנאים האלה, למנות את מספר המכות שלקו המצרים? ובכן התשובה היא, בתורה כתוב בכמה מקומות על ההבטחה הגדולה שהבטיח לנו הקדוש ברוך הוא, כתוב {שמות פרק טו פסוק כו}, "ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך" וכולי, כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך". עוד כתוב {דברים פרק ז פסוק טו}, "והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שונאיך". ולכן התאמצו התנאים להרבות במספר של מכות מצרים, כדי שיהיו בכלל של, "כל המחלה אשר שמתי במצרים", והקדוש ברוך הוא לא ישימם בנו, ויתקיים עלינו "והסיר ה' ממך כל חולי" וכולי. "ממך כל חולי" זה ראשי תיבות "חכם", ה' נתן גם כוח בידי החכם למצוא מרפא לנפש ולגוף של האדם. במדרש מניין המכות, רבי אליעזר אומר, "מנין שכל מכה ומכה" וכולי, "עברה אחת" וכולי, ואילו רבי עקיבא מנה, "חרון אפן" אחת, "עברה" שתיים וכולי, לכאורה למה באמת רבי אליעזר לא מנה "חרון אפן", והתחיל "עברה" אחת? ובכן יש מחלוקת תנאים {מקואות פ"ה}, אם כל הימים דינם כמקוה או דינם כנהרות. שהמקור הוא מהפסוק בנביא {חבקוק פרק ג פסוק ח}, "הבנהרים חרה ה' אם בנהרים אפך, אם בים עברתך, כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה". אז ככה הם נחלקו, אם הדין של הימים כנהרות, אז "חרון אפן" "עברה" הם אחד, ואם אין דין הימים כנהרות, אז "חרון אפן" לחוד, "עברה" לחוד. ההסבר של הפסוק על פי הפשט, שאין דרכו של הקדוש ברוך הוא ליתן "חרון אפן" על הנהרים, או "עברתו" על הימים, כשהוא עושה כן זה בשביל לעשות ישועה לישראל, כמו שכתוב "תרכב על סוסיך ועל מרכבותיך".

חשוב לזכור, לגבי אכילת אורז בפסח, האורז הוא לא חמץ. חוץ משיטת רבי יוחנן בן נורי {בפסחים דף לה עמוד א}, שכמובן אין הלכה כמותו. רק מה, הגזרה הזו על "האורז" התחילה בזמן הפרי חדש, משום שהשדה של האורז והשדה של החיטה היו סמוכות אחד לשניה, והרוח היתה נושבת ומעיפה את החיטים לתוך השדה של האורז, וזה גרם מכשולים רבים. נכון שיש גם ספרדים שנהגו באותה חומרה של אחינו האשכנזים, קיבלו על עצמם לא לאכול אורז בפסח, אם ירצו לאכול יצטרכו לעשות התרה. מכל מקום, מוכח בגמרא פסחים {דף קיד עמוד ב}, על רבא שהיה מהדר לאכול סילקא וארזא, הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא.

כל שנה לקראת סיום הניקיונות הגדולים רק אז מתחילות השאלות הקטנות, מה נקרא כיום כשר לפסח, ועל איזה סוגי כשרות אנחנו יכולים לסמוך בפסח? צריך לזכור, התורה החמירה בפסח יותר מכל שאר איסורי אכילה. בשאר איסורי אכילה האיסור הוא רק על האכילה. ואילו בפסח החמץ כבר נאסר באכילה רק מה, בפסח התורה הוסיפה עוד איסור של "בל יראה ובל ימצא". צריך להבין, התורה יודעת שאדם במשך כל השנה מתקיים מהחמץ ומורגל אליו, זה מקור החיות שלו, אז יש חשש יותר מכוח ההרגל, לכן חכמים עשו הרחקות גדולות יותר כמו האיסור של "בל יראה ובל ימצא". חשוב להזכיר, לפני עשרים שנה ויותר, לא היה הרבה מוצרים "כשרים לפסח" כמו היום. מה נגיד, אין בין פסח לימות השנה אלא מצה על השולחן? כיום מגלים הרבה חותמות של כשרות, מתנוססות על כל המוצרים. תתפלאו לשמוע עם כל הטיפשיות שבדבר, אשריהם ישראל מעדיפים להחמיר, להימנע מלקנות מוצרי מזון תעשייתי בפסח, מתבססים רק על המאכלים הפשוטים של עופות, דגים, ביצים, פירות, וירקות. עושים מעדנים של ממש משמן וקמח תפוחי אדמה, או קמח מצה. מכינים חג לתפארת שמחים יותר בהידור מצוה.

האם קיים מושג של הכשר כלי פלסטיק חד פעמי לפסח? התשובה היא, שלא שייך לערבב חמץ בחומר הגלם של פלסטיק. צריך להזכיר, כיום יש עמותה שדואגת לשלום כדור הארץ מפני הפסולת של אותם כלי פלסטיק, אז ברור שאם יש בחומרי הגלם האלה רכיבים של מזון, לא היה להם בכלל לחשוש כי המרכיבים של המזון האלה היו מתכלים מאליהם. אשריהם ישראל, שמביאים פרנסה לאחינו הסוחרים, ומושיטים את היד למה שנחתם כשר לפסח, אפילו שזה לא מוצדק, ומיותר לשלם עבור כל ההחמרות האלה.

בעניין בקבוקי שתיה של קוקה קולה.

מותר לשתות פחיות, או בקבוקי שתיה של קוקה קולה, גם אם לא מופיע עליהם כשרות, כי ידוע שחומרי הגלם עצמם לא משתנים, שזה למעשה הסוד שלהם, והחברה החליטה לחשוף את שלל הרכיבים, רק כדי להיפתח לשוק הכשר, והראיה, שהטעם של קוקה קולה לא משתנה בכל רחבי העולם, ויש מחמירים בגלל שהמקורות של חומרי הגלם משתנים, ואין לחשוש כלל ועיקר לדבריהם, לכן בדיעבד, יש להתיר את שתיית קוקה קולה אפילו שזה ללא כשרות גם בפסח.

מגבות נייר, מפיות נייר לשולחן, טישו, נייר ששמים בארונות, מפיונים לקישוט השולחן. כל הדברים האלה לא צריכים הכשר לפסח, חשוב להזכיר, דבר שהוא בא במגע ישיר עם מזון חם צריך הכשר לפסח. כמו מגבות נייר שבאים במגע עם מאכלים חמים, כמו נייר סופג שמניחים עליו מאכלים חמים כדי לספוג את השמן מהשניצל, כלי נייר, כוסות, צלחות נייר, שקייה חשש שיש בנייר עמילן, כי הם באים במגע עם מזון חם, על כן צריך הכשר לפסח. לכן גם תבניות אפיה מנייר, נייר אפיה לעוגות, צריכים הכשר לפסח. נייר אלומיניום, ותבניות חד פעמיות שכידוע הם עוברים תהליך של עוצמת רתיחה גבוה מאוד של מאות מעלות, כיום החשש רחוק ולא מצוי, שמייצרים חומר על בסיס שומן מהחי, על כל פנים, תבניות אלומיניום חד פעמי שיש להם הכשר לימות השנה הם לא צריכים הכשר מיוחד לפסח, הוא הדין לסירים חד פעמיים, כלי קלקר, וגם גלילי נייר אלומיניום. מוצרי ניילון, כמו שקיות הקפאה לאוכל, מפות, וכולי זה כמו פלסטיק, ואינם צריכים הכשר ומותר להשתמש בהם בפסח. עלינו לדעת, כיום אנשים מחפשים לעשות ביזנס על חומרות שהם ממש לא בתחום ההיגיון למשל כמו לקנות מטאטא כשר לפסח, או חומרי ניקוי של כלי כסף, או גיליונות לארונות, זה מנהג שטות. זה פשוט לנצל את אותם אנשים תמימים, שלא מוכנים לוותר על הכשר אפילו שהוא טיפשי. כיום לצערנו יש "רבנים" שרוצים ליישר קו, מבחינתם הם לא מעוניינים לצאת במכתב נגד כולם, מה לעשות שהם עניים ברוח. כמו שהזכרנו, יש כל מיני אריזות של כלי פלסטיק ומפות ניילון לא כתוב עליהם "בהשגחה" כתוב עליהם "מאושר", על דברים ממש מצחיקים, כמו השגחה על גחלים וכולי. אז ככה, כל סוגי חומרי הניקוי, אקונומיקה, בליץ, סבון רחצה, שמפו, מרכך שיער, לא שייך בזה הכשר, כי זה נפסל מאכילת כלב. הוא הדין למוצרי טיפוח, כמו בושם, קרם ידיים, דאודורנט, כלי איפור. יש מחמירים בדברים שבאים במגע דרך הפה בשפתון אודם, או שפתון רפואי נגד יובש, משחת שיניים, מי פה, אם יש בזה טעם. תרופות הכרחיות אין לחשוש. מוצרי מזון בסיסיים כמו מלח, שמן, צריך הכשר לפסח. לגבי סוכר, אפשר לסמוך על כשרות רגילה של כל השנה. אבקת מרק {יש חברות שמוסיפים על זה קמח}, אבקת אפיה {למחמירים בקטניות}, גלידות, וגבינות, וחלב,

מרגרינה, ובונבונירות למיניהם, אבקת פלאפל, אבקת שום, אבקת פודינג, מיונז, קטשופ, מלפפון חמוץ, חרדל, במבה, צריכים הכשר לפסח. מוצרי מזון מעובדים, וסוגים של בשר צמחי, ונקניקים בשרים, ירקות כבושים, ירקות קפואים, אגוזים וגרעינים קלויים, משתמשים בקמח להדביק את המלח, וגם קולים בתנור של חמץ, שקדי מרק, קפה בטעמים, תה בטעמים, פצפוצי אורז, רסק עגבניות, תבלינים, צריך הכשר לפסח. גרעינים, ובוטנים, גריסים, גפילטע, דגים מעושנים יש חשש של תערובת חמץ בחומרים המעבדים אותם. ויטמינים שהם מומלצים על ידי הרופא אם אי אפשר להשיג הכשר, יכול לקחת אפילו בפסח. יש מוצרים מדגנים, זיתים ושימורים, חומס טחון או גרגירים, חמאת קקאו, חמאת בוטנים, חומצת לימון, דבש, צריך הכשר לפסח. אם לא מצוין הכשר לפסח על כל מה שאמרנו, צריך להכניס לשטר מכירה ולמכור, בוטנים מצופים בשכבת קמח זה חמץ גמור. חיטה תפוחה, אטריות, מקרונים, פתיתים, אריש עשוי בורגול, זה חיטה שבורה או גרגירים, גלוטן, גלי, בורקס, בירה, ביסקוויטים, ביגל, ביסלי, כיף כף, גביעי גלידה, ופלים, ג'חנון, גרנולה עשויה משיבולת שועל אחד מחמשת מיני דגן, פירורי לחם, קרמבו, קרקר, פריכיות חיטה, כל אלה בודאי שזה חמץ.

מותר לאכול בפסח סרדינים בשמן בקופסאות סגורות, וגם מותר לאכול גבינה או דגים מלוחים אפילו שנמלחו לפני הפסח, ולא נזהרו לבדוק את המלח מפירורים של חמץ. על כל פנים טוב לקנות אותם מהשוק לפני פסח ולהניח אותם בכלי כשר. אגוזים קלופים, וגרעינים לא קלויים, צריך לבדוק ולדעת ממי קונים. אורז צריך הכשר לפסח. משקאות חריפים, ויסקי עשוי משעורה, חמץ גמור. הזכרנו שצריך ללמוד שיעור מוסר בסבלנות, איך הסקוטים מכינים את הוויסקי. וכמובן לאהוב את המידה הטובה הזאת שיש בגויים, כמו שאומרת הגמרא ברכות {דף ח עמוד ב} רבן גמליאל, אהב מידה טובה שיש בפרסים. חשוב לזכור, יש סוגי וודקה שיש בהם חמץ, ויש סוגים שיש בהם תערובת חמץ. יש סוגי אלכוהול מיובאים, ויש מקומיים. וכל סוגי הליקרים למיניהם, על כל פנים צריך לבדוק רק אחר הכשר לפסח.

בעניין שימוש במיונז שלא כשר לפסח.

צריך לדעת לשיטת המחמירים בקטניות בפסח, אינם אוכלים מיונז משום שרובו עשוי מקטניות {משמן סויה}. אבל אם קרה כבר שהשתמשת במיונז בפסח כתוספת למאכל מסוים, אין צורך לזרוק את האוכל, כי צריך לזכור בכל המרכיבים של מיונז אין חשש חמץ, מעורב שם שמן, ביצים וכולי, וגם אם מערבבים מעט קמח במיונז כדי לייצבו, הוא בטל

קודם הפסח בשישים, שמרן פסק כסתם, שאם התערב לח בלח בטל בשישים קודם הפסח, ואינו חוזר וניעור בפסח, {שו"ע סימן תמז סעיף ד}.

בדגי בריכה, צריך לחשוש רק מתולעים, כל שאר ההחמרות הם בגדר שטות, כמו שכתוב ברמז על כל ההחמרות האלה, "חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם" צריך להבין, יש גבול עד כמה אפשר להחמיר כדי שיהיה עדיין נחשב בתחום ההיגיון שזה מידת חסידות באמת, ולא מידת טיפשות שזה בעצם חסיד שוטה. יש חומרות שנובעות משיקול מסחרי, ולא משיקול הלכתי, זה נקרא ביזנס, ברוך ה", אשריהם ישראל מחמירים בכל חשש של משהו בפסח. אנחנו תפילה לה שיאיר את עיננו, וישלח לנו את אליהו הנביא זכור לטוב, שמיועדת לו הכוס החמישית כנגד הלשון החמישית, {שמות ו, ח} "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי" וכולי. אנחנו תפילה שהלשון הזו תקוים במלואה, ויפשוט לנו אליהו הנביא את כל הספקות, והשאלות, "תשבי יתרץ קושיות ובעיות" ויקריב לנו קרבן פסח יחד עם השר מיכאל הכהן הגדול, ויבשר אותנו במהרה עם משיח בן דוד, בבנין ירושלים אמן כן יהי רצון.

בענין מכירת חמץ שהיא כוללת גם בקבוקי ויסקי פתוחים.

אפשר לכלול במכירה משקאות של אלכוהול יקרים, כמו ויסקי וכדומה, אפילו שהם פתוחים, וגם אם יש לו בקבוקי יין פתוחים אין בעיה של יין נסך, כי לא מוכרים לגוי את היין אלא את החמץ בלבד, כמו שמצויין בשטר המכירה {רמב"ם מאכלות אסורות יא, ט}.

האם מותר לנו להשתמש בכלי חמץ לאחר הפסח? הרי את הכלי חמץ שמכרנו לגוי, היו בבעלות הגוי במשך כל החג. למה באמת זה לא נחשב עכשיו, שקנינו את הכלים מהגוי חזרה, שהדין הוא ברור, שצריך להטביל את הכלי חמץ לפני שמשתמשים בהם. כך נהג החזון איש. המנהג כיום לא ככה, לא רואים תורים ארוכים במקוה לטבילת כלים במוצאי פסח. הזכרנו בשיעורים קודמים את המקור לדין של טבילת כלים, זה נלמד בתורה, פרשת מטות מלחמת מדין, וכך נפסק בשולחן ערוך יורה דעה {סימן קכ סעיף א}, אדם שקנה מהגוי כלי סעודה של מתכת או זכוכית וכולי, צריך להטביל אותם במקוה, או מעין ארבעים סאה. אז ככה בואו נתבונן הרי אנחנו סומכים על המכירה של הכלי חמץ, עד כדי כך שזה פוטר אותנו מאיסור תורה של "בל יראה ובל ימצא". יוצא שהבעלות של הגוי על

הכלי חמץ נחשבת כבעלות גמורה, ואנחנו בעצם קונים כלים מגוי, וזה מחייב אותנו להטביל את הכלים. [תוספות מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב}, מתייחסים להלכה הזאת בדיני ממונות, ושואלים האם נחייב ישראל שהזמין עבודה אצל אומן גוי להטביל את הכלי? זאת אומרת, אומן התבקש לייצר כלי עבור הקונה, האומן הוא בעל הכלי, כל עוד לא קנה אותו המזמין של הכלי באחד מדרכי הקנין, וזה נחשב ממש שאדם קונה כלי מהגוי, שרק לאחר שקיבל האומן גוי את שכרו, עוברת הבעלות לידי ישראל, אפילו למאן דאמר "אומן קונה בשבח כלי", הכלי לא צריך טבילה, כי זה לא כמו המעשה של כלי מדין, שם הכלים היו על שמם של המדיינים. מכאן מחדשים תוספות, כדי לחייב בטבילת כלים, צריך שיהיה השם של האומן גוי חל על הכלי. ומכאן נלמד, אומן גוי שמשביח את חומרי הגלם שקיבל ועושה מהם כלי, לא ניתן לחייב את הכלי בטבילה מכח כלי מדין, כי השם של המדיינים היו על הכלים שלהם. וכאן בנידון שלנו מעולם לא היה שמו של אומן הגוי חל על הכלי, לכן הכלי פטור מטבילה.

צריך להזכיר, לפני הפסח בדרך כלל מכירת החמץ וכלי חמץ, נמכרים לגוי במחיר נמוך, כדי שהמוכר היהודי והגוי יבינו אחרי פסח, שיהודי יקנה את הכל בחזרה, אז בודאי שבמשך חג הפסח יש לגוי בעלות גמורה, וזה כמובן פוטר את היהודי מן החיוב "של בל יראה ובל ימצא". מכל מקום מכיוון שמעולם לא עלה על דעת הגוי, להשאיר את החמץ ברשותו לאחר הפסח, אז חסר לנו כאן את התנאי "שמו עליו", כי אם אין שמו של הגוי חל על הכלי, אז ממילא אין חיוב להטביל את הכלים, לאחר שנרכשו מגוי לאחר הפסח. בנוסף לזה עלינו לזכור, אנחנו מציינים בשטר מכירה, הנוסח הוא שמכירת החמץ היא רק על החמץ שבלוע בכלים ולא על הכלים עצמם, כדי לא להתחייב להטביל את הכלים אחר הפסח. חג פסח כשר ושמח.

יום שביעי של פסח שהוא חלק מחג הפסח, חותם את החג. ולכן לא אומרים בו "ברכת שהחיינו". אנחנו כאן בגלות מוסיפים יום אחד, זה נקרא יום טוב שני של גלויות. היום הזה נקרא "אחרון של פסח". הזכרנו כבר בשיעורים קודמים, את החשיבות באמירת שיר השירים בשבת חול המועד, וגם ביום שביעי של פסח. וגם אשריו של מי שיכול להישאר ער כל הלילה, אפילו שזה לא מעיקר הדין. חשוב לדעת שיום שביעי של פסח הזמן של קריעת ים סוף, זה גם סגולה בדוקה לזיווג, ופרנסה. טוב לכוון במחשבה בשבעים ושתיים שמות הקודש של קריעת ים סוף. אשריו מי שיכול לכוון תשעים ואחד פעמים, כמנין שמות הוי"ה, אדנות. אנחנו מחלקים כאן בבית המדרש מתורגם גם לאנגלית, את עשרת הפסוקים המופיעים בשמות פרק יד, מפסוק טו, עד

פסוק כד. למי שקשה, אפשר רק את שלושת הפסוקים האמצעים יט, כ, כא. אשריכם ישראל, "טעמו וראו כי טוב ה'". חג פסח כשר ושמח.

בשבת חול המועד, בין אם זה חג פסח, או סוכות, המפטיר לא מזכיר כלל בברכת ההפטרה את הברכה על החג, משום שכל עיקר ההפטרה באה רק בגלל השבת, ואלמלא שבת אין הפטרה בנביא על חול המועד, לכן חותם רק "מקדש השבת" בלבד. כך למדנו בגמרא במסכת שבת {דף כד עמוד א}, וכך פסק מרן בשולחן ערוך בעניין ראש חודש [סימן רפ"ד סעיף ב].

יום טוב שחל להיות בערב שבת זאת אומרת כשחל יום טוב ביום שישי, צריך להכין אוכל מיום טוב לשבת, לכן עושים לפני יום טוב "עירוב תבשילין". כך נפסק בשולחן ערוך {סימן תקכז סעיפים א, ב}, וכולי, שעל ידי עירוב תבשילין לפני החג, אנו למעשה מראים בזה שהתחלנו כבר את ההכנות לשבת, וממילא אנחנו יכולים להמשיך ולהכין גם ביום טוב. בלי עירוב תבשילין, יהיה אסור להכין ביום טוב אוכל לשבת, בגלל שזה זלזול בקדושת יום טוב. לוקחים כזית תבשיל, או ביצה שלמה מבושלת, יחד עם פת שזה מצה בשיעור כזית. ואומר את הברכה וגם את נוסח העירוב. "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על מצוות עירוב" ואחר כך יאמר בלשון ארמית, בדין עירובא, יהא שרא לנא לאפויי, ולבשולי, ולאטמוני, ולאדלוקי שרגא, ולמעבד כל צרכנא, מיום טוב לשבת. ומי שלא מבין בלשון ארמית, יאמר בלשון הקודש, בזה העירוב, יהיה מותר לנו לאפות, ולבשל, ולהדליק את הנר, ולעשות כל צרכנו מיום טוב לשבת. ואני תמיד מכוין ומוסיף כדי לפטור את אנשינו בקהילה שלא יכלו לעשות עירוב תבשילין, "לנא ולכל בני העיר הזאת" {סימן תקכ"ז סעיף ח}. צריך לזכור, אפשר לסמוך על העירוב, לא רק למי ששכח או נאנס או אבד עירובו, גם למי שמתעצל ולא הניח עירוב במזיד. כך פסק הרמב"ם, "מכריז ואומר כל מי שלא הניח עירובי תבשילין יסמוך על עירובי" {הלכות יום טוב פרק ו הלכה ז}. ועל אנשים שמתארחים אצל חברים, בוודאי שהם רשאים לעזור בבישולים ובאפיה, והם לא צריכים להניח עירובי תבשילין, אלא יסמכו על עירוב תבשילין שהמניח עבורם הוא בעל הבית.

בעניין שביעי של פסח שחל ביום שישי.

גם לשיטת המחמירים לא לאכול קטניות, יכולה האשה לשים חומוס ושעועית בחמין שהיא מכינה ביום חמישי לכבוד שבת, על מנת לאכול בשבת שהיא לאחר הפסח. יכולה גם האישה, כבר באותה שבת להוציא מהארון מוצרים שיש בהם חמץ שנמכרו לגוי, ולא ביום שביעי של פסח, שהרי אין כאן זלזול במכירת החמץ, היות ובשטר מופיע סעיף מפורש שישראל יכול לקחת מהמוצרים שנמכרו לגוי, על ידי שיפחיתו את הסכום משווי התשלום אותו צריך הגוי לשלם לרב וכולי, וגם אין לחשוש משום מוקצה, כי מוקצה מחמת היום שעבר אינו מוקצה כלל {תוספות מסכת ביצה דף ד'}.
הזמן של הדלקת הנרות של יום טוב כעשרים דקות לפני השקיעה. וגם כמובן בזמן ערב חג שהוא גם ערב שבת.

לפני הדלקת נר של יום טוב תברך האשה, "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום טוב". ואם חל בשבת תוסיף " של שבת ויום טוב". ולא תברך זמן, כי יוצאת בברכת "שהחיינו" ששומעת בקידוש בליל פסח, שאז זה גם כולל את מצות מצה, ומרור, ויציאת מצרים. מכל מקום האישה שבירכה "שהחיינו" על הדלקת הנרות, רשאית לענות "אמן" אחר ברכת שהחיינו בקידוש של ליל פסח.

חשוב לזכור שלדעת הרמב"ם, אין דין של תוספת של שבת ויום טוב מן התורה, רק ביום הכיפורים כמו שכתוב "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב" וכולי, ויקרא פרק כג פסוק לב}. מכאן למדו רבותינו שכבר בתשעה לחודש בערב מתחילים להתענות, שזה למעשה הדין של תוספת יום הכיפורים שהיא מן התורה.

מנהג טוב בששת השבתות שבין פסח לעצרת, לקרוא בספר אבות, וגם בספר משלי, עד שמשלימין אותם, ואם לא הספיקו ימשיכו עד ראש השנה, ואפילו עד סוכות. צריך שיחלקו אותם בסדר מתאים של חמישה פרקים בכל שבת, ואם יצא הסיום והפתיחה במקומות לא טובים זה לא משנה, כי העיקר הוא שתמיד יתחילו מפסוק טוב ויסיימו בפסוק טוב, כמו "בני לחכמתי" וכולי, וימשיכו משם.
חשוב לדעת, שלמה המלך החכם מכל האדם, חיבר משלים ולימד אותם לעם ישראל, כדי שאנחנו נודה לה' שהבדיל אותנו מבני ישמעאל שהם פראי אדם, ומבני עשו שהם חיים על חרבם, ואנחנו עם ישראל קדושים, זכינו להיות רחמנים ביישנים, וגומלי חסדים.

רבי חיים ויטאל [עץ הדעת טוב פרשת ראה], מבאר את הפסוק [דברים פרק טז פסוק ט], "שבעה שבועות תספור לך", "לך להנאתך". שכל עניין ספירת העומר לטובת הבריא, והנאה היא לאדם. שידוע התחלת בישול החיטה הוא מחצי חודש ניסן, עד גמר בישולה בחג השבועות. וזה הזמן להתפלל כדי שתצליח התבואה של החיטים. כי "בפסח נידונין על התבואה, ובעצרת על פירות האילן". וכשלומדים את דברי המוסר של ספר אבות ומשלי ונזהרים בהם, בזכות זה מתהפך גזר דין של התבואה והפירות לטובה. כמו שלמדנו זה גם קשור לתיקון הממון, כי הלחם יוצא מהתבואה והוא מקור הפרנסה. "מלח" זה אותיות "לחם". למדנו בגמרא במעשה של רבן יוחנן בן זכאי [כתובות דף סו עמוד ב], "מלח ממון חסר". מה שמקיים את הממון, זה רק דרך הנתינה "ורוח נדיבה תסמכני", {תהילים פרק נא פסוק יד}, אדם שזוכה להיות נדיב עם מידות טובות, זה רק דרך לימוד המוסר שמביא לתיקון המידות, ומביא כמובן גם לתיקון הממון, כמו שכתוב "יברכך ה' וישמרך" {במדבר פרק ו פסוקים כג, כז}, "יברכך ה' בממון וישמרך מן המזיקין שלא יכלו את הממון. שרק זה מקיים את הממון, וזוכים להגשמת הפסוק, "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עימה".

"חסל סידור פסח כהלכתו. ככל משפטו וחוקתו. כאשר זכינו לסדר אותו. כן נזכה לעשותו. זך שוכן מעונה. קומם קהל עדת מי מנה. בקרוב נהל נטעי כנה. פדוים לציון ברינה".

מוצאי חג הפסח לפני שחוגגים את המימונה, צריך קודם כל, לעזור לאשה לאחסן את כלי הפסח במקומם, ולהוריד במקומם את הכלי חמץ למקומם הטבעי במטבח, וכמובן לא לשכוח לומר בשמחה "לשנה הבאה בירושלים הבנויה".

נוסח ברכת האילנות

מברכים ברכת האילנות לכתחילה בחודש ניסן, אין מברכים את הברכה אלא על פרחי אילנות מאכל המלבלבים. וצריך שיהיו לפחות שני אילנות.

עיקרי הדינים

- (א) היוצא בימי ניסן ורואה פעם הראשון אילנות שמלבלבים ומוציאים פרח מברך ברכת האילנות:
- (ב) מברך רק על אילני מאכל שהפרחים מוציאים פרי ולא על אילני סרק:
- (ג) אם האילנות עדיין לא הוציאו פרח אלא רק עלים אין לברך:
- (ד) ברכת האילנות מברך רק פעם אחת בשנה ולא יותר.
- (ה) אפשר לברך ברכת האילנות בשבת.

לשם יחוד לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו, ליחדא שם אות יו"ד אות ה"א באות וא"ו אות ה"א, ביחודא שלים בשם כל-ישראל, ובשם כל-הנפשות, רוחות ונשמות, המתחסים אל שרשי נפשנו רוחנו ונשמתנו ומלבושיהם והקרובים להם, שמכללות אצילות בריאה יצירה עשיה, ומכל-פרטי אצילות בריאה יצירה עשיה, הרי אנחנו מוכנים ומזמנים לקיים מצות הברכה שתקנו חכמים ז"ל על ראית אילני דמלבלבי, ויעלה לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, כאלו כוננו בכל-הכונות הראויות לכון בברכה הזאת וסודותיה, ותהיה חשובה ומקבלת ורצויה לפניך ברכה זו, לברר ולהעלות על ידה כל-ניצוצי הקדשה המערבים בצומח, וכל-נפשות, רוחות ונשמות, המגלגלות בו. ואתה האל במדת טובך, ובחסדך הגדול

תֹּאִיר לָהֶם בָּאוֹר פְּנִיךָ, וְתִשְׁלִים בְּרוּרִם וְתִקְוֹנִם. בָּרַכְם טַהֲרֶם, רַחֲמֵי צְדָקָתְךָ, תִּמְיֵד גְּמֻלָּם.

וַיְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְּזָכוֹת הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נִבְרַךְ יְקִים בְּנוֹ מֵאֲמַר: "רָאֵה רֵיחַ בְּנֵי כְרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרְכוּ יְהוָה", וְנִקְבֵּל שְׁפַע עֶשֶׂר הַבְּרָכוֹת, כְּכַתוּב: "וַיִּתֵּן-לָךְ הָאֱלֹהִים מְטֵל הַשָּׁמַיִם (חֲכֵמָה) וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ (בִּינָה), וְרֹב דָּגָן (דַּעַת) וְתִירָשׁ (חֹסֶד): יַעֲבֹדוךָ עַמִּים (גְּבוּרָה) וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֻמִּים (תַּפְאֶרֶת) הוּא גִבּוֹר (נִצָּח) לְאַחֶיךָ (הוֹד) וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אֲמָךְ (יִסוּד), אֲרֵרֶיךָ אֲרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בְּרוּךְ" (מִלְכוּת): יְהִי לְרָצוֹן אֲמִרֵי-פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרִי וְגֹאֲלִי.

וַיְהִי נֶעֱם אֲדֹנֵי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

נוסח הברכה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כָּלוּם, וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם

תפילה לאחר הברכה

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתַּעֲלֵנוּ בְּשִׂמְחָה לְאַרְצֵנוּ, וְתִטְעֵנוּ בְּגִבּוּלֵנוּ, וְשֵׁם נְקִים מִצּוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וְכָל-מִצּוֹת הַתְּלוּיֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר הִנַּחְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ הִיא אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ, "אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם, עֵינֶת וְתִהְיֶה יִצְאִים בִּבְקָעָה וּבְהָרִ: אֶרֶץ חֹטֶה וְשֹׁעֶרָה וְגֶפֶן וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן, אֶרֶץ-זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ", כֹּאֲשֶׁר צוּיֵתָנוּ בַּתּוֹרָתְךָ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ: אָנָּה יְהוָה, לְמַעַן שִׂמְךָ הַגָּדוֹל, הַגָּדוֹל חֲסִדְךָ עִמָּנוּ וְקִים לָנוּ אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה עַבְדְּךָ: "וְנִתַּתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם, וְנִתְּנָה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעֵץ הַשֵּׁדֶה יִתֵּן פְּרִי: וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת-בִּצִּיר וּבִצִּיר יִשִּׁיג אֶת-זֶרַע, וְאֶכְלֶתֶם לְחֶמֶקְכֶם לְשִׁבְעָה וּשְׁבַעֲתֶם לְבִטַּח בְּאַרְצְכֶם": וְקִים בְּנוֹ אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל-יְדֵי יִשְׁעִיָּה נְבִיאָךְ: "בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה צֶמַח יְהוָה לְצִבִּי וּלְכַבּוֹד, וּפְרִי הָאָרֶץ לְגִאּוֹן וּלְתַפְאֶרֶת לְפָלִיטַת יִשְׂרָאֵל": וְנֹאמַר: "וּבְנוֹ בְּתִים וַיִּשְׁבּוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְּרִים": וְקִים בְּנוֹ אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל-יְדֵי עֲמוּס נְבִיאָךְ: "הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאם-יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בִּקְצֵר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע, וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עֲסִיס וְכָל-הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגֶנָה: וּשְׁבַתִּי אֶת-שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹ עָרִים נִשְׁמוֹת וַיִּשְׁבּוּ, וְנִטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת-יַיִנָּם, וְעָשׂוּ גִנוֹת וְאָכְלוּ אֶת-פְּרִיהֶם": וְקִים בְּנוֹ אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ עַל-יְדֵי יִחְזְקָאל נְבִיאָךְ: "וְהִרְבִּיתִי אֶת-פְּרִי הָעֵץ וְתִנּוּבַת הַשֵּׁדֶה, לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תִקְחוּ עוֹד חֶרֶפַת רָעַב בְּגוֹיִם". וְנֹאמַר: "וְעַל-הַנֶּחֱל יַעֲלֶה עַל-שִׁפְתּוֹ מִזָּה וּמִזָּה כָּל-עֵץ-מֵאֵכֶל לֹא-יְבוּל עָלֵהוּ וְלֹא-יִתֵּם פְּרִיו לְחִדְשֵׁיו יִבְכֶּר כִּי מִיָּמָיו מִן-הַמִּקְדָּשׁ הָמָּה יוֹצֵאִים, וְהִיא פְּרִיו לְמֵאֵכֶל וְעָלֵהוּ לְתִרּוּפָה".

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מֶלֶךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב וּמִטִּיב הַדֶּרֶשׁ לָנוּ, שׁוּבָה עָלֵינוּ בְּהִמּוֹן רַחֲמֶיךָ, בְּגִלְלֵי אֲבוֹת שְׁעָשׂוּ רְצוֹנְךָ, בְּנֵה בֵיתְךָ כְּבִתְחִלָּה, כּוֹנֵן בֵּית־מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ, הֲרָאנוּ בְּבִנְיָנוּ, שִׁמְחָנוּ בְּתַקְוָנוּ, וְהִשָּׁב שְׂכִינְתְּךָ לְתוֹכוֹ, וְהִשָּׁב כְּהָנִים לַעֲבוֹדָתָם, וְלוֹיִם לְדוּכָנָם, לְשִׁירָם וּלְזִמְרָם, וְהִשָּׁב יִשְׂרָאֵל לְנוֹיָהֶם. וְשֵׁם נִעְלָה וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוָה לְפָנֶיךָ, בְּשָׁלֹשׁ פְּעָמֵי רַגְלֵינוּ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה, כִּכְתוּב: "שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאָה כָּל־זָכוֹרְךָ אֶת־פָּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר, בַּחֹג הַמִּצּוֹת וּבַחֹג הַשַּׁבָּעוֹת וּבַחֹג הַסֻּכּוֹת, וְלֹא יִרְאָה אֶת־פָּנֵי יְהוָה רִיקָם: אִישׁ כַּמִּתְנַת יָדוֹ, כְּבִרְכַּת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ".

וְתִמְלַךְ אֶתָּה הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִהֲרָה עַל כָּל־מַעֲשִׂיךָ, בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר מִקְדָּשְׁךָ, כִּכְתוּב בְּדִבְרֵי קִדְשְׁךָ: "יִמְלֹךְ יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר הַלְלוּיָהּ".

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד, שִׁמְחָתִי בְּאִמְרֵים לִי, בֵּית יְהוָה גִּלְךָ: עֲמֻדוֹת הָיוּ רַגְלֵינוּ, בְּשַׁעְרֶיךָ יְרוּשָׁלַיִם: יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָהּ, כְּעִיר שֶׁחֲבָרָה־לָּהּ יַחֲדוֹ: שִׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבִטֵי־יָהּ עֵדוֹת לְיִשְׂרָאֵל, לְהַדוֹת לְשֵׁם יְהוָה: כִּי שָׁמָּה יָשְׁבוּ כִסְאוֹת לְמִשְׁפָּט, כִּסְאוֹת לְבֵית דָּוִד: שְׁאֵלוּ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם, יִשְׁלִי אֶהְבִּיךָ: יְהִי־שְׁלוֹם בְּחִילְךָ, שְׁלוֹהָ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ: לְמַעַן אַחֵי וָרַעִי, אֲדַבְּרָה־נָּא שְׁלוֹם בְּךָ: לְמַעַן בֵּית־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ, אֲבַקֶּשֶׁה טוֹב לְךָ.

סדר בדיקת חמץ

בלילה שלפני ערב פסח בודקים את החמץ, וחייבים לבדוק מיד בתחילת הלילה, ואסור להתחיל לאכול או לעשות שום מלאכה חצי שעה קודם הלילה. יש נוהגים שקודם בדיקת חמץ מניחים פתיתי לחם במקומות שימצאם הבודק, כי חוששים שמא לא ימצא כלום ותהא ברכה לבטלה, ונוהגים להניח עשרה פתיתים, וברור שמי שאינו בודק כראוי אלא שהוא מקבץ אלו הפתיתים לא קיים מצות בדיקה וברך **ברכה** לבטלה.

[ויש מי שלא נוהג כך כדי לא לבוא לידי מכשול – ויש לו על מי לסמוך!].

קודם בדיקת חמץ אומרים :

הֲרִינִי מוֹכֵן וּמְזוּמֵן לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל בְּדִיקַת חֲמֵץ לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיָּה עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיֵהִי נֹעֵם אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנֶנָּה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כֹּנֶנָּהוּ.

ברוך אתה אדני אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור חמץ.

ומיד אחר הבדיקה יבטלנו ויאמר:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאִיכָא בְרִשּׁוּתֵי, דְּלֹא חֲמִיתִיה, וְדִלָּא בְּעֶרְתִּיה, וְדִלָּא יִדְעָנָא לִיה,

לְבַטֵּל וְלִהְיוֹי הַפֶּקֶר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא :

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתזכנו לפשפש בנגעי בתי הנפש אשר נואלנו בעצת יצר הרע, ותזכנו לשוב בתשובה שלימה. ואתה ברחמך תסייענו ותעזרנו על דבר כבוד שמך. ותצילנו מאיסור חמץ אפילו מכל שהוא השנה זו ובכל שנה ושנה כל ימי חיינו אמן כן יהי רצון.

אחר ה בדיקת חמץ מיד בלילה יאמר הביטול בלשון שמבין

ואם אינו מבין מה שאמר לא יצא ידי חובתו – על כן יאמר תרגומו בלשון הקודש:

”כל חמץ ושאור שיש ברשותי שלא ראיתיו, ושלא ביערתיו ושלא ידעתיו יבטל ויהיה הפקר כעפר הארץ”.

ואחר הבדיקה בלילה יהא יזהר בחמץ שמשויר, להצניעו לשריפת חמץ בבוקר.

סדר שריפת חמץ | סדר ביעור חמץ :

בערב פסח בבוקר משכימין להתפלל. ולא אומרים בתפילה מזמור לתודה, ולמנצח, ואל ארך אפים.

לפני ביעור חמץ / שריפת חמץ – מותר לאכול חמץ רק עד סוף השעה הרביעית, היינו שליש היום [יש לעיין בזמנים של לוחות השנה], ובשעה החמישית אסור באכילה אך עדין מותר בהנאה, ואז הוא שמן שריפת חמץ. ומשעה שישית ואילך אסור גם בהנאה. וצריך לחזור ולבטל החמץ פעם שנית, וטוב לבטלו לאחר ששרף החמץ כדי שיקיים מצות שריפה בחמץ שלו, ויעשה מדורה בפני עצמה ויראה שנשרף החמץ ואז יאמר :

הָרִינִי מוֹכֵן וּמְזוּמֵן לְקִיָּם מִצְוַת עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁל שְׂרִפַּת חֲמֵץ לְשֵׁם יְחִיד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיה עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיִהִי נֹעֵם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ

וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

ולאחר שריפת חמץ יבטל את החמץ, ויאמר:

כָּל חֲמִירָא וְחֲמִיעָא דְאֵכָא בְּרִשּׁוֹתֵי דְחֻזְתָּהּ וְדָלָא חֻזְתָּהּ דְחֻמְתָּהּ וְדָלָא חֻמְתָּהּ

דְּבַעְרָתָהּ וְדָלָא בְּעַרְתָּהּ לְבָטֵל וְלֵהוִי הַפֶּקֶר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא.

תפילה לאחר ביעור חמץ

יהי רצון מלפניך, ה' אלהינו ואלהי אבותינו, כשם שאני מבער החמץ מביתי ומרשותי, כך ה' אלהינו ואלהי אבותינו תבער את כל החיצונים, ואת רוח הטומאה תבער מן הארץ, ואת יצרנו הרע תבערהו מאתנו, ותתן לנו לב בשר (אותיות ברסלב) לעבדך באמת, וכל ה סטרא אחרא וכל הרשעה כלה כעשן בעשן תכלה, ותעביר ממשלת זדון מן הארץ וכל המעיקים לשכינה תבערם ברוח בער, וברוח משפט, כשם שבערת את מצרים ואת אלהיהם בימים ההם ובזמן הזה, אמן: וְיִהְיֶה נֶעֱם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וְיַמְעֹשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ. וְיַמְעֹשֶׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה:

הגדה של פסח**קדש**

מוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו

קודם הקידוש יאמר בקשה זו (מלשון חכמים ח"א)

לשם יחיד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. ובשם כל הנפשות. והרוחות והנשמות ומלבושיהם והקרובים להם. שמכללות אצילות בריאה יצירה עשייה. ומכל-פרטי אצילות בריאה יצירה עשייה. דכל-פרצוף וספירה. הנה אנכי מוכן ומזמן לקיים מצות עשה מן התורה של קידוש יום טוב של חג המצות. ולקיים מצות עשה דרבנן לקדש על היין. ולשנות כוס ראשון מארבע כוסות יין שתקנו חכמים בליל חג המצות. כדי לעשות נחת רוח ליוצרי ולעשות רצון בוראי. לתקן שרש מצוה זו במקום עליון. ולהעלות מיין נוקבין מבירורי אורות וכלים הראויים להתברר על ידי מצוה זו בלילה הזאת. ויעלו המיין נוקבין ממדרגה למדרגה עד רום המעלות. וימשכו אורות המוחין מרום המעלות. ממדרגה למדרגה כפי הסדר הראוי להמשך בלילה הזאת על ידי מצוה זו. ויהיו נעשים כל-הזווגים העליונים הראויים להיות בלילה הזאת בעולמות הקדושים:

ויהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיעלה לפניך כאלו כונתי בכל הכונות הראויות לכן בעלית המיין נוקבין. ובהמשכת אורות המוחין. ובהמשכת שפע כל-הזווגים הקדושים. ובכל-שמות הקודש שראוי לכן במצוה זו בלילה הזאת. ויעלה לפניך כאלו כונתי בכל-הכונות הראויות לכן ובחמשה אצבעות היד האוחזים בו. וביין שבתוכו ובמזיגתו במים. ויעלה לפניך כאלו כונתי בכל-הכונות הראויות לכן בברכת הקדוש מתחילה ועד סוף. וכאלו כונתי בכל-הכונות הראויות לכן בשתייה של היין דכוס ראשון מארבע כוסות שתקנו חכמים בלילה הזאת. וכאלו כונתי בכל-הכונות הראויות לכן במעשה. ודבור. וכונה. ומחשבה. ורעותא דלבא. ויתקנו כל-נפשות רוחות ונשמות חיות יחידות דכללות אצילות בריאה יצירה עשייה. וכל-פרטי אצילות בריאה יצירה עשייה דכל-פרצוף וספירה. ויתיחדו ארבע אותיות הוי"ה. שהם נפש רוח ונשמה חיה יחידה דכללות ופרטות אצילות בריאה יצירה עשייה. ביחודא שלים. אשר בהם יתפשט שפע אור אין סוף. ומשם ימשך שפע וברכה רבה בכל העולמות. לזכך נפשנו רוחנו ונשמתנו שיהיו ראויים לעורר מיין נוקבין. ויהי | נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

כל אחד מבני הבית יקח כוסו בידו ויעמוד, והמקדש יקבל את הכוס בשתי ידיו משתי ידיו של אדם אחר, ואחר כך יאחזנו רק בימין ויקדש ויכוין להוציא את השומעים ידי חובתם וגם הם יכוננו לצאת ידי חובה

אם חל בשבת אומר שלום עליכם, אשת חיל, ואתקינו סעדתא ומדלג אזמר בשבחין. ואחר כך אומרים

מזמור לדוד יהוה רעי לא אחסר: בנאות דשא ירביצני על-מי מנחות ונהלני: נפשי ישוב
 ונחני במעגלי-צדק למען שמו: גם כי-אלך בגיא צלמות לא-אירא רע כי-אתה עמדי שבטך
 ומשענתך המה ונחמני: תעורך לפני | שלחן נגד צרכי דשנת בשמן ראשי כוסי רייה: אך |
 טוב וחסד ירדפוני כל-ימי חיי ושבת בביית-יהוה לארך ימים:
 יום הששי: ויכלו השמים והארץ וכל-צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה
 וישבת ביום השביעי מכל-מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את-יום השביעי ויקדש אתו
 כי בו שבת מכל-מלאכתו אשר-ברא אלהים לעשות:
 אם חל יום טוב בחול מתחילים מכאן

**אלה מועדי יהוה מקראי קדש אשר-תקראו אתם במועדם: וידבר משה את-מעדי יהוה
 אל-בני ישראל: סברי מרנן ועונים לחיים**

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן: ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך
 העולם. אשר בחר בנו מכל-עם ורוממנו מכל-לשון. וקדשנו במצותיו. ותתן לנו יהוה
 אלהינו באהבה. (בשבת שבתות למנוחה ו) מועדים לשמחה. חגים וזמנים לששון. את
 (בשבת יום השבת הזה ואת) יום חג המצות הזה. ואת יום טוב מקרא קדש הזה. זמן
 חרותנו. באהבה מקרא קדש זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת
 מכל-העמים. (בשבת ושבתות ו) מועדי קדשך (בשבת באהבה וברצון) בשמחה
 ובששון הנחלתנו. ברוך אתה יהוה. מקדש (בשבת השבת ו) ישראל והזמנים:

במוצאי שבת מוסיפים

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא מאורי האש: ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך
 העולם. המבדיל בין קדש לחל. ובין אור לחשך. ובין ישראל לעמים. ובין יום השביעי
 לששת ימי המעשה. בין קדשת שבת לקדשת יום טוב הבדלת. ואת יום השביעי מששת
 ימי המעשה הקדשת והבדלת. והקדשת את עמך ישראל בקדשתך. ברוך אתה יהוה.
 המבדיל בין קדש לקדש:

**ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה:
 וישתו בהסבה**

ורחץ

יטול ידיו בשביל טבול הכרפס ולא יברך על נטילת ידים כי כל דבר שטבולו באחד משבעה
 משקין צריך נטילה ואשרי הנזהר ליטול ידיו לטיבול משקה בכל השנה

וקודם שיטול ידיו יאמר בקשה זו (מלשון חכמים ח"א) לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יי"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן ומזמן לקיים מצוה דרבנן לרחוץ ידי קודם טבול הכרפס במשקה. כאשר תקנו חכמים זכרונם לברכה בליל חג המצות. כדי לעשות נחת רוח ליוצרי ולעשות רצון בוראי. לתקן שרש מצוה זו במקום עליון. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

כרפס

יקח כרפס פחות מכזית כדי שלא יתחייב בברכה אחרונה ויטבל אותו במי המלח ויברך ויכוין לפטור בברכה זו גם אכילת מרור

קודם שיטבל הכרפס במי המלח יאמר בקשה זו (מלשון חכמים ח"א) לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יי"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן לקיים מצות עשה דרבנן לאכול כרפס בלילה הזאת ולטבולו במשקה. כמו שתקנו חכמים זכרונם לברכה. כדי לעשות נחת רוח ליוצרי ולעשות רצון בוראי. לתקן שרש מצוה זו במקום עליון. ויהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שיעלה לפניך כאלו כוננתי בכל הפנויות הראויות לכוון בברכה ובאכילה של הכרפס בלילה הזאת. והריני מכוין לפטור בברכה זו שאברך על הכרפס גם את אכילת המרור אשר אוכל בלילה הזאת. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא פרי האדמה:
ויאכל אותו בלי הסבה ויזהר להשאיר מהכרפס כדי שיהיה סוד הקערה שלם עד אכילת מצה ומרור.

יחץ

יקח מצה האמצעית ויחלקנה לשני חלקים חלק אחד גדול כצורת "ו" ויצניענו לאפיקומן וחלק השני קטן כצורת "ד" יניחנו בין שתי המצות וקודם שיעשה מצות יחץ יאמר לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יי"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן לקיים בלילה הזאת של חג המצות. מצות יחץ בצורת "ה". במצה השנייה הרומזת לביתה שהיא בסוד "ה". והריני מחבר חלק הדל"ת הרומז למלכות. עם המצה הראשונה העליונה הרומזת לחכמה הנקראת יו"ד. וככתוב יהוה בחכמה יסד-ארץ. והריני מצניע חלק הוא"ו לאפיקומן. ויעלה לפניך כאלו כוננתי בכל הפנויות הראויות לכוון במצוה זו. ויהי נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

מגיד

אומרים ההגדה בשמחה ובקול רם והיא סיפור יציאת מצרים שהיא מצות עשה מן התורה, וקודם שיתחילו טוב לומר זה (זוהר פרשת בא דף מ ע"ב), פקודא בתר דא. לספר בשבחה דיציאת מצרים. דאיהו חייבא על בר נש. לאשתעי בהאי שבחה לעלמין. והכי אוקימנא. כל בר נש דאשתעי ביציאת מצרים. ובההוא ספור חדי בחדוה. זמין איהו למחדי בשכינתא לעלמא דאתי דהוא חידו מכלא. דהאי איהו בר נש דחדי במאריה. וקדשא בריך הוא חדי בההוא ספור. ביה שעתא. כניש קדשא בריך הוא לכל פמליא דיליה. ואמר לון. זילו ושמעו ספורה דשבחה דילי. דקא משתעו בני. וחדאן בפורקני. כדין כלהו מתכנשין. ואתין ומתחברן בהדיהו דישאל. ושמעין ספורה דשבחה. דקא חדאן בחדא דפורקנא דמריהון. כדין אתין ואודאן ליה לקדשא בריך הוא. על כל אנן נסין וגבורן ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא. דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון. כדין אתוסף ליה חילא וגבורתא לעלא. וישראל בההוא ספורה יהבי חילא למאריהון. כמלכא. דאתוסף ליה חילא וגבורתא. כד משבחין גבורתיה. ואודאן ליה. וכלהו דחלין מקמיה. ואסתלק יקריה על כלהו. ובגין כך. אית לשבחה ולאשתעי בספור דא כמה דאתמר: ואחר כך יאמרו

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. ובשם כל-הנפשות והרוחות והנשמות ומלבושיהם והקרובים להם שמכללות אצילות בריאה יצירה עשייה. ומכל-פרטי אצילות בריאה יצירה עשייה דכל-פרצוף וספירה. הנה אנכי מוכן ומזמן לקיים מצות עשה מן התורה לספר ביציאת מצרים בלילה הזאת שהיא ליל חג המצות. כמו שצונו יהוה אלהינו בתורתו הקדושה והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. כדי לעשות נחת רוח ליוצרי ולעשות רצון בוראי. לתקן שורש מצוה זו במקום עליון. ויהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו שתהיה חשובה ומקובלת ורצויה לפניך מצוה זו של ספור יציאתנו ממצרים בלילה הזאת. ויעלה לפניך כאלו כונתי בכל-הפנות הראויות לכן במעשה ודבור וכוונה ומחשבה ורעותא דלבא. ויתוקנו כל-נפשות רוחות ונשמות חיות יחידות של כללות אצילות בריאה יצירה עשייה. ושל כל-פרטי אצילות בריאה יצירה עשייה דכל-פרצוף וספירה. ויתיחדו ארבע אותיות הו"ה. שהם נפש רוח ונשמה חיה יחידה. דכללות ופרטות אצילות בריאה יצירה עשייה. ביחודא שלים (יהו"ה) אשר בהם יתפשט שפע אור אין סוף ברוך הוא. ומשם ימשך שפע וברכה רבה בכל העולמות לזכך נפשנו רוחנו ונשמתנו שיהיו ראויים לעורר מיין נוקבין. ויהי א' ג' אד' אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו: מגביהין את הקערה ואומרים הא (יש אומרים הא, ויש אומרים כהא) לחמא עניא. די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכול. כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא. לשנה

הבאה בארעא ד'ישראל. השתא הכא עבדי. לשנה הבאה בארעא ד'ישראל בני חורין: שלוש פעמים.

Magid, Four Questions

מוזגים כוס שני ומסלקים את הקערה כאלו כבר אכלו כדי שיראו התינוקות וישאלו מה נשתנה הלילה הזה. מכל הלילות: שבכל-הלילות אין אנחנו מטבלין אפילו פעם אחת. והלילה הזה שתי פעמים: שבכל-הלילות אנחנו אוכלין חמץ או מצה. והלילה הזה כלו מצה: שבכל-הלילות אנחנו אוכלין שאר ירקות. והלילה הזה מרור: שבכל-הלילות אנחנו אוכלין ושותין בין יושבין ובין מסבין. והלילה הזה כלנו מסבין:

Magid, We Were Slaves in Egypt

מחזירים הקערה למקומה על השולחן ואומר ההגדה, ותהיה המצה מגולה בשעת אמירת ההגדה. ורק בעת שאוחז הכוס בידו יכסה אותה. עבדים היינו לפרעה במצרים. ויוציאנו יהוה אלהינו משם. ביד חזקה ובזרוע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים עדיין אנחנו ובנינו ובני בנינו. משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואכלו כלנו חמרים. כלנו נבונים. כלנו יודעים את התורה. מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים. וכל-המרב להספר ביציאת מצרים הרי זה משבח:

Magid, Story of the Five Rabbis

מעשה ברבי אליעזר. ורבי יהושע. ורבי אלעזר בן-עזריה. ורבי עקיבא. ורבי טרפון. שהיו מסבין בבני ברק. והיו מספרים ביציאת מצרים כל-אותו הלילה. עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם. רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית: אמר רבי אלעזר בן-עזריה. הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות. עד שדרשה בן זומא שנאמר. למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך. הימים. כל ימי חייך. הלילות. וחמרים אומרים. ימי חייך. העולם הזה. כל ימי חייך. להביא לימות המשיח:

Magid, The Four Sons

ברוך המקום ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל. ברוך הוא. כנגד ארבעה בנים דברה תורה. אחד חכם. ואחד רשע. ואחד תם. ואחד שאינו יודע לשאל: חכם מה הוא אומר. מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהינו אתכם. אף אתה אמור לו כהלכות הפסח. אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: רשע מה הוא אומר. מה העבדה הזאת לכם. לכם ולא לו. ולפי שהוציא את-עצמו מן הכלל. כפר בעקר. אף אתה הקהה את-שניו ואמור לו. בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. לי ולא לו. ואלו היה שם לא היה נגאל: תם מה הוא אומר. מה-זאת. ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים:

וּשְׁאִינוּ יוֹדְעֵי לִשָּׁאֵל. אֶת פֶּתַח לוֹ. שְׁנֵאֲמַר. וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר. בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:

Magid, Yachol Merosh Chodesh

יכול מראש חדש. תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא. יכול מבעוד יום. תלמוד לומר בַּעֲבוּר זֶה. בַּעֲבוּר זֶה לֹא אֲמַרְתִּי אֲלֵא בְּשָׁעָה שְׁמִצָּה וּמְרוֹר מְנַחִים לְפָנֶיךָ: מִתְחִלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ. וְעַכְשָׁיו קָרְבָנוּ הַמָּקוֹם לַעֲבֹדָתוֹ. שְׁנֵאֲמַר. וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-כָּל-הָעָם כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲבֹר הַנֶּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תָּרוּחַ אֲבֵי אֲבֹרָהֶם וְאֲבֵי נָחוֹר וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים: וְאָקַח אֶת-אֲבִיכֶם אֶת-אֲבֹרָהֶם מֵעֵבֶר הַנֶּהָר וְאוֹלָךְ אוֹתוֹ בְּכָל-אֶרֶץ כְּנָעַן וְאָרַב [וְאַרְבֵּה] אֶת-זָרְעוֹ וְאֶתְּנוּ לוֹ אֶת-יִצְחָק: וְאֶתְּנוּ לִיִּצְחָק אֶת-יַעֲקֹב וְאֶת-עֵשָׂו וְאֶתְּנוּ לְעֵשָׂו אֶת-הָר שֶׁעִיר לְרֶשֶׁת אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם: בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל. בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. חֹשֵׁב אֶת-הַקֵּץ. לַעֲשׂוֹת כָּמָה שְׁאֲמַר לְאֲבֹרָהֶם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים. שְׁנֵאֲמַר. וַיֹּאמֶר לְאֲבֹרָהֶם יָדַע תִּדַּע כִּי-גֵר אֶהְיֶה זָרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם אֶת-הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצְאוּ בְּרַכְשׁ גָּדוֹל:

יכסה את המצות ויאחז את הכוס בידו הימנית ויאמר
היא שעמדה לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו. אלא שבכל-דור ודור
עומדים עלינו לכלותינו. והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם:

Magid, First Fruits Declaration

יניח הכוס על השולחן, ויגלה המצות עד לפיכך.

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים. ולבן
בקש לעקור את הכל. שְׁנֵאֲמַר. אֲרַמִּי אֲבִד אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה וַיִּגֹּר שָׁם בְּמִתִּי מֵעֵט וַיהִי-נָשִׁים
לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם וָרֹב: וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָּה. אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר: וַיִּגֹּר שָׁם. מִלֵּמַד שְׁלֹא יֵרֶד לְהַשְׁתַּקֵּעַ
אֶלָּא לְגוֹר שָׁם. שְׁנֵאֲמַר. וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרֹעֶה לְגוֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוֹ כִּי-אֵין מְרֻעָה לְצֹאן אֲשֶׁר
לַעֲבָדֶיךָ כִּי-כִבֵּד הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יֵשְׁבוּ-נָא עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן: בְּמִתִּי מֵעֵט. כְּמוֹ
שְׁנֵאֲמַר. בְּשִׁבְעִים נָפֶשׁ יָרְדוּ אֲבֹתֶיךָ מִצְרַיִמָּה וְעַתָּה שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לָרֹב:
וַיהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל. מִלֵּמַד שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְצוּיָנִים שָׁם:
לְגוֹי גָּדוֹל עֲצוּם. כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאֵד וּתְמָלָא
הָאֶרֶץ אֹתָם:

ורב. כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. רַבְּכָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נִתְּתִיךָ וְתִרְבִּי וְתִגְדְּלִי וְתִבְאִי בַּעֲדֵי עַדִּים שְׂדִים וְלִנְוֹ
וּשְׁעָרָה צֶמַח וְאֶת עֵרֶם וְעֵרָה: וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמִּיךָ וְאֶמַּר לָךְ בְּדַמִּיךָ חַיִּי
וְאֶמַּר לָךְ בְּדַמִּיךָ חַיִּי: וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה: וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ
הַמִּצְרִים. כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. הִבֵּה נִתְחַכְמָה לוֹ פֶּן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם-הוּא
עַל-שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם-בָּנוּ וְעָלָה מִן-הָאֶרֶץ: וַיַּעֲנוּנוּ. כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. וַיִּשִּׁימוּ עָלֵינוּ שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן
עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכָּנוֹת לְפִרְעוֹה אֶת-פֶּתֶם וְאֶת-רַעַמְסֵס: וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה.
כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר. וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה: וַנַּעֲלֶק אֶל-יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע

יְהוָה אֶת־קִלְנוֹ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִינוֹ וְאֶת־עַמְלָנוּ וְאֶת־לַחֲצוֹנוֹ וַנִּצְעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאנְחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָעֲבֹדָה וַיִּזְעַקוּ וַתַּעַל שְׁוַעְתָּם אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבֹדָה: וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוֹ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב: וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוֹ. זוֹ פְּרִישוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים: וְאֶת עַמְלָנוּ. אֵלּוּ הַבָּנִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וַיֵּצֵאוּ פְּרַעֲהַ לְכָל־עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל־הַבֶּן הַיָּלֹד הַזֶּה יִשְׁלַחְהוּ וְכָל־הַבֵּת תַּחֲיִין: וְאֶת לַחֲצוֹנוֹ. זֶה הַדַּחֲק. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְגַם־רָאִיתִי אֶת־הַלֶּחֶץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם: וַיִּוצְאוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבִמְרָא גָדֹל וּבִאֲתוֹת וּבִמִּפְתִּים: וַיִּוצְאוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם. לֹא עַל יְדֵי מֶלֶאךָ. וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף. וְלֹא עַל יְדֵי שְׁלִיחַ. אֲלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוֹדוֹ וּבְעֶצְמוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר. וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי וְהָיָה: וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם. אֲנִי וְלֹא מֶלֶאךָ. וְהַפִּיתִי כָל־בְּכוֹר. אֲנִי וְלֹא שָׂרָף. וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים. אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ. אֲנִי יְהוָה. אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר: אֲמָרוּ רַבּוֹתֵנוּ זְכוּרָנוֹם לְבִרְכָּה. כְּשִׁירַד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם. יָרְדוּ עַמּוֹ תִּשְׁעַת אֲלָפִים רַבּוֹת. מֵהֶם מֶלֶאכֵי אֵשׁ. וּמֵהֶם מֶלֶאכֵי בָרָד. וּמֵהֶם מֶלֶאכֵי זֵיעַ. וּמֵהֶם מֶלֶאכֵי רֶתֶת. וּמֵהֶם מֶלֶאכֵי חֲלָחֳלָה. וְרַתַּת וְחֲלָחֳלָה אוֹחֲזֶת לְמִי שֶׁהוּא רּוֹאֶה אוֹתָם. אֲמָרוּ לִפְנֵי רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְהִלֵּא מֶלֶךְ בִּשְׁרֵי וָדָם כְּשֶׁהוּא יוֹרֵד לְמַלְחָמָה שָׂרְיוֹ וְעַבְדּוֹ מְקִיפִין בְּכַבּוֹדוֹ. וְאַתָּה מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין עֲלֵינוּ. שֶׁאֲנַחְנוּ עַבְדֶּיךָ. וְהֵם בְּנֵי בְרִיתְךָ. נִרְדַּ וְנַעֲשֶׂה עִמָּם מַלְחָמָה. אָמַר לָהֶם. אֵין דַּעֲתִי מִתְקַרְרַת עַד שֶׁאֵרֵד אֲנִי בְּעַצְמִי. אֲנִי בְּכַבּוֹדִי. אֲנִי בְּגִדּוּלְתִי. אֲנִי בְּקִדּוּשְׁתִּי. אֲנִי יְהוָה אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר: בְּיַד חֲזָקָה. זוֹ הַדְּבָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. הִנֵּה יַד־יְהוָה הַזֶּה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה בְּסוּסִים בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בְּבָקָר וּבְצֹאן דֶּבֶר כִּבְדֵּ מֵאֵד: וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה. זוֹ הַחֶרֶב. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְחִרְבוּ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ נְטוּיָה עַל־יְרוּשָׁלַם: וּבִמְרָא גָדֹל. זֶה גְּלוֹי שְׁכִינָה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. אֹו הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי מְקָרֵב גּוֹי בְּמִסְתֵּ בְּאֵתוֹת וּבִמְוִפְתִּים וּבִמְלַחְמָה וּבִיד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבִמְרָאִים גְּדֻלִּים כָּל אֲשֶׁר־עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ: וּבִאֲתוֹת. זֶה הַמַּטָּה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְאֶת־הַמַּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה־בוֹ אֶת־הָאֲתוֹת: וּבִמִּפְתִּים. זֶה הַדָּם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. וְנִתַּתִּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ

Magid, The Ten Plagues

יקח בידו כוס יין. וישפוך בכלי שלש פעמים כשיאמר דם ואש ותימרות עשן וכן באומר עשר מכות ישפוך עשר פעמים בכל מכה ישפוך מעט וכן דצ"ך עד"ש באח"ב סך הכל ט"ז פעמים.

דָּם וְאֵשׁ וְתִימְרוֹת עֶשֶׁן:

דָּבָר אֲחֵר. בְּיַד חֲזָקָה שְׁתִּים. וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה שְׁתִּים. וּבִמְרָא גָדֹל שְׁתִּים. וּבִאֲתוֹת שְׁתִּים. וּבִמִּפְתִּים שְׁתִּים: אֵלּוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם. וְאֵלּוּ הֵן:

דם. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך. מכת בכורות: רבי יהודה היה נותן בהם סמנים: דצ"ה. עד"ש. באח"ב: רבי יוסי הגלילי אומר. מנין אתה אומר שלקו המצריים במצרים עשר מכות. ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר. ויאמרו החרטמים אל-פרעה אצבע אלהים הוא. ועל הים מה הוא אומר. וירא ישראל את-היד הגדלה אשר עשה יהוה במצרים וייראו העם את-יהוה ויאמלנו ביהוה ובמשה עבדו: כמה לקו באצבע. עשר מכות. אמור מעתה במצרים לקו עשר מכות. ועל הים לקו חמשים מכות: **רבי אליעזר** אומר. מנין שכל-מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים היתה של ארבע מכות. שנאמר. ישלח-בם | חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. וזעם שתיים. וצרה שלש. משלחת מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה במצרים לקו ארבעים מכות. ועל הים לקו מאתיים מכות: **רבי עקיבא** אומר. מנין שכל-מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים היתה של חמש מכות. שנאמר. ישלח-בם | חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עברה שתיים. וזעם שלש. וצרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה במצרים לקו חמשים מכות. ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות:

Magid, Dayenu

כמה מעלות טובות למקום עלינו:

כל אחד מן המסובים מגדול עד קטן לוקחים בצל ירוק ומצליף בעדינות זה את זה אלו הוציאנו ממצרים. ולא עשה בהם שפטים דינו: אלו עשה בהם שפטים. ולא עשה באלהיהם דינו: אלו עשה באלהיהם. ולא הרג בכוריהם דינו: אלו הרג בכוריהם. ולא נתן לנו את-ממונם דינו: ומנין שנתן לנו את-ממונם. שנאמר. וינצלו את-מצרים. עשאוה כמצולה שאין בה דגים. דבר אחר עשאוה כמצודה שאין בה דגן. למה מחבב הכתוב את בזת הים יותר מבזת מצרים. אלא מה שהיה בביתם נטלו במצרים. ומה שהיה בבתי תשואות נטלו על הים. וכן הוא אומר כנפי יונה נחפה בכסף. זו בזת מצרים. ואברותיה בירקרק חרוץ. זו בזת הים. ותרבי ותגדלי ותבאי. זו בזת מצרים. בעדי עד"ים. זו בזת הים. תורי זהב נעשה-לך. זו בזת מצרים. עם נקדות הכסף. זו בזת הים: אלו נתן לנו את-ממונם. ולא קרע לנו את-הים דינו: אלו קרע לנו את-הים. ולא העבירנו בתוכו בחרבה דינו: אלו העבירנו בתוכו בחרבה. ולא שקע צרינו בתוכו דינו: אלו שקע צרינו בתוכו. ולא ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה דינו: אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה. ולא האכילנו את המן דינו: אלו האכילנו את המן. ולא נתן לנו את השבת דינו: אלו נתן לנו את השבת. ולא קרבנו לפני הר סיני דינו:

אלו קרְבָנוּ לַפָּנִי הַר סִינִי. וְלֹא נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה דִּינּוּ:
 אלו נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. וְלֹא הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל דִּינּוּ:
 אלו הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלֹא בָנָה לָנוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ דִּינּוּ:
 עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה טוֹבָה כְּפוּלָה וּמִכְפָּלֶת לְמִקּוּם עָלֵינוּ. הוֹצִיאָנוּ מִמִּצְרַיִם. עָשָׂה בָּהֶם
 שְׁפָטִים. עָשָׂה בְּאַלְהֵיהֶם. הָרַג בְּכוֹרֵיהֶם. נָתַן לָנוּ אֶת-מִמּוֹנָם. קָרַע לָנוּ אֶת-הַיָּם. הִעֲבִירָנוּ
 בְּתוֹכּוֹ בְּחֶרֶבָה. שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכּוֹ. סִפֵּק צָרְכָנוּ בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה. הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמֶּן. נָתַן
 לָנוּ אֶת הַשִּׁבְת. קָרְבָנוּ לַפָּנִי הַר סִינִי. נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה. הִכְנִיסָנוּ לָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. וּבָנָה לָנוּ
 אֶת בֵּית הַבְּחִירָה. לְכַפֵּר עַל כָּל-עוֹנוֹתֵינוּ:

Magid, Rabban Gamliel's Three Things

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר. כָּל-מִי שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח. לֹא יָצָא יְדֵי חוּבָתוֹ.
 וְאֵלּוּ הֵן. פֶּסַח. מִצָּה. וּמָרוֹר:

כשיאמר פסח יסתכל בזרוע אבל לא יאחזנו בידו

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָיָם עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁפֶּסַח
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל בִּתְּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר. וְאַמְרַתֶּם זָבַח-פֶּסַח הוּא לַיהוָה אֲשֶׁר
 פָּסַח עַל-בִּתְּי בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת-מִצְרַיִם וְאֶת-בִּתְּיָנוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:
 אֲמוֹנִים עָרְכוּ שָׁבַח. לֹאֵל וְטַבְּחוּ טַבַּח. וְאַמְרַתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה: הָרִימוּ קוֹל שִׁירִים.
 שִׁמְחוּ בְּלִיל שְׂמוּרִים. עַל מִצּוֹת וּמָרוֹרִים. אֲכָלוּ וּשְׁתּוּ יַיִן וְאָמַרְתֶּם
 רִאשׁוֹן לְכָל-רָאשׁוֹנִים. עַל יַד צִיר אֲמוֹנִים. מִיד כָּל-מַעֲנִים. הִצִּיל כָּל-הַמוֹנִי: וְאָמַרְתֶּם נְסִי אֵל
 זַכְרָתִי. וְחִסְדֵּיו סִפְרָתִי. עֲתָה יִדְעָתִי. כִּי גָדוֹל יְהוָה: וְאָמַרְתֶּם כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם. מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם.
 יִצְחָק מִמִּצְרַיִם. כָּל-צַבָּאוֹת יְהוָה: וְאָמַרְתֶּם הַנְּחִיל תּוֹרָתוֹ. לַעֲמּוֹ וְעֵדָתוֹ. שׁוֹמְרֵי מִצְוֹתוֹ. עִם
 נוֹשֵׁעַ בִּיהוָה: וְאָמַרְתֶּם

נִפְלָאִים מַעֲשֵׂיךָ. וְעֲצוּמִים נְסִיךָ. יֹאמְרוּ כָּל-חוֹסְיָךְ. טוֹב לְחַסוֹת בִּיהוָה: וְאָמַרְתֶּם

יגביה את המצה העליונה ויאמר מצה זו

מִצָּה זוֹ שֶׁאֲנִינָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁלֹּא הִסְפִּיק בְּצִקָּם שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ לְהַחֲמִיץ. עַד
 שֶׁנִּגְלָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְגֹאֲלָם מִיד. שֶׁנֶּאֱמַר. וַיֹּאפּוּ אֶת-הַבֶּצֶק
 אֲשֶׁר הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם עֲגַת מִצּוֹת כִּי לֹא חִמָּץ כִּי-גֵרָשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יִכְלּוּ לְהַתְמַהֵּמֶה
 וְגַם-צִדָּה לֹא-עָשׂוּ לָהֶם:

יאחז המרור בידו ויאמר מרור זה

מָרוֹר זֶה שֶׁאֲנִינָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם מָה. עַל שׁוּם שֶׁמָּרְרוּ הַמִּצְרַיִם אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.
 שֶׁנֶּאֱמַר. וַיִּמְרְרוּ אֶת-חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבָּנִים וּבְכָל-עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֶת
 כָּל-עַבְדֵּיהֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בָּהֶם בְּפָרָה:

בְּכָל-דּוֹר וְדוֹר חֵיב אָדָם לְהִרְאוֹת אֶת-עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם. שֶׁנֶּאֱמַר. וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ
 בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם: שֶׁלֹּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ בִּלְבַד גָּאֵל
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. אֲלֹא אִף אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם. שֶׁנֶּאֱמַר. וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הִבְיֵא
 אֶתְנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

Magid, First Half of Hallel

יכסה את המצה ולוקח את הכוס בידו עד גאל ישראל ויאמר

לפיכה אנחנו חייבים. להודות. להלל. לשבח. לפאר. לרומם. להדר. ולקלס למי שעשה
לאבותינו ולנו את כל-הנסים האלו. הוציאנו מעבדות לחרות. ומשעבוד לגאולה. ומיגון
לשמחה. ומאכל ליום טוב. ומאפלה לאור גדול. ונאמר לפניו הללויה:
הללויה | הללו עבדי יהוה הללו את-שם יהוה: יהי שם יהוה מברך מעתה ועד-עולם:
ממזרח-שמש עד-מבוא מהלל שם יהוה: רם על-כל-גוים | יהוה על השמים כבודו: מי
פיהו אלהינו המגביה לשבת: המשפיל לראות בשמים ובארץ: מקימי מעפר דל מאשפת
ימים אביון: להושיבי עם-נדיבים עם נדיבי עמו: מושיבי | עקרת הבית אם-הבנים שמחה
הללויה:

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: הים
ראה ויגס הירדן יסב לאחר: ההרים רקדו כאילים גבעות כבני-צאן: מה-לך הים כי תגוס
הירדן תסב לאחר: ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני-צאן: מלפני אדון חולי ארץ מלפני
אלוה יעקב: ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעינו-מים:

Magid, Second Cup of Wine

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים. והגיענו
הלילה הזה. לאכול בו מצה ומרור. כן יהוה אלהינו ואלהי אבותינו הגיענו למועדים ולרגלים
אחרים הבאים לקראתנו לשלום. שמחים בבנין עירך. וששים בעבודתך. ונאכל שם מן
הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון. ונודה לך שיר חדש על גאלתנו
ועל פדות נפשנו. ברוך אתה יהוה גאל ישראל:

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד
ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן ומזמן לשותות יין של כוס
שני מארבע כוסות שתקנו חכמים זכרונם לברכה בליל חג המצות. שכל-אחד ואחד מהם
הוא מצוה בפני עצמה. ויהי | נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה
ידינו כוננהו:

וישתה את הכוס בהסבה בלי ברכה

רחצה

ירחץ ידיו וקודם שירחץ טוב לומר בקשה זו

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד
ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. ובשם כל-הנפשות. והרוחות
והנשמות ומלבושיהם והקרובים להם. שמכללות אצילות בריאה יצירה עשייה. ומכל-פרטי
אצילות בריאה יצירה עשייה. דכל-פרצוף וספירה. הנה אנכי מוכן ומזמן לקיים מצות עשה
מן התורה לאכול מצה בלילה הזאת של חג המצות. כאשר צונו יהוה אלהינו בתורתו

הַקְדוּשָׁה בְּעָרֵב תֹאכְלוּ מִצֵּת. וְהָרִינִי מוֹכֵן לִקְיָם מִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה דָלָא יֵאָכֵל חֲמִץ. וּמִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה דְכָל־מִחְמָצַת לֹא תֹאכְלוּ. וּמִצֹּת לְפָרוֹשׁ מֵאֲכִילַת חֲמִץ. שְׁנֵאֲמַר שְׁבַעַת יָמִים מִצֹּת תֹאכְלוּ. וְלֹא הֵבֵא מְכַלֵּל עֲשֵׂה עֲשֵׂה. וּמִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֹא לֶאֱכֹל תַּעְרוּבַת חֲמִץ. וּמִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה דְלֹא־יֵרָאֶה לָךְ חֲמִץ וְלֹא־יֵרָאֶה לָךְ שֶׁאֵר. וּמִצֹּת לֹא תַעֲשֶׂה דְשֶׁאֵר לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיָכֶם. כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לִיּוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. כְּדִי לְתַקֵּן שׁוֹרֵשׁ מִצֹּת אֵלּוּ בְּמָקוֹם עֲלִיּוֹן.

וְיֵהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתִּהְיֶה חֲשׁוּבָה וּמִקְבֻלַּת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצֹּה זוֹ שֶׁל אֲכִילַת מִצָּה בְּלִילָה הַזֹּאת. וְיַעֲלֶה לְפָנֶיךָ כָּאֵלּוּ כּוֹנְנֵי בְכָל־הַכּוֹנִנּוֹת הָרְאוּיוֹת לְכוֹן בְּמַעֲשֵׂה וּדְבוּר וְכוּנָה וּמִחְשָׁבָה וּרְעוּתָא דְלִבָּא. וְיֵהִי אֲנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה:

יִרְחֹץ יָדָיו. וְקוֹדֵם שִׁינְגָבֵן יִגְבִּיהֵן כִּנְגַד פְּנֵיו וַיְבַרֵךְ,

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם:

מוציא מצה

יקח שלשת המצות (שתי השלמות והפרוסה שביניהן), ויברך המוציא וישמיט מצה התחתונה ויברך על השלימה והפרוסה על אכילת מצה ויבצע שתי כזיתות (נ"ח גרם) משתיהן יחד ויאכלם בהסבה ויזהר שלא ידבר בדברים חיצוניים בין אכילת מצה לאכילת הכורך.

קודם שיברך המוציא יאמר

עֲיִנִּי־כָל אֱלִיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאַתָּה נֹתֵן־לָהֶם אֶת־אֲכָלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת־יָדְךָ (ר"ת פא"י) שֶׁהוּא מַסְפֵּר יֵאֱהַדוּנָהּ וּמַסְפֵּר סֵא"ל וּס"ת חַת"ךְ) וּמִשְׁבִּיעַ (כַּמְסַפֵּר חַת"ךְ) לְכָל־חַי רְצוֹן:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצָּה:

מרור

יקח כזית (כ"ט גרם) מרור, ויטבל אותו בחרוסת וינער מעט מהחרוסת שעליו כדי שישאר בו קצת מרירות.

קודם שיברך עליו יאמר

לְשֵׁם יְחִיד קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיָנְתִּיהּ. בְּדַחֲלֵיו וּרְחִימוֹ. וּרְחִימוֹ וּדְחִילוֹ. לִיְחִידָא שֵׁם יו"ד ק"א בְּזֵא"ו ק"א. בְּיְחִידָא שְׁלִים (יהוה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. הָרִינִי רוּצָה לִקְיָם מִצֹּת אֲכִילַת מְרוֹר עַל יָדֵי הַהוּא טְמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיֵהִי אֲנִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנְנָה:

ואחר כך יברך ויאכלו בלי הסבה

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת מרור:

כורך

יקח מצה השלישית ויבצע ממנה כזית, ויקח כזית מרור וכורך שניהם יחד וטובלים

בחרוסת ויאמר

מצה ומרור בלא ברכה. זכר למקדש. בימינו יחדש. כהלל הזקן שהיה כורך ואוכל בבת אחת. לקיים מה-שנאמר. על-מצות ומררים יאכלהו: ויאכלם בהסבה

שלחן עורך

יאכל סעודתו בשמחה ולא ישבע הרבה כדי שיוכל לאכול אפיקומן בתיאבון

יאכל ביצה וקודם שיאכלנה יאמר

זכר לקרבן חגיגה

בתוך הסעודה טוב לומר לשון זה

שלמא עלך יומא טבא קדישא. שלמא עלך חגא קדישא. שלמא עלך אושפיזא קדישא. אנת הוא מקרא קודש. זמין אנת להווא אתר דאקרי קודש. לאתעטרא ביה ולאשתאבא ביה. ותתקדש וישתכח בך חדותא. הא אנת שאיב מהווא עמיקא דעמיקתא. דנחלין ומבועין נפקין מניה. הא ישראל דאתקרון קודש מקבלין לך באנפין נהירין. בחדותא ובתשבחתא. מזמנין לך מתקנין לך סעודתא יתירא. מסדרין פתורי מתקני גרמיהו במאני יקר. חדאן ומשבחין שבחא לקדשא בריך הוא:

חגא דפסחא דרועא ימינא. כמה חביב אנת ויקיר. בך נפקו ישראל מרשותא אחרא ועאלו ברשותא קדישא. בך כתיב שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם. האי לחמא אקרי מצה בגין דקא משדדת ומברחת לכל סטרין בישין ועביד בהו קטטה. כגונא דשדי דמזוזה דמברחת לשדים ומזיקים דתרעא. אוף הכי איהי מברחת לכל סטרין בישין ועביד קטטה בהו. כמה חביבין יומין דילך דאינון יומי חדותא. אינון יומין דסלקין ליקרא עלאה. בך חדאן ישראל בחדותא דפורקנא דמאריהון. בך משבחין ישראל גבורתיה דקדשא בריך הוא ובדא יהבי חילא לעלא. בך חדי קדשא בריך הוא בספורה דשבחא דילהון. בך אכלין ישראל מיכלא דאסותא. בך אכלין מצה דאיהי אסותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא דא איהו נהמא דאחכימו ביה ישראל חכמתא עלאה דאורייתא ועאלו בארחה. בך ישראל כלהו צריכין למהוי שמורים ונטורים מחמץ ושאור בכל שהוא. וכל מאכלין ומשקין כלהו נטורין. עלך כתיב את-חג המצות תשמר. בריך יהוה לעולם אמן | ואמן:

צפון

אחר שגמר סעודתו יקח חצי המצה ששמר לאפיקומן ויאכל ממנו שתי כזיתות בהסבה ואם הוא חלש וקשה עליו לאכול שתי כזיתות יאכל רק כזית אחת ויאכל אותו במקום אחד ולא בשתי מקומות ויזהר לאכלו קודם חצות ולא יאכל שום דבר אחריו וקודם שיאכלנו יאמר

זָכַר לְקֶרְבֵּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשֶּׁבַע:

בִּרְךְ

Barech, Birkat Hamazon

ימזגו כוס של אליהו ופוחתים את הדלת יטול מים אחרונים ויאחז בידו כוס שלישי

ויברך ברכת המזון וקודם שיברך יאמר

לְמַנְצַח בְּגִינַת מְזֻמּוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יַחֲנֵנוּ וְיִבְרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אֶתָּנוּ סֵלָה: לְדַעַת בְּאַרְץ דִּרְכָּךְ בְּכָל־גּוֹיִם יִשְׁוּעָתְךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים | אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: יִשְׁמְחוּ וְיִרְנְנוּ לְאֻמִּים כִּי־תִשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׁוֹר וּלְאֻמִּים | בְּאַרְץ תִּנָּחֵם סֵלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים | אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כָּלָם: אֶרֶץ נִתְּנָה יְבוּלָה יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירָאוּ אֹתוֹ כָּל־אֶפְסֵי־אָרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֵצַת תְּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי: סוּף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמַע אֶת־הָאֱלֹהִים יִרָא וְאֶת־מִצּוֹתָיו שִׁמּוֹר כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם: תְּהִלָּת יְהוָה יִדְבֹּר־פִּי וּיְבָרְךָ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: וְאֲנַחְנוּ | נִבְרָךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלִיָּהּ: וְיִדְבֹּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלֹחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה: אִם הֵם שְׁלֹשָׁה אוֹמֵר הַמְּבָרֵךְ

הַב לָן וְנִבְרִיךְ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא: (עונים שְׁמִים)

בְּרִשּׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא. (בשבת ובִּרְשׁוֹת שַׁבָּת מְלֻכְתָּא.) וּבְרִשּׁוֹת יוֹמָא טָבָא אוֹשְׁפִיזָא קְדִישָׁא.

וּבְרִשּׁוֹתֵכֶם. נִבְרָךְ (בעשרה ויותר אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכֵלְנוּ מִשְׁלוֹ:

וְהַמְסוּבִים וְהוּא עוֹנִים בְּרוּךְ (בעשרה ויותר אֱלֹהֵינוּ) שְׁאֲכֵלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל חַיִּינוּ: בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל הַזֵּן אוֹתָנוּ וְאֶת־הָעוֹלָם כָּלוֹ בְּטוּבוֹ. בָּחֵן בְּחֶסֶד בְּרִיּוֹחַ וּבְרַחֲמִים רַבִּים. נִתֵּן לָחֶם לְכָל־בָּשָׂר כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תְּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ. וְאֵל יַחֲסֹר לָנוּ מִזֶּמֶן תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הוּא אֵל זֶן וּמִפְרִנֵּס לְכָל. וְשִׁלְחָנוּ עָרוּךְ לְכָל. וְהִתְקִין מַחֲיָה וּמִזֶּזֶן לְכָל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא בְּרַחֲמָיו וּבְרוּב חֲסִדָּיו. כָּאֲמֹר. פּוֹתֵחַ אֶת־יַדְךָ (ר"ת פא"י שהוא מספר יאהדונה ומספר סא"ל וס"ת חת"ך) וּמִשְׁבִּיעַ (כמספר חת"ך) לְכָל־חַי רִצּוֹן. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַזֵּן אֶת־הַכֹּל:

נוֹדָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ. אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה. בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמִזֶּזֶן. עַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבָדִים. וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחִתַּמְתָּ בְּבִשְׁרֵנוּ. וְעַל תּוֹרָתְךָ שֶׁלִּמְדָתָנוּ. וְעַל חֻקֵּי רְצוֹנְךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים וּמִזֶּזֶן שֶׁאַתָּה זֶן וּמִפְרִנֵּס אוֹתָנוּ: עַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ. וּמְבָרְכִים אֶת־שִׁמְךָ. כָּאֲמֹר. וְאֶכְלֶת וְשִׁבַּעַת וּבִרְכָתְךָ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ עַל־הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר נָתַתָּ לָךְ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמִּזֶּזֶן: רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ. וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ. וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ. וְעַל הַיִּכְלָה. וְעַל מַעוֹנְךָ. וְעַל דְּבִירְךָ. וְעַל הַבֵּית הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא שִׁמְךָ עָלָיו. אָבִינוּ. רַעֲנוּ.

זוּנְנוּ. פְּרָנְסְנוּ. כָּלְכָלְנוּ. הָרִיחְנוּ הָרוּח־לְנוּ מִהֶרָה מְכַל-צָרוֹתֵינוּ. וְנָא. אֵל תַּצְרִיכֵנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ. לַיְדֵי מַתָּנוֹת בְּשֵׁר וְדָם. וְלֹא לַיְדֵי הַלּוֹאֲתָם. אֲלֹא לַיְדֵי הַמְלָאָה וְהַרְחָבָה. הַעֲשִׂיָּה
וְהַפְתּוּחָה. יְהִי רָצוֹן שְׁלֹא נִבּוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא נִכָּלָם לְעוֹלָם הַבָּא. וּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד
מְשִׁיחָה תַּחְזִירָנָה לְמַקּוֹמָהּ בְּמִהֶרָה בְּיָמֵינוּ:

בשבת אומרים

רָצָה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּמַצּוֹתֶיךָ וּבְמַצּוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי. הַשְּׁבֶת הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ הַזֶּה. כִּי
יוֹם גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ הוּא מִלִּפְנֵיךָ. נִשְׁבּוֹת בּוֹ וְנִנּוּחַ בּוֹ וְנִתְעַנֵּג בּוֹ כְּמַצּוֹת חֲקֵי רָצוֹנְךָ. וְאַל תְּהִי
צָרָה וְיִגוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ. וְהִרְאֵנוּ בְּנִחְמַת צִיּוֹן בְּמִהֶרָה בְּיָמֵינוּ. כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הַנִּחְמוֹת.
וְהַגָּם שְׁאֵכְלֵנוּ וְשִׁתֵּינוּ חֲרַבֵּן בֵּיתְךָ הַגָּדוֹל וְהַקְדוֹשׁ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ לְנֶצַח וְאַל תִּזְנַחְנוּ
לְעַד כִּי אֵל מֶלֶךְ גָּדוֹל וְקְדוֹשׁ אַתָּה:

בליל ראשון (ושני בחוץ לארץ) אם לא אמר יעלה ויבא חוזר לראש

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. יַעֲלֶה וַיָּבֵא וַיַּגִּיעַ וַיִּרְאֶה וַיִּרְצֶה וַיִּשְׁמַע וַיִּפְקֵד וַיִּזְכֹּר זְכוּרֵנוּ. וְזָכְרוֹן
אֲבוֹתֵינוּ. זָכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ. וְזָכְרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן-דָּוִד עֲבָדְךָ. וְזָכְרוֹן כָּל-עַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵיךָ. לְפִלְטָה לְטוֹבָה. לְחֵן לְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם. בְּיוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה.
בְּיוֹם טוֹב מְקָרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וְלַהּוֹשִׁיעֵנוּ. זָכְרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ לְטוֹבָה.
וּפְקֻדָּנוּ בּוֹ לְבִרְכָּה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ בּוֹ לְחַיִּים טוֹבִים. בְּדַבֵּר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים. חוּס וְחַנּוּן וְחַמּוּל וְרַחֵם
עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ. כִּי אֵלֶיךָ עֵינֵינוּ. כִּי אֵל מֶלֶךְ חַנּוּן וְרַחוּם אַתָּה:

וְתַבְנֶה יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ בְּמִהֶרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וְאוֹמֵר בְּלַחֵשׁ אָמֵן:

אם שכח לומר יעלה ויבא ונזכר לפני שהתחיל ברכת הטוב והמטיב יאמר

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁנַתֵּן יָמִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה.
אֶת-יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. אֶת-יוֹם טוֹב מְקָרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל
וְהַזְמַנִּים:

אם שכח לומר רצה והחליצנו או יעלה ויבא בשבת ונזכר לפני שהתחיל ברכת הטוב

והמטיב יאמר

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. שְׁנַתֵּן שְׁבָתוֹת לְמְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. בְּאַהֲבָה לְאוֹת
וּלְבָרִית. וַיָּמִים טוֹבִים לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה. אֶת-יוֹם חַג הַמַּצּוֹת הַזֶּה. אֶת-יוֹם טוֹב מְקָרָא קֹדֶשׁ
הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְקַדֵּשׁ הַשְּׁבֶת יִשְׂרָאֵל וְהַזְמַנִּים:
בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. הָאֵל אֲבִינוּ. מִלְכֵנוּ. אֲדִירֵנוּ. בּוֹרְאֵנוּ. גּוֹאֲלֵנוּ. קְדוֹשְׁנוּ.
קְדוֹשׁ יַעֲקֹב. רוֹעֵנוּ רוּעָה יִשְׂרָאֵל. הַמֶּלֶךְ הַטוֹב. וְהַמְטִיב לְכָל. שְׁבָכָל-יוֹם וַיּוֹם הוּא הַטִּיב לָנוּ.
הוּא מְטִיב לָנוּ. הוּא יְטִיב לָנוּ. הוּא גְמָלֵנוּ. הוּא גּוֹמְלֵנוּ. הוּא יְגַמְלֵנוּ לְעַד חֵן וְחֶסֶד וְרַחֲמִים
וְרִיחַ וְהַצְלָה וְכָל-טוֹב: יַעֲנוּ אָמֵן

הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁתַּבַּח עַל כְּסֹא כְבוֹדוֹ: הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁתַּבַּח בְּשִׁמְשֵׁי וּבְאַרְצֵי: הַרְחַמֵּן הוּא
יִשְׁתַּבַּח בְּנוֹ לְדוֹר דּוֹרִים: הַרְחַמֵּן הוּא קָרֵן לְעַמּוֹ יִרְיָם: הַרְחַמֵּן הוּא יִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְנֶצַח נְצָחִים:
הַרְחַמֵּן הוּא יְפָרְסֵנוּ בְּכָבוֹד וְלֹא בְבִזּוּיָּהּ בְּהִתֵּר וְלֹא בְּאִסּוּר בְּנִחַת וְלֹא בְּצַעַר: הַרְחַמֵּן הוּא יִתֵּן
שָׁלוֹם בְּיָנֵינוּ: הַרְחַמֵּן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה רַחוּה וְהַצְלָחָה בְּכָל-מַעֲשֵׂה יְדֵינוּ: הַרְחַמֵּן הוּא יַצְלִיחַ

את-דרכינו: הרחמן הוא ישובור על גלות מהרה מעל צוארנו: הרחמן הוא יוליכנו מהרה קוממיות לארצנו: הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלמה. רפואת הנפש ורפואת הגוף: הרחמן הוא יפתח לנו את-ידו הרחבה: הרחמן הוא יברך כל-אחד ואחד ממנו בשמו הגדול כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב. בכל מכל כל. כן יברך אותנו יחד ברכה שלמה. וכן יהי רצון ונאמר אמן: הרחמן הוא יפרוש עלינו סכת שלום: בשבת הרחמן הוא ינחילנו עולם שכלו שבת ומנוחה לחיי העולמים: הרחמן הוא ינחילנו יום שכלו טוב: הרחמן הוא יטע תורתו ואהבתו בלבנו ותהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא. ויהי כל-מעשינו לשם שמים:

ברכת האורח הרחמן הוא יברך את השלחן הזה שאכלנו עליו ויסדר בו כל-מעדני עולם. ויהיה כשלחנו של אברהם אבינו. כל-רעב ממנו יאכל. וכל-צמא ממנו ישתה. ואל יחסר ממנו כל-טוב לעד ולעולמי עולמים. אמן: הרחמן הוא יברך בעל הבית הזה ובעל הסעודה הזאת. הוא ובניו ואשתו וכל-אשר לו. בבנים שיחיו. ובנכסים שיברו. ברה יהוה חילו ופעל ידיו תרצה. ויהיו נכסיו ונכסיו מצלחים וקרובים לעיר. ואל יזדקק לפניו ולא לפנינו שום דבר חטא והרהור עון. שש ושמח כל-הימים בעשר וכבוד. מעתה ועד עולם. לא יבוש בעולם הזה. ולא יכלם לעולם הבא. אמן כן יהי רצון:

הרחמן הוא יחיינו ויזכנו ויקרבו לימות המשיח וילבנו בית המקדש ולחיי העולם הבא. מגדול ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד-עולם: גפירים רשו ורעבו ודרשו יהוה לא-יחסרו כל-טוב: גער | היתי גם-זקנתי ולא-גראיתי צדיק נעזב לזרעו מבקש-לחם: כל-היום חונן ומלוא לזרעו לברכה: מה-שאכלנו יהיה לשבעה. ומה-ששתינו יהיה לרפואה. ומה-שהותרנו יהיה לברכה. כדכתיב. ויתן לפניהם ויאכלו ויתרו כדבר יהוה: ברוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: ברוך הגבר אשר יבטח ביהוה והיה יהוה מבטחו: יהוה עז לעמו יתן יהוה | יברך את-עמו בשלום: עושה שלום בברוך הוא ברחמי עושה שלום עלינו. ועל כל-עמו ישראל ואמרו אמן:

Barech, Third Cup of Wine

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן ומזמן לשותות יין של כוס ברכת המזון שהוא כוס שלישי מארבע כוסות שתקנו חכמים זכרונם לברכה בליל חג המצות. שכל-אחד ואחד מהם הוא מצוה בפני עצמה. ויהי | געם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

כוס-ישועות אשא ובשם יהוה אקרא : סברי מרנן ועונים לחיים ויכוין לפטור בברכה זו גם כוס רביעי

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. בורא פרי הגפן: וישתהו בהסבה

ימזגו כוס רביעי ויקרא עליו את ההלל.

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בִּשְׁמֶךָ לֹא קָרְאוּ: כִּי אָכַל אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־נִוְהוּ הַשָּׁמַיִם: שִׁפְךָ־עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ וְחֲרוֹן אַפֶּךָ יִשְׁיֶגֶם: תִּרְדֹּף בָּאֶף וְתִשְׁמִידֵם מִתַּחַת שָׁמַיִם יְהוָה:

הלל

לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי־לִשְׁמֶךָ יֵתֵן כְּבוֹד עַל־חֲסִדְךָ עַל־אֲמַתְךָ: לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִיה־נָּא אֱלֹהֵיהֶם: וְאֵלֵהֵינוּ בִּשְׁמַיִם כָּל אֲשֶׁר־חָפֵץ עָשָׂה: עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם: פֶּה־לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ עֵינֵי לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: אֲזַנִּים לָהֶם וְלֹא יִשְ�מְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְחוּ: יָדֵיהֶם וְלֹא יִמְשְׁוּן רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא־יִהְיוּ בְּגִרוֹנָם: כְּמוֹהֶם יְהִיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר־בִּטָּח בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בִּטָּח בִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: בֵּית אֶהֱרֹן בִּטָּחוּ בִיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יִרְאִי יְהוָה בִּטָּחוּ בִיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּנָם הוּא: יְהוָה זָכְרָנוּ יִבְרַךְ יִבְרַךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל יִבְרַךְ אֶת־בֵּית אֶהֱרֹן: יִבְרַךְ יִרְאִי יְהוָה הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים: יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם: בְּרוּכִים אַתֶּם לִיהוָה עֹשֶׂה שְׁמַיִם וָאָרֶץ: הַשְׁמַיִם שְׁמַיִם לִיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לַבְּנֵי־אָדָם: לֹא הִמְתִּים יְהוֹלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יָרְדֵי דוּמָה: וְאַנְחָנוּ וְנִבְרַךְ יְהוָה מִעַתָּה וְעַד־עוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

אֶהְבֵּתִי כִּי־יִשְׁמַע וְיְהוָה אֶת־קוֹלִי תַחֲנוּנִי: כִּי־הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִיָּמִי אֶקְרָא: אֶפְפוּנִי וְחִבְלֵי־מָוֶת וּמַצְרֵי שָׁאוֹל מִצְאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא: וּבִשְׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה מַלְטָה נַפְשִׁי: חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק וְאֵלֵהֵינוּ מֵרַחֵם: שִׁמְר פִּתְאִים יְהוָה דְּלוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחֶיכִי כִּי־יְהוָה גָּמַל עָלַיִכִּי: כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דִּמְעָה אֶת־רַגְלִי מִדָּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים: הִיאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד: אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּחִפְזִי כָּל־הָאָדָם כֶּזֶב:

מִה־אֲשִׁיב לִיהוָה כָּל־תַּגְּמוֹלוֹהִי עָלַי: כּוֹס־יִשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נִדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: יִקָּר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמְּוֹתָה לְחִסְדֵּיךָ: אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֹבֶדְךָ אֲנִי־עֹבֶדְךָ בֶּן־אֲמַתְךָ פִּתְחֵת לְמוֹסְרִי: לִךְ־אֲזַבֵּחַ זֶבַח תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא: נִדְרֵי לִיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ: בְּחִצְרוֹת וּבֵית יְהוָה בְּתוֹכְכִי יִרוּשָׁלַם הַלְלוּ־יָהּ:

הִלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שִׁבְחוּהוּ כָל־הָאָמִים: כִּי גָבַר עָלֵינוּ וְחִסְדּוֹ וְאֲמַת־יְהוָה לְעוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ: הוֹדוּ לִיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: יֹאמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: יֹאמְרוּ־נָא בֵּית־אֶהֱרֹן כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: יֹאמְרוּ־נָא יִרְאִי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ:

מִן־הַמַּצָּר קָרַאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה: יְהוָה לִי לֹא אֵירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם: יְהוָה לִי בְּעֲזָרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשִׁנְאִי: טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבִּטָּח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבִּטָּח בַּנְּדִיבִים: כָּל־גּוֹיִם סָבְבוּנִי בִשְׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: סָבְבוּנִי גַם־סָבְבוּנִי בִשְׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: סָבְבוּנִי כְּדַבּוּרִים דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בִּשְׁם יְהוָה כִּי אֲמִילָם: דַּחָה דַּחִיתִנִי לִנְפֹל וְיְהוָה עֲזָרְנִי: עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וְיִהִי־לִי לִישׁוּעָה: קוֹל וְרָנָה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים יִמִּין יְהוָה עֹשֶׂה חֵיל: יִמִּין יְהוָה

רוממה ימין יהוה עשה חיל: לא אמות כי-אחיה ואספר מעשי יה: יסר יסרני יה ולמות לא נתנני: פתחולי שער צדק אבא-בם אודה יה: זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו:

אודה כי עניתי ותי-לי לישועה: אודה כי עניתי ותי-לי לישועה: אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו: מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו: זה-היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו: זה-היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו:

אנא יהוה הושיעה נא. אנא יהוה הושיעה נא: אנא יהוה הצליחה נא. אנא יהוה הצליחה נא:

ברוך הבא בשם יהוה ברכנוכם מבית יהוה: ברוך הבא בשם יהוה ברכנוכם מבית יהוה: אל | יהוה ויאר לנו אסרו-חג בעבתיים עד-לקרנות המזבח: אל | יהוה ויאר לנו אסרו-חג בעבתיים עד-לקרנות המזבח: אלי אתה ואודה אלהי ארוממך: אלי אתה ואודה אלהי ארוממך: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו:

הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו: הודו לאלהי האלהים כי לעולם חסדו: הודו לאדני האדנים כי לעולם חסדו: לעשה נפלאות גדלות לבדו כי לעולם חסדו: לעשה השמים בתבונה כי לעולם חסדו: לרקע הארץ על-המים כי לעולם חסדו: לעשה אורים גדלים כי לעולם חסדו: את-השמש לממשלת ביום כי לעולם חסדו: את-הירח וכוכבים לממשלות בלילה כי לעולם חסדו: למכה מצרים בכוניהם כי לעולם חסדו: וינצא ישראל מתוכם כי לעולם חסדו: ביד חזקה ובזרוע נטויה כי לעולם חסדו: לגזר ים-סוף לגזרים כי לעולם חסדו: והעביר ישראל בתוכו כי לעולם חסדו: ונער פרעה וחילו בים-סוף כי לעולם חסדו: למולך עמו במדבר כי לעולם חסדו: למכה מלכים גדלים כי לעולם חסדו: וינהג מלכים אדירים כי לעולם חסדו: לסיחון מלך האמרי כי לעולם חסדו: ולעוג מלך הבשן כי לעולם חסדו: ונתן ארצם לנחלה כי לעולם חסדו: נחלה לישראל עבדו כי לעולם חסדו: שבשפילנו זכר לנו כי לעולם חסדו: ויפרקנו מצרינו כי לעולם חסדו: נתן לחם לכל-בשר כי לעולם חסדו: הודו לאל השמים כי לעולם חסדו:

נשמח כל-חי תבירך את שמך יהוה אלהינו ורוח כל-בשר תפאר ותרום זכרך מלפני תמיד. מן-העולם ועד-העולם אתה אל. ומבלעדיך אין לנו (מלך) גואל ומושיע. פודה ומציל. ועונה ומרחם. בכל-עת צרה וצוקה. אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה:

אלהי הראשונים והאחרונים. אלוה כל בריות. אדון כל-תולדות. המהלל בכל-התשבחות. המנהיג עולמו בחסד. ובריותיו ברחמים. ויהוה אלהים אמת לא ינום ולא יישן. המעורר ישנים והמקיץ נרדמים. מחיה מתים. ורופא חולים. פוקח עורים. וזוקק כפופים. המשיח אלמים. והמפענח נעלמים. ולך לבדך אנחנו מודים:

ואלו פינו מלא שירה כים. ולשוננו רנה כהמון גליו. ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע. ועינינו מאירות כשמש וכירח. וידינו פרושות כנשרי שמים. ורגלינו קלות כאילות. אין אנו מספיקין להודות לך יהוה אלהינו. ולברך את-שמך מלכנו. על-אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות פעמים. הטובות נסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו. מלפנים ממצרים גאלתנו יהוה אלהינו. מבית עבדים פדיתנו. ברעב זנתנו. ובשבע כלכלתנו. מחרב הצלתנו. מדבר מלטתנו. ומחללים רעים ורבים דליתנו. עד הנה עזרנו רחמיה ולא עזבונו חסדיך. על כן אברים שפלגת בנו. ורוח ונשמה שנפחת באפינו. ולשון אשר שמת בפינו. הן הם. יודו ויברכו. וישבחו. ויפארו. וישוררו. את-שמך מלכנו תמיד. כי כל-פה לך יודה. וכל-לשון לך תשבח. וכל-עין לך תצפה. וכל-ברך לך תכרע. וכל-קומה לפניך תשתחוה. והלבבות יראוך. והקרב והכליות יזמרו לשמך. כדבר שנאמר. כל עצמותי יהוה מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגזלו. שועת עניים אתה תשמע. צעקת הדל תקשיב ותושיע. וכתוב. רננו צדיקים ביהוה לישירים נאנה תהלה:

בפי ישירים תתרום:

ובשפתי צדיקים תתברך:

ובלשון חסידים תתקדש:

ובקרב קדושים תתהלל:

במקהלות רבבות עמך בית ישראל. שכן חובת כל-היצורים לפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו. להודות. להלל. לשבח. לפאר. לרומם. להדר. ולנצח. על-כל-דברי שירות ותשבחות דוד בן-ישי עבדך משיחך ובן:

ישתבח שמך לעד מלכנו. האל. המלך הגדול. והקדוש. בשמים ובארץ. כי לך נאנה יהוה אלהינו ואלהי אבותינו לעולם ועד. א שיר. ב ושבחה. ג הלל. ד וזמרה. ה עז. ו וממשלה. ז נצח. ח גדלה. ט גבורה. י תהלה. יא ותפארת. יב קדשה. יג ומלכות. ברכות והודאות. לשמך הגדול והקדוש. ומעולם ועד עולם אתה אל:

יהללוך יהוה אלהינו כל-מעשיך. וחסידך וצדיקים עושי רצונך. ועמך בית ישראל. כלם ברנה יודו ויברכו וישבחו ויפארו את-שם כבודך. כי לך טוב להודות ולשמך נעים לזמר. ומעולם ועד עולם אתה אל. ברוך אתה יהוה מלך מהלל בתשבחות. אמן:

Hallel, Fourth Cup of Wine

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יי"ד ק"א בוא"ו ק"א. ביחודא שלים (יהוה) בשם כל ישראל. הריני מוכן ומזמן לשמות יין של כוס

רביעי מארבע כוסות שתקנו חכמים זכרונם לברכה בליל חג המצות. שכל-אחד ואחד מהם הוא מצוה בפני עצמה. ויהי א געם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו: וישתה כוס רביעי בהסבה ואחר כך יברך ברכה אחרונה

ברוך אתה יהוה. אלהינו מלך העולם. על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה. ועל ארץ חמדה טובה ורחבה. שרצית והנחלת לאבותינו. לאכל מפריה. ולשבע מטובה. רחם יהוה אלהינו עלינו ועל ישראל עמך. ועל ירושלים עירך. ועל הר ציון משכן כבודך. ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה. ונברכה עליה בקדשה ובטהרה. (בשבת ורצה והחליצנו ביום השבת הזה.) ושמחנו ביום חג המצות הזה. ביום טוב מקרא קדש הזה. כי אתה טוב ומטיב לכל. ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן (של ארץ ישראל גפנה). ברוך אתה יהוה. על הארץ ועל פרי הגפן (של ארץ ישראל גפנה):

Nirtzah, Chad Gadya

חד גדיא, חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי, חד גדיא, חד גדיא.
ואתא שונרא ואכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא כלבא ונשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא חוטרא והפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא נורא ושרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא מיא וכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא תורא ושתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא השוחט ושחט לתורא, דשתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.
ואתא מלאך המות ושחט לשוחט, דשחט לתורא, דשתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.

ואתא הקדוש ברוך הוא ושחט למלאך המות, דשחט לשוחט, דשחט לתורא, דשתה למיא, דכבה לנורא, דשרף לחוטרא, דהפה לכלבא, דנשך לשונרא, דאכלה לגדיא, דזבין אבא בתרי זוזי. חד גדיא, חד גדיא.

Nirtzah, Echad Mi Yodea

אחד מי יודע? אחד אני יודע: אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שנים מי יודע? שנים אני יודע: שני לחות הברית. אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שלשה מי יודע? שלשה אני יודע: שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ארבע מי יודע? ארבע אני יודע: ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

חמשה מי יודע? חמשה אני יודע: חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

ששה מי יודע? ששה אני יודע: ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שבעה מי יודע? שבעה אני יודע: שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

שמונה מי יודע? שמונה אני יודע: שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

תשעה מי יודע? תשעה אני יודע: תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

עשרה מי יודע? עשרה אני יודע: עשרה דבריא, תשעה ירחי לדה, שמונה ימי מילה, שבעה ימי שבטא, ששה סדרי משנה, חמשה חומשי תורה, ארבע אמהות, שלשה אבות, שני לחות הברית, אחד אלהינו שבשמים ובארץ.

אֶחָד עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ? אֶחָד עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרָה דְּבִרְיָא, תְּשַׁעָּה יִרְחֵי יְלָדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שְׁבַעָה יָמֵי שְׁבֻתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ.

שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ? שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻתֵּיָא, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרָה דְּבִרְיָא, תְּשַׁעָּה יִרְחֵי יְלָדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שְׁבַעָה יָמֵי שְׁבֻתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ.

שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מִי יוֹדֵעַ? שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר מְדִיָּא. שְׁנַיִם עֶשֶׂר שְׁבֻתֵּיָא, אֶחָד עֶשֶׂר כּוֹכְבֵּיָא, עֶשְׂרָה דְּבִרְיָא, תְּשַׁעָּה יִרְחֵי יְלָדָה, שְׁמוֹנָה יָמֵי מִילָה, שְׁבַעָה יָמֵי שְׁבֻתָּא, שְׁשָׁה סְדְרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים וּבְאֶרֶץ.

לאחר סיום ליל סדר פסח, אחרון אחרון חביב, מנהג משובח לחתום בשיר השירים.

שיר השירים

לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה. בדחילו ורחימו. ורחימו ודחילו. ליחדא שם יו"ד ק"א בוא"ו ק"א ביחודא שלים (יהוה). בשם כל-ישראל. הנה אנחנו באים לשורר בקול נעים שיר השירים, לתקן את שרשו במקום עליון, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו. ויהי א נעם אדני אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

א שיר השירים אשר לשלמה: ישלני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מין: לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על-כן עלמות אהבה: משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מין מישרים אהבה: שחורה אני ונאווה בנות ירושלים כאהלי קדר כיריעות שלמה: אל-תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בני אמי נחרו-בי שמני נטרה את-הכרמים כרמי שלי לא נטרתי: הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבירי: אם-לא תדעי לך היפה בנשים צאי-לך בעקבי הצאן ורעי את-גדיתיך על משכנות הרעים: לססתי ברכבי פרעה דמיתיה רעיתי: נאוו לחיך בתלים צוארה בחרוזים: תורי זהב נעשה-לך עם נקדות הכסף: עד-שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: צלור המר דודי לי בין שדי ילין: אשכל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי: הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניך יונים: הנה יפה דודי אף נעים אף-ערשנו רעננה: קרות בתינו ארזים רחיטנו רהיטנו ברותים:

ב אני חבצלת השלון שושנת העמקים: כשושנה בין החולים כן רעיתי בין הבנות: כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופרין מתוק לחכי: הביאני אל-בית ה' ודגלו עלי אהבה: סמלני באשיות רפדוני בתפוחים כי-חולת אהבה אני: שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקי: השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה אם-תעירו ואם-תעוררו את-האהבה עד שתתחפץ: קול דודי הנה-זה בא מדלג על-ההרים מקפץ על-הגבעות: דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה-זה עומד אחר כתלנו משגיה מן-החלזות מציץ מן-החרקים: ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי-לך: כי-הנה הסתו עבר הגשם חלף הלק לו: הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי-לך: יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את-מראיך השמיעני את-קולך כי-קולך ערב ומראיך נאוו: אחזו-לנו שעלים שעלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר: דודי לי ואני לו הרעה בשושנים: עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה-לך דודי לצבי או לעפר האילים על-הרי בתר:

ג על-משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו: אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתיו: מצאוני השמרים הסבבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם: כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה

נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד־שהביאתיו אל־בית אמי ואל־חדר הורתי: השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם־תעירו וואם־תעוררו את־האהבה עד שתחפץ: מי זאת עלה מן־המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריכל: הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרב על־ירכו מפחד בלילות: אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: עמודיו עשה לסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם: צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

ד הנה יפה רעיתי הנה יפה עיניו יונים מבעד לצמתה שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניה כעדר הקצבות שעלו מן־הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כחוט השני שפתותיה ומדברך נאה כפלח הרמון רקתה מבעד לצמתה: כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלה המגן תלוי עליו כל שליטי הגברים: שני שדיה כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים: עד שיפוח היום ונסו הצללים אלה לי אל־הר המור ואל־גבעת הלבונה: כלך יפה רעיתי ומום אין בה: אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי ו מראש אמה מראש שני וחמון ממענות אריות מהרי נמרים: לבבתני אחתי כלה לבבתני באחד באחת מעיניך באחד ענק מצורגיך: מה־יפו דדיך אחתי כלה מה־טבו דדילך מין גרים שמניך מכל־בשמים: נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך גרים שלמתוך כרים לבנון: גן ו נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: שלחילך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם־נרדים: נרד ו וכרם קנה וקנמן עם כל־עצי לבונה מר ואהלות עם כל־ראשי בשמים: מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן־לבנון: עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמי ו בא דודי לגנן ויאכל פרי מגדיו:

ה באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם־בשמי אכלתי יערי עם־דבשי שתיתי ייני עם־חלב אכלו רעים שתו ושכרו דודים: אני ישנה ולבי ער קול ו דודי דופק פתחי־לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא־טל קוצותי רסיסי לילה: פשטתי את־כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את־רגלי איככה אטנפם: דודי שלח ידו מן־החר ומעי המו עליו: קמתי אני לפתח לדודי ידי נטפתי מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול: פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני: מצאני השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את־רדדי מעלי שמרי החמות: השבעתי אתכם בנות ירושלם אם־תמצאו את־דודי מה־תגידו לו שחולת אהבה אני: מה־דודך מדוד היפה בנשים מה־דודך מדוד שכלה השבעתנו: דודי צח ואדום דגול מרבה: ראשו כתר פז קוצותיו תלתלים שחרות כעורב: עיניו כיונים על־אפיקי מים רחצות בחלב ישובות על־מלאת: לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר: ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים: שוקיו עמודי שש מיסדים

על-אדני-פז מראהו כלבנון בחור כארזים: חפז ממתיקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי
בנות ירושלים:

ו אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמה: דודי ירד לגנו לערבות הבשם
לרעות בגנים וללקט שושנים: אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים: יפה את רעיתי כתרצה
נאוה פירושלם אימה כנדגלות: הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שעריך כעדר העזים
שגלשו מן-הגלעד: שניך כעדר הרחלים שעלו מן-הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין
בהם: כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: ששים המה מלכות ושמינים פילגשים ועלמות אין
מספר: אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא לילדתה ראוה בנות ויאשרוה
מלכות ופילגשים ויהללוה: מי-זאת הנשקפה כמו-שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה
כנדגלות: אל-גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים: לא
ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב:

ז שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה-בה מה-תחזו בשולמית כמחלת המחנים: מה-יפו
פעמיה בנעלים בת-נדיב חמוקי ירכיך כמו חללים מעשה ידי אמן: שררך אגן הסהר
אל-יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה:
צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על-שער בת-רבים אפר כמגדל הלבנון צופה פני
דמשק: ראשה עליך ככרמל ודלת ראשה כארגמן מלך אסור ברהטים: מה-יפית ומה-נעמת
אהבה בתענוגים: זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכלות: אמרתי אעלה בתמר אחזה
בסנסנו ויהיו-גא שדיך כאשכלות הגפן גריח אפר כתפוחים: וחלף כין הטוב הולך לדודי
למישרים דובב שפתי ישנים: אני לדודי ועלי תשוקתו: לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים:
נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את-דדי לך:
הדודאים נתנו-יריח ועל-פתחינו כל-מגדים חדשים גם-ישנים דודי צפנתי לך:

ח מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא-יבזו לי: אנהגך אביאך
אל-בית אמי תלמדני אשקך מין הרקח מעסיס רמני: שמאלו תחת ראשי וימינו תחבקני:
השבועתי אתכם בנות ירושלים מה-תעירו ומה-תעירו את-האהבה עד שתתפץ: מי זאת
עלה מן-המדבר מתרפקת על-דודה תחת התפוח עוררתיה שמה חבלתך אמה שמה
חבלה ילדתה: שימני כחותם על-לבך כחותם על-זרועך כי-עזה כמות אהבה קשה כשאל
קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה: מים רבים לא יוכלו לכבות את-האהבה ונהרות לא
ישטפוה אם-יתן איש את-כל-הון ביתו באהבה בז יבזו לו: אחות לנו קטנה ושדים אין לה
מה-נעשה לאחלתנו ביום שידבר-בה: אם-חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם-דלת היא
נצור עליה לוח ארז: אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום: כרם היה
לשלמה בבעל המון נתן את-הכרם לנטרים איש יבא בפריו אלף כסף: כרמי שלי לפני
האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את-פריו: היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך
השמיעני: ברח | דודי ודמה-לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים:

היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני:

רבון כל העולמים, יהי רצון מלפניך יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, שבזכות שיר השירים אשר קראנו, שהוא קדש קדשים, בזכות פסוקיו, ובזכות תבותיו, ובזכות אותיותיו, ובזכות נקדויותיו, ובזכות טעמיו וצרוףיו ורמזיו וסודותיו הקדושים והטהורים הנוראים היוצאים ממנו, שתהא שעה זו שעת רחמים, שעת הקשבה, שעת האזנה, ונקראך ותענו, נעתיר לך ותעתר לנו, ותהיה עולה לפניך קריאת שיר השירים כאלו השגנו כל-הסודות הנפלאים והנוראים אשר הם חתומים וסתומים בו בכל-תנאיו, ונזכה למקום שהנפשות, הרוחות והנשמות, נחצבות משם, וכאלו עשינו כל-מה-שמטל עלינו להשיג בין בגלגול זה, בין בגלגולים אחרים, ולהיות מן העולים והזוכים לעולם הבא, עם שאר צדיקים וחסידים. ומלא כל-משאלות לבנו לטובה, ותהיה עם לבבנו ואמרי פינו בעת מחשבותינו, ועם ידינו בעת מעבדינו, ותשלח ברכה והצלחה והרוחה בכל-מעשי ידינו, ומעפר ענינו תקימנו, ומאשפות דלותנו תרוממנו, ותשיב שכינתך לעיר קדשך במהרה בימינו, אמן:

שלמי תודה וברכה לכבוד התורמים היקרים.

ר" בנימין יהודה בן רחל ראנטשה ומשפחתו הי"ו
 ר" שלמה רוזנברג ומשפחתו הי"ו
 ר" יונה רייך ומשפחתו הי"ו
 ר" יוסף חיים גרשו הכהן ומשפחתו הי"ו
 ר" אהרן הכהן ומשפחתו הי"ו
 ר" יוסף זופניק ומשפחתו הי"ו
 להצלחתם ולהצלחת כל יוצאי חלציהם,
 ובכל אשר יפנו ישכילו, ברוב אושר ועושר וכבוד
 מתוך בריאות ונהורא מעליא,
 לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים
 בשובע שמחות וכל טוב.

"ואלה יעמדו על הברכה

להצלחת ר" שמואל אלימלך פיש ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" גיא שטרית ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" נחמיה צוקרמן ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" שלמה גולומב ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" דוד צ'פמן ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" אליוט לסקי ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" יניב כלף ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" אהרון קושניר ומשפחתו הי"ו
 להצלחת ר" יעקב גלזרסון, ור" שלמה בנישתי ומשפחתם הי"ו
 להצלחת רועי וטל ביכלר, ור" עידו פרסקייב ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" מנדל דרימער ומשפחתו הי"ו
 להצלחת הרבנים שי פרי, ועוזיאל וינגרטן ומשפחתם הי"ו
 ולהצלחת ר" ברוך מזרחי, ור" גיל מליחי ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" יעקב מזרחי, ור" שי ימיני ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" יניב לביא, ור" פרדי נואי ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ד"ר דניאל רוז, ור" משה דואר ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" אלימלך חנינה רמז וד"ר מרים ארונוף ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" אריאל אבשלומוב, ור" מתתיהו שומשונוב ומשפחתם הי"ו
 להצלחת ר" אליעזר לזרב, ור" אריק וטליה ברנד ומשפחתם הי"ו
 להצלחת גיסי היקרים ר" גיל ור" יגאל דחבש ומשפחותיהם הי"ו
 להצלחת ר" אליהו מיזלס ומשפחתו הי"ו
 ה" יתברך ימלא משאלות לבם לטובה ולברכה לחיים טובים ולשלום אמן כן יהי רצון.

"לזכרון עולם בהיכל ה"

לעילוי נשמת רבי יחיא בן רבי שלום מקייטן זצ"ל.

לעילוי נשמת הראל בן לאה ז"ל.

לעילוי נשמת ישראל בן לאה ז"ל

לעילוי נשמת רבי יעקב ינאי בן עוואד זצ"ל.

לעילוי נשמת מרת גנה ינאי בת יוסף ע"ה.

לעילוי נשמת מרת חנה בת גנה ובעלה רבי שמעון בן מרים דחבש ז"ל.

לעילו נשמת מרדכי בן שלמה ע"ה.

לעילוי נשמת נעכא בת אברהם יהודה ע"ה.

לעילוי נשמת דב בן שמעון ע"ה.

לעילוי נשמת חוה בת יעקב הלוי ע"ה.

לעילוי נשמת שמעון בן יוסף ע"ה.

לעילוי נשמת חיה בת בן ציון הי"ד.

לעילוי נשמת אסתר צינה בת שמעון הי"ד.

לעילוי נשמת יעקב בן יצחק יוסף הלוי ע"ה.

לעילו נשמת לאה רבקה בת משה יהודה ע"ה.

לעילוי נשמת משה יצחק בן דב ע"ה.

לעילוי נשמת יוסף חיים וחווה לאה אלטר ע"ה.

לעילוי נשמת מנחם מנדל בן יהושע דב ז"ל.

לעילוי נשמת הרב אביגד בן משה זצ"ל.